

КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА
ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

ГОДИШЕН ОТЧЕТ 2024

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА ОТ
ДИСКРИМИНАЦИЯ

ГОДИШЕН ОТЧЕТ
за дейността на
Комисията за защита от дискриминация
през 2024 г.

съгласно чл. 40, ал. 5 от ЗЗДискр.

гр. София

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ.....	3
ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАВОМОЩИЯ НА КЗД ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ ПО СЪСТАВИ И ПРИЗНАЦИ.....	8
1. Първи специализиран постоянен заседателен състав – раса и етническа принадлежност.....	8
2. Втори специализиран постоянен заседателен състав – пол, човешки геном, защита при упражняване правото на труд, синдикална принадлежност.....	12
3. Трети специализиран постоянен заседателен състав - лично положение, народност, гражданство, произход, религия и вяра.....	18
4. Четвърти специализиран постоянен заседателен състав - образование, убеждение, политическа принадлежност, обществено положение и имуществено състояние.....	20
5. Пети специализиран постоянен заседателен състав на КЗД – увреждане, възраст, семейно положение и сексуална ориентация.....	24
6. Петчленен разширен заседателен състав на КЗД - дискриминация по повече от един признак /множествена дискриминация/.....	28
7. AD HOC заседателен състав	38
8. Становища на Комисията за защита от дискриминация - гласувани и приети на заседания на деветчленния състав на КЗД.....	41
II. САМОСЕЗИРАНЕ.....	43
III. ОБЖАЛВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ АКТОВЕ, ПОСТАНОВЕНИ ОТ КЗД И КОНТРОЛ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕШЕНИЯ НА КОМИСИЯТА.....	47
1. Обжалване на административните актове, постановени в нарушение на ЗЗДискр. или други закони, уреждащи равенството в третирането.....	47
2. Контрол по изпълнение на постановените от КЗД решения.....	48
IV. ПОЛИТИКА ПО ПРЕВЕНЦИЯ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВЕНСТВО В ТРЕТИРАНЕТО.....	50
1. Превантивна дейност.....	50
2. Роля на регионалните представители в превантивната дейност.....	51
V. ДЕЙНОСТ НА КЗД В РАМКИТЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО НА НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО НИВО.....	64
1. Дейност на КЗД в рамките на междуинституционалното сътрудничество на национално ниво.....	64
2. Сътрудничество на международно ниво.....	72
3. Двустранно сътрудничество	77
VI. АДМИНИСТРАТИВНА И ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ.....	90
1. Административно-правно обслужване.....	90
2. Финансова и стопанска дейност.....	92
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	95
ПРИЛОЖЕНИЕ: ПРАКТИКА НА КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ ЗА 2024.....	96
Решения на Първи специализиран постоянен заседателен състав.....	96
Решения на Втори специализиран постоянен заседателен състав.....	101
Решения на Трети специализиран постоянен заседателен състав.....	107
Решения на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав.....	109
Решения на Пети специализиран постоянен заседателен състав.....	114
Решения на Петчленен разширен заседателен състав.....	120
Решения на Ад Хок (Ad hoc) заседателен състав.....	134

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АОП – Агенция на Европейския съюз за основните права	ОССЕ – Организация за сигурност и сътрудничество в Европа
АССГ – Административен съд – София град	Отдел АПМС – Отдел „Анализ, превенция и международно сътрудничество“
АХУ – Агенция за хората с увреждания	ПАМ – Принудителни административни мерки
БНБ – Българска народна банка	ПАСЕ – Парламентарна асамблея на Съвета на Европа
ВАС – Върховен административен съд	РГ – Работна група
ВДПЧ – Всеобща декларация за правата на човека	РП – Регионални представители
ВКП – Върховна касационна прокуратура	СЕО – Съд на Европейската общност
ВКС – Върховен касационен съд	СЕС – Съд на Европейския Съюз
ВСС – Висш съдебен съвет	СПЗС – Специализиран постоянен заседателен състав
ДЕС – Договор за Европейския съюз	ТНР – Трайно намалена работоспособност
ДОСПО – Държавни образователни стандарти в предучилищното образование	EQUINET – Европейска мрежа на органите за равнопоставеност
ДФЕС – Договор за функциониране на Европейския съюз	FRA – Агенция на Европейския съюз за основните права
ЕИРП – Европейски институт за равенство на половете	АПК – Административнопроцесуален кодекс
ЕК – Европейска комисия	ГПК – Граждански процесуален кодекс
ЕКПЧОС – Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи	ЗА – Закон за администрацията
ЕКРН – Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността към Съвета на Европа	ЗАТУРБ – Закон за административно–териториалното устройство на Р България
ЕР на ТЕЛК/НЕЛК – Експертно решение на Териториална/Национална експертна лекарска комисия	ЗВО – Закон за висшето образование
ЕС – Европейски съюз	ЗГВБ – Закон за гарантиране на влоговете в банките
ЕСПЧ – Европейски съд по правата на човека	ЗГР – Закон за гражданска регистрация
ЕСХ – Европейска социална харта	ЗДОИ – Закон за достъп до обществена информация
ЕХМС – Европейска харта за местно самоуправление	ЗДДФЛ – Закон за данъците върху доходите на физическите лица
КЗД – Комисия за защита от дискриминация	ЗЗ – Закон за здравето
МВнР – Министерство на външните работи	ЗЗДискр. – Закон за защита от дискриминация
МВР – Министерство на вътрешните работи	ЗЗО – Закон за здравното осигуряване
МО – Министерство на отбраната	ЗИХУ – Закон за интеграция на хората с увреждания
МОН – Министерство на образованието и науката	ЗКИ – Закон за кредитните институции
МОТ – Международна организация на труда	ЗМДТ – Закон за местните данъци и такси
МП – Министерство на правосъдието	ЗМСМА – Закон за местното самоуправление и местната администрация
МПГПП – Международен пакт за гражданските и политическите права	ЗНА – Закон за нормативните актове
МПИСКП – Международен пакт за икономически, социални и културни права	ЗОП – Закон за обществените поръчки
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството	ЗОС – Закон за общинската собственост
МТСП – Министерство на труда и социалната политика	ЗПУО – Закон за предучилищното и училищното образование
НИП – Национален институт на правосъдието	ЗСВ – Закон за съдебната власт
НДК – Национален дворец на културата	ЗУТ – Закон за устройство на територията
НКПД – Национален класификатор на професиите и длъжностите	КРБ – Конституция на Република България
НОАМТЦУ – Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги	КСО – Кодекс за социално осигуряване
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Р България	КТ – Кодекс на труда
НПО – Неправителствена организация	НУРИВОВР – Наредба за условията и реда за издаване на визи и определяне на визовия режим
НСИ – Национален статистически институт	ПУДКЗД – Правилник за устройството и дейността на КЗД
НССЕВ – Национален съвет за сътрудничество по етнически въпроси	СК – Семейен кодекс
НФМ – Норвежки финансов механизъм	ХОПЕС – Хартата на основните права на Европейския съюз
ОП ДУ – Оперативна програма „Добро управление“	
ОП РЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“	

ВЪВЕДЕНИЕ

Годишният отчет за дейността на Комисията за защита от дискриминация през 2024 г. е изготвен в съответствие с разпоредбата на чл. 40, ал. 5 от Закона за защита от дискриминация и обхваща периода от 01.01.2024 до 31.12.2024 г.

Недопускането на дискриминация в различните ѝ проявни форми и възстановяване равенство в третирането е основната цел на Комисия за защита от дискриминация вече 20 години, тъй като Законът за защита от дискриминация е обнародван в Държавен вестник, бр. 86 от 30.09.2003 г., в сила от 1.01.2004 г. Защитата, предвидена от ЗЗДискр., е еднаква за всички граждани на територията на Република България независимо от областта, в която се осъществява дискриминацията – трудови отношения, образование, предоставяне на услуги, здравеопазване, както и във всички аспекти на общественения живот.

Отчетът за 2024 г. представя постигнатите резултати в работата на КЗД през годината, както в производството за защита от дискриминация, в превантивната дейност, така и в контрола по изпълнение на решенията.

С оглед спецификата в дейността на органа по равнопоставеност, основно внимание в отчетния доклад е отделено на производството по преписките, образувани по жалби, сигнали и самосезирания. В резюме е предоставена информация за дейността на всички заседателни състави, като са поместени една част от постановените решения с оглед немалкия им обем. В отчета са предоставени подробни данни за издадените актове на КЗД и контрола, който комисията осъществява за тяхното прилагане. Обстойно е отразена активната работа на регионалните представители на комисията по места с гражданите, с държавните и общинските органи и с неправителствените организации. Не на последно място, следва да се посочи значителната роля на комисията в реализиране на превантивната ѝ дейност чрез множество инициативи, които са отразени в тематичния раздел на отчета.

През отчетния период Комисията за защита от дискриминация положи усилия за справедливо разрешаване на проблемите, които поставят гражданите на вниманието ѝ. Комисията работи за устойчива и ефективна защита на правата на гражданите, за повишаване на административния капацитет и квалификацията на служителите си, за ефективно прилагане на антидискриминационното законодателство, за обмен на добри практики с други международни и европейски организации и органи за равенство, както и за повишаване информираността на гражданите.

Настоящият състав на КЗД е определен с Решение на 44-то Народно събрание на Република България от 28 юли 2017 г. и Укази на Президента на Република България с № 171, 172, 173 и 174 от 04 август 2017

ПРЕДСЕДАТЕЛ – доц. д-р АНА ВЛАДИМИРОВА ДЖУМАЛИЕВА,

магистър по право, доктор и доцент по право (научна специалност „Международно частно право“)

Преподавател във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ и Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград; член на Съюза на учените – клон Варна; член на Научния съвет при Института по морско право и логистика към ВСУ „Черноризец Храбър“. Завършила е специализиран обучителен курс по права на човека на Женевската академия за международно хуманитарно право и права на човека, както и Стратегически курс във факултет „Национална сигурност и отбрана“ на ВА „Г.С. Раковски“. Преминала е обучение по модул „Комуникативна култура“, има придобити умения по медиация. Издала е монографиите „Договор за

наем на кораб“ и „Морска ипотека и привилегии върху кораба“. Има над 60 научни публикации в областта на международното морско право, правата на човека и антидискриминацията. От 2012 г. е председател на Комисията за защита от дискриминация. През 2017 г. е преизбрана на поста за втори мандат.

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ – проф. д-р БАКИ ХАСАНОВ ХЮСЕИНОВ,

магистър по счетоводство и контрол, доктор по икономика – научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ („Социално-икономическа закрила“) и доцент в професионално направление „икономика“ („Политики на заетост и социално-икономическа закрила“), професор по професионално направление „Администрация и управление“

Завършва Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ в Свищов. Магистър по счетоводство и контрол, доктор по икономика – научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ („Социално-икономическа закрила“). Професор по професионално направление „администрация и управление“ и доцент по „икономика“ („Политики на заетост и социално-икономическа закрила“). Преподавател в УНСС, Висше училище по телекомуникации и пощи“ и изследовател в Института за икономически изследвания към БАН. Работил е като икономист, бил е зам.-министър на труда и социалната политика с ресор „Демографска политика, социални инвестиции, равни възможности за жените и мъжете и неравнопоставените групи в трудовата сфера“; с решение на Министерския съвет е национален координатор на международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.“. Издал е монографиите „Социално-икономически детерминанти за активен живот на възрастните хора в България“ и „Въздействието на икономическата криза върху младите хора в България“. Има научни публикации в областта на социалната политика, равните права и възможности и интеграцията на малцинствените общности. През 2017 г. е преизбран на поста за втори мандат.

ЧЛЕНОВЕ:

д-р ВЛАДИМИРА ВЛАДИМИРОВА СТОИМЕНОВА-ДЕЛИЙСКА,

доктор по право (научна специалност „Наказателно право“), магистър по право, магистър по териториална администрация, бакалавър по публична администрация

Успешно е защитила дисертационен труд „Престъпления с дискриминационни подбуди според българското наказателно право“. Работила е като юриконсулт в периода 2009-2013 г.; от 2012 г. до 2015 г. е преподавател по наказателно право в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. Член на Съюза на учените в България. Участвала е в редица работни групи, семинари и конференции на местно и международно равнище в областта на защита правата на човека и недопускане на дискриминация. Автор е на публикации, свързани с проблеми относно дискриминацията, престъпленията с дискриминационни

подбуди, наказанието „доживотен затвор без замяна“, престъпленията „геноцид“ и „апартейд“ и престъпни деяния свързани с акцизните стоки.

Преминала е успешно курс по „Управление на проекти“ в рамките на докторската програма.

ЗЛАТИНА МАНОЛОВА КАСЪРОВА-ДУКОВА,

магистър по право, магистър по юридическо прогнозиране и оценка на въздействието

Работила е 20 години като главен юрисконсулт и адвокат. В периода 2009-2012 г. е зам.-областен управител на Област Бургас. Участвала е в екип по разработване на проект на първия Закон за домашното насилие. Учредител и член до 2009 г. на Черноморската асоциация на жените, занимаваща се с проблеми за равните възможности на жените, професионалната им реализация, правото на достойно и равно заплащане на труда. Ръководител на проект „Граждански мониторинг по дела, свързани с домашно насилие в Бургаски районен съд“ към Асоциация „Деметра“. До 2009 г. е и член на управителния съвет на Асоциация

„Деметра“, занимаваща се с проблемите на домашното насилие, насилието срещу жени и деца. От 2012 г. е член на Комисията за защита от дискриминация. През 2017 г. е преизбрана за втори мандат.

инж. НАСКО РУМЕНОВ АТАНАСОВ,

магистър-инженер по авиационно оборудване и транспортно обслужване, магистър по публична администрация и мениджмънт, магистър по защита на националната сигурност.

Бил е офицер в Българската армия. Работил е в различни сфери на държавната администрация: директор на ДАИ, държавен експерт в МДААР, ръководител инспекторат в ДАГ. Участвал в разработването на методика за работа на инспектората по чл. 46 от ЗА. От 2013 г. до 2017 г. е директор на дирекция „Регионални представители“ в КЗД, ръководител и лектор по различни проекти.

д-р ОРЛИН ДИМИТРОВ КОЛЕВ,

магистър по право, доктор по право (научна специалност „Конституционно право“)

Доктор по конституционно право с дисертационен труд „Право на политическо сдружаване в Република България“. От май 2009 г. е асистент по конституционно право в катедра „Конституционноправни науки“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където продължава да преподава като главен асистент. Води лекционни курсове: Основни права на човека и тяхната защита, Конституционно право на Република България, Конституционен контрол, Организация на правозащитните институции, Избирателни системи и процедури. Участва и е изнасял доклади в национални и международни

работни групи, конференции и симпозиуми по въпросите на защитата правата на човека, правовата държава и върховенството на правото. През 2015 г. участва в експертна работна група към Народното събрание на Р България, изготвила конституционните промени в съдебната власт, а през 2010 г. в експертна работна група към Народното събрание на Р България по изготвяне и приемане на Изборния кодекс.

д-р ПЕТЪР ИЛИЯНОВ КИЧАШКИ,

магистър по право, доктор по право (научна специалност „Конституционно право“)

Доктор по конституционно право с дисертационен труд „Конституционно положение на хората с увреждания“ от Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

През годините създава и управлява дружество, специализирано за хора с увреждания; координатор за Южна Европа на Европейската мрежа за независим живот – организация на европейско ниво, която обединява организации на и за хора с увреждания; управлява и координира дейностите на компания, която печели и изпълнява проект за стартиране на самостоятелен бизнес на хора с увреждания пред Агенцията за хора с увреждания; изпълнителен директор на Института за модерна политика и ръководител на програма „Човешки права и защита от дискриминация“.

инж. САБРИЕ ТАЙФИ САПУНДЖИЕВА,

магистър по право, магистър-инженер по вътрешна архитектура и мебелно производство

Била е: съветник на зам.-председателя на ПГ на ДПС – 2014-2017 г.; зам.-министър на правосъдието – 2005-2009 г. и 2013-2014 г.; член на Комисията за предотвратяване и установяване конфликт на интереси – 2011-2013 г.; експерт към ПГ на ДПС – 2010-2011 г.; член на Надзорния съвет на НОИ – 2007-2009 г.; член, секретар и зам.-председател на ЦИК – 2003-2013 г.; секретар на президента по юридическите въпроси – 2002-2005 г.; адвокат; главен технолог и началник на производство в Дървопреработващ завод; директор на Младежкия дом в Якоруда.

СОФИЯ КИРИЛОВА ЙОВЧЕВА,

магистър по право, магистър по публична администрация

Специализирала в областта на Националните практики за превенция и борба с дискриминацията в българското общество и ролята на системата на МВР. Била е разследващ полицай в досъдебното производство към системата на МВР и съдебен експерт в Софийски градски съд по съдебно-счетоводни и финансово-ценови експертизи. От 2012 г. е член на Комисията за защита от дискриминация. През 2017 г. е преизбрана за втори мандат.

I. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРАВОМОЩИЯ НА КЗД ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ ПО СЪСТАВИ И ПРИЗНАЦИ

1. Първи специализиран постоянен заседателен състав – „раса“ и „етническа принадлежност“

Първи специализиран постоянен заседателен състав /СПЗС/ се състои от следните членове: д-р Орлин Колев, инж. Сабрие Сапунджиева и София Йовчева.

Дейността на Първи специализиран постоянен заседателен състав на Комисия за защита от дискриминация е пряко свързана с разглеждане на оплакванията за дискриминация и със защитата от дискриминация на основата по признаците „раса“ и „етническа принадлежност“. По тези класически белези е забранено ограничаването на човешките права в националното и международното право. Воден от основните положения в специализираното международно и европейско право, Законът за защита от дискриминация

(ЗЗДискр.) създава специална защита за всички физически лица срещу дискриминация по расов или етнически произход. Законът напълно транспонира европейските директиви за равенство: 2000/43/ЕО, 2000/78/ЕО на Съвета на ЕС и други, като се гарантира защитата на всички граждани на територията на Република България срещу формите на дискриминация, като едновременно с това съдейства за предотвратяването на дискриминацията и утвърждава мерки за равенство във възможностите.

Постановените решения през годините от Първи постоянен заседателен състав са по жалби с оплаквания за дискриминация в различни сфери. През отчетния период не се наблюдава увеличение на броя на жалби и сигнали с оплаквания за отказ, за предоставяне на стоки и услуги, упражняване правото на труд, дейност на държавни и обществени органи, свързани с етническата принадлежност или с раса, на подателя на инициативния документ. Преобладават обаче оплаквания за език на омразата в електронни медии и публикации.

Анализът на практиката на постановените решения от Първи СПЗС през 2024г. показва, че в 36 % от актовете е регистрирано нарушение на ЗЗДискр., като съответно са наложени санкции и принудителни административни мерки на извършителя на нарушението. Прекратените производства за защита от дискриминация на Първи СПЗС е в 7 % от случаите. В 29 % от постановените решения за отчетния период, съставът не е установил нарушение на Закона за защита от дискриминация и е оставил жалбата/сигнала без уважение, а 21 % са решения в хода на производството.

Запазва се тенденция на по-засилена чувствителност, както на отделни физически лица от ромски произход, които са иницирали производство пред КЗД така и на подадени сигнали от неправителствени организации. Комисия за защита от дискриминация е сезирана за статии в медийното пространство, които се възприемат от жалбоподателя/сигналоподателя за тормоз и заплаха; нагнетяват чувство на несигурност, унижение, страх, отчуждение от обществото; подбуждат към дискриминация и омраза.

В подкрепа на този анализ представяме пример - подаден сигнал от физическо лице по отношение слово на омраза, изразено в медиите - **Решение № 328/2024 г.**

В жалбата си до Комисия за защита от дискриминация И. Л. излага оплаквания по повод публикувана на 08.08.2022 г. в официалния сайт на ПП В.М.Р.О. в раздел „Новини“ публикация със заглавие: „Искаме среща с министър-председателя и министъра на вътрешните работи и свикване на щаб за овладяване на циганската престъпност“. Сочи, че от заглавието на публикацията става ясно, че за пореден път в обичайната практика на въпросната политическа партия се говори за „циганската престъпност“, като към предразсъдъка, че е възможно престъпността да има етническа окраска или характеристика, се прибавя дискриминационното и манипулативно твърдение, че е възможно да съществува „политика“ за решаване на този привиден проблем.

Според жалбоподателя при внимателен прочит на концепцията лесно може да се установи, че целта на партията не е просто изразяване на политически идеи, а всъщност подбуждане към омраза и дискриминация спрямо българските граждани от ромски произход и противопоставяне на останалите етнически групи в страната, както и привличане на избиратели, като се поддържа предразсъдъка, че един малцинствен етнос

Първи СПЗС

може да е отговорен за несподобите на гражданите в обществото.

Ответната страна ПП В.М.Р.О. оспорва жалбата и счита същата изцяло за неоснователна, като посочва, че процесната публикация има за крайна, цел да оповести на обществото необходимостта от среща с тогавашния министър-председател и министър на вътрешните работи, с оглед натрупалите се множество престъпни деяния, на които обществото е свидетел към посоченият момент. Посочва, че използването на етническият произход на лицата в статията не следва да се счита за обидно. Отбелязва, че в израза „циганин“ липсва квалификационна бележка и при употребата му не съществува допълнителен маркер, няма конотация, която да го определя като стилистично негативна.

След изясняване на преписката от фактическа и правна сложност и за да постанови своето решение съставът анализира в цялост съдържанието на публикацията:

„За 4 дни има 4 брутални престъпления, извършени от представители на този етнос - с. Р., с. М., Ш., с. С.- и общо 4 жертви“;

„Припомняме, че само в рамките на няколко дни мъж беше пребит от двама криминално проявени цигани в с. С. М. Възрастен човек беше брутално убит от двама непълнолетни цигани в с. М. В същото време след пишна циганска сватба, завършила в спешното на шуменската болница, лекарка беше заплашвана и душена, докато спасява човешки животи. Кулминацията на всичко това стана в събота вечер, когато хора от една циганска фамилия, които враждуват от години, се избиха помежду си в с. Р. с незаконна пушка“;

„... както и предупреждавахме още тогава, след поредица напълно неразбираеми за нормален човешки ум престъпления, изнасилвания, убийства и гаври, извършвани от представители на циганския етнос“.

Според състава следва да се даде отговор на въпроса дали посочените от жалбоподателя изрази в публикувана статия със заглавие: *„Искаме среща с министър-председателя и министъра на вътрешните работи и свикване на щаб за овладяване на циганската престъпност“*, а именно: *„циганска престъпност“*, *„цигани“*, *„циганска фамилия“*, *„непълнолетни цигани“*, *„представители на циганския етнос“*, *„циганската концепция“*, *„неконтролираните маргинални маси“* и направените в публикацията коментари по темата за битовата престъпност осъществяват ли фактическият състав на нарушенията *„тормоз“* и *„подбуждане“* към дискриминация по смисъла на чл. 5 във връзка с § 1, т. 1 и т. 5 от ЗЗДискр.

Съставът приема, че акцентът на публикацията е върху това, че съществува проблем, свързан с неправомерни действия на български граждани към възрастни хора и медицински служители, каквито случаи са посочени и се изразява неодобрение към конкретни политики и намиране на реално решение. В публикацията са направени коментари относно *„престъпления извършвани от представители от циганския етнос“* и се изразява позиция за *„борба с етническата престъпност“*.

Първи СПЗС намира, че този начин на поднасяне на информация създава стереотипи, предразсъдъци и враждебна среда на основата на етническа принадлежност. Чрез употребата на наименованието на цялата общност и обвързвайки я с подчертано негативно поведение, то определени типаж на негативно поведение, в случая престъпни деяния, се свързват с ромската общност като цяло. Разглеждането на поведението на отделни хора в тясна връзка с принадлежността им към някоя етническа общност, както и стереотипното представяне на отделните етнически общности, в международно правен и европейски аспект се счита за проява на нетолерантност и бариера за взаимното уважение и разбирателство между различните етноси по света, тъй като води до вражда и омраза на етническа основа.

Настоящият състав отчита, че публикацията е израз на неодобрение към конкретни политики и усилие да се създаде нетърпимост към битовата престъпност чрез въвеждане на законодателни промени, насочени именно към справяне с битовата престъпност, но по своето естество публикацията, в която се съдържат негативни коментари спрямо ромите като цяло, надхвърля допустимото, в случая отрицателно отношение към коментираните прояви на престъпления от български граждани и излиза от контекста на обсъжданите неправомерни действия, които са тема на публикацията.

Използваните изразни средства носят ясно и недвусмислено послание, че негативните характеристики, относими към точно определени лица, за които е установено, че са извършители на престъпления, се приписват на цялата ромска общност, посредством използвания похват на обобщаването. Без съмнение изрази като *„престъпления извършвани от представители от циганския етнос“* и *„борба с етническата престъпност“* не могат да бъдат тълкувани по друг начин, освен като стигматизиращи и представящи цялото ромско население в страната под знака на негативната, осъдителна оценка, дадена по повод извършването на конкретно престъпно деяние от едно или повече лица, представители на ромския етнос

Първи СПЗС установява, че ПП В.М.Р.О. с посочени съпредседатели на ПП В.М.Р.О., са извършили нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 5 във връзка с § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. под формата на тормоз по признак *„етническа принадлежност“* във връзка с използвани изрази *„циганска престъпност“*, *„етническа престъпност“*, *„неконтролирани маргинални маси“* в публикувана на 08.08.2022 г. в официалния сайт на ПП В.М.Р.О. в раздел новини публикация със заглавие: *„Искаме среща с министър-председателя и министъра на вътрешните работи и свикване на щаб за овладяване на циганската престъпност“*.

„Подбуждането“ към дискриминация и *„тормозът“* са различни самостоятелни форми на дискриминация, а общото между тях е, че са обявени за дискриминация по силата на чл. 5 от ЗЗДискр. Подбуждането към дискриминация е пряко и умишлено насърчаване, даване на указания, оказване на натиск или склоняване към извършване на дискриминация. /§ 1., т. 5 от ДР на ЗЗДискр/.

На основание чл. 76, ал. 1, т. 1 от ЗЗДискр. на ответната страна е наложена принудителна административна мярка, като предписва занапред да се предприемат мерки за недопускане на нарушения на Закона за защита от дискриминации.

Член на състава е подписал решението с особено мнение.

Решение № 189/2024 г. е постановено от Първи СПЗС по сигнал на неправителствена организация във връзка с публикувана статия от 04.12.2022 в новинарския сайт: S.com – Новините на Югозападна България със дискриминационното заглавие: „Напрежение в Г.! Роми нападнаха полицаи, ритат по патрулен автомобил, пращат подкрепление“.

Сигналоподателят сочи, че в посочената статия лаконично е посочено, че в Г. е възникнало напрежение между униформени полицаи и роми. Отбелязва, че след статията следвали множество коментари, предизвикани от заглавието на материала и насочени единствено и само към етническата принадлежност на конфронтиралите се с полицаите, лица. Допълва, че в коментарите се стигало и до крайни изявления, че ромите са „сапун с аромат“, че е нужен един Хитлер, че „циганина е за биене“ и други подобни тежки обидни изказвания.

Сигналоподателят счита, че с публикувания материал се дискриминира ромския етнос. Уточнява се, че публикувания материал не е редактиран, нито е премахнат от интернет пространството. Статията предизвиквала сериозни обидни коментари, с които се дискриминира ромската общност и тези коментари подбуждат към омраза и дискриминация спрямо цялата общност.

В хода на проучването е изискана информация и доказателства от ответната страна - „С. КОМ“ ООД, като последната счита сигнала за неоснователен и излагат доводи в тази посока.

Съставът след обстоен анализ на фактите и обстоятелствата по преписката отчита, че в сигнала оплакванията за дискриминация са насочени както към съдържанието на статията, така и към направените коментари.

В рамките на производството - ответната страна „С.ком“ ООД, не оспорва наличието и съдържанието на коментарите под публикуваната статия. Предвид това обстоятелството, съставът приема за установено, че между страните не се спори за съдържанието на коментарите на потребителите на сайта. В случая става ясно също така, че от страна на дружеството не са предприемани действия за премахване на тези коментари до момента, до който дружеството е уведомено за образуването пред КЗД производство.

Първи специализиран постоянен заседателен състав на КЗД е счел, че при постановяване на настоящото решение, следва да припомни Препоръка № 8 от 22.08.1990г. относно идентификацията с отделни расови и етнически групи¹ на Комитета за премахване на расовата дискриминация, създаден като договорен международен орган по силата на чл.8 от Международната конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация, приета от Общото събрание на ООН на 21.12.1965г., в сила за България от 04.01.1969г., обнародвана в ДВ бр.56 от 10.07.1992г.²

В случая направените под статията коментари от потребители на сайта, а именно:

„...Е ако Хитлер беше поживял още малко изобщо нямаше да съществува тая гадна сган човекоподобни същества изроди“; „...Проблемът го създаде Б. 2000 година бяха само три кашона, сега е цял квартал, като си мислеше, че така вечно ще е кмет, но уви...“; „...Проблемът се решава с едно ДТ 75, тези цигани не са местни, всички са преоданци да си заминават по селата. И пак да си станат ливади.“; „Бърборковци.... това е бъдещето ни. В природата, няма празно. Докато вие се мразите - те се плодят. Чиновническите заплати няма да ви стигнат, когато остарее, защото пенсия няма да имате...“; „Проблемът се решава с ОГЪН! ; СТРАХЪТ и навиците се решават - с ОГЪН! Но няма кой ... а Хитлер - няма да го събудите!“; тези коментари не само съдържат негативни и обидни изказвания спрямо всички лица от ромски етнос, а и антисемитски такива коментари.

Същественото в случая обаче е безкритичното отношение на собствениците на сайта – S..com както и липсата на предприети действия за модерирание на подобни изказвания и тяхното премахване от сайта, към датата на образуване на производството, респективно уведомяване на ответното дружество за това.

В настоящия случай, от събраните доказателства и направените въз основа на тях констатации съставът достига до единствено възможния извод, че от страна на ответната страна „С. КОМ“ ООД, собственик на сайта на S.com, не са предвидени конкретни правила за спазване на забраната за дискриминация по смисъла чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. Според състава е недопустимо за всяка медия, в това число и за електронна медия да не разполага с правила и мерки за модерирание и поддържането на реда в дискусиите при спазване на българското и европейско законодателство.

Първи СПЗС установява, че ответната страна „С. КОМ“ ООД, ЕИК:***** представлявано от С.А.Д., собственик на електронния сайт: **S..com, за периода 04.12.2022 г. до 21.02.2023 г.** като не са предвидени мерки и организационни правила за недопускане на дискриминация, както и недопускане на антисемитски призови от страна на потребители на сайта. От страна на дружеството е допусната и създадена практика в нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 4, ал.3 от ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал.1 от ЗЗДискр. на основата на признак „етническа принадлежност“.

На основание чл.80, ал.2 от ЗЗДискр, на ответната страна „С.КОМ“ ООД, ЕИК:***** представлявано от С.А.Д., управител е наложена имуществена санкция в размер на 1500 (хиляда и петстотин) лева.

На основание чл.47, т.4 от ЗЗДискр. дава задължително предписание на „С. КОМ“ ООД, ЕИК:***** представлявано от С.А.Д., собственик на електронния сайт **S.com**, с цел преустановяване на установеното с настоящото решение нарушение и неблагоприятни последици от него, да въведе ясни и конкретни правила за ползване от потребители на електронния сайт без дискриминация, като определя едномесечен срок от получаване на решението да уведоми комисията за предприетите мерки за изпълнение на задължителните предписания.

По повод отново на публикувана статия с твърдения за дискриминационно отношение Комисия за

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/comments.htm>

² Комитет за премахване на расовата дискриминация, ООН, Обща препоръка VIII относно тълкуването и прилагането на член 1, параграфи 1 и 4 на Конвенцията за премахване на всички форми на расова дискриминация

защита от дискриминация е сезирана от физическо лице. Статията е отразена в новинарски сайт „7 дни С.“ под заглавие „*Роми потрошиха четири автобуса в С., пострадал е водач. Замеряли полицаите с камъни*“. По казуса съставът постановява **Решение № 255/2024 г.**

В инициативния документ се сочи, че в публикацията се съобщава за група нападатели, които безпричинно били потрошили четири автобуса по линия 79 в столичния квартал „Х. Б.“. Жалбоподателката К.С.Н. твърди, че в „същинската част“ на публикацията не се споменава за етническа принадлежност на извършителите на вандалската проява, а в самото заглавие изрично и безусловно се използва думата „ромии“. Поддържа се в жалбата, че в изложението на статията се пояснява, че е имало кратка предистория с блъснато дете от преминаващ автобус на градския транспорт, която е възпроизведена в инициативния документ: „*заради дете, което се ударило в автобус*“. Жалбоподателката изтъква, че като представител на ромската общност намира, че такъв тип заглавие поставя под общ знаменател всички български граждани от ромски произход, в т.ч. и нея, като престъпници /„зло“, „хулигани“ или „вандали“/. К. С. Н. допълва, че споменаването на етническата принадлежност, в конкретната публикация, няма значение за смисъла на информацията и основната функция на онлайн медия, обективно да информира относно факти и резултат.

По преписката е извършено проучване по реда на чл 55-59 от ЗЗДискр.

Преценявайки съвкупно и поотделно събраните доказателства в хода на проучването, Първи специализиран постоянен заседателен състав на КЗД следва да установи извършена ли е дискриминация под формата на „тормоз“ във вр. с параграф 1, т.1 от ЗЗДискр. по признак „етническа принадлежност“ по смисъла на чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., както и твърдения за „подбуждане към дискриминация“ по смисъла на §1, т.5 и т.6 от ДР на ЗЗДискр., спрямо представители на ромската етническа група, както и акцентирането върху етническата принадлежност на евентуалните нарушители на обществения ред в заглавието на статията, има ли пейоративна цел, която би допринесла за формирането на негативни стереотипи в обществото по отношение на ромския етнос.

Съставът отчита, че всеки има право на свобода на изразяване на мнения, което включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи. Според практиката на ЕСПЧ „това право важи не само за информация и идеи, които намират благоприятен прием или се считат за безвредни, но и за такива, които шокират или смущават държавата или която и да е друга част от населението“ (Хендисайд с/у Обединено кралство и др.), ЕСПЧ; Конституционен съд на България, решение № 7 от 4 юни 1996 г. по конституционно дело № 1/1996 г.

Действително в заглавието на процесната публикация е използвана думата „ромии“ по отношение на лицата, визирани в нея. Статията е ориентирана към извършителите на деянието, без в самото съдържание да е поставен акцент на етническата принадлежност на лицата, но в заглавието на публикацията е поставен такъв акцент с негативен характер върху етническа група, като информацията в заглавието не е представена по безпристрастен начин, а е използвана думата „ромии“, т.е. така представеното заглавие на процесната статия акцентира преди всичко върху етническата принадлежност, притежавана от посочените участници – извършители на вандалското деяние. В случая, с пришиването в заглавието на статията на етнически произход на престъпността, се поставя акцент върху етническата принадлежност на нарушителите на обществения ред.

Воден от гореизложеното, настоящият състав е на мнение, че думата „ромии“ е използвана в процесната статия с пейоративна цел, а именно да обиди и наскърби лице/група от лица, които притежават характеристики на определена етническа група.

В тази връзка, настоящият състав счита, че със свързването на етническата принадлежност в заглавието на конкретната публикация, на лице или група от лица с деяние, определено от закона като престъпно, съзнателно или не, задълбочава негативно формираните стереотипи в обществото по отношение на ромския етнос, като по този начин се създава обидна среда за неговите представители и подбуждане към дискриминация на трети лица.

Съставът счита, че в случая действията на ответните страни не представляват форма на „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр., тъй като не осъществяват фактическия състав на определението за тормоз – липсва в случая конкретно поведение, изразено физически, словесно или по друг начин, насочено срещу конкретно лице или лица.

Първи специализиран постоянен заседателен състав на основание чл.65, във връзка с чл.66, от Закона за защита от дискриминация установява, че ответната страна „М.Г.“ ЕООД, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление, представлявано от управителите Р. В. Г. и Я. Г. Я., в качеството му на дружество, което фактически контролира съдържанието на медийната услуга на уебсайт „7d.bg“ - първоизточник на публикуваната на 01.11.2022 г. публикация със заглавие - „*Роми потрошиха четири автобуса в София, пострадал е водач. Замеряли полицаите с камъни*“, е допуснал нарушение на ЗЗДискр. – извършена непряка дискриминация по признак „етническа принадлежност“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., накърнявайки достойнството и правата на представители на целия ромски етнос, по генерализиращ начин, пришивайки престъпна характеристика на целия етнос, както и е осъществил акт на подбуждане към дискриминация, в нарушение на чл. 4, ал. 1 и § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ЗЗДискр.

На основание чл. 80, ал.2 във връзка с чл.80, ал.1 от ЗЗДискр. на ответната страна е наложена имуществена санкция в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева за допуснатото извършване на установената в настоящото решение дискриминация.

На основание чл.47, т.4 от ЗЗДискр. е дадено задължително предписание на ответната страна, в качеството на дружество, което фактически контролира съдържанието на медийната услуга на уебсайт „7d.bg“, при осъществяване на своята дейност занапред, да не допуска нарушения на ЗЗДискр., да предприеме мерки с оглед избягване и недопускане на публикации, с които се формират негативни обществени нагласи, предразсъдъци и стигматизиране към представители на отделни етнически общности, живеещи на територията

на Република България.

Установява, че ответната страна М. К. – автор на публикация със заглавие „Роми потрошиха четири автобуса в София, пострадал е водач. Замеряли полицаите с камъни“ публикувана на 01.11.2022г. в електронен новинарски сайт „7 дни С.“, в качеството му на автор на процесната статия, е допуснал нарушение на 33Дискр. – извършена непряка дискриминация по признак „етническа принадлежност“ по чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., накърнявайки достойнството и правата на представители на целия ромски етнос, по генерализиращ начин, пришивайки престъпна характеристика на целия етнос, както и е осъществил акт на подбуждане към дискриминация, в нарушение на чл. 4, ал. 1 и § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на 33Дискр. Наложена е глоба в размер на 250 лв. и на основание чл.47, т.4 от 33Дискр. на М.К., в качеството му на лице, което е автор на процесната публикация, при осъществяване на своята дейност занапред, да предприеме мерки с оглед избягване и недопускане на статии и авторски материали със съдържание, с което се формират негативни обществени нагласи, предразсъдъци и стигматизиране към представители на отделни етнически общности, живеещи на територията на Република България.

На основание чл.67, ал.2 от 33Дискр. е даден едномесечен срок, в който адресатът на принудителните административни мерки от настоящото решение да предприеме мерки за изпълнението им и писмено да уведоми Комисията за защита от дискриминация.

Освен използване на думи с обидна конотация по отношение на български граждани от ромски произход, първи СПЗС е разгледал в **Решение № 72/2024 г.** казус за тормоз по отношение на лице, самоопределящо се като българомохамеданка.

В жалбата А. В. сочи, че е омъжена от 26 години за сина на ответната страна – Ц.В., като живеят в един и същ имот. Посочва, че е родена в с. Б., общ. Б. и по рождение е българомохамеданка.

Твърди, че от дълги години при всяка възможност и при всеки скандал, на който присъствала, Ц. В. не пропускала възможността да я обиди и да подчертае етническата ѝ принадлежност.

На 30.04.2023 г. при поредния скандал между съпруга ѝ – Д. В., и неговата майка – Ц.В., не издържала и се намесила, за да защити съпруга си. Тогава ответната страна се нахвърлила срещу жалбоподателката, започнала отново да я обижда, да подчертава етническата ѝ принадлежност, като я е наричала „туркиня“ и я „изпращала да си ходи в Турско“. Допълва, че тази словесна агресия имала за цел да накърни нейното достойнство и да създаде унижителна, обидна среда пред присъстващите на скандала лица: съпругът ѝ, П.П. и Д.Д.

Ответната страна оспорва жалбата и счита, че същата е неоснователна.

След обстоен анализ на доказателствата по преписката, решаващият състав е взел предвид факта, че не всяко пререкание, неразбирателство, скандал или злободневна напрегната ситуация са проява на дискриминация и неравно третиране. В ежедневието си хората често, провокирани от напрежение, стрес или други подобни фактори, попадат в ситуации, в които изпускат емоциите си и казват или извършват неща, които по естеството си могат да обидят или засегнат хората около тях. Особено често подобни неконтролирани прояви се случват в семейната среда. Не всеки подобен акт обаче цели да накърни достойнството, честта или личността на другите. Въпреки това системното и непрекъснато повтаряне на обидни изрази или квалификации по отношение на конкретно лице е много вероятно да се свързват с обективната оценка и възприятие за това лице.

В случая обаче и с оглед доказателствената тежест по чл.9 от 33Дискр. и след разпит на свидетели, съставът установява, че ответната страна Ц. В. системно осъществява „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на 33Дискр. спрямо А. В., като словесно, изтъквайки етническата ѝ принадлежност, накърнява достойнството ѝ, като по този начин създава обидна и унижителна среда за същата.

На основание чл. 47, т. 6 от Закона за защита от дискриминация, с превантивна цел, съставът е дал препоръка на ответната страна Ц. В. занапред от постановяване на настоящото решение, да се въздържа от поведение, което води или може да доведе до неравно третиране, както и от поведение, с което се уронват или засягат достойнството и честта на личността.

2. Втори специализиран постоянен заседателен състав – пол, човешки геном, защита при упражняване правото на труд, синдикална принадлежност.

Втори специализиран постоянен заседателен състав на Комисията за защита от дискриминация разглежда оплаквания по посочените признаци в състав, състоящ се от следните членове: доц. д-р Ана Джумалиева, д-р Владимира Стоименова-Делийска и Златина Касрова-Дукова.

В рамките на отчетната година, Втори специализиран постоянен заседателен състав е установил дискриминация в 28 % от разгледаните и решени през годината преписки. В рамките на този период, съставът е оставил без уважение 40% от подадените жалби, като основен мотив за това е липсата на данни, въз основа на които решаващият

състав може да сформира предположение за дискриминация, неоснователност на жалбите, или установените факти не кореспондират с твърдяната фактическа обстановка. Втори специализиран постоянен заседателен състав е оставил без разглеждане 8 % от образуваните производства, поради неотстраняване на нередовности в определения срок. Съставът отчита, че през 2024 г. има относително малък брой на образуваните производства, по които има оттегляне на подадената жалба, като това са 8% от случаите. В същото процентно отношение са сключените между страните споразумения, както и решенията по хода на производството.

Анализът на постановените през 2024 г. решения, дава възможност да се изведе заключението, че в голяма част от постъпилите жалби са изложени оплаквания срещу действия и актове на работодатели.

Съставът отчита, че през 2024 г. отново се наблюдава тенденция за увеличаване броя образуваните преписки, с оплаквания за дискриминация по признак „членуване в синдикална организация“ и нарушение на чл.8, ал.3 от Кодекса на труда. Подобен ръст не се отчита спрямо оплакванията за нарушение на принципа за равен труд и равно възнаграждение през 2024 г.

Отчита се и повишаване на оплакванията по признак „пол“. Признакът „пол“ е разглеждан като самостоятелен признак от Втори СПЗС, а при оплакване по повече от един признак, освен „пол“, е разглеждан от състав за множествена дискриминация – Петчленен разширен заседателен състав.

Същото се отнася и до разглежданите от Втори СПЗС оплаквания за дискриминация при упражняване правото на труд. В повечето случаи КЗД е сезирана, както за нарушение на Глава втора, Раздел първи от ЗЗДискр. – „Защита при упражняване правото на труд“, така и с оплакване по един или повече защитени признаци.

През 2024 г. Втори специализиран заседателен състав е разгледал оплаквания за извършена дискриминация, свързана с определяне основното месечното възнаграждение на служител, което е определено в разрез с разпоредбата на чл.14 от ЗЗДискр. Във връзка с оплакванията за нарушение на чл. 14 от ЗЗДискр. в своята константна практика, Комисията многократно е подчертавала, че правилото за получаване на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд е въведено от законодателя, като задължение на работодателя в разпоредбата, чл. 14, ал. 1 от ЗЗДискр, според която работодателят осигурява равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд. При постановяване на решенията заседателният състав се е ръководил от това, че наличието на неблагоприятно третиране е от значение за установяване на случай на дискриминация, когато третирането е по-неблагоприятно в сравнение с третирането на лице в сходно положение. Оплакването за различно заплащане представлява валидна претенция за наличие на дискриминация, но само ако може да се докаже, че заплащането е по-ниско от получаваното от лице, наето от същия работодател, за изпълнение на сходна задача. Това означава, че е необходимо (по всеки отделен казус) да се приведе „случай за сравнение“, т.е. лице, намиращо се в общо взето сходни обстоятелства.

При анализа на данните на постановените от Втори специализиран постоянен заседателен състав през отчетната 2024 г. може да се посочи и, че в по - голяма част от случаите съставът е уважил жалбите като основателни и доказани и е установил нарушение на забраната за дискриминация, съответно е наложил предвидените в закона санкции.

За поредна година Втори специализиран постоянен заседателен състав отчита, че в рамките на откритите заседания, страните правят множество нови или допълнителни искания за събиране на доказателства, което води до по-голям брой открити заседания по съответните преписки, тъй като в Закона за защита от дискриминация няма изрично регламентирано изискване до кога страните могат да правят доказателствени искания.

„Тормозът“ и „сексуалният тормоз“ са две отделни форми на дискриминация. Сексуалният тормоз се счита за дискриминация съгласно чл. 5 от Закона за защита от дискриминация. Сексуалният тормоз се проявява не само на работното място, но също така и в контекста на достъпа до заетостта, професионалното обучение и повишението. Проявява се също и на всички места, на които лицето се намира по служба, както и при служебни събирания, командировки, празненства и др. Ключовият момент при сексуалният тормоз, според трайната съдебна практика, е нежелаността на поведението от гледна точка на обекта му.

През отчетната 2024 г. съставът е разгледал и се е произнесъл с **Решение № 324/24.10.2024 г.** по конкретно оплакване за „сексуален тормоз“ по смисъла на §1, т.2 от ДР на ЗЗДискр., по защитения съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „пол“, като е установил нарушение на ЗЗДискр.

В жалбата си А. В. К. посочва, че на 01.12.2023 г. било организирано служебно събиране по случай предстоящите коледни празници, на което тя присъствала. Събитието се провело в ресторант „Ф“, Борисовата градина, с начален час 19:00. Твърди, че около два-три часа след началото на събирането, Г. М., я поканил на танц и започнал да ѝ прави комплименти, че била много „готина“, на които тя реагирала с лека самоирония и му благодарила. Така я поканил на още два танца. В края на третия танц се обърнала с гръб към него, за да отиде да седне на мястото си на масата. В този момент той си сложил ръката в средата на гърба ѝ, като я плъзнал надолу и я хванал за задните части. Сочи, че се изненадала от поведението му и не се обърнала, а възможно най-бързо седнала на мястото си на масата. Посочва, че постъпката му я накарала да се почувства много неудобно. Не очаквала, че щял да се възползва по този начин от служебното си положение и съвсем спокойно щял да си позволи такова поведение. Още повече, че това действие се случило в присъствието на всички колеги, които се били събрали в ресторанта.

Сочи, че до момента на тръгването от ресторанта, останала седнала на стола си. Твърди, че когато разбрал, че тя се подготвя да си тръгне, Г. М. няколко пъти ѝ подметнал да остане и да не си тръгва, отново я прегърнал, и повторил, че била много готина.

Твърди, че в първия работен ден, 04.12.2023 г., провела разговор с Г. М. за неговите действия. Заявила му, че опипването за нея било абсолютно неприемливо отношение между колеги, че постъпката му е недопустима и предизвикала в нея възмущение, изненада, притеснение и неудобство. От отговорите му разбрала, че той съжалява, че неговите действия били предизвикали негативни чувства в нея. Останала с впечатлението, че според него, той не считал това, което бил направил за погрешно и неприемливо в отношения между колеги, а по-скоро че не бил очаквал да се почувства неудобно и унизително.

Втори СПЗС чита действията на Г.М. за сексуален тормоз по смисъла на чл. 5 от Закона за защита от дискриминация във връзка с §1, т. 2 от ДР на ЗЗДискр., тъй като това поведение било нежелано от жалбоподателката, не било провокирано от нейни действия и създавало обидна и унизителна среда, която се пренасяла от момента на това действие към работното ѝ място.

Сочи, че съгласно чл. 17 от ЗЗДискр. в първия работен ден след тази случка, 04.12.2023 г., уведомила незабавно и работодателя си - изпълнителния директор на институцията за поведението на Г. М. на празненството, заявявайки, че е почувствала възмущение, обида и неудобство от неговите действия. В тази връзка работодателят е предприел мерки съгласно задълженията си, в изпълнение на чл. 17, във връзка с чл. 28 от ЗЗДискр., като едно от тях е да ограничи контакта и комуникацията между страните, както и да изиска писмени обяснения от Г. М. Относно последното, той е отказал да даде такива, както и да му бъде връчена заповедта на изпълнителния директор, ведно със сигнала на жалбоподателката.

Ответната страна отрича да е извършвал описаните от жалбоподателката действия, както и да ѝ е правил комплименти и да я е разубеждавал да не си тръгва от празненството. Посочва, че е танцувал и с други нейни колежки, но подобно поведение, предвид статута му на главен секретар било абсурдно, и то в присъствието на такъв брой хора от агенцията.

Страните не спорят, че жалбоподателката и ответната страна са стояли на една маса, в сравнителна близост, но не един до друг, както и че са танцували.

Както при тормоза, сексуалният тормоз може да бъде осъществен с думи или физически действия. Тормоз представлява и сексуално докосване, когато не е пожелано по недвусмислен начин. В тази връзка, не може да се предполага, че единствено защото жалбоподателката е приела да танцува с ответната страна, тя е дала такъв недвусмислен знак на ответната страна да докосва жалбоподателката по сексуален начин. Недопустимостта е още по-осезаема от факта, че жалбоподателката и ответната страна работят в едно ведомство, в което ответната страна заема значително по-висока длъжност в йерархията, което също оказва влияние, за това как един служител на по-ниско ниво изразява несъгласие към по-висшестоящ. Тази особеност също е следвало да бъде отчетена от ответната страна.

От събраните писмени и гласни доказателства съставът е установил, че с действията си, обвързани със случката на 01.12.2023 г., по време на коледно празненство, ответната страна Г. Д. М. е осъществил „сексуален тормоз“ по чл. 5 от ЗЗДискр., по смисъла на §1, т. 2 от ДР на ЗЗДискр., по отношение на жалбоподателката А. В. К.

Дадено е задължително предписание на основание чл. 47, т. 4 от ЗЗДискр., на ответната страна Г. Д. М., да се въздържа за в бъдеще от подобни дискриминационни действия и да не допуска наличието на обстоятелства, които биха могли да доведат до определена форма на дискриминация или съмнение за такава.

Като защитен признакът „пол“ разкрива комплекс от характеристики на база на които хората се диференцират по идентичност и принадлежност. Забраната за дискриминация на основата на пол е обща за целия български правен ред и обхваща всички области и сфери на дейност. Равноправието (равните възможности) между мъжете и жените и половата дискриминация са два взаимосвързани, но различни проблема. Равноправието между мъжете и жените не би могло да се изрази с формално равенство по признак „пол“.

Недискриминацията по пол брани индивидуалността на жената, правото ѝ на равноправие, равният достъп до всички онези ценности, които имат всички членове в обществото – достъп до длъжности, професии, образование.

В Решение № 30/18.01.2024 г. е разгледана жалба, подадена от В. В. Й. с оплаквания за дискриминация и тормоз по признак „пол“ на работното ѝ място от прекия и ръководител М. М., както и позволено такова поведение от работодателя „АПС Т.“ ООД.

Посочва, че на 05.01.2023 г. прекият ѝ ръководител създал предпоставка за грубо погазване на достойнството ѝ, както и прилагане на дискриминация пред всичките ѝ колеги. Соци, че в процеса на работа създал предпоставка за спор с колега по работен въпрос, като в хода на спречкването била обидена на основание професионалните си качества, включително си позволил да я окачествява като лош инженер и други подобни. Твърди, че ѝ било казано, че не става нищо от нея като инженер, поради факта, че била жена.

Твърди, че след тази случка и с оглед упражнен траен психически тормоз на работното място, подала предизвестие за прекратяване на трудовото правоотношение, считано от 06.01.2023 г. Прекият ѝ ръководител е забранил изрично на всички останали колеги, които са му на пряко подчинение в предприятието, да общуват с нея, дори да я поздравяват.

Твърди, че М. е упражнявал и психически тормоз и репресия в извънработно време, като той си позволил дори да я посещава на личния ѝ адрес, в събота, за да коментира работната среда, отношението си към нея, какво го е провокирало и какво се изисква от нея, за да прекрати той лошото си отношение. Твърди, че заради тези действия на прекия ѝ ръководител, които продължавали в рамките на няколко месеца, изпаднала в състояние на непрекъснат стрес, който отключил и заболяване с щитовидната жлеза и инсулинова резистентност. Представя амбулаторен лист от преглед при специалист психиатър, който констатирал, че е развила тревожно-депресивно

разстройство от психично пренапрежение от работната атмосфера.

Посочва, че не е уведомила предприятието - работодател „АПС Т“ ООД за проявеното дискриминационно отношение по полов признак от М. Твърди, че предприятието било уведомено, когато подавала своето предизвещение. Моли да се установи дали е дискриминация по полов признак, както и да се постанови преустановяване на нарушението до установяване положение на равно третиране и да бъдат наложени предвидените в закона санкции и принудителни административни мерки, включително налагане на глоби.

По оплакванията на жалбоподателката, че М. забранявал на останалите ѝ колеги да говорят с нея и да обядват с нея, от свидетелските показания се потвърди, че реално М. настройвал останалите ѝ колеги да не сядат с нея. По думи на свидетеля П. П.-И., ответната страна неколkokратно е казал, че В. е „некомпетентен служител“. Освен това свидетелят пояснява, че „М. разделил служителите на такива, които подкрепят него и такива, които подкрепят В., и трябвало да избират дали да последват прекия си ръководител или да останат лоялни на себе си“. Свидетелят споделя още, че М. настройвал колегите ѝ против нея и им давал команди да не разговарят с нея и да не ѝ помагат в работата, както и че отношението му ставало все по-нетърпимо. Използвал е изрази като „кокошка“ и „само по себе си си жена и то се предполага, че след като си жена не струваш“.

По оплакванията на жалбоподателката, че М. М. я причаквал пред дома ѝ в извънработно време: В свидетелските си показания Д. П. е заявила, че е ставала свидетел М. М. да е бил пред блока на жалбоподателката. Посочила е, че тъй като живее в една и съща кооперация е станала свидетел, в извънработно време на дата 05.11.2022 г., пред входа на кооперацията на дървена пейка, М. и жалбоподателката да водят разговор, като М. ѝ обяснявал нещо нарицателно, а тя го слушала. Свидетелските показания се подкрепят и от друг свидетел на ответната страна Р. В., която потвърждава, че се е случвало М. да я посещава в дома ѝ извън работно време, както е посещавал и други служители.

Половата дискриминация е комплекс от предразсъдъци и проява на дискриминация и/или омраза към хората, насочена в зависимост от техният пол, но терминът може да се отнася и до принципното разделение на хората по този признак. Половата дискриминация се проявява във всички аспекти на живота, включително в семейството, образованието, работното място, медиите и обществените институции.

За да е осъществен „тормоз“, по смисъла на чл. 5 във вр. с § 1, т. 1 ЗЗД, е необходимо да е налице нежелано поведение на основата на защитен признак, което има за цел или резултат, нахърняване на достойнството на лице и създаване на неблагоприятна среда.

Тормозът следва да се анализира към конкретно лице/ лица и с какви конкретни действия е осъществен – уронване престижа и доброто име на жалбоподателя. Обидите и опитите да смачка егото на жалбоподателката, посещенията извън работно време до домът ѝ, дават основание на състава да стигне до единствения възможен извод, че оплакванията за тормоз признак „пол“ са основателни и следва да бъдат уважени. Съгласно чл.9 от ЗЗДискр. за доказателствената тежест, ответната страна М. не е навел доказателства с които да убеди състава, че не е извършил посочените от жалбоподателката действия.

Съставът е установил, че с действията си, ответната страна М. М. – пряк ръководител на жалбоподателката, е извършил дискриминация, осъществена под формата на „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР ЗЗДискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация, на основата на признак „пол“.

Наложена е на основание чл. 47, т. 4 от ЗЗДискр. и чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр. на ответната страна М. М., административно наказание глоба в размер на 500 (петстотин) лева за извършването на установената с настоящото решение дискриминация.

Дадено му е задължително предписание на основание чл. 47, т.4 от ЗЗДискр., да се въздържа за в бъдеще от подобни дискриминационни действия на основата на признаците, изброени в чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. и да не допуска наличието на обстоятелства, които биха могли да доведат до определена форма на дискриминация или съмнение за такава.

Съставът е установил, че с действията си ответната страна дружеството работодател „АПС Т.“ ООД не е осъществил пряка дискриминация по отношение на жалбоподателката. Аргумент за това е, че в оплакванията си жалбоподателката е посочила, че така и не е подала сигнал до дружеството във връзка с отношението на прекия ѝ ръководител, което не може да се приеме като извършено нарушение от „АПС Т“ ООД на ЗЗДискр.

Равенството между жените и мъжете е основна ценност на Европейския съюз. С цялостната си дейност КЗД се стреми към преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.

Пример за установена дискриминация по признак „пол“, с оплакване по отношение на спазване принципът на равнопоставеност на мъжете и жените е **Решение № 144/16.04.2024 г.** Производството е образувано въз основа на жалба, подадена от М. И. Б. срещу „Д“ ООД, представлявано от управители, с изложени оплаквания за дискриминация по смисъла на чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. по признак „пол“, във връзка с рекламна кампания в социалните медии на „Д“ ООД. Според нея, текущите реклами представлявали рисунки на полуоблечени жени със следните текстове: „Силните владеят хаоса. Аз съм слаба. Обувките ми имат вграден страх от прах. Прахосмукачката не ми отива на маникюра. Обичам да гледа, но друг път. Не мога да мултитаскам. Ела да гладим заедно цяла нощ“ (цитат).

Жалбоподателката смята, че рекламната кампания се опитвала да внуши, че жените са слаби, неспособни, повърхностни и ограничени, но и че са отговорният пол за чистотата в домакинството, мястото им било единствено да чистят въщи полуоблечени. Жалбоподателката поддържа мнението, че съществуването на подобни кампании в 21 век, когато жените се борели за равнопоставеност между половете, било недопустимо, уронващо престижа и обидно. М. И. Б. посочва, че като дългогодишен клиент на „Д“ ООД, прекратила членството си, след което ѝ се обадили да я попитат защо. Обяснила, че смята, че подобни послания били обидни и ако целта им била да намерят такъв тип клиенти, тя не отговаряла на критериите.

Ответната страна в своето становище твърди, че не е осъществила дискриминация чрез публикуваните

от тяхна страна процесни рекламни материали по защитен признак „пол“ по смисъла на ЗЗДискр., излагайки аргументи в посока на това, че е въпрос на субективна интерпретация, за това как са представени жените на рекламата, както и изтъкват, че материалите всъщност сочат обратното на стереотипите, например, че жената не е представена в ролята на домакиня, а точно обратното – не е необходимо да бъде такава, а да използва рекламираните от фирмата услуги за почистване. Относно слоганите, твърдят, че не било нужно да се влага никакъв субективен елемент или странна интерпретация. Рекламите показвали, че мястото на една жена не било с парцала и ютията и вместо да изнемогва от домакинска работа и да си губи времето, тя можела да потърси услугите на „Д“ и да разполага с повече време за себе си, децата си, семейството, работата, хобита.

Съставът е установил наличието на публикация на рекламен материал в социалната мрежа „Ф“ на страницата на „Д“, кореспондираща на дружеството – „Д“ ООД, представлявано от управители. Протоколът от извършените проучвателни действия от страна на КЗД представлява CD-R запис, направен на 16.02.2023 г., който съдържа 7 бр. рекламни изображения тип рисунки на жени със следното съдържание: Всяка рисунка респективно и тематично е придружена от надписите „Силните владеят хаоса. Аз съм слаба.“, „Обувките ми имат вграден страх от прах.“, „Прахоосукачката не ми отива на маникюра.“, „Обичам да гладя, но друг път.“, „Не мога да мултитасквам.“, „Ела да гладим заедно цяла нощ“ и „Ужас, прахоосукачката не става за селфита“. Също така към всяко рекламно изображение е виден и следния текст: „Няма драма, има D.bg“ и „Резервирай домашна помощница само с няколко клика на D.bg“.

Съставът е счел, че допълнителният текст в рекламата: „Резервирай домашна помощница само с няколко клика на D.bg“ всъщност противоречи на аргумента на ответната страна, че представят жената като обратното на „домакиня“, след като ясно посочват, че служителят на „Д“ ООД, чийто услуги даден клиент би ползвал ще е от женски пол. В тази връзка, Съставът смята, че представена по този начин, процесната реклама на ответната страна изобразява и изтъква стереотипи и разбирания за ролята на жената в личен и професионален план, които съставляват предпоставка за задълбочаване на визираните стереотипи и от своя страна не способстват развитието на едно демократично общество.

Обръщайки внимание и на свободата на словото, която е заложена в чл. 10 от Европейската конвенция по правата на човека и основните свободи, се посочва, че всеки има правото свободно да изразява мнението си, но разпоредбата още съдържа и особена рестрикция, гласяща, че това право и свобода се упражняват със задължения и отговорности, включително такива, които са необходими за едно демократично общество, в което други права не са засегнати. В този смисъл, отговорност е съблюдаване на равното третиране на половете и недопускане на задълбочаване на стереотипни нагласи, които влияят на начина, по който дадени групи от обществото са възприемани и в резултат на което техните права и възможности биха могли да бъдат ограничени.

Съставът е установил, че с действията си ответната страна „Д.“ ООД, представлявано от управители, е осъществила дискриминация по защитения съгласно чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. признак „пол“ спрямо М. И. Б. чрез публикувания процесен материал, който нарушава принципа на равно третиране и равнопоставеност на половете и задълбочава стереотипни нагласи свързани с ролята на жената.

Наложил е на основание чл. 80, ал. 2 от ЗЗДискр., на ответната страна „Д.“ ООД, представлявано от управители, имуществена санкция в размер на 1000 /хиляда/ лева.

Дадено е задължително предписание на основание чл.47, т. 4 от ЗЗДискр., на ответната страна „Д.“ ООД, да преустанови нарушението и да не допуска за в бъдеще публикации, включително и на рекламни материали, които представляват и изобразяват неравенство в третирането и като такива задълбочават стереотипи, свързани с ролята на представители от даден пол.

В своята практика Втори специализиран постоянен заседателен състав многократно е подчертавал, че синдикалните права и правото на сдружаване на работниците и служителите в синдикални организации и структури в Република България са основни и неотменни конституционни права и представляват неотменна част от човешките права. В рамките на отчетния период съставът е разгледал и решил специфичен казус, с оплакване по признак „членуване в синдикална организация“, но и свързан с неравнопоставеност в третирането на жена, върнала се от майчинство, от неблагоприятното отношение на работодателя ѝ към нея. Конкретен пример е **Решение № 262/18.09.2024 г.**

Производството е образувано въз основа на сигнал, подаден от Е. Й. И. - председател на ФСО на КТ „П“ при „К“ АД, срещу: „К. Б.“ АД – работодател, с оплаквания за дискриминация по признак „членуване в синдикална организация“ по см. на чл.8, ал.3 от КТ във вр. с чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. Сочи, че при използването на законоустановен отпуск по майчинство и след завръщане на работа, Л. Л. - търговски представител в „К. Б.“ АД за гр. П., не получава никакво индексирание на заплатата, въпреки, че тя изрично е помолила ръководството на компанията да спази закона, както в писмена така и чрез устна комуникация с тях. Същевременно на друга служителка, която не е член на синдикална организация, заплатата била индексирана малко след завръщането ѝ на работа. Моли КЗД да прецени, дали има нарушение на ЗЗДискр., като след завръщане от отпуск в случаите по чл. 13, ал. 3, при наличие на индексирание на работниците и служителите, трудовото възнаграждение на лицето, ползвало отпуска, се индексира със съответния на останалите работници и служители процент. Има искане до КЗД да се установи, дали има и нарушение на чл.18 от ЗЗДискр. В сигнала е направено уточнение, че се касае за служителката Л. В. Л., която е член на синдиката от основаването на организацията и същата е внасяла своя членски внос и по време на ползвания от нея отпуск по майчинство.

Установено по преписката е, че служителят излиза в майчинство през м. март 2021г. и се завръща на работа при работодателя през м. ноември 2022 г., след изтичане на майчинството, както и ползването на допълнителен отпуск.

Спорът между страните се свежда до това, че след връщането на работа на 01.11.2022 г. на служителката Л. Л., след ползван отпуск за раждане и отглеждане на дете до две годишна възраст, сигналподателят Е. И.,

твърди, че К. Б. АД- работодател не е изпълнил задължението произтичащо от нормата на чл. 13, ал. 3 от ЗЗДискр., спрямо служителката за индексирание на заплатата ѝ, във връзка с признака „членуване в синдикална организация“ по чл.8, ал.3 от КТ.

Установено е безспорно, че в „К. Б.“ АД е била учредена синдикална организация на ФСО на КТ „П.“ при „К. Б.“ АД, представлявана от Е. И. - председател. Това обстоятелство се установява и видно от приложения по преписката фирмен Колективен трудов договор, страна по който е и ФСО на КТ „П“ при „К. Б.“ АД, който договор е сключен през 2022г.

В случая, видно от приложения по преписката фирмен Колективен трудов договор, става ясно, че в същия, конкретно чл. 67 от същия ФКТД, страните са договорили задължение за работодателя за предприемане на действия за индексирание на заплатите на лица, които са ползвали отпуск за бременност; раждане и осиновяване, и за отглеждане на дете. Съгласно, чл.13, ал.3 от ЗЗДискр., гласи следното: когато майката, която ползва отпуск за бременност и раждане или за отглеждане на дете, или лицето, което ползва отпуск по чл. 163, ал. 8 от Кодекса на труда или за отглеждане на дете, се върне на работа поради изтичане на отпуска или поради прекъсване на ползването му, има право да заеме същата длъжност или друга, равностойна на нея, и да се възползва от всяко подобрение на условията на труд, на което би имало право, ако не беше в отпуск. На ниво КТД в „К. Б.“ е договорено, че от страна на работодателя следва да спазва клаузата на чл. 67 от ФКТД действащ през 2022 и 2023 г. в „К. Б.“ АД.

В случая се установява, че Л. В. Л. е подала заявление за членство в синдикалната секция на КТ „П.“ в дружеството от дата 01.07.2021 г., от което следва, че същата към датата на връщането и от отпуск по майчинство е била член на синдикалната секция, която е страна по ФКТД.

Ответната страна е представила по преписката заповеди за определяне на размера на основното и месечно възнаграждение на Л. Л. С оглед конкретно посоченото лице за сравнение – Ж. И. Р., служител на дружеството, заемаща длъжността търговски представител, по преписката са депозираны заповеди за определеното основно месечно възнаграждение на служителката, преди ползване на отпуск за раждане и отглеждане на дете до 2 г. възраст и след връщането на служителката Ж. Р. на работа, с които е променено основното и трудово възнаграждение.

Още повече, че за по-малко от 4 месеца конкретно на Ж.Р., също върнала се от отпуск по майчинство служител, определеното ѝ трудово възнаграждение е увеличено два пъти, към датата на нейното връщане и по-малко от четири месеца след това.

Видно от свидетелските показания става ясно, че и двете служителки – жалбоподателката и Ж.Р., са били синдикални членове, като по отношение на Ж.Р. се установява, че служителката се е отказала от синдикалното си членство.

В случая съставът е отчел, че в периода 17.03.2021 г. - 01.09.2022 г. Л. Л. ползва отпуск за раждане и отглеждане на дете като веднага след това до 01.11.2022 г. е ползвала платен годишен отпуск, а след завръщането си на работа спрямо същата не са предприети действия за подобряване условията на труд, след връщането ѝ от този отпуск, в частност индексирание на заплатата.

За другата служителка в дружеството – Ж. Р. се установява изменение на основното трудово възнаграждение, която също е била в отпуск по майчинство до 31.12.2022 г. и която след завръщането си на работа е получила увеличение на brutното си трудово възнаграждение, два пъти от датата на нейното връщане.

Съгласно разпоредбата на чл. 14, ал. 1 и ал. 2 от ЗЗДискр., работодателят осигурява равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд, като е предвидено, че критериите за оценка на труда при определяне на трудовите възнаграждения и оценката на трудовото изпълнение са еднакви за всички работници и служители и се определят с колективните трудови договори или с вътрешните правила за работната заплата, без оглед на признаците по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

Безспорно данните за съществуване на синдикална секция на КТ „П.“ в дружеството към датата на която Л. се е върнала на работа, вкл. и наличие на креативен трудов договор, са достатъчно основание за състава да приеме, че именно упражняване правото си на членство в даден синдикат е в корелация с различното и по-неблагоприятно третиране на служителката, след връщането и от отпуск, като по този начин от страна на работодателя се създава практика в разрез с разпоредбата на чл.4, ал.3 от ЗЗДискр.

В случая с оглед данните по преписката, се налага единственият възможен извод, че ако жалбоподателката не беше членувала в съответен синдикат, същата щеше да бъде третирана на равно с останалите, в т.ч. и с посоченото лице за сравнение.

В съответствие с чл. 9 от ЗЗДискр. в случая са доказани факти, от които може да се направи основателно предположение за неравно третиране, като работодателят не е доказал основание за това.

Съставът е установил, по сигнал на Е. Й. И., в качеството му на председател на ФСО на КТ „П.“ при „К. Б.“ АД, че ответната страна - „К. Б.“ АД - работодател, представлявано от изпълнителни директори, като не е изпълнил законово задължение, произтичащо от разпоредбата на чл. 13, ал. 3 и чл.14, ал.1 от ЗЗДискр. е осъществил по-неблагоприятно третиране по смисъла на § 1, т. 7 от ДР на ЗЗДискр. и дискриминация по см. на чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр. на основата на признак „синдикална принадлежност“ спрямо служител на дружеството – Л. Л. – на длъжност търговски представител в „К. Б.“ АД.

Наложил е на ответната страна „К. Б.“ АД, в качеството му на работодател, имуществена санкция в размер на 1500 /хиляда и петстотин/ лева за установеното нарушение на ЗЗДискр.

Дадено е задължително предписание на „К. Б.“ АД, в качеството му на работодател, в едномесечен срок от постановяването на това решение да предприеме ефективни мерки за преустановяване и отстраняване на визираните нарушения на ЗЗДискр., като в действията си като орган по назначаването да се съобразява със задълженията, произтичащи от разпоредбите на закона.

3. Трети специализиран постоянен заседателен състав - лично положение, народност, гражданство, произход, религия и вяра.

Членовете на Трети специализиран постоянен заседателен състав /Трети СПЗС/ са: инж. Наско Атанасов, инж. Сабрие Сапунджиева и София Йовчева.

През отчетната година разглежданият състав се е произнесъл по разнородни случаи със заявени оплаквания за дискриминация. Обединяващото звено на преобладаващата част от решенията на Трети СПЗС за отчетната година е заявеният в инициативния документ признак „лично положение“, но са разгледани оплаквания, основаващи се на защитените признаци „религия“, „гражданство“ и „произход“. Независимо от посочения признак, става въпрос за оплаквания относно нарушения на трудови

права, дискриминация под формата на тормоз, оплаквания за нарушения във връзка с правото на образование /в т.ч. и извънкласни дейности/, такива свързани с достъпа до услуги, както и оплаквания за сексуален тормоз. Традиционно, в практиката на състава за 2024 г. не липсват и решения, касаещи провеждането на принципа на равно третиране и в контекста на изтърпяване наказанието „лишаване от свобода“.

През 2024 г. Трети СПЗС се произнесъл със своеключово решение във връзка с Правилата за организиране и провеждане на ученическите олимпиади и националните състезания в държавните, в общинските, в частните училища и на чуждестранните училища на територията на Република България, като е констатирал нарушение на 33Дискр. и предвид обществената значимост на проблема, съобразно своята компетентност, е препоръчал на централния едноличен орган на изпълнителна власт – министъра на образованието и науката, да предприеме конкретни мерки и механизми за преодоляване на съществуващото положение на неравно третиране.

По линия на част от случаите, свързани с оплаквания в рамките на трудовоправни взаимоотношения, Трети СПЗС е имал възможност да подчертае, че не всяко напрежение между лицата, или комуникацията между колеги, може да се квалифицира като дискриминация под формата на тормоз.

През анализирания период, своеобразна тенденция се разкрива и при отнасянето на оплаквания срещу кредитни институции, като в разглежданите казуси липсват решения с установена дискриминация относно тяхната дейност през разглеждания период.

В 16 % от случаите, разгледани през отчетния период, съставът е установил нарушение на забраната за дискриминация, като е наложил глоби, имуществени санкции на виновните лица. Решаващият състав е оставил без уважение 53% от оплакванията за дискриминация, като е приел за установено, че такава не е извършена, като причините за този резултат варират, но инкорпорират: липса на доказателства, лица за сравнение или това, че описаната фактическа обстановка не кореспондира на фактите и доказателствата по преписката. В някои случаи съставът, с превантивна цел е дал и препоръки за недопускане на дискриминация. В 9 % от случаите, подадените жалби са оставени без разглеждане, а производствата са били прекратени на различни основания. В производството пред Трети СПЗС са оттеглени 3% от жалбите, а останалите 19 % са решени в хода на производството.

За разлика от предходни години, броят на преписките, прекратени поради неотстраняване на нередовности или оттегляне на жалбата, е по-малък сравнено с предходни години. В рамките на календарната година има решение, с което производството е прекратено поради оттегляне на жалбата, но липсва акт, с който е да е одобрено постигнато между страните споразумение. В рамките на годината съставът е изготвил и решения в хода на производството.

Предвид отсъствието на легална дефиниция на най-често посочвания признак в разгледаните от Трети СПЗС преписки, а именно „лично положение“, както и в дейността си като цяло, съставът във всеки случай извършва детайлен анализ относно наличие или отсъствие на признака – предмет на защита, с оглед на установената практика по прилагане на 33Дискр. и всички правни източници в сферата на антидискриминационното право. Тази дейност е строго специфична за всеки отделен случай.

Както бе посочено по-горе, особен акцент в работата на текущия състав се поставя върху случаите, в които се констатира нарушение на 33Дискр., когато налице е накърняване на обществения интерес чрез създаване на неравенства на различни нива и в различни сфери. Пример в тази насока е Решение № 9 от 05.01.2024 г. по жалба, подадена срещу Национална комисия за организиране и провеждане на национална олимпиада по география и икономика и срещу министъра на образованието и науката на Република България.

Изложените оплаквания за дискриминация по признак „лично положение“ от И. Д. Д., чрез баща ѝ, са свързани с участието ѝ в различни олимпиади, в частност тази по география и икономика за 7 клас, и начина на допускане на участници до национален кръг, за който се сочи, че води до това да бъдат допускани участници с по-

малък брой точки за разлика от други – недопуснати, но с по-висок резултат. По-конкретно, като несправедливи критерии, определя следните: 1. В част от олимпиадите се допускат ограничен брой класирани, тоест не всички, заслужили мястото си със знания се допускат; 2. В част от олимпиадите (напр. география и икономика) допускането до национален кръг е на териториален принцип – което определя като дискриминиращо, защото оставя голяма част от участниците с по-високи резултати, спрямо такива с по-ниски, без възможност да се явят на национален кръг.

В допълнение са въведени оплаквания срещу т. 3.27 от Регламент за организиране и провеждане на Националната олимпиада по география и икономика, допускащ определен брой участници, класирани на първо място в своята област, а в С. – град първите три места били за до национален кръг, като по този начин допускането до национален кръг ставало на териториален (областен) принцип.

Съставът, с оглед събраните по преписката доказателства е установил, че съгласно ограничението на действащите правила, едва 120 ученици са могли да участват в националния кръг в състезателните групи, допуснати са участниците с най-висок резултат от всяка област, а от гр.С. – трима. Проблематичен в случая се явява заложеният квотен или териториален принцип в Правилата и свързаната с него практика на комисиите. Съставът е извел заключение, че процедурата води до различно класиране на участници с еднакъв резултат.

Трети СПЗС е изложил свои подробни писмени мотиви, с които е обосновал значението на принципа на равенство в третирането, като стожер на правната система свързан с морала и справедливостта, както и неговата проекция в конкретния случай, свеждаща се до постигане на недискриминация. В този смисъл, съставът категорично е заключил, че Правилата за организиране и провеждане на ученическите олимпиади и на националните състезания в държавните, в общинските, частните училища и в чуждестранните училища на територията на Република България, с които е предвиден квотен принцип на участие и Регламента за организиране и провеждане на националната олимпиада и в частност тази по география и икономика за учебната 2022 – 2023 г., поставят по-неблагоприятни условия за учениците, явяващи се на тези олимпиади и състезания в по-неблагоприятно положение спрямо изискванията за всички останали ученици от други областни градове и е в явно противоречие с общите принципи на българското и европейско право за равенство в третирането, тъй като изначално спрямо конкретна група лица – ученици от обл. С. – град са поставени различни изисквания, от което следва, че тези ученици са поставени и в по-неблагоприятни условия при реализирането на техни права, свързани с обучението и реализацията им. С оглед на това съставът е препоръчал на министъра на образованието и науката, да предвиди конкретни мерки и механизми, чрез които да се осигури равно третиране на всички ученици от обл. С.–град във връзка с правото им на равно участие без дискриминация в национален кръг за съответната олимпиада.

Пример за случай с изложени разнопосочни оплаквания за дискриминация на работното място е **Решение № 214/16.07.2024 г.**, постановено по жалба от служител срещу директор на Дневен център за пълнолетни лица с увреждания - с. К., с твърдения за „тормоз“ по признак „лично положение“. Трети СПЗС състав, в изпълнение на задължителните указания на съда след възобновяване на преписката, е провел проучване по подадената жалба от С. С. В., назначен на длъжност „пазач“, а впоследствие „пазач – портиер“, като е посочил, че правото му на равно третиране е нарушено във връзка с изплащането на ДВПР и стимулиране на служителите от дневния център, за принос в развитието на центъра и повишаване качеството на предоставяната социална услуга, извършено през м. декември 2020 г., съгласно Заповед на директора на ДЦПЛУ с. К., общ. К., като дни преди издаването на Заповедта е бил информиран, че той ще бъде лишен от изплащането на ДВПР, в присъствието на счетоводител на ДЦПЛУ, с. К. - това щяло да бъде в ущърб на бюджета на ДЦПЛУ и оттам – на бюджета на общината. С. В. е с определена пожизнено трета група инвалидност с 58 % намалена работоспособност. Трети СПЗС е установил, че по отношение на жалбоподателя, липсват пречки за изплащането на допълнително материално стимулиране в процесния период. Съгласно чл.14 ал.1 от ЗЗДискр., работодателят следва да осигури равно възнаграждение, за еднакъв и равностоен труд. Под еднакъв труд следва да се разбира този, полаган от различни лица, но с една и съща по качество работна сила (квалификация, умения, сръчност и др.), а равностоен труд е този, който е полаган от различни лица, които имат различна по характеристика и квалификация работа, но трудът им има равна ценност и полезност. Нормата е императивна и двете изисквания (еднакъв и равностоен труд) са регламентирани при условието на кумулативност.

Наред с това, забраната за дискриминация е залегнала в Хартата на основните права на Европейския съюз (Хартата) - чл. 20 - чл. 26, като същата е с ранг на първичноправен източник, има обвързваща сила и действие като учредителните договори на ЕС. В разглеждания случай съставът е приел за установено, че работодателят не е изпълнил задължението си по чл. 14, ал.1 от ЗЗДискр за осигуряване на равно възнаграждение за еднакъв и равностоен труд, като с лишаването на С. С. В. от допълнително материално стимулиране за 2020 г. е извършил „неблагоприятно третиране по смисъла на § 1, т.7 от ДР на ЗЗДискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. по признак „лично положение“, пряка дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 2 от ЗЗДискр. В частта, в която има оплаквания за „тормоз“, жалбата е оставена без уважение, тъй като съставът ги е счел за неоснователни и недоказани.

Честа практика за Трети СПЗС е да бъде сезиран с твърдения за осъществяване на неравно третиране на лишени от свобода във връзка с изтърпяване на тяхното наказание. **Решение № 26/17.01.2024 г.** съставът е постановил, въз основа на подадената от л.с. Н. Н. А. жалба, срещу началника на Затвора – П., главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ /ГДИН/, за „тормоз“ по признак „лично положение“. Оплакванията са за това, че на л.с. жалбоподател, от 01.01.2020г. насетне, не му е бил осигуряван час и половина, ежедневно за „Клуб“ в Затвора П., поради липса на такова помещение, което да бъде оборудвано с компютър, телевизор, табла, карти и др., в сравнение със затворите в С., Л. и С. За., за които се твърди, че има такива клубове. Посочени са лица за сравнение.

Въз основа на установената фактическа страна на спора, Трети СПЗС е сформирал извод, че действията

на администрацията на затвора в гр. П. и на администрацията на ГД „ИН“ гр. С., по отношение исканията на жалбоподателя Н. А., не могат да се квалифицират, като дискриминационно поведение, включително и тормоз в смисъла, изложен в жалбата на основата на признака „лично положение“, поради обективни - трансформирани помещения, поради увеличен брой на лицата лишени от свобода и изтърпяващи наказание в разглеждания Затвор. Въпреки това, решаващият състав е намерил, че с превантивна цел и на основание чл. 47, т. 6 от ЗЗДискр. следва да препоръча на ответните страни в производството да предвидят съответни мерки, с цел недопускане на дискриминация спрямо лишените от свобода - осъдени на доживотен затвор, като се предвидят мерки за създаване на помещение, осмислящо времето им на престой и възможността им да упражняват различни хобита, игра на карти, шах и табла и др. В този ред на мисли, налице е обществено въздействие от работата на състава в синхрон с международните и вътрешноправните ангажменти на Република България.

Дейността на Трети СПЗС често рефлектира върху личната правна сфера на жалбоподателите, което е ценен атестат за важноста на задачата на антидискриминационния орган извън функциите му, свързани с обществените отношения като цяло. Пример за това е **Решение № 267/ 25.09.2024 г.** по жалба от Е. И. З. срещу С. Д. Г., директор на Детска ясла № 7 „Е“, гр. С. З. /ДЯ №7/, с оплаквания за дискриминация и тормоз при упражняване правото на труд по признак „лично положение“ от работодателя ѝ – директора на яслата, системно от няколко години. Възпроизведени са язвителните изрази средства, като е отбелязано, че въпросното поведение често е демонстрирано пред нейните колеги, с което тя бива подлагана на унижение пред тях. Освен това, на жалбоподателката са възлагани непрекъснато задачи от страна на директора, извън трудовата ѝ характеристика, а правото ѝ на отпуск е нарушавано с аргумент, че никой не иска да работи с нея и да я замества.

По съществото на спора, съставът е приел за установен факта, че в по-голямата си част, оплакванията на жалбоподателката и доводите на ответната страна са дума срещу дума, с оглед на което съществени се явяват показанията на разпитаните свидетели в рамките на откритото заседание по преписката. Фактическата обстановка е била изяснена и за състава е станало ясно, че ограниченията, свързани с достъпа до работното място по отношение на Е. З., са били установени конкретно спрямо нея, без за това ограничаване да има обективни, легитимни причини. Във връзка с това съставът е припомнил, че чл. 31, ал. 1 от Хартата за основни права на Европейския съюз гласи: Всеки работник има право на условия на труд, които опазват неговото здраве и сигурност и зачитат достойнството му. Трети СПЗС е приел, че с поведението си С. Г., в качеството си на директор на Детска ясла № 7 „Е“ – лице, оправомощено с работодателска власт, е осъществила от обективна страна, дискриминация под формата на „тормоз“ по смисъла на §1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. спрямо жалбоподателката поради посоченото, а също за това, че ѝ е отказала упражняването на законоустановеното ѝ право на платен годишен отпуск, видно от представените от жалбоподателката писмени доказателства. Съставът категорично е отхвърлил доводите на ответната страна, че Е. З. е ползвала отпуски, за което са представени около двадесет болнични листа, тъй като годишният отпуск (чл. 155 от КТ) и отпусъкът поради временна неработоспособност (чл. 162 от КТ) не са взаимноизключващи се и най-вече се разрешават от различни страни – отпусъкът за временна неработоспособност се разрешава от здравните органи, а платеният от работодателя – в случая директорът на яслата. Кумулативно заедно с това е създадена обидна и враждебна работна среда за Е. З.

За извършеното нарушение, Трети СПЗС е наложил на ответната страна глоба и е отправил препоръка занаяпред от постановяване на решението да се въздържа от извършването на дискриминация или друг вид поведение, което може да доведе до уронване достойнството и престижа на личността, както и да спазва разпоредбите на Закона за защита от дискриминация.

4. Четвърти специализиран постоянен заседателен състав - образование, убеждение, политическа принадлежност, обществено положение и имуществено състояние

Членове на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав са проф. Баки Хюсеинов, д-р Орлин Колев и д-р Петър Кичашки. Четвърти СПЗС разглежда производства свързани с оплаквания за дискриминация на основата на признаците: „образование“, „убеждение“, „политическа принадлежност“, „обществено положение“ и „имуществено състояние“.

Образуваните производства през 2024 г., на базата на посочените признаци касаят оплаквания за осъществено неравно третиране в редица области, като упражняване правото на труд, достъп до стоки и услуги, както и други законоустановени права.

Анализ на постановените през 2024 г. решения на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав показва, че в 9 % от общия брой решения, съставът е установил нарушение на забраната за дискриминация и е наложил предвидената в закона санкция и/или принудителна административна мярка.

Значително по-висок е процентът на решенията – 50 %, в които съставът установява, че не е извършено нарушение на антидискриминационното законодателство и е оставил жалбата/сигнала без уважение.

Прекратените производства са 21 % от общия брой решения. Причините за прекратяване са на различни основания и включват неотстраняване на нередовност в инициативния документ, спор извън компетенцията и

правомоцията на комисията, отпадането на правен интерес, както и оттегляне на жалбата.

Най-често срещаният защитен признак в постановените през 2024 г. решения на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав е „обществено положение“, по-малко са случаите на оплаквания по признак „имуществено състояние“ и „образование“.

Сключените споразумения са в 4 %, а оттеглените инициативни документи са 8 % от общия брой постановени решения.

Оплаквания за неблагоприятно третиране на база на защитения признак „обществено положение“ са били голяма част от постановените решения на Четвърти СПЗС за 2024 г. Признакът „обществено положение“ може да се определи като мястото, което заема дадено лице в социума и представлява отношението или оценката които то получава във връзка с неговите социално поведение и функции. В тази

връзка, признакът „обществено положение“ може да включва професията на лицето, мястото където работи, заеманата от него длъжност и др. Законът за защита от дискриминация предоставя закрила в три сфери на обществения живот: защита при упражняване правото на труд (Глава втора, Раздел I), защита при упражняване правото на образование и обучение (Раздел II) и защита при упражняването на други права (Раздел III).

Пример за оплакване, свързано с упражняване правото на труд е **Решение № 79 от 26.02.2024 г.**, което е свързано с осъществена дискриминация по защитения съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр признак **„обществено положение“**, както и нарушение на чл. 14 от ЗЗДискр. В своя сигнал А. И. В посочва, че на официалния уеб-сайт на Б. факултет на ПУ „П. Х.“ са били публикувани Решенията на Факултетния съвет на Б. факултет, като от там се виждало, че с Протокол от 23.06.2020 г. имало Решение № 12 и Решение № 20, с което се въвеждала дискриминационна практика чрез възлагане на трудови задачи без заплащане на учебно помощен персонал, докторанти, други. Такива протоколи се явявали и Протокол от 20.12.2022г. и Протокол от 17.01.2023г. със съответни подобни решения, а именно Решение № 25 и Решение № 15, качени също на официалния уеб-сайт на Б. факултет.

Сигналоподателят смята, че решенията на Факултетния съвет на Б. факултет, безспорно и категорично сочат, че за полагане на един и същи равен труд - за провеждане на упражнения, на учебно-помощния персонал не се заплаща, а на преподавателския състав (хабилитиран и нехабилитиран) се заплаща.

Твърди, че посочените в протоколите лица са изпълнявали същите по обем и сложност задължения както и хабилитирания и нехабилитиран преподавателски състав на университета, но без заплащане, както и че изведените хонорувани часове без заплащане са от нормативите на преподавателския състав от съответната дисциплина и именно съответния преподавателския състав получава заплащането за тези часове, въпреки, че са изпълнени от учебно-помощния персонал.

По преписката не се спори, че от решения на Факултетния съвет на биологическия факултет от заседания, проведени и публикувани на сайта на биологическия факултет протоколи, от които е видно, че на учебно-помощния персонал в биологическия факултет с ОНС „доктор“ могат да се възлагат за извеждане до 180 часа упражнения за учебна година, без заплащане, в рамките на работното време.

Съгласно един от основните принципи на антидискриминационното право в областта на труда - чл. 14 от Закон за защита от дискриминацията, работодателят е длъжен да осигури равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд, като това се прилага за всички възнаграждения, плащани пряко или непряко, в брой или в натура, независимо от срока на трудовия договор и продължителността на работното време. Член 157 (1) ДФЕС (чл. 141 (1) ДЕО) установява принципа, че равен труд следва да се заплаща по един и същ начин. Тоест работодателят е длъжен да въведе еднакви критерии за оценка на труда и за изпълнение на трудовите задължения, свързани с определяне на допълнителното трудово възнаграждение на работниците и служителите, осъществяващи еднакъв или равностоен труд.

Равностоен е трудът, полаган от различни лица, които имат различна по профил на своята квалификация работна сила, принадлежност към различна професия и специалност, изпълняват различна по характер работа, но при които полаганият труд има равна ценност и полезност - Решение № 4180 от 25.04.2007 г. по адм. д. № 7369/2006 Г., V отд. на ВАС и Решение № 14026 от 24.11.2014 г. по адм. д. № 5334/2014., VII отд. на ВАС.

В настоящия случай посочените 180 часа представляват половината от преподавателския норматив на хабилитирания и нехабилитирания състав в учебното заведение, за което последните получават твърдо възнаграждение, а изведените за преподавателите наднормени часове над тези часове се хоноруват в индивидуалните им планове за допълнително заплащане. Докато на учебно-помощния персонал за полагане на същия равен труд е взето решение да не им се заплаща изобщо.

В настоящия случай състава е счел, че ответната страна не е ангажирала никакви доказателства в подкрепа на своите твърдения, че не е извършила дискриминация спрямо учебно-помощния персонал в биологическия факултет с ОНС „доктор“. Съставът е приел, изхождайки от нормата на чл. 9 ЗЗДискр. (разпределяща тежестта на доказване в производството за защита от дискриминация), че ответната страна не е ангажирала доказателства, които да подкрепят твърденията, че лицата от учебно-помощния персонал ОНС „доктор“ получават допълнително месечно възнаграждение от 350 лв. и съответно не им се полага възнаграждение, както и каквито и да било други доказателства, подкрепящи становището си.

Видно от решенията на Факултетния съвет на Б. факултет, които безспорно и категорично сочат, че

за полагане на един и същи равен труд, за провеждане на упражнения, на учебно-помощния персонал не се заплаща, а на преподавателския състав (хабилитиран и нехабилитиран) се заплаща.

Съставът е счел, че посочените в протоколите лица са изпълнявали същите по обем и сложност задължения както и хабилитирания и нехабилитиран преподавателски състав на университета, но без заплащане. Нещо повече, изведените хонорувани часове без заплащане са от нормативите на преподавателския състав от съответната дисциплина и именно съответния преподавателски състав получава заплащането за тези часове, въпреки, че са изпълнени от учебно-помощния персонал.

Четвърти специализиран постоянен заседателен състав счита, че работодателят Р. М. – ректор на ПУ „П.Х.“, не е изпълнил изискванията на чл. 14 ЗЗДискр., за осигуряване на равно възнаграждение за еднакъв труд, тъй като по безспорен начин се установи, че за полагане на един и същи равен труд - за провеждане на упражнения - на учебно-помощния персонал не се заплаща, а на преподавателския състав (хабилитиран и нехабилитиран) се заплаща.

С оглед горното и за неизпълнение или нарушаване на разпоредбите на ЗЗДискр. в чл. 80, ал. 2 от ЗЗДискр. е предвидено наказание „имуществена санкция“ за юридическо лице в размер от 250 лева до 2000 лева, когато нарушението е извършено при осъществяване на дейността му.

Освен специално обособената защита при упражняване правото на труд и образование, законодателят разширява обхвата на закона така, че да осигури правото на всяко лице на равенство пред закона, на равенство в третирането и възможностите и ефективна защита от дискриминация, в това число и достъпа до стоки и услуги. Такъв пример е **Решение № 103 от 13.03.2024 г.** на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав, който разглежда оплаквания от В.С.Р за осъществена дискриминация по признак „образование“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. от страна на Министерство на образованието и науката.

Жалбоподателят сочи, че дискриминационният акт е извършен чрез бездействие - неиздаване на холограмен стикер за дипломата му за висше образование по специалност „Право“, ОКС „магистър“. Образованието на жалбоподателя не е признато за съответстващо на държавните изисквания за специалността и ЗВО, респективно не е призната завършената ОКС и поради това не е издаден стикер за дипломата му, за разлика от останалите студенти, чието образование /ОКС/ е признато и са издадени стикери. Жалбоподателят счита, че освен изложените оплаквания за осъществена пряка дискриминация по признак „образование“, МОН е осъществило спрямо него и „преследване“ по смисъла на § 1, т.3, б. „а“ ДР на ЗЗДискр. вр. чл.5 ЗЗДискр. посредством издаването на писмо от 24.06.2022 г. на заместник-министъра на образованието и науката, в което същата го уведомила, че поради образуването в КЗД производство по негова жалба, на основание чл.54, ал.1, т.5 АПК, МОН няма да се произнесе по подаденото от него заявление за издаване на стикер преди приключване на производството пред КЗД и пред CPC.

Актът за спиране на производството, обективиран в посоченото писмо е обжалван пред съда, като е образувано адм. д. на АССГ, 50 с-в. Със своето определение, съдът отменя писмо от 24.06.2022 г. на министъра на образованието и науката като незаконосъобразно и изпраща преписката на административния орган за произнасяне по същество по заявлението на жалбоподателя.

Установено по безспорен начин по преписката е, че жалбоподателят е бил приет през 2015г. като студент по специалност „Право“, магистърска програма, редовно обучение в НБУ. След успешно завършени четири семестъра, през 2017 г. подал молба да бъде одобрен за провеждане на съкратено обучение /сливане/, съгласно разпоредбата на чл. 42, ал. 9, т. 4 Закон за висшето образование /ЗВО/ и чл.69, ал.2 от Правилника за устройството и дейността на НБУ. Продължил обучението по индивидуален план, като в една календарна година записал пети и седми семестър едновременно, съответно шести и осми семестър /слял трети и четвърти курс/. През м. октомври 2020 г. положил успешно и последния от трите държавни изпита и с това обучението му по специалността завършило.

Съставът е намерил, че в настоящия случай спорът, около който гравитират тезите на страните по преписката се отнася до въпроса дали посредством неиздаване на дипломата за висше образование, ведно с необходимия реквизит към нея - холограмен стикер /предоставян единствено от МОН, съобразно действалото към посочения период законодателство/, жалбоподателят е бил третиран по-неблагоприятно в сравнение с други студенти, намиращи се в сравнимо сходно положение поради наличие на защитен законов признак, в случая „образование“.

За настоящия състав безспорно се явява и обстоятелството, че от страна на жалбоподателя са правени постъпки, както до НБУ, така и до МОН, с цел да бъде „активизиран“ процеса по снабдяването му с коментирания официален документ, даващ му възможност да работи в избраното от него професионално направление - за същото атестират писмени доказателства в преписката.

На следващо място е установено, че въпреки липсата на обезпечаване на дипломата на жалбоподателя с изискуемия към този момент холограмен стикер, от страна на МОН не са били артикулирани дефицити в заявеното от страна на НБУ по отношение на данните за Р., като в кореспонденцията до него не са посочени факти създаващи убеждение за неизправност на действията на ВУЗ-а във връзка с обема или съдържанието на информацията относно образованието на В.Р.

Решаващият състав е констатирал, че до жалбоподателя е адресирано писмо от 20.06.2022 г. с позиция от страна на МОН, с което той е бил уведомен, че поради образуването в КЗД производство по неговата жалба няма да се произнесе по подаденото от него заявление за издаване на стикер преди приключване на същото.

В хода на производството е предоставена информация относно наличие на лица, притежаващи качеството студенти по същата специалност, които са се обучавали в идентична форма и между които може да бъде извършена съпоставка относно налично по-неблагоприятно третиране спрямо В.Р. В този смисъл жалбоподателят е бил в ситуация, в която макар и да отговаря на условията за издаване на процесния

документ, не е получил идентичен подход в третирането с този, при който неговите колеги са били снабдени с дипломи съдържащи холограмни стикери издадени от МОН. В резултат на последното за него в темпорален план е съществувала пречка да докаже полученото от него образование и съответната ОКС с цел работа по специалността „Право“, с което е осуетено и прокламираното равенството във възможностите заложено в Конституцията на Република България, Хартата на основните права на Европейския съюз и Закона за защита от дискриминацията.

Предвид осъществения фактически състав спрямо В. Р., безспорно е извършена пряка дискриминация съгласно чл. 4, ал. 2 от ЗЗДискр. По отношение на оплакванията за „преследване“ по смисъла на § 1, т. 3 б от ДР на ЗЗДискр., осъществено чрез писмото от 24.06.2022 г., на заместник-министъра на образованието и науката, Четвърти СПЗС е счел, че посочването на производство пред КЗД като причина за „невъзможност“ за произнасяне по заявление за издаване на холограмен стикер за диплома за висше образование на жалбоподателя, действително изпълва мащаба на § 1, т. 3 б от ДР на ЗЗДискр. „Преследването“ се основава именно на потърсената от органа по равно третиране защита и се проявява в отлагане за неизвестен период от време издаването на коментирания холограмен стикер, а по този начин и продължаване за неопределен срок от време установената пряка дискриминация към Р. от страна на МОН. В тази връзка КЗД е дала предписание на Министерство на образованието и науката, да се въздържа за в бъдеще от подобни дискриминационни действия и да не допуска неравно третиране на студент/студенти, изпълнили всички изискуеми от тях условия във връзка с провежданото обучение, да търпят последиците от неравното им третиране спрямо лица, намиращи се в аналогично на тяхното положение, както и да не допуска наличието на обстоятелства, които биха могли да доведат до определена форма на дискриминация или съмнение за такава.

В практиката на КЗД през годините не малко са образуваните производства, които имат за предмет на спора нормативни актове, за които съставът следва да установи дали са въведени и дали се прилагат съгласно принципите на равнопоставеност по смисъла на антидискриминационното законодателство. Пример в тази посока е **Решение № 113 от 15.03.2024 г.**, в което Четвърти СПЗС е разгледал жалба от Й. А. Ш. с оплаквания за осъществена дискриминация по признак „имуществено състояние“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., осъществена чрез прилагането на разпоредбата на т. 1 от Решение № 269 на Министерски съвет от 06 април 2023 г. Жалбоподателят сочи, че с процесното Решение била поставена граница по имуществено състояние в размер до 504.00 лв. включително, с което по същество пенсионерите в България били разделени на бедни (имащи право на допълнителна сума от 70 лв.) и богати (нямащи право на тази сума). Предвид това той се счита за потърпевш, тъй като не отговаря на изискванията, предвидени в т. 1 от Решение № 269/06.04.2023 г. на МС, и следователно не е получил великденската надбавка от 70 лв. Жалбоподателят смята, че е налице противоречие на посочената разпоредба на т. 1 от Решението на МС с антидискриминационното законодателство и Конституцията на Република България.

Аргументите на ответните страни са, че изплатената еднократно допълнителна сума като великденска добавка била за лицата, които получавали пенсия без добавките и компенсациите към нея в размер на линията на бедност - 504 лв. Всички лица, попадащи в тази група, получавали добавката, поради което нямало различно третиране и не били налице предпоставките по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Размерът на линията на бедност бил обективен признак и с добавката към пенсията за тези лица се преследвала легитимна цел - допълнително подпомагане за великденските празници, което било напълно допустимо и част от социалната политика на държавата. Ответните страни заявяват, че линията на бедност била монетарен показател, който се прилагал при разработване на държавната политика в областта на доходите и жизненото равнище и е измерител при определяне правото на социални помощи, обезщетения, добавки и пенсии, които се определят въз основата на „доходен критерий“. Посредством този показател се определяли правото и размерите на редица социални плащания, като определяне на размера на финансовата подкрепа за хората с увреждания по Закона за хората с увреждания, социалните помощи по Закона за социално подпомагане, финансовите помощи и средства (за превенция и реинтеграция, отглеждане на детето при роднини или близки и в приемни семейства) по Закона за закрила на детето, както и за определяне на достъпа до социална пенсия за старост по Кодекса за социално осигуряване. Посочва се, че линията на бедност служила за определяне обхвата, адекватността и регулярната актуализация на месечните социални помощи. При взетото решение за допълнителна сума към пенсиите бил приложен на практика „доходен критерий“ посредством показателя линия на бедност, за да бъде спазен социалния характер на плащането.

В конкретния случай, Комисията е изследвала съществуват ли специални мерки, въведени по законодателен път, които да са насочени към изравняване възможностите на дадена група и които реално да водят до това изравняване. Касае се за предприети мерки за насърчаване на равенството (така наречените позитивни, насърчителни мерки, позитивна или обратна дискриминация, преференциално третиране, временни специални мерки), които могат да се определят като институционализиран начин да се даде възможност на лицата, ошетен от дадена ситуация, да участват пълноправно в обществения живот. Тези мерки за насърчаване на равенството предвиждат прилагането на различаващи се критерии спрямо представители на различните групи като способ за преодоляване на съществуващите социални неравенства.

Съставът е отчел, че прилагането на този принцип при разпределяне на финансови ресурси за пенсии е в полза на групата лица в неравностойно положение, а именно тези пенсионери с най - нисък доход, с цел изравняване на възможностите им. Видно е, че предвидената сума от 70 лв. е израз на солидарността на обществото с неговите уязвими членове, поради което настоящия състав счита, че целта е легитимна (в обществен интерес), и принципа на пропорционалност не е нарушен. Видно е, че жалбоподателят не е претърпял действително намаление на размера на месечната пенсия, която получава, поради което не може да се приеме, че е принуден да понесе прекомерна тежест или са нарушени пенсионните му права поради изплащане на

70 лв. добавка към пенсионерите с най-нисък доход. С оглед на гореизложеното Четвърти специализиран постоянен заседателен състав е приел, че от страна на МС, с приемане на разпоредбата на т. 1 от Решение на № 269/06.04.2023 г. за одобряване на финансиране на държавното обществено осигуряване за 2023 г. (Решение № 269/06.04.2023 г. на МС), определяща еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 70 лв. на пенсионери, не е осъществена дискриминация спрямо пенсионерите по признак „имууществено състояние“, тъй като е обществено приемлива и необходима мярка, с оглед защитата на нуждаещите се пенсионери, чиито доходи са под линията на бедност.

5. Пети специализиран постоянен заседателен състав на КЗД – увреждане, възраст, семейно положение и сексуална ориентация.

Членове на Пети специализиран постоянен заседателен състав – Пети СПЗС, са д-р Владимир Стоименова-Делийска, Златина Касърова-Дукова и д-р Петър Кичашки.

Пети специализиран постоянен заседателен състав на КЗД разглежда оплаквания за дискриминация по защитените признаци – „увреждане“, „възраст“, „семеино положение“ и „сексуална ориентация“.

През отчетната 2024 г. в постановените от Пети СПЗС решения, в 21 % от тях се установява дискриминация, като е наложена глоба или имуществена санкция и е дадено задължително предписание на виновните лица. В 37 % от решенията е

установено, че не е налице извършена дискриминация. 13 % от общия брой разгледани преписки са прекратени от състава на основание чл. 52 от Закона за защита от дискриминация. Споразумения на основание чл. 62 от ЗЗДискр са сключение в 2 % от случкаитв, в 4 % са оттеглените инициативни документи. 6% от решенията са по хода на производството.

Пети СПЗС през 2024 г. е постановил и решения по доклади за самосезиране на Комисията и на основание чл. 40, ал. 2 от ЗЗДискр. и във връзка с чл. 53 от Закона за хората с увреждания в рамките на кампания „Достъпна България“ относно изградена и поддържана архитектурна среда. В немалък брой случаи, съставът е констатирал, че ответните страни са предприели необходимите действия и мерки за осигуряване на достъпност до обекти за хора с увреждания. Комисията е дала препоръка към тях за поддържане на съоръженията в изправност, което да позволи самостоятелен и безпрепятствен достъп на лица с намалена подвижност или с увреждания до обект.

В рамките на своята специализирана дейност през отчетния период 2024 г., Пети СПЗС е разгледал най-много жалби с оплаквания за осъществена дискриминация на основата на защитения, съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „увреждане“, като по същество оплакванията са свързани с изградена и поддържана архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания, както и за хора с ограничена подвижност. Голяма част заемат и актовете, постановени в рамките на Кампанията „Достъпна България“.

Пример за случай, в който Пети СПЗС се е произнесъл по оплаквания за дискриминация по признак „увреждане“ е **Решение № 227/28.08.2024 г.** Съставът е разгледал жалба, подадена от С.И.М. от гр. В срещу ДП Национална компания „Ж.И.“, представлявана от генералния директор М.Д.Г. от гр. С. В жалбата са изложени оплаквания по защитения признак „увреждане“, като се твърди, че ответната страна е изградила и поддържа архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания. С.М. сочи, че е незряща с нулево зрение и се придвижва с придружител. На 15 октомври 2023 г. се е намирала на територията на ЖП гара В., като решила да посети тоалетната за инвалиди, за което имало съответната указателна табела. Известно време обикаляла с придружителя си, но не успяла да открие тоалетната, въпреки множеството обозначения. Когато попитала на гише „Информация“ за наличието на обособена за инвалиди тоалетна, получила отговор, че такава няма, а тоалетна имало някъде в района отвън. Когато намерили общата тоалетна служителката не допуснала придружителя въпреки уточнението, че жалбоподателката е незряща. Служителката им обяснила, че тоалетната е частна, като настояла и двамата да пуснат монета от по 1 лев и чак тогава да влязат заедно. Случката се разиграла в рамките на 20 минути, като С. И. М. уточнява, че трябвало да обяснява на всеослушание за потребностите си, което я унизило пред намиращите се на гарата хора.

Ответната страна оспорва твърденията в жалбата. Представени са писмени документи, описание на имота публична държавна собственост, като е посочено, че на първия етаж с вход от юг са обособени едно помещение за инвалиди и тоалетна за инвалиди. Сочи, че на основание сключен договор от 07.04.2005 г. за извършване на строителен надзор бил изготвен окончателен доклад за годността на строежа за въвеждане в експлоатация, от който било видно, че в част „Архитектурна“ в секция Б на сградата били ремонтирани обособените помещения за инвалиди. Същите били видни и от приложената скица ексекутив, за разпределение на първи етаж, секция Б на сградата, одобрена от Община В.

Пети СПЗС е преценил, че е необходимо да се констатира обективното обстоятелство за наличието, или отсъствието на достъпна среда и достъпна тоалетна в процесния обект, посредством оглед от регионален представител и съставянето на констативен протокол. Установено е, че в действителност тоалетна за инвалиди е налице, като същата се намира в помещение на административната сграда, която е с работно време от 08:00 ч. до 16:00 ч. От приложения снимков материал е видно, че в случай на необходимост от ползване на тоалетната извън работното време посетителите следва да се обърнат към гише „Информация“, която обаче е отказала да съдейства на жалбоподателката. Така Пети СПЗС е установил, че въпреки наличието на тоалетна, то тя се явява недостъпна за хората с увреждания на територията на ЖП гара В., като съставът е счел, че обществената тоалетна следва да бъде достъпна за всички лица, без значение пътници или не. Във връзка с това съставът е установил, че ДП НК „Ж.И.“, представлявано от генералния директор М.Д.Г., не е предприела всички необходими мерки и е допуснала неосигуряването на достъп до архитектурна среда за хора с увреждания на територията на ЖП гара В., с което са създадени условия за по-неблагоприятно третиране на лицата с увреждания и в частност по отношение на жалбоподателката. В тази връзка съставът е дал задължително предписание на ДП НК „Ж.И.“ да предприеме всички действия и мерки за осигуряването на достъпна среда за хора с увреждания на територията на ЖП гара В., като не допуска неравно третиране на хората с увреждания.

Друг пример за решение на Пети СПЗС по признак „увреждане“ е **Решение № 97/12.03.2024 г.**, с което съставът се е произнесъл по оплаквания на П.С. за осъществена дискриминация по признак „увреждане“ от Община П., представлявана от кмета К.Д. Жалбоподателят П.С. е инвалид 100% първа група с придружител, за което е представил удостоверение от ТЕЛК, като е посочил, че се придвижва с помощта на инвалидна количка. Подал е сигнал относно липсата на скосения и каквато и да е подходяща инфраструктура за инвалиди, майки с колички и други групи хора, които имат такава необходимост, на новоизграждащ се тротоар в град П., район Ю на ул. „Д.Г.“. Жалбоподателят твърди, че придвижването му по тази улица е невъзможно и ще остане невъзможно и след ремонта, защото липсват необходимите скосения. Известил е Община П., отдел „Строителство и ремонти“ за проблема, но му изпратили обратен отговор, че ремонтните действия продължават. Жалбоподателят поискал среща или разговор по телефона с компетентен експерт, служител на администрацията, но не получил обратен отговор. Приложил е и снимков материал.

Ответната страна моли жалбата да бъде оставена без уважение, като е представила копия на снимки от ул. „Д.Г.“ в гр. П., от които са видни направените понижения /скосения/ на тротоара съгласно ДР на Наредби към ЗУТ, като за изпълнението им прилага и детайл на проекта. Вследствие на това сигналаподателят П.С. е направил волеизявление до КЗД, производството срещу община П. да бъде прекратено, тъй като необходимите скосения на тротоарите на процесната улица са били изградени. Пети СПЗС е установил, че искането изхожда от лице с правен интерес и няма съмнение за авторството му, поради което производството по преписката е било прекратено.

Пети СПЗС разглежда случаите и при оплаквания за евентуално осъществена дискриминация по защитения признак „възраст“. Такъв случай през отчетния период е разгледан в **Решение № 234/29.08.2024 г.** Производството е иницирано от К. Д. М., В. С. и синът им Л.К.М., като в жалбата се съдържат оплаквания насочени срещу „Т.Е.И. 1999“ ЕООД, представлявано от управителя В. Д. Я. и срещу В. К. – управител на сладкарница на дружеството в гр. С. Съществото на оплакванията се състои в това, че жалбоподателят и семейството му посетили процесната сладкарница, като търсейки свободни места в салона на втория етаж, били посрещнати от двама служители, които попитали за годините на детето. Родителите на Л.К.М. обявили, че синът им е на 8 години, при което служителите им съобщили, че не допускат деца под 10-годишна възраст и ги съпроводи до изхода.

В становищата си ответните страни твърдят, че заведението е на два етажа, като на първия етаж се помещава сладкарницата и етажът е достъпен за всички деца на всякакви възрасти, както и техните родители. Вторият етаж обаче представлява салон за хранене и бизнес срещи, като в този салон експериментално е било въведено сервиране с роботи, на които се поставят поръчаните храни и напитки. Ответните страни уточняват, че с отваряне на заведението през 2022 г., родителите и децата им били свободно допускани и в двата салона, но това се променило, тъй като на втория етаж се случили последователно няколко инцидента с деца (тичайки из салона се бутали в роботите, като разливали храните и напитките). Посочват, че е било чиста случайност, че не се е изгорило някое дете с горещите напитки, които роботите превозвали. Като аргументи са посочени Наредбата за специализирана закрила на деца на обществени места и Закона за закрила на детето. Съставът е взел предвид представените становища и настъпилите инциденти с деца, предвид които е било преценено да се въведе ограничение за деца до 10-годишна възраст да посещават втория етаж на заведението, където се разположени роботите. По преписката са представени и правила за поведение на заведението „Т. Е. И. 1999“ ЕООД, които свидетелствали за това, че отношението към децата до 10-годишна възраст е обективно и оправдано и в никакъв случай не е лично към Л. К. М, като целта е спазване на законовото изискване за специална закрила на деца на обществени места. Извършени са и две проверки от КЗД, за което са съставени констативни протоколи. Пети СПЗС е съобразил, че безопасността на децата е отговорност не само на техните родители, но и на цялото общество, като в този смисъл целта на ответното дружество е да се осигури безопасност. Съставът е установил, че ответната страна е намерила най-подходящия начин за това, като е спазвала всички изисквания на закона –

посетителите са уведомени чрез писмен материал съобразно законодателството, информационна табела, която е поставена на видно място. Съставът е отчетел, че от 20 май 2024 г. салонът на втория етаж на заведението вече не функционира, а първият продължава да е достъпен за клиенти от всички възрасти. Предвид това Пети СПЗС е установил, че „Т.Е.И 1999“ ЕООД, представлявано от В. Д. Я. и В. К. – управител на сладкарницата, не са извършили нарушение на Закона за защита от дискриминация по защитения признак „възраст“ по отношение на К. Д. М., В. С. и сина им Л. К. М., поради което е оставил жалбата без уважение.

В рамките на своята дейност Пети състав на КЗД разглежда оплаквания и по защитения признак „семеино положение“. Такъв пример през отчетния период е **Решение № 104/13.03.2024 г.**, в което Пети СПЗС е разгледал случай с оплаквания за осъществена дискриминация по защитения признак „семеино положение“ по жалба на Р. З. от гр. С. Жалбоподателят твърди, че с писмо по електронната поща е отправил запитване до „Гранд Хотел Т.“ за оферта и резервация за семейството му – той, съпругата му и двете им деца на 6 г. и на 11 г. Посочил е, че рекламната на интернет страницата на хотела съдържала послание „идеална дестинация за цялото семейство“, като по същата причина той се е обърнал към хотела, посочвайки период за резервация. В отговор на запитването служител от хотела му заявил, че не може всички посочени лица да се настанят в едно помещение, като Р. З. твърди, че не му било отправено предложение за следния вид хотелски помещения за настаняване – Family room или Family Suite. Жалбоподателят останал неприятно изненадан относно невъзможността да използва желаните вид настаняване, предвид портфолиото на хотела като „семеино“. Било направено предложение за настаняване на семейството му в две отделни (двойни стаи), при което той и съпругата му е трябвало да отседнат в една стая, а малолетните им деца в друга. Жалбоподателят не е приел предложението, тъй като счел, че не е нормално едно семейство с малолетни деца, което отива на почивка, да бъде настанено в две отделни помещения при налични в хотела Family room и Family Suite. Сочил, че на сайта на хотела е имало Family room и Family Suite, но въпреки това неговото семейство не можело да бъде настанено в нито една от тях. От хотела била направена оферта за предложеното от тях настаняване в две отделни двойни стаи със заплащане за всяко помещение в размер на 332 лева, или общо 664 лева за една нощувка на семейството, т.е. малолетните деца се таксуват като цена за „възрастни“. Р. З. счита, че семейството му е било неравно третирано чрез поставяне в особено неблагоприятно положение, произтичащо от признака „семеино положение“, тъй като за настаняването им с две малолетни деца е било поставено условие „единствено в две отделни стаи“. Обърнал е внимание, че за малолетните деца също се дължат такси, заплащани като за пълнолетни ползватели на двойна стая.

В представеното становище от ответната страна - дружеството (собственик на хотела) твърди, че от страна на Р. З. било направено запитване за определен период и параметри за желани от него нощувки, като във връзка с това са му били посочени и възможностите на мястото за настаняване през посочения период. Уточнено е, че на жалбоподателя не е била отказана резервация, респективно настаняване, като му била посочена алтернатива своевременно. Запитването е било направено през м. декември 2022 г., а периодът на исканата резервация е бил от 09.03.2023 г. до 12.03.2023 г., поради което Р.З. е имал време да реагира и да избере най-подходящото според собствените си виждания и желания място за настаняване. Ответната страна е посочила, че не е налице дискриминация на признак „семеино положение“, тъй като местата за настаняване имат определен капацитет. Политиката за настаняване във връзка с наличните помещения, приоритизира по-рано направените резервации, като за посочените от жалбоподателя параметри възможностите на мястото за настаняване са били такива, каквито са посочени при запитването и му е предложена алтернатива. Дружеството счита, че не би следвало ситуацията да се разглежда като специално отношение към жалбоподателя, нито като какъвто и да е вид дискриминация, а като предоставяне на реална възможност за настаняване при посочени дати, лица, възраст, период. Управителят на дружеството сочи, че политиката за настаняване не позволявала в „Гранд хотел Т.“ в двойна стая да се настаняват 4 /четири/ лица, както бил пожелал жалбоподателят, с оглед комфорта на гостите. В случая била предложена алтернатива за настаняване по исканите параметри от жалбоподателя и му била посочена наличната възможност за настаняване в две двойни стаи. Посочена му била и цена за стаите /към релевантния момент/, която цена била за всички желаещи да посетят това място за настаняване и фигурирала в сайта на обекта, както и в различни платформи.

Пети СПЗС е счел, че от доказателствата по преписката не може да се направи обоснован извод за наличието на защитен признак, който да е основание за по-неблагоприятно третиране, както и за действия по отношение на жалбоподателя, които да представляват различно третиране. Пети състав е приел, че не е извършено нарушение на ЗЗДискр. по признак „семеино положение“ и е установил, че ответната страна не е осъществила дискриминация по признак „семеино положение“ по отношение на Р.З., гр. С.

Пети СПЗС разглежда оплакванията и за евентуално извършено неравно третиране въз основа на защитения по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „сексуална ориентация“. Пример за такова производство е **Решение № 37/23.01.2024 г.** В жалбата си Р.С., С.В. и Д.Б. излагат оплаквания за „тормоз“ и „подбуждане“ към дискриминация по признак „сексуална ориентация“ във връзка с публикации в платформата „Ф.“ на потребителите „С. М. М.“ и „А. Г.“, от които изявления, с оглед самоопределянето им се почувствали дискриминирани по признак „сексуална ориентация“. Изявленията на посочените потребители са по повод провеждането на изложба, включена в програмата на Европейска столица на културата 2019 г., посветена на ЛГБТИ общността, съдържаща фотографии, артефакти и аудио-визуални инсталации от прайд шествията в големите балкански градове, включително гр. С. Съдържанието на публикацията на „С. М. М.“ било следното: *„Група, стига сме „дъвкили ересиарха Ф., а да видим какво може да се направи да се предотврати гей парада в гр. П. и съпътстващата го изложба! Някакви идеи? Или ще чакаме агитките на Б. и Л. П. да свършат работата си!“* (цитат). Под публикацията били публикувани коментари, сред които множество на същия потребител на „Ф.“, както и на други, сред които и такива на потребителя „А.Г.“. Публикацията на потребител с публично име „А.Г.“ съдържала следният текст: *„Отче, няма да допуснем в гр. П. да има парад на педалите аз съм от П. и съм от футболните среди и ти го гарантирам“*. В

отговор на тази публикация потребител „С. М. М.“ публикувал следното: „Л. и Б. са в първите редици! Нацапайте и изложбата им!“. Според жалбоподателите посочените публикации унижават достойнството им като гей мъже, като отричат конституционно признатите права на всички български граждани на свобода, на мирно събиране и свобода на изразяването, каквото представлява провеждането на изложба. Изявленията им съставлявали призови за ограничаване на права на хомосексуалните и бисексуалните хора, а самите те се самоопределят като хомосексуални хора. Тези изявления създавали принизяваща и враждебна среда за хомосексуалните и бисексуалните хора, като отричали посочените им права и подбуждали други лица да пречат на упражняването им от страна на тези групи, в това число чрез насилие.

Ответната страна М. М. не е оспорила материала, а оспорила обстоятелството, че е осъществила дискриминация под формата на тормоз и подбуждане към дискриминация по признак „сексуална ориентация“. Ответната страна А. Г. не е представила становище по преписката. Заседателният състав е счел, че за предотвратяване на подобни нарушения следва на основание чл. 47, т. 2 и т. 8 във връзка с чл. 40, ал. 1 и ал. 2 от ЗЗДискр. да предпише на ответните страни М. М. и А. Г. да предприемат мерки за недопускане занапред на нарушения на ЗЗДискр. С оглед на високия конституционен статус на правото на мнение и свободата то да се изразява и разпространява и предвид утвърденото разбиране, че ограничаването му може да става в изключителни случаи при точно предвидени и кумулативно дадени законови основания, съставът е счел, че принудителната административна мярка изглежда по-адекватна реакция с оглед на значимостта на упражняването право и с оглед на превантивните функции на КЗД за предотвратяване на дискриминация. На основание чл. 74, т. 4 и чл. 76, ал. 1, т. 1 от ЗЗДискр. заседателният състав е счел, че за предотвратяване на бъдещи подобни нарушения е необходимо на ответните страни да бъде наложена принудителна административна мярка – задължително предписание, занапред да се въздържат от изявления, засягащи честта и достойнството на личността по признак „сексуална ориентация“.

При вземането на решение, Пети СПЗС е съобразил, че подбуждането към дискриминация и тормозът са различни самостоятелни форми на дискриминация, а общото между тях е, че са обявени за дискриминация по силата на чл. 5 от ЗЗДискр. Заседателният състав е счел, че в случая изявленията на ответните страни са вид действия, които не могат да се квалифицират като насърчаване, даване на указание, оказване на натиск или склоняване, тъй като очевидно изказванията нямат конкретен адресат. Поради тези съображения съставът е приел, че с публикуването на изявление във „Ф.“ от ответните страни М. М. – енорийски свещеник при храм „Св. Св. К.М.“, с. Б., Община С., и А. Г. от гр. П. не е допуснато нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 5 във връзка с §1, т. 5 от ДР на ЗЗДискр. под формата на подбуждане към дискриминация.

Пети специализиран заседателен състав е установил, че по отношение Р. С., С. В. и Д. Б. ответните страни са допуснали извършване на нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 5 във връзка с §1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. под формата на тормоз по признак „сексуална ориентация“. Така Пети състав е наложил на ответните страни М. М. и А. Г., на основание чл. 76, ал. 1, т. 1 от ЗЗДискр., принудителна административна мярка, като им е предписал занапред да предприемат мерки за недопускането на нарушения на Закона за защита от дискриминация при изказвания, като не засягат честта и достойнството на личността по признак „сексуална ориентация“.

През отчетната 2024 г. Пети СПЗС често е разглеждал случаи на дискриминация в рамките на **Кампания „Достъпна България“**. Пример за това е **Решение № 232/29.08.2024 г.**, с което Пети СПЗС се е произнесъл по доклад за самосезиране по отношение на проверен обект с установена изградена и поддържана недостъпна архитектурна среда. При извършената проверка с протокол е констатирано, че НУ „Св. Св. К. М.“ с адрес с. 3., община С., област П., няма изградена рампа за хора с увреждания, което затруднява свободния и безпрепятствен достъп до сградата на учебното заведение. В рамките на производството е постъпило становище от директора на училището Е. Д., като се изтъква, че няма изградена рампа, поради факта, че учебното заведение няма необходимост от изграждането ѝ, тъй като в училището не се обучават деца и ученици с потребности, които да изискват такива промени. Посочено е, че не предстои да бъде направен подобен проект, но в случай че се появи необходимост, ще се реагира своевременно. Пети СПЗС е установил, че задължението за осигуряване на достъпна среда, позволяваща на всеки човек с намалена подвижност, с или без увреждане, да може да ползва свободно и самостоятелно, произтича от закона и не е съпроводено от допълнителни условия. Така съставът е приел, че са налице безспорни факти, че ответните страни НУ „Св. Св. К. М.“ и Община С. са поддържали и продължават да поддържат архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до НУ „Св. Св. К.М.“, което съгласно разпоредбите на закона се смята за дискриминация. За установеното нарушение съставът е наложил административно наказание – имуществена санкция в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева на Община С., представлявана от кмета В.Р., а на НУ „Св. Св. К.М.“ е дал задължително предписание в едномесечен срок да предприеме необходимите действия за изграждане на достъпна архитектурна среда, осигуряваща свободен, самостоятелен и независим достъп на лица с ограничена подвижност до и в сградата на училището.

В друг подобен случай в рамките на кампанията **„Достъпна България“** - **Решение № 363/09.12.2024 г.**, е проверено учебно заведение ОУ „А.З.“ - с. Ч, община П. и е констатирано, че е изградена и поддържана недостъпна архитектурна среда до сградата на училището. В становището си ответната страна - директорът на ОУ „А. З.“ Т. С. е посочила, че са предприети действия по изграждането на специална метална рампа на стълбищното пространство до първи етаж на сградата и прилежащия вътрешен санитарен възел към нея за хора с увреждания. Посочено е, че им е необходимо технологично време в 30-дневен срок за завършването на проекта, като след изтичането му ще бъде представен и снимков материал. Постъпило е и становище от Община П., подписано от арх. А.Б., в което се сочи, че следва да се изготви инвестиционен проект, който да отговаря на нормативните параметри за определяне на достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната урбанизирана територия. В рамките на производството е постъпило повторно писмо от директора на ОУ „А. З.“,

в което се сочи, че са изпълнени действията, като училището разполага с рампа за достъп и обособен санитарен възел за хора с увреждания. Пети СПЗС е установил, че ответните страни са предприели частично необходимите действия и мерки за осигуряването на достъпна среда, като за да има равнопоставеност, достъпната среда предполага лицето с увреждане да се придвижва абсолютно самостоятелно, а не с помощта на втори и трети лица. Като е взел предвид положените усилия и частично предприетите мерки, Пети СПЗС е дал препоръка на ОУ „А.З.“ и Община П. да предприемат действия за изграждане изцяло на достъпна архитектурна среда за осигуряването на свободен, самостоятелен и независим достъп на лица с ограничена подвижност до сградата на училището.

В **Решение № 167/29.05.2024** г. Пети СПЗС е разгледал случай отново за проверена образователна институция. При извършена проверка в ОУ „Х. С.“, с. В. Д., община С., област П. е констатирано наличието на изградена и поддържана недостъпна архитектурна среда до сградата на училището. В рамките на производството ответните страни са представили доказателства за закупен уред за изкачване на стълби „Scalamobil S 30/31“ / пълен комплект/, който уред позволява преодоляването на стълби от хора с увреждания без необходимост от платформа. Уточнено е, че уредът отговаря на всички разпоредби от Медицинско устройство Директива 93/42/ECC-Клас 1 и представлява мобилен стълбищен робот, който може да се използва за външни и вътрешни стълби, като устройството позволява на хора с ограничена подвижност да достигнат до различни нива на сградата, а обслужващият персонал в училището ще съдейства при необходимост за работа с устройството. Във връзка с това е извършена повторна проверка в сградата на училището от регионален представител на КЗД, като е отразено, че при проверката в присъствието на директора на ОУ „Х.С.“ Н.Г. е установено наличието на посочения уред, като е извършено изпитание на уреда и същият работи и лесно изкачва стълби. Така Пети СПЗС е установил, че ответната страна ОУ „Х. С.“, представлявана от директора Н. Г., е предприела необходимите действия и мерки за осигуряването на достъпна среда до училището, а Община С., представлявана от кмета В.Р. не е извършила нарушение на Закона за защита от дискриминация. Пети СПЗС е дал препоръка на ОУ „Х. С.“ да поддържа в изправност съоръжението, което да позволява самостоятелен и безпрепятствен достъп на лица с намалена подвижност или с увреждания до сградата на училището.

6. Петчленен разширен заседателен състав на КЗД - дискриминация по повече от един признак /множествена дискриминация/.

Постъпилите жалби и сигнали, в които се посочват повече от един признак, т. е. има данни за „множествена дискриминация“, се разпределят за разглеждане на Петчленен разширен заседателен състав на КЗД.

Петчленните състави не са константни, членовете им се определят от председателя на КЗД с издаваните от него разпореждания за всяка образувана преписка, в която се претендира неравно третиране по повече от един от признаците, визирани в чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

В случаите Комисията е установила нарушение на антидискриминационното законодателство и е наложила мерки за

административна принуда по 27 % от преписките, постигнати са споразумения по 1 % от преписките, 8 % са решения по хода на производството. В 41% от случаите жалбите са оставени без уважение, в 13 % производствата са прекратени и с оставени без разглеждане. В 5 % от случаите съставът не е установил нарушение на ЗЗДискр., но с превантивна цел е дал препоръка на страна в съответното производство. В 5% отношение са и постановените решения по хода на производството.

През годините относителния брой на решенията на Петчленен разширен заседателен състав, свързан с нарушенията при упражняване правото на труд, продължава да е висок и това е устойчива тенденция, включително и за настоящата отчетна година.

В рамките на отчетната 2024 г. се отчита висок ръст на подадените оплакванията, свързани с публикации, изказвания и коментари в публично пространство с установена дискриминация под формата на тормоз.

През 2024 г. съставът отчита увеличение на броя и на подадените оплаквания, касаещи достъпа до услуги, съдържащи конкретни искания за установяване на дискриминация и нарушение на чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр., като водещ е броят на оплакванията, свързани с предлаганите банкови услуги.

Пример за установена дискриминация при упражняване правото на труд, във връзка с изискванията на

работодателя за обучение на служителите, е **Решение № 217/23.07.2024 г.** Оплакванията за дискриминация са на основата на признаците „увреждане“, „възраст“, „образование“, „лично положение“ и „обществено положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Жалбоподателят Б. М. твърди, че след връщането му на работа на 09.12.2021 г., след продължителен отпуск по болест, са му били поискани писмени обяснения за това, че пропуснал срока за завършване на последната учебна програма за квалификация и лицензиране пред А. Я. Р, от която му оставали само два изпита и му били необходими няколко месеца за лиценз. Б. М. отговорил на поставените три въпроса и коректно посочил причините за незавършване на програмата, свързани със сериозни здравословни проблеми, пандемични ограничения във връзка с COVID-19, наложени от ръководството на А.Е.Ц.К. и обективните организационни пречки от страна на работодателя, които изключително много забавяли обучението. Б. М. разбрал за подготвеното дисциплинарно уволнение и на 20.12.2021 г. поискал среща с изпълнителния директор Н. М., на която го помолил да отмени заповедта. Счита, че не е следвало да „бъде уволнен по този обиден и дискриминационен начин.“, след като трима негови колеги, които също не били завършили програмата си за обучение в срок, не били уволнени. Жалбоподателят пояснява, че в заповедта за неговото уволнение е посочен единствено мотив, свързан с това, че е просрочен срокът за завършване на последния етап от индивидуалната му учебна програма за първоначално специализирано обучение – 3 етап.

В хода на проучването ответната страна – работодател представя становище, с което оспорва жалбата и излага подробна аргументация, касаеща индивидуалните обучителни планове на служителите. Обяснява, че жалбоподателят е бил част от персонала на ЕП-2, Направление „Експлоатация“ на дружеството. Ответната страна сочи, че с оглед естеството на нарушението на трудовата дисциплина, допуснато от Б. М., работодателът приел нарушението за тежко по смисъла на чл. 190 от КТ, предвид обстоятелството, че от 11.03.2013 г. до настоящия момент жалбоподателят не е завършил етапите на обучение, посочени в длъжностна характеристика, като не е приключил обучението на т.2.8.1.6 III етап на обучението по оборудване I контур, съгласно изготвена индивидуална учебна програма № 16.ИУП.ЕП2.Е-03.053/3/, въпреки, че в нея били изрично посочени начало и край на обучението. Решаващият състав е отчел обстоятелството, че доколкото част от обучителния процес е именно явяването на изпити при завършването на всяка учебна единица, включена в съответния етап на обучение, изпълнението на това задължение на обучавания не може да бъде разглеждано едностранно, тъй като същото зависи и от изпълнението на насрещното задължение на обучавания за определяне на дата и за провеждането на изпит. Съставът е отчел, че липсват данни за приети вътрешни правила, които да задължават обучаваните да провеждат изпитите по определен ред и в определени срокове. Съставът е посочил, че липсата на такава уредба, изискване от една страна, може да доведе до отлагането на изпита от страна на обучавания за неопределен срок от време, което не подлежи на никакъв контрол и санкция, но може да доведе до значително забавяне на процеса на обучение. Данни за такива отлагания на изпитите от страна на обучаваните са установени от събраните по преписката доказателства. Петчленен РЗС е установил неравно третиране спрямо жалбоподателя на основата на признак „увреждане“. Съставът е посочил, че не намира обективно и разумно оправдание на това да се наложи само по отношение на Б. М., крайна мярка дисциплинарна отговорност на служителя, веднага след ползван от него дълг болничен, без да му бъде предоставена възможност да завърши обучението и да положи изпит.

Петчленен РЗС е установил, на основание чл.65, т.1 от ЗЗДискр., че ответната страна - работодател, представляван от изпълнителния директор, без да осигури възможност служителя да приключи обучението си по индивидуална учебна програма и да определи крайна дата за явяване на изпит, е допуснал непряка дискриминация по смисъла на чл.4, ал.3 от ЗЗДискр. във вр. с чл.4, ал.1 от ЗЗДискр., на основата на признаците „увреждане“ и „възраст“ спрямо жалбоподателя Б. Е. М, след връщането на служителя от дългосрочен отпуск по болест. Съставът е установил също, на основание чл.65, т.1 от ЗЗДискр.,

че ответната страна - работодател, не е спазил изискването да прилага еднакви критерии при налагане на дисциплинарни наказания, с което е допуснал нарушение на разпоредбата на чл. 20 от ЗЗДискр. спрямо жалбоподателя Б. Е. М., на основата на признак „увреждане“ и „възраст“, с издаване на заповед за дисциплинарно уволнение. Със същото решение съставът е установил, че ответната страна не е допуснал нарушение на чл. 17 и чл. 21 от ЗЗДискр. спрямо жалбоподателя Б.Е.М. Наложени са на ответната страна - работодател, две имуществени санкции, като за всяка една от тях е определил в размер на 1500 хиляда и петстотин) лева за установените нарушения на ЗЗДискр. Дадено е задължително предписание на основание чл. 47, т.3 от ЗЗДискр. на ответната страна - работодател, да предприеме мерки за разработване ясни и конкретни правила свързани с обучителния процес на служителите, срокове и ред за явяване на изпити на служителите в дружеството, с цел недопускане на дискриминация. Жалбата е оставена без уважение в частта с оплаквания за дискриминация по признаците „образование“, „лично положение“ и „обществено положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. , като неоснователна.

Друг интересен пример свързан със защита упражняване правото на труд и във връзка с пенсионните права на лицето е **Решение № 180/11.06.2024 г.**, в което е разгледано оплакване за дискриминация по признаци „възраст“ и „лично положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Жалбоподателят доц. дфн В. Д. П. прави оплакване за дискриминация във връзка с придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1 от КСО

и право на обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ срещу неправомерно и дискриминационно положение на чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ чрез едномесечно предизвестие, произтичащо от едностранно прекратяване на безсрочния му трудов договор с И.Г.С. - Б.А.Н., представляван от директор. Жалбоподателят е бил назначен на длъжност доцент (хабилитиран) в И. Г. С. – Б.А.Н, на безсрочен трудов договор, като на 7 февруари 2023 г. е навършил 65г. Нямал придобито право за пенсия за осигурителен стаж и навършена възраст по чл. 69, ал. 1 от КСО, според която към настоящия момент е необходим осигурителен стаж от 39 г. и 4 м., какъвто жалбоподателят не може да събере, след сумиране и на данните от старата и новата му трудови книжки, и военно-отчетната му книжка. Пояснява, че изискуемият в този случай осигурителен стаж от 15 години го притежавал в момента. На 25.01.2023 г. му било връчено копие от становище на юридическия консултант на ответната страна - работодател, според което възражението му е неоснователно, тъй като двете условия в чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ (а именно: „при придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, освен в случаите на чл. 69 от Кодекса за социално осигуряване“, от една страна; и „при навършване на 65-годишна възраст - за професори, доценти и доктори на науките, освен в случаите на § 11 от преходните и заключителните разпоредби на ЗВО“, от друга страна) са независими и следователно първото не е необходимо условие за второто. Жалбоподателят посочва, че е дискриминиран спрямо всички хабилитирани научни работници в Б.А.Н., пенсионирани при условията на придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО и произтичащото от него право на обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ. В свое допълнение жалбоподателят е декларирал, че неговия общ осигурителен стаж (III-та категория труд) е 37 години 1 месец и 2 дни, след извършена преценка от НОИ за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на професионална пенсия за ранно пенсиониране и в точно съответствие със служебна бележка. Пояснява, че към датата на прекратяване на трудовия му договор, която дата е 18.02.2023 г., той не е придобил право ПОСВ по чл. 68, ал. 1-3 от КСО.

Ответната страна - работодател заявява, че прекратяването на трудовото правоотношение по чл. 328, ал. 1, т. 10, пр. II КТ е право на работодателя, което той може да упражни при настъпването на обективния факт – навършване на 65-годишна възраст на служителя при липса на изключението по чл. 11 от ПЗРЗВО. Счита, че не е необходимо той да е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Петчленен РЗС при мотивиране на решението се е придържал към задължителната практика на СЕС, като детайлно е обсъдил въпросите, касаещи дискриминация по признак „възраст“ в областта на заетостта и професиите и във връзка с прилагане на законово основание за прекратяване на трудови или служебни правоотношения.

Съставът е установил, че проф. дсн Е.Ч. - директор на И.Ф.С. – Б.А.Н, в качеството на работодател, е извършила нарушение на забраната за дискриминация по чл. 4, ал. 2 във вр. с чл. 21 от ЗЗДискр., като не е изпълнила законово задължение да прилага еднакви критерии при осъществяване на правото си на едностранно прекратяване на трудовия договор по чл. 328, ал. 1, т. 2 от КТ спрямо жалбоподателя доц. дфн В.Д.П, по признаци „възраст“ и „лично положение“ за процесният период – датата на издаване на Заповед РД-15-122/20.02.2023г. Дадено е задължително предписание на ответната страна проф. дсн Е.Ч. - директор на И.Ф.С. – Б.А.Н., занапред от постановяване на настоящото решение, да спазва стриктно нормите на Раздел I от Глава II на ЗЗДискр., да прилага еднакви критерии при осъществяване на правото си за едностранно прекратяване на трудовия договор по чл. 328, ал. 1, т. 10, по отношение на служителите в ИФС-БАН, както и да се въздържа от бъдещо допускане на нарушения на действащото антидискриминационно законодателство.

Пореден пример във връзка със защита упражняване правото на труд, съдържащо оплакване за „тормоз“ на работното място по признаци „лично положение“ и „образование“, както и претенция за нарушение на права по Глава втора, Раздел I „Защита при упражняване на правото на труд“ по чл.15 от ЗЗДискр., е **Решение № 270/05.07.2024 г.**

Е. Б. П. насочва оплаквания си към прекия ѝ ръководител М.Б.А.-К. Жалбоподателката сочи, че е обжалвала решението за прекратяване на служебното ѝ правоотношение за изпълняваната длъжност „старши експерт“ в звено „М.С.“ с КПКОНПИ. Оплакванията на жалбоподателката са, че е била неравностойно третирана при оценката на изпълнението ѝ, отделно сочи, че ѝ е било отказано да ползва допълнителен отпуск за обучение, докато колегата ѝ го е ползвал. Решаващият състав е приел, че при издаване на заповедта за прекратяване на служебното правоотношение, ключовата роля е била на прекия ръководител на жалбоподателката, ответната страна М.Б.А.-К., чиито вътрешно ведомствени документи са обусловили отпочване на производство за издаване на акт, по силата на който служебното правоотношение на жалбоподателката е било прекратено. Съставът е отчел спецификата на описаната в жалбата ситуация, като е посочил, че с оглед необходимостта от непрекъсваемост функционирането на административния орган, прекратеното предсрочно правоотношение на председателя на КПКОНПИ и липсата на изричен акт на НС, с който е избран председател или временно изпълняващ длъжността такъв, правомощията на председател на КПКОНПИ, следва да се изпълняват именно от заместник - председателя, тъй като изрично в закона е предвидено правомощие да го замества в негово отсъствие. ВАС е приел, че необходимост от заместване е налице, не само когато титуляра отсъства временно по различни обективни причини, но и в период, когато председателят е освободен от длъжност и все още не е избран нов или временно изпълняващ тази длъжност. Следователно по силата на закона, без да е необходимо изрично овластяване, при отсъствие председателят на КПКОНПИ се представлява от заместник - председателя, включително и при упражняване на функциите на орган по назначаването по отношение на държавните служители, както е процедирано в случая с оспорената пред АССГ заповед за прекратяване на служебното правоотношение по чл.106, ал.1, т.2 от ЗДСл., като в тази връзка съставът се е позовал на Решение № 1988/ 27.03.2023г. на АССГ- С-град, Първо отделение - 3 състав. Според мотивите на постановеното решение, релевантните към случая факти, водят до извод за нарушение на ЗЗДискр. Това е така, защото налице са 2 / две/ фундаментални последици, произтекли от действията на изпълняващата длъжността ръководител „М.С.“ при КПКОНПИ за личната правна сфера на жалбоподателката, а именно: прекратяване на нейното служебно

правоотношение е непосредствен резултат от извършените промени в щатното разписание на дружеството. Същите са били наложени по пътя на съставяне на докладна записка, която безкритично е процедирана, без оглед на това, че нейния съставител всъщност не е представил подплатяваща статистическа информация. Тя е съзнавала това, но целейки неутрализиране, съществуването на длъжност „старши експерт“ в повереното звено, тя я е представила на други отговорни длъжностни лица, в чиято юрисдикция /спорно, както се оказва/ попада правомощието да приведе намерението в действителност. Авторът на документа, основаващ целия процес, целенасочено го е предизвикал и независимо от това дали е познавал или не съдебната практика, свързана с компетенциите на изпълняващите функции председател на КПКОНПИ и дисциплинарната му власт, е бил наясно с непосредствените последици – промяна на щатното разписание /независимо дали за неопределено време или за известен период/. По този начин става ясно, че в стремежа да бъдат съкратени двете щатни бройки „старши експерт“, М. Б.А. – К. е използвала служебната субординация установена в администрацията, в която работят всички страни, предвид липсата на правомощие тя еднолично да осъществи промяната, но дори и без реално да представи обосновани данни за твърдяната необходимост на лицето, което в последна сметка е издало административен акт за утвърждаване на новото разписание. При мотивиране на решението съставът е отразил, че втората последица произтекла от приведената промяна на щатното разписание, вече касае пряко личната сфера на жалбоподателката, която неизбежно е била поставена в положение да бъде незаета по силата на заповед, издадена „за председател“ на КПКОНПИ, основана на друг индивидуален акт издаден пак по този начин. Ето защо, посочените факти атестират за съзнателност на последиците, чието начало е поставено с изготвяне на горецитираната докладна от М.А.-К. Според решаващия състав, именно втората последица е визирана и в инициативния документ, като проявна форма на дискриминация, редом с други съпътстващи обстоятелства. Петчленен РЗС е установил дискриминация под формата на тормоз, осъществена от М. Б. А. – К. по отношение на жалбоподателката по смисъла на чл. 5, във вр. с § 1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. Отражено е по отношение на деянието „тормоз“, че М.Б.А.-К. е осъществила действията си преднамерено, с цел да накърни достойнството на жалбоподателката и да създаде враждебна, унижителна, обидна и застрашителна за нея среда произтича от докладна записка, където се говори за безалтернативно закриване на тези длъжности, но и се прави предложение, в кои звена същите да бъдат разкрити, което макар и да попада извън обсега на проверка по случая, отбелязваме, че е и извън компетентността на тази ответна страна, доколкото същата осъществява ръководна функция единствено в повереното й звено. Петчленен РЗС е установил, че с действията си, ответната страна - председател на КПКОНПИ, не е извършил нарушение на ЗЗДискр. по признаци „лично положение“ и „образование“ по отношение на жалбоподателката Е. Б. П и е оставил без уважение жалбата в тази част. Съставът е установил, че с действията си, ответната страна М.А.-К., ръководителя на звено „М.С.“ в КПКОНПИ в периода 2021-2022 г., е осъществила „тормоз“ по отношение на Е.Б.П. по смисъла на чл. 5, във вр. с §1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. по признаци „лично положение“ и „образование“ по отношение на жалбоподателката. Съставът е наложил на М.А.-К., административно наказание глоба в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева за извършено нарушение на Глава втора Раздел I от ЗЗДискр.

Друг също интересен пример, касаещ оплакване за дискриминация при упражняване правото на труд и тормоз, е **Решение № 56/09.02.2024 г.** В жалбата са разгледани оплаквания за осъществено неравно третиране на работното място по признаци „лично положение“ и „възраст“ от страна на изпълняваща длъжността директор на ПГ „П. К. Яворов“ гр. П. Жалбоподателката счита прекратяването на трудовото й правоотношение за субективно отношение към нея по признаци „лично положение“ и „възраст“ по повод на действия в защита на своите

законни права, изразяващи в подаване на сигнали до различни институции, включително публикации във вестник, възлагане на непосилна за нея работа, изразяваща се в почистване третия етаж на учебното заведение без да ѝ се оказва помощ от други колеги, което обстоятелство приема за субективно отношение и проява на тормоз, принуждаване да полага извънреден труд, неправомерно спиране на ДОД, намаляване размера на платения годишен отпуск, използване по нейн адрес на обидни квалификации: „маймуна, мърла, балъци, да не ви пращам на магистралата и на трета глуха“ /цитат от жалбата/. Установено е от Петчленен РЗС, че с използване на изрази по адрес на жалбоподателката, уронващи достойнството ѝ и възлагане за изпълнение на прекомерни задачи съобразно длъжностната ѝ характеристика, е осъществена дискриминация под формата на тормоз на работното място по признак „лично положение“. Наложена е на ответната страна глоба в размер на 250 двеста и петдесет лева за осъществена дискриминация по смисъла на §1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. във връзка с чл.5 от ЗЗДискр. по признак „лично положение“. По оплакването за дискриминация под формата на тормоз на работното място по признак „възраст“ не е установено нарушение на ЗЗДискр. от страна на директора на учебното заведение. Жалбата е оставена без разглеждане в частта, касаеща прекратяване на трудовото правоотношение и оплаквания за нарушение на трудовото законодателство с оглед на обстоятелството, че процедурата по прекратяване на трудовото правоотношение на жалбоподателката е била предмет на съдебна преценка от страна на съдебните органи, обсъждана в мотивите на съдебните актове, поради което произнасянето на Комисията по същия спор би довело до недопустимо пререшаване на вече решен от съдебен орган спор.

Относно оплакванията на жалбоподателката, свързани с организацията на работа в учебното заведение, а именно твърдения за нарушения от страна на ответната страна на трудовото законодателство, чрез възлагане на извънреден труд, неправомерно спиране на ДОД, намаляване размера на платения годишен отпуск, Петчленен РЗС е преценил, че не дължи произнасяне, тъй като същите са предмет на производство пред е ИА „ГИТ“ и не са от компетентността на КЗД поради което са оставени без разглеждане.

Пример за различно третиране при упражняване правото на труд и нарушение на Глава втора Раздел I от 33Дискр. и нарушение на чл.14 от 33Дискр. по признаци „възраст“ и „лично положение“ е **Решение № 95/11.03.2024 г.** Жалбоподателката П. С. е работила в УМБАЛ „К.“ АД по трудов договор и е изпълнявала длъжностите „медицинска сестра“ и „старша сестра на отделение“ в продължение на близо 40 години. След придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, трудовото ѝ правоотношение било прекратено на 05.06.2020 г. на основание чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ. След прекратяването на трудовия договор подала молба за назначаване на свободни длъжности за медицинска сестра в същото лечебно заведение, но получила два отказа на 10.06.2020 г. и 08.07.2020 г., които според нея са дискриминационни и основани на възрастови и лични предразсъдъци. Твърди, че действията на изпълнителния директор на УМБАЛ „К.“ АД представляват нарушение на чл. 21 от 33Дискр. Съставът е установил дискриминация, тъй като жалбоподателката не е била третирана на равни начала с останалите, въпреки че е била в сходна ситуация с други служители, които продължили да работят след пенсиониране. Работодателят е прилагал различни критерии за лицата в сходно положение, което е довело до неравно третиране и нарушаване на правото на С. на равенство при работа. Петчленен РЗС е установил, че с действията си ответната страна Изпълнителния директор на УМБАЛ „К.“ АД, е извършил нарушение на Глава втора Раздел I от 33Дискр. по признаци „възраст“ и „лично положение“ по отношение на жалбоподателката П. С. и е наложил на ответната страна административно наказание глоба в размер на 1000 /хиляда/ лева.

Петчленен РЗС е разгледал и оплаквания във връзка с нарушения на чл.14 от 33Дискр., съгласно който работодателят осигурява равно възнаграждения за еднакъв или равностоен труд. Пример за такова производство е **Решение № 258/18.09.2024 г.** Жалбата е от лице от педагогическия състав на учебно заведение, и съдържа оплаквания за пряка дискриминация по признаци лично и обществено положение, за непрестанен психически и институционален тормоз от страна на директора на учебното заведение, и създадена „нетърпима обстановка“ към жалбоподателката, с предприемане на целенасочени действия, целящи отстраняването ѝ от длъжността „учител“, както и неосигуряване на равно възнаграждение, а именно: лишаване на жалбоподателката от възможността да приключи работата си по проект „Нов шанс за успех“, лишаването ѝ от допълнително материално стимулиране за разлика от всички нейни колеги, депозиране на жалба в РУП с твърдения, целящи да я злепоставят в училището и в обществото, непредставяне в законоустановения срок на болнични листи пред НОИ, обжалване на болнични листи представяне на грешна банкова сметка в НОИ, преднамерено забавяне на изплащане на допълнително трудово възнаграждение на педагогическите специалисти, уволнение по време на отпуск по болест, некоректно нанасяне на данни в трудовата ѝ книжка.

Петчленен РЗС е установил, че от страна на директора на учебното заведение е осъществено нежелано поведение и извършен акт на дискриминация по смисъла на чл. 5 от 33Дискр. във връзка с §1, т.1 33Дискр. по признаци „лично положение“ и „обществено положение“, под формата на „тормоз“ спрямо жалбоподателката. Наложил е глоба в размер на 500 /петстотин/ лева. Установено е, че от страна на директора на учебното заведение не е изпълнено задължението, произтичащо от нормата на чл.14, ал.1 от 33Дискр. по признак „лично положение“ по отношение на жалбоподателя, с което е извършена пряка дискриминация по смисъла на чл.4, ал.2 от 33Дискр. за което нарушение е наложена глоба в размер на 500 /петстотин/ лева. Наложено е задължително предписание на ответната страна, заанапред от постановяване на настоящото решение, да се въздържа от бъдещо допускане на нарушения на действащото антидискриминационно законодателство.

Друг сходен казус, касаещ оплакване, свързано с размера на определеното основно възнаграждение е **Решение № 301/10.10.2024 г.** Оплакването в жалбата е на основата на защитените признаци „лично положение“ и „увреждане“ във връзка с определения размер на трудовото възнаграждение на жалбоподателката за периода 2019 – 2022 г., в който жалбоподателката е работела като старши учител в ОУ „П. В.“ град П. Посочва, че имала издадено решение на ТЕЛК от 17.05.2016 г. за 68 % нетрудоспособност, поради прекаран исхемичен мозъчен инсулт, с разрешение да упражнява професията. В случая възнаграждението ѝ формално е било определено съгласно изискванията на Наредба № 4 от 20 април 2017 г. за нормиране и заплащане на труда, в сила от 01.01.2017 г., издадена от министъра на образованието и науката и КТД в системата на предучилищното и училищното образование, за определяне на заплатите на педагогическите специалисти. Съставът е установил, че основната месечна заплата на работещите в средното образование се увеличава, след сключване КТД със синдикатите. От представените поименни щатни разписания съставът е установил разлики в размерите на ОМВ на педагогическите специалисти, заемащи една и съща длъжност и това не е оспорено от ответната страна. Съставът е подчертал, че установените разлики във възнагражденията дори и да варира в минимален размер, същите са обективен факт, който е налице. Съставът е отчел, че видно от поименно щатно разписание на длъжностите, в сила от 01.01.2021 г., разликите варира до 100 лв., между групата лица, заемащи идентична длъжност, както в случая, освен на С., данните по преписката индикират за различия при определяне на ОМВ и спрямо други лица, като тези разлики също не са обективно оправдани, което дава основание да се приеме, че е налице практика в разрез с разпоредбата на чл. 4, ал. 3 от 33Дискр. при определяне на ОМВ на педагогическите специалисти. Съставът се е позовал и на разпоредбите на Директива 2006/54/ЕО, включително е обсъдил за задължения за работодателите в конкретни области, в т.ч. принципът на недискриминация и равенство между мъжете и жените, предвидена в чл. 4, ал. 1 и сл. 33Дискр., принципът за равно третиране по отношение на достъпа до заетост, професионалното обучение и повишение, и на условията на труд /чл. 12, ал. 3, чл. 13, ал. 3, чл. 15, ал. 1 и ал. 2, чл. 21, чл. 24, чл. 26 33Дискр. / и принципът за завръщане от отпуск по майчинство /чл. 13, ал. 2

33Дискр./ При мотивиране на решението са отчетени стандартите по Конвенция № 111 от 1958 г.; Конвенция № 87 и Конвенция № 98 на МОТ, относно дискриминацията в областта на труда и професиите. Решаващият състав е приел, че жалбоподателката Г. С. е лице с увреждане, като в случая тя е носител и на признака „лично положение“, а търсената от нея защита е за спазването на принципа за равно възнаграждение за еднакъв труд и равностоен труд, на лице с увреждане, каквото тя е безспорно. Съставът е посочил, че неоправданото различие в ОМВ особено спрямо уязвима група - лица с увреждания, също не може да бъде разгледано като практика, която преследва легитимна цел и е обективно оправдана. Петчленен РЗС е установил, че ответната страна - директор на ОУ „П. В.“ гр. П. - М. К., е допуснал нарушение на забраната за дискриминация по чл. 4, ал.3 от 33Дискр, във вр. с чл. 4, ал.1 от 33Дискр. на основата на признаците „лично положение“ и „увреждане“ спрямо Г. Б. С., от гр. П., при определяне на основното и месечно възнаграждение, в периода 2019 -2022 г. Съставът е дал задължително предписание на ответната страна - директора на ОУ П. В. – гр. П. - М.К. , в качеството му на представляващ работодателя, в едномесечен срок от постановяването на настоящото решение да предприеме ефективни мерки за преустановяване и отстраняване на визираните нарушения на 33Дискр., като в действията си занаред да се съобразява със задълженията, произтичащи от разпоредбите на Закона за защита от дискриминация.

През 2024 г. от Петчленните разширени заседателни състави са констатирани множество нарушения на 33Дискр., изразяващи се в „тормоз“ по смисъла на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 и чл. 5 от 33Дискр. по повод публикации и изказвания. Пример за нарушение на 33Дискр. под формата на тормоз по защитени признаци „религия“, „етническа принадлежност“ и „произход“ е **Решение №279/04.10.2024 г.**, в което се разглеждат оплакванията за осъществена публично дискриминация спрямо жалбоподателя в качеството му на политик от еврейски произход, проявена спрямо него нееднократно от страна на лидера на политическа партия чрез публикации в социалната мрежа „Ф.“, където жалбоподателят е бил наричан от ответната: „чужд агент“, „чужденец“, „национален предател“, „субект“, „същество“, „античовек“, като в допълнение на изброените определения било използвано и антисемитско изображение за него. Счита, че публикациите са дискриминационни, основани на етническата принадлежност на жалбоподателя и представляват израз на антисемитизъм, а изразите „субект“, „същество“, „античовек“, използвани спрямо жалбоподателя с презрително отношение, по подобие били употребявани в нацистката пропаганда, с оглед придаване на нечовешки облик на евреите.

Ответната страна се аргументира, че съгласно чл. 39, ал.1 от Конституцията на Република България „Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно чрез звук, изображение или по друг начин“. Поддържа, че в публикациите изразява негативно отношение към жалбоподателя като политик и те не представляват по своята цел разпалване на вражда, независимо от последвалите го коментари и липсва израз на проповядване или в подбуждане на насилие. Заявява, че формата и контекста, в който са направени публикациите, са показателни за това, че те не са насочени към хора от еврейски произход или лица, изповядващи определена религия и не са били в състояние да засегнат човешкото достойнство на нейните представители.

От решаващия заседателен състав е установено, че ответната страна, чрез индивидуализираните в рамките на производството шест публикации, налични на официалния му „Ф.“ профил и липсата на филтриране на коментари към тях, съдържащи слово на омраза, е осъществила нарушение на 33Дискр. под формата на „тормоз“ на основата на признаци „религия“, „етническа принадлежност“ и „произход“ по чл. 4, ал. 1 от 33Дискр. Дадено е задължително предписание на ответната страна да премахне от неговия „Ф.“ профил шестте публикации /или тези от тях, които са налични в него към датата на

произнасянето му/, както и извършването на филтър върху направените към тях коментари и премахване на тези от тях, които са дискриминационни и представляват слово на омраза. Дадена е препоръка на ответната страна да се въздържа от изявления по адрес на жалбоподателя представляващи „тормоз“ на основата на признаци „религия“, „етническа принадлежност“ и „произход“.

Друг случай, касаещ оплаквания за дискриминация под формата на „тормоз“ във връзка с направени коментари с негативна конотация и осъдителност по отношение на убежденията на жалбоподателя, личното и общественото му положение и политическа принадлежност, с което е накърнено достойнството му в качеството му на директор на държавен културен институт с национално значение, е **Решение № 317/21.10.2024 г.** В жалбата са изложени оплаквания срещу министъра на културата, във връзка с негови публични изяви в редица медии. В изявленията представляваният държавен културен институт е окачествен като „блато“ и „пирамида“, а артистите като жертви на „шпиономания“, „външен натиск“ и „страх“ /цитат от жалбата/, целящи подкрепа на директора, с което е накърнено достойнството му на директор и работодател, с твърдения, че в културният институт е създадено разделение на подкрепящи го и неподкрепящи жалбоподателя, с което е допринесено за създаване на напрежение и враждебна атмосфера. Допълва, че ответната страна манипулативно оповестил публично размера на трудовите възнаграждения на служителите на държавният културен институт, сравнявайки

го с този на служители от други културни институти, казвайки, че с увеличаване на заплатите, жалбоподателят си купил мълчанието на служителите, което жалбоподателя намира за крайно унижително и накърняващо достойнството му като директор. Установено е от решаващия състав, че чрез свои публични изказвания в три отделни интервюта, излъчени по национални медии, ответната страна е осъществила нарушение на ЗЗДискр. под формата на „тормоз“ по чл. 5 във вр. с §1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. на основата на признаци „обществено положение“, „политическа принадлежност“ и „убеждения“. Дадена е препоръка на ответната страна да се въздържа от изявления по адрес на жалбоподателя, основани на защитени признаци по 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

Пореден пример, разгледан и решен от Петчленен разширен заседателен състав, касаещ съдържанието на публикация в електронните медии е **Решение № 170/31.05.2024 г.** Съставът е разгледал оплакване за дискриминация, извършена под формата на тормоз по смисъла на § 1, т. 1. ДР на ЗЗДискр. по признаци „етническа принадлежност“ и „лично положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., както и твърдения за подбуждане към дискриминация по смисъла на чл. 5, предл. 3 от ЗЗДискр. във връзка с § 1, т. 5. ДР на ЗЗДискр. Оплакването в жалбата е насочено срещу дружествата: „М.К.Е.“ ООД и „И.И.“ ООД, на които е предоставена хостинг услуга за интернет страница с домейн www.p.....net, във връзка с публикация от 02.11.2020 г. със заглавие: „*Мерзост. Цигани друсат яки кючеци в болница, докато пациенти чакат с часове да бъдат приети видео*“. Жалбоподателката твърди, че публикацията създава сериозни предпоставки за неимоверно повишаване на омразна реч и неблагоприятно третиране на българските граждани от ромски произход, като поставял неопределена група лица в риск от опити за саморазправа и омраза, както и че статията изграждала генерален негативен образ в съзнанието на останалата част от обществото. Сочи, че статията била публикувана на 02.11.2020 г. със снимка, показваща „двама мъже от ромски произход, които се намират в болнична стая, съблечени са до кръста и видимо се забавляват“ /цитат/, а със заглавието се поставял акцент върху етническия произход на двамата мъже, чието поведение било определено за „мерзост“. Според изложеното това създавало впечатление, „че ромите, макар и неболни, са облагодетелствани по отношение достъпа до лечебни заведения, като в тях неуместно те проявяват обществено неприемливо и морално недопустимо поведение, а в същото време - други граждани, които наистина имат нужда от медицинска помощ, не могат да я получат“.

Съставът е отчетел, че в публикацията се дават квалификации като „мургави“ и „зdrави цигани“, а също така се отбелязвало, че медицинската сестра наблюдавала техните действия и не е била учудена от видяното. С тези констатации, според отразеното, авторът се опитвал да докаже, че това било обичайно, когато били настанени роми в дадено медицинско учреждение. В постъпила информация от дирекция „Авторско право и сродните му права“ на министерство на културата информират, че при проверка на поддържания от Министерството на културата регистър на декларациите по ЗЗДПДПОРДМУ показал, че издателят на „p....net“ не е депозирал декларация със задължителната за обявяване информация по чл. 7а, ал. 3 и 4 ЗЗДПДПОРДМУ. В разглеждания случай съставът отчита обстоятелството, че в хода на производството ответните страни не депозират становища, не се явяват и не се представляват. Съставът е отчетел, че ответните страни, които предоставят хостинг услугата за интернет страница с домейн www.p.....net, въпреки дадената им възможност да изразят становище по направените обвинения по отношение на жалбоподателката, като част от ромския етнос, не са ангажирали никакви доказателства в своя полза, нито са отрекли за претендираната от жалбоподателката дискриминация. Петчленен РЗС е установил, че ответната страна „М.К.Е.“ ООД, представлявано от М.К.Ж, на който е предоставена хостинг услуга за интернет страница с домейн www.p.....net, с отразената на 02.11.2020 г. на сайта си публикация, със заглавие „*Мерзост! Цигани друсат яки кючеци в болница, докато пациенти чакат да бъдат приети видео*“, е допуснала нарушение на забраната за дискриминация извършено под формата на „тормоз“ по смисъла на чл. 5. във връзка с § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр., по признак „етническа принадлежност“. Съставът е наложил имуществена санкция в размер на 500 (петстотин) лева. Оставил е жалбата без уважение в частта с оплакванията за подбуждане към дискриминация по смисъла на § 1, т. 5 по признаци „етническа принадлежност“ и „лично положение“, и без уважение в частта с оплаквания за дискриминация по смисъла на § 1, т. 1 по признак „лично положение“, като неоснователни.

Пример за установена дискриминация, касаещ публикация и съдържащите се в нея негативни послания, засягащи достойнството на адресата е **Решение № 04/02.01.2024 г.** Жалбата е подадена от В. С., който по електронен път е изпратил файлове, съдържащи снимков материал, скрийншот на вайбър чат и част от статия във вестник. Оплакванията му са за засегнати негови лични права и разпространени негови голи снимки без съгласието му, както и публикувани статии в подигравателен контекст, които имали за цел да го злепоставят и унижат публично, коментирайки неговата сексуална ориентация. В жалбата се посочва, че на 27.08.2022 г. в бр. 34 на печатното издание в-к „У“ била публикувана статия със заглавие „Певец измамник лъсна по голо дупе и пишка в гей сайт“ и подзаглавие „Скандално известният импресарио В. С. разпраща кадри с еректирал член в „Грайндър“. Жалбоподателят добавя, че в статията се съдържали множество обидни твърдения и фрази.

Петчленен РЗС е посочил, че тормозът следва да се анализира към конкретно лице/ лица и с какви конкретни действия е осъществен - уронване престижа и доброто име на жалбоподателя. Съставът е стигнал до извод, че по отношение на оплакванията за тормоз, жалбата се явява основателна и следва да бъде уважена. Петчленен разширен заседателен състав на КЗД е установил, че с бездействието си ответната страна М. Р – главен редактор на в. „У“, е извършил дискриминация осъществена под формата на „тормоз“ по см. на § 1, т. 1 от ДР ЗЗДискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация, на основата на признак „лично положение“, по отношение на В. С., както и е установил, че с бездействията си при неопределяне политиките за издаване, ответната страна управителя на „Н.М.П.“ ЕООД, е извършила нарушение на ЗЗДискр. по отношение на В. С. Петчленен РЗС е дал препоръка на управителя на „Н.М.П.“ ЕООД да изработи правила и критерии за недопускане и публикуване на материали със съдържание накърняващо достойнството на лицето и създаване на враждебна, принизяваща, унижителна, обидна и застрашителна среда.

В рамките на 2024 г. съставът е разгледал и решил преписки с оплаквания във връзка с публикации и изказвания на физически лица, които са извършили нарушение на ЗЗДискр. Пример за това е **Решение № 49/26.01.2024 г.**, в което разглежда жалба на З.С.Д. срещу Н. Ц., завеждащ Отделение по детска ортопедия и травматология в УМБАЛСМ „Н.И.П“. Жалбоподателят твърди, че е бил обект на дискриминация на основата на „религия“ и „етническа принадлежност“. Сочат се заплахи, обиди и дискриминационни изказвания от страна на ответника, включително чрез служебен чат, телефонни обаждания и публично поведение пред колеги. Жалбоподателят посочва, че тези действия са започнали от 11.02.2022 г., когато ответникът, в нетрезво състояние, публикувал обидни съобщения и снимки в служебен чат. Последвали заплахи за живота на З.С.Д. по телефон, допълнени с унизителни изказвания за етническата и религиозната му принадлежност. В предоставените доказателства се съдържат цитати от чат комуникацията, включително изрази като „Господ наказва неверниците“ и „Смърт за всички неверници“, както и твърдения за обиди и заплахи за живота. Петчленен РЗС е установил, че действията на Н. Ц. нарушава чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. по признак „религия“. Поведението му е накърнило достойнството на жалбоподателя, което е документирано чрез свидетелски показания и признания от страна на ответника. Същевременно, твърденията за дискриминация на основата на „етническа принадлежност“ не са потвърдени. Дадена е препоръка на д-р Н. Ц., занапред от постановяване на настоящото решение, да не допуска със своите действия нарушение на действащото антидискриминационно законодателство.

През 2024 г. от Петчленен РЗС е разгледал и оплаквания, касаещи нормативна уредба като е установил нарушения на забраната за дискриминация. Такъв конкретен пример е **Решение № 351/25.11.2024 г.**, по подаден сигнал срещу разпоредбата на чл. 4 и чл. 7 от Наредба № 2 от 2019 г. за медицинските и други услуги по чл. 82, ал. 1а и 3 от ЗЗРУТОПЗ и разпоредбата на чл. 82, ал. 3 от Закона за здравето, които разпоредби поставят в по-неблагоприятно положение пациентите предвид тяхната възраст и заболяване (увреждане).

Оплакванията за дискриминация са във връзка с липсата на действия за гарантиране предоставянето на лечение и за предотвратяване на вредоносните последици от неприлагането на нужното лечение за лицата над 18 години, страдащи от редки заболявания, онкологични и онкохематологични заболявания, чието лечение е започнало след навършване на 18 г. възраст, както и лицата до и над 18 г. възраст с неуточнена/ непоставена диагноза, както и пациенти със заболявания, които не фигурират сред редките заболявания, но са в достатъчна степен тежки заболявания, изискващи употреба на медицински изделия и диетични храни и

лекарствени продукти с оглед на достъпа до най-добрата здравна грижа за тях.

Установено е, че разпоредбата на чл. 4 и чл. 7 от Наредба № 2 от 2019 г. за медицинските и други услуги по чл. 82, ал. 1а и 3 от ЗЗРУТОПЗ нарушава забраната за дискриминация и осъществява неравно третиране по смисъла на чл.4, ал.2 от ЗЗДискр. на пациентите по признак „възраст“, „увреждане“ по отношение на заплащането с публични средства на лекарствени продукти, медицински изделия и медицински храни. Препоръчано е на министъра на здравеопазването на Република България и НС на Република България да предприемат мерки по чл. 10 и чл. 11 от ЗЗДискр. необходими за спазване на равенството в третирането и да не допуска бъдещи нарушения на чл.4, ал.3 от ЗЗДискр.

В рамките на отчетната година съставът е разгледал оплаквания за непряка дискриминация срещу норми от действащото законодателство, в противоречие на принципа на равенство в третирането. Пример за установена дискриминация, касаещ нормативна уредба е **Решение № 57/09.02.2024 г.** С решението са разгледани и обсъдени по същество оплакванията по жалбата на Х. Г. Т., която твърди, че измененията в КСО са довели до неравностойно третиране на лицата, пенсионирани преди 2009 г., включително и нея, поради по-ниския коефициент за изчисляване на пенсиите в сравнение с пенсионирани след тази година. Основните аргументи на жалбоподателката са свързани с намаление на пенсията ѝ вследствие на измененията (§ 7з от ДР на КСО, в сила от 01.07.2022 г.), които водят до намаляване на коефициента за изчисляване на пенсията от 1.35% на 1%. Това според нея създава значително по-неблагоприятно положение в сравнение с лицата, пенсионирани след 2009 г., със сходни индивидуални показатели. Жалбоподателката твърди, че разликата в изчисленията води до неравностойно третиране на засегнатите лица, особено тези, пенсионирани преди 2007 г., като преобладаващата част от тях са жени, което според нея представлява и непряка дискриминация по признак „пол“. В подкрепа на жалбата са представени конкретни изчисления и копия от разпореждания на НОИ, които демонстрират значителните разлики в размера на пенсиите при идентични осигурителни показатели, но различни години на пенсиониране. Решаващият състав е подчертал, че проверката е насочена към годността на подхода за осигуряване на равно третиране и равни възможности, а не към целесъобразността на законодателните промени. Равенството във възможностите е основен принцип, който не допуска вариации във времето, особено с ретроактивни промени.

Ответните страни не успяват да докажат пропорционалност на мярката и легитимната цел на въведените законодателни промени след 1 октомври 2022 г. Съставът е посочил, че анализът на пенсионната формула, включваща променливи като среден осигурителен доход (СОД), индивидуален коефициент (ИК), осигурителен стаж (ОС) и процент за една година осигурителен стаж (%ОС), показва, че измененията в последния обвързват размера на пенсията с годината на пенсиониране. Това води до значителни различия между пенсиите на лица

с идентични условия, като пенсионирани по-рано са в по-неблагоприятно положение. Съставът е счел, че промените в § 7з от КСО противоречат на принципа за равно третиране, тъй като засягат пряко възрастта като защитен признак. Сравнителният анализ разкрива, че пенсионирани преди 2009 г. получават значително по-ниски пенсии в сравнение с тези, пенсионирани по-късно, при равни осигурителни показатели. Законодателните промени не съответстват на принципите за предвидимост и стабилност, заложи в ЗНА. Решаващият състав установява, че тези промени водят до непряка дискриминация, защото лицата, пенсионирани по-рано, въпреки по-дългия си осигурителен стаж, получават по-ниски пенсии спрямо други с по-кратък стаж. Петчленен РЗС е констатирал, че разпоредбата на § 7з от Преходните и заключителни разпоредби на КСО (обнародвана в ДВ, бр. 51 от 2022 г., в сила от 01.07.2022 г.) е в нарушение на принципа за равно третиране. С разпоредбата се установява пряка и непряка дискриминация по признаци „възраст“ и „пол“. Съставът е установил, че разпоредбата на § 7з от Преходните и заключителни разпоредби на КСО (Нов ДВ, бр. 51 от 2022 г., в сила от 01.07.2022 г.), е в нарушение на принципа за равно третиране, като в частта обвързваща процента за 1 /една/ година осигурителен стаж с този определен в годината на пенсиониране, с нея се осъществява пряка и непряка дискриминация по признаци „възраст“ и „пол“. Съставът е препоръчал, на основание чл. 47, т. 8 от ЗЗДискр, на субектите, притежаващи законодателна инициатива по силата на чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България да предприемат съответните действия за изменение на разпоредбата на § 7з от Преходните и заключителни разпоредби на КСО, с цел недопускане на пряка и непряка дискриминация при отчитане на тежестта на една година осигурителен стаж спрямо всички лица упражнили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

През отчетната 2024 г. Петчленен РЗС е разгледал множество оплаквания за дискриминация във връзка с предоставянето на банкови услуги, като е установил дискриминация и нарушение на чл.37, ал.1 от ЗЗДискр. такъв пример е **Решение № 278/07.10.2024 г.** с оплаквания за дискриминация на основата на признаците „лично положение“ и „имуществено състояние“. Производството е образувано по сигнал, подаден до КЗД, от адв. Н.И.Л., в който сигнал се твърди, че с действията си търговски банки, извършващи дейност в Република България, извличат по-високи печалби под формата на такси и комисиони, в разрез с разпоредбите на: чл.6, ал.1 и ал.2 от Конституцията на Република България; чл.4, ал.1 от ЗЗДискр; чл.2 и чл.3, §3, ал.2 и ал.5 от ДЕЗ; чл.10 от ДФЕС з; чл.21, §1 от ХОПЕС; чл.14 от КЗПЧОС; чл.1 от Протокол №12 към ЕКПЧ; чл.2, чл.7, чл.21, §2 и чл.22 от Всеобщата декларация за правата на човека на Организацията на обединените нации.

В хода на производството съставът е приел, че твърдяното нарушение на ЗЗДискр. се състои в ограничаване възможността клиентите-длъжници да ползват активно интернет банкиране; да теглят пари в брой от банкомат, а само на гише; да извършват плащания на ПОС-терминал и в интернет посредством банкова карта. Сигналът е подаден от лице в качеството му на адвокат и с цел защита основни права и законни интереси на неопределена група от граждани и поради тази причина не се явява пълномощник на конкретно засегнато лице. Това обосновава и активната легитимация на адв. Н. Л., който не е необходимо да доказва правен интерес от подаването на инициативния документ, защото сигнали се подават в обществен интерес, а не за защита на конкретни права и интереси. Съставът е установил, че лицата-длъжници, по чиито банкови сметки са наложени запори, не могат да използват банковата си дебитна карта до размера на запорираната сума от съдебния изпълнител, като не могат да теглят от банкомат или да плащат на ПОС-терминал със съответната карта. Установено е, че това се дължи на факта, че запорът представлява своеобразно блокиране на банковата сметка до размера на дължимата сума, която се визуализира в системата с отрицателна стойност. По този начин всяка постъпила сума по банковата сметка, която е по-малка от размера на запора, бива блокирана и следва да бъде изрично освобождавана всеки път от конкретен служител съобразно указанията на съдебния изпълнител и съобразно правилата за несеквестрируемост на доходите, уредени в ГПК и ДОПК – при публични задължения. Наличността по сметката на потребителя при запор възлиза на отрицателна сума, която може да варира в зависимост от задълженията на лицето. Съставът е установил също така, че ако лицето има задължения на стойност от 2 000 лв., то при последващ запор наличността по дебитната му карта, респективно банковата му сметка, ще възлиза на: минус 2 000 лв. Така, в случай че лицето получи пенсия, трудово възнаграждение или обезщетение за временна неработоспособност от НОИ или друг вид социално плащане на стойност по-висока от 2 000 лв. то безпроблемно ще може да използва банковата си дебитна карта по отношение на оставащата сума, явяваща се разлика над запорираната сума. В посочения пример – ако лицето получи 2 100 лв., то ще може да изтегли от банкомат 100 лв., които всъщност ще се визуализират като положителна стойност в системата и ще бъдат достъпни. За остатъка от сумата, която му се полага, лицето е длъжно да посети гише на банков клон, където да изтегли сумата на гише/каса. Съставът отбелязва, че работният пример е с хипотетична сума на дълга от 2 000 лв., но задължението – респективно запорът – могат да бъдат на всякаква стойност. Ако запорът е за сумата от 150 000 лв., потребителят ще има достъп до банковата си дебитна карта само в случай че или получи сума над 150 000 лв., или едва чак щом изплати дълга си. При всеки случай, когато сумата е под стойността на запорирания дълг и без значение нейния произход – трудово възнаграждение, пенсия или обезщетение, клиентът трябва да посети банков клон, където да получи сумата си на гише. Същите факти се потвърждават безспорно от показанията на изслушаните свидетели в рамките на двете открити заседания, като не се отричат и от ответните страни. Съставът приема за безспорно установено, че по този начин се възпрепятства достъпа до услуга на клиентите, тъй като същите не могат да използват банковата си карта. Освен това съставът приема доводите на сигналаподателя, безспорно потвърдени от ответните страни по преписката, че тегленето на парични средства само на гише от клон на банката е съпроводено с множество затруднения и ограничения в сравнение с възможността за теглене на пари от банкомат. На основание чл. 65, т.1 от ЗЗДискр, съставът е установил, че с практиката си по предоставяне на услуги „Б.Д.С.К.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, е извършила непряка дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал. 1 съгласно защитените признаци „лично положение“ и „имуществено състояние“ спрямо потребителите, върху

чиито банкови сметки е наложен запор. С решението е установено, че с практиката по предоставяне на услуги „Б.Д.С.К.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, е осъществила нарушение на чл. 37, ал. 1 от ЗЗДискр. въз основа на защитените признаци „лично положение“ и „имуществено състояние“, като е предоставяла и предоставя услуги при по-неблагоприятни условия на потребителите, върху чиито банкови сметки е наложен запор. На основание чл. 47, т. 3 от ЗЗДискр., във вр. с чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр. съставът е наложил административно наказание – имуществена санкция в размер на 1000 /хиляда/ лева за извършването на установеното нарушение на ЗЗДискр. На основание чл. 47, т. 2 и т. 4 от ЗЗДискр. е дадено задължително предписание на „Б. Д.С.К.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, да предприеме необходимите действия за привеждане на политиката и практиката си по предоставяне на услуги на потребителите с наложен запор върху банковите си сметки в съответствие с антидискриминационното законодателство, така че последните да имат равен достъп до услуги с потребителите, по чиито сметки не е наложен запор. За изпълнението на настоящото предписание ответната страна следва да уведоми Комисията в 3-месечен срок от връчване на решението. Със същото решение съставът е установил, че и втората ответна страна, с практиката си по предоставяне на услуги „Ю.Б.Б.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, е осъществила непряка дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал. 1 съгласно защитените признаци „лично положение“ и „имуществено състояние“ спрямо потребителите, върху чиито банкови сметки е наложена мярка „запор“. С решението е установено, че практиката си по предоставяне на услуги „Ю.Б.Б.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, е осъществила нарушение на чл. 37, ал. 1 от ЗЗДискр. въз основа на защитените признаци „лично положение“ и „имуществено състояние“, като е предоставяла и предоставя услуги при по-неблагоприятни условия на потребителите, върху чиито банкови сметки е наложена мярка „запор“. На основание чл. 47, т. 3 от ЗЗДискр., във вр. с чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр. съставът е наложил на „Ю.Б.Б.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, административно наказание – имуществена санкция в размер на 1000 /хиляда/ лева за извършването на установеното нарушение на ЗЗДискр. На основание чл. 47, т. 2 и т. 4 от ЗЗДискр. съставът е дал задължително предписание на „Ю.Б.“ АД, представлявана от изпълнителния директор, да предприеме необходимите действия за привеждане на политиката и практиката си по предоставяне на услуги на потребителите с наложен запор върху банковите си сметки в съответствие с антидискриминационното законодателство, така че последните да имат равен достъп до услуги с потребителите, по чиито сметки не е наложен запор. За изпълнението на настоящото предписание ответната страна следва да уведоми Комисията за защита от дискриминация в 3-месечен срок от връчване на решението.

Друг пример с установена дискриминация, касаещ оплакване във връзка с банкови услуги и вътрешни процедури /правила/ на банките, е **Решение 256/18.09.2024 г.** В жалбата се поддържа оплакване за нарушение на чл.37, ал.1 от ЗЗДискр., както и твърдения за осъществен тормоз по см. на чл. 5 във вр. с § 1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. по признаци „увреждане“ и „лично положение“. Жалбоподателят А.А.Д. е посочил, че на 02.06.2022 г. придружил своя вуйчо А.А. до клона на „У.К.Б.“ АД, където А. следвало да подаде заявление за дебитна карта. Лицето А. било със 100% инвалидност по решение на ТЕЛК, а жалбоподателя Д. имал зрителни увреждания (50% инвалидност). Петчленен разширен заседателен състав е приел, че оплакването в жалбата се отнася до нарушение на чл. 37, ал. 1 от ЗЗДискр, във връзка с блокираната дебитна карта на А.А., причинено от оперативно несъответствие между класа на сметката и дебитната карта. А. е имал предходна дебитна карта, която е била деактивирана през 2021 г., но тя не е била автоматично преиздадена от банката, тъй като не е била използвана повече от 12 месеца. Според Общите условия на банката, ако дебитната карта не бъде получена или преиздадена в рамките на 6 месеца, свързаната сметка автоматично се преоформя като сметка без карта. В рамките на производството е установено, че проблемът възникнал, когато новата дебитна карта Visa Debit е издадена към различен клас сметка, което води до нейното блокиране. След контакт с клиентския център на банката проблемът е коригиран. Случаят показва пропуск в банковата процедура, при която няма изискване за проверка на съвместимостта на сметката на дебитната карта преди издаването ѝ. В тази връзка се установява, че практиката с блокиране на картата води до значителни затруднения, особено за хора с увреждания, клиенти на банката, които разчитат на своите дебитни карти за извършване на плащания.

Съставът е отчел и обстоятелството, че тази процедура с блокиране на картата, може да има сериозни последици спрямо хората от уязвимите групи, в частност лицата с увреждания, като в подобна ситуация тези лица са ограничени до свободен достъп до личните им средства, невъзможност за закупуване на храна и лекарства. При мотивиране на решението съставът е посочил, че процедурата на банката, като последица създава условия за ограничаване достъпа на клиентите до услугите на банката, до личните им средства, което представлява по-неблагоприятно третиране при ползването на

тази банкова услуга, а от там и за нарушение на чл. 4, ал.3 във вр. с чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр, като за конкретния случай е на основата на признак „увреждане“. Петчленен разширен заседателен състав е установил, че ответната страна – „У.К.Б.“ АД, представлявано А.Т. и Ц. Г. М., чрез липсата на адекватни мерки и ясни организационни правила за недопускане на дискриминация спрямо определена уязвима група – лица с увреждания при ползването на банкови услуги, включващо издаване и получаване на дебитни карти, чрез техен представител – пълномощник, е допуснато нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 4, ал.3 от ЗЗДискр. на основата на

признак „увреждане“. За установеното нарушение съставът е наложил на основание чл.80, ал.2 от ЗЗДискр, на ответната страна „У.К.Б.“ АД, представлявано А.Т. и Ц. Г. М., административно наказание за установеното с настоящото решение нарушение на чл. 4, ал.3 от ЗЗДискр. административно наказание - имуществена санкция в размер на 1500 (хиляда и петстотин) лева. На основание чл. 65, т.1 от ЗЗДискр. съставът е установил по жалба на А.А.Д., че т. 1.26. от Общите условия на „У.К.Б.“ АД, представлявано А.Т. и Ц. Г. М., уреждащи служебна промяна на акаунт – сметка на клиент, създават условия и допускат ограничение до достъпа на банкови услуги, включително до ограничение до личните средства на клиенти, което представлява по-неблагоприятно третиране при ползването на банкови услуги, а от там и нарушение на чл. 4, ал.3 във вр. с чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр., спрямо конкретна уязвима група лица на основата на признак „увреждане“. Съставът е наложил на ответната страна „У.К.Б.“ АД, представлявано А.Т. и Ц. Г. М., административно наказание за установеното нарушение на чл. 4, ал.3 от ЗЗДискр. във вр. с чл.37, ал.1 от ЗЗДискр. административно наказание - имуществена санкция в размер на 1500 (хиляда и петстотин) лева. Със същото решение съставът е установил, че от страна на ответната страна – „У.К.Б.“ АД, е допуснато нарушение на забраната за дискриминация по чл.4, ал. 3 от ЗЗДискр. спрямо на А.А.Д, свързано лице по см. на § 1, т. 9 от ДР на ЗЗДискр., придружител на вуйчо си А. А. А., към датата на подаване на искане за издаване и получаване на дебитна карта, на основата на признак „увреждане“ и „лично положение“. Съставът е наложил на ответната страна „У.К. Б.“ АД, административно наказание - имуществена санкция в размер на 1500 лева, за установеното нарушение на чл. 4, ал.3 от ЗЗДискр. спрямо свързаното лице по см. на § 1, т. 9 от ДР на ЗЗДискр. Дадено е задължително предписание, на основание чл. 76, ал. 1, т. 1 от ЗЗДискр. на ответната страна „У.К. Б.“ АД, с цел преустановяване на установеното с настоящото решение нарушение и неблагоприятни последици от него, на представляващия „У.К.Б.“ АД, да предприеме организационни мерки и правила за недопускане на дискриминация спрямо лица с увреждания, клиенти на банката, в едномесечен срок от получаване на решението, като уведоми комисията за предприетите мерки за изпълнение на задължителните предписания. Заседателният състав е оставил без уважение жалбата на А.А.Д., срещу „У.К.Б.“ АД, в частта с оплаквания за тормоз, като неоснователна.

7. AD HOC заседателен състав

В особени случаи, в съответствие с чл. 11, ал. 4 от Глава Трета „Заседателни състави“ на Правилата за производство пред КЗД, председателят на Комисията при необходимост може да формира т.нар. Ad hoc заседателни състави – състав от трима членове на КЗД, които заседават в различни постоянни състави на Комисията. Ad hoc е заседателен състав, на който се възлага разглеждането на конкретен казус и се състои от председател, докладчик и член, като с разпореждането на председателя на КЗД в такъв състав може да бъде разпределен всеки един от членовете на Комисията. За разлика от специализираните постоянни заседателни състави Ad hoc не е ограничен в разглеждането само на определени признаци по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

Анализът на постановените през 2024 г. решения от Ad hoc заседателните състави на КЗД показва, че от общия брой решения – в 29 % от решенията е установено нарушение на антидискриминационното законодателство – дискриминация по признак „увреждане“, като съответно е наложена глоба или санкция и/или задължително предписание за предприемане на необходимите действия относно изграждането на достъпна архитектурна среда, осигуряваща свободен, самостоятелен и независим достъп на лица, включително и на такива с ограничена подвижност до обектите. В 26 % от случаите производствата са прекратени на различни основания, а в 11 % от случаите съставът е одобрил сключени споразумения между страните на основание чл. 62 от ЗЗДискр. В 34 % от случаите в хода на производствата констатираните нарушения във връзка с недостъпна архитектурна среда са отстранени, поради което е установено, че ответната страна не е извършила нарушение на ЗЗДискр., но на ответната страна е дадена препоръка да поддържа изградената в хода на производството достъпна архитектурна среда. Производствата по които не е установено нарушение на ЗЗДискр., но въпреки това с цел превенция съставът е дал препоръка на страна в 34% от случаите.

В определени случаи, когато ответната страна бездейства, за да постигне целта на закона и да стимулира правонарушителя към правомерно поведение, Ad hoc заседателен състав налага административни наказания (имуществена санкция или глоба) за установеното нарушение – поддържането на архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания. Такъв пример е **Решение № 307/16.10.2024 г.** След извършена проверка на състоянието на архитектурната достъпност до обект: Пощенска станция, находящ се в гр. С., бул. „И.В.“ № ** е установено безспорно, че проверяваният обект не разполага с достъпна архитектурна среда. Ответната страна „Б. П.“ ЕАД е предоставила становище, с което уведомява КЗД, че са предприети мерки за осигуряване на достъп до пощенската станция. Към датата на постановяване на решението не са представени доказателства за осигуряване на изградена достъпна архитектурна среда. Съставът е взел предвид факта, че това не е първото нарушение на ответната страна. Взел е предвид и обстоятелството, че неосигуряването на достъпна архитектурна среда в конкретния случай обхваща неограничен кръг от засегнати лица (както такива с ограничена, така и с намалена подвижност).

Заседателният състав е установил, че ответната страна е поддържала и продължава да поддържа

архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до и в сградата на пощенската станция, което на основание чл. 37 от ЗЗДискр. се смята за дискриминация по признак „увреждане“ и представлява нарушение на закона. За установената дискриминация е наложена на „Б. П.“ ЕООД имуществена санкция в размер на 1000 /хиляда/ лева, както и предписание в едномесечен срок от постановяване на решението да предприеме необходимите действия за изграждане на достъпна архитектурна среда, осигуряваща свободен и самостоятелен достъп на лица с увреждания до и в сградата на обекта, находящ се в гр. С, бул. „И.В.“ № **.

Решение № 134/09.04.2024 г. разглежда случай с изграждането и поддържането на недостъпна архитектурна среда в образователна институция. Във връзка с чл. 40, ал. 2 от ЗЗДискр. и във връзка с чл. 53 от Закон за хората с увреждания, в рамките на кампания „Достъпна България“, КЗД е констатирала нарушения от страна на ОУ „Х.Б.“, с. Г., Община П., поради което е инициирала производство за установяване на нарушения в антидискриминационното законодателство.

В хода на производството е установено, че въпреки предприетите мерки за осигуряване на подходящи условия за достъпност на сградата, съобразени с изискванията на Наредба № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъп и универсален дизайн на елементите на достъпна среда в урбанизираната територия на сградите и съоръженията, ответните страни не са отстранили първоначално констатираните нарушения и не са приложили схемата, одобрена от главния архитект на община П.

След като съставът е установил, че ответните страни са поддържали и продължават да поддържат архитектурна среда, затрудняваща достъпа на лица с увреждания до процесния обект, е наложил имуществена санкция на Община П. в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева за установената дискриминация по признак „увреждане“ и е дал задължително предписание в 3-месечен срок да бъдат предприети необходимите действия за изграждане на достъпна архитектурна среда до ОУ „Х.Б.“, с. Г., Община П.

Ad Нос заседателен състав на КЗД в свое **Решение № 168/30.05.2024 г.** е разгледал случай на осъществена дискриминация по признак „увреждане“ по смисъла на чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. чрез изграждане и поддържане на архитектурна среда, недостъпна за хората с увреждания, в Културен дом - гр. Д. В констативния протокол е отразено, че *„към централния вход на обекта има 10 см. праг както и вътре към залата. От тротоарното пространство към входа отговаря на изискванията за достъпна среда“*.

В становището си ответната страна община Д., представлявана от кмета на общината, не е оспорила факта, че в Културния дом се поддържа архитектурна среда, която възпрепятства свободния достъп до сградата, но и не предоставя доказателства за предприети мерки по отстраняването на нарушението, с което да удостовери, че принципът на равно третиране не е нарушен.

Ad Нос заседателен състав е припомнил, че на 26.01.2012 г. Република България е ратифицирала „Конвенцията за правата на хората с увреждания“, която отразява основните принципи, върху които следва да се опира българският законодател при създаването на законова рамка за защита на правата на хората с увреждания, както и при създаването на условия за интеграцията и изравняване във възможностите на тези хора.

Съгласно чл. 2 от „Конвенцията за правата на хората с увреждания“ „Дискриминация по признак на увреждане“ означава всякакво правене на разлика, всякакви ограничения или изключения, основаващи се на увреждане, имащи за цел или последица нарушаване или отменяне на зачитането, признаването или равноправното упражняване на всички права на човека и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област. Това включва всякакви форми на дискриминация, включително отказ за предоставяне на разумни улеснения.

С оглед на установените факти и обстоятелства в хода на производството, Комисията е преценила, че ответната страна не е предприела необходимите мерки за изравняване на възможностите, които да гарантират спазването на принципа на равнопоставеност – в случая изграждане на архитектурна достъпност до обществена културна сграда, за да могат всички граждани да използват свободно и самостоятелно услугите ѝ, без наличието на двигателни затруднения да представлява пречка за достъпа до нея. Съставът е дал задължително предписание на кмета на община Д. да преустанови дискриминацията по признак „увреждане“ и е наложил глоба в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева за установеното нарушение на ЗЗДискр.

Друга хипотеза, при която се развива производството пред Ad Нос заседателен състав е, когато ответните страни са предприели или с поведението си показват, че ще предприемат мерки по изграждането на достъпна архитектурна среда. В подобни случаи за постигането на целта на закона не е целесъобразно налагането на административно наказание, като съставът дава само задължително предписание. Така в **Решение № 208/05.07.2024 г.** Ad Нос заседателен състав е установил, че ответната страна „Б.П.“ ЕАД е поддържала и продължава да поддържа архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до обект, предоставящ обществени услуги в гр. С., ул. „О.М.“ № **, което в съответствие с разпоредбите на чл. 9 от Конвенцията за правата на хората с увреждания и чл. 5, т. 5 от Закона за хората с увреждания се смята за дискриминация. В рамките на производството е установено, че ответната страна е отправила искане за разрешение за разход за изграждането на достъпна архитектурна среда до пощенската станция, като видно от приложената оферта се предвижда изграждане на устройство за изкачване на стълби за инвалидни колички. Към постановяване на решението обаче процедурата все още не е била изпълнена. Заседателният състав е съобразил този факт, като не е наложил имуществена санкция на ответната страна, а е дал задължително предписание на „Б.П.“ ЕАД, в едномесечен срок от постановяване на решението да изгради достъпна среда, осигуряваща свободен и независим достъп на лица с ограничена подвижност до и в сградата на обекта.

Друг подобен пример за проверен обект, в който е констатирано нарушение на антидискриминационното законодателство чрез изградена и поддържана архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания, е административна сграда – Дирекция „М.Д.Т.“, гр. С., бул. „И.В.“ № **. При извършена проверка на състоянието на архитектурна достъпност е установено, че Община С. поддържа недостъпна архитектурна среда, като по

този начин ограничава достъпа до административни услуги на хора с увреждания и ограничена подвижност. В рамките на производството е представено становище от ответната страна, от което става ясно, че е одобрен проект за ремонт на общинската сграда, обект на проверката, с наименование „Устойчиво енергийно обновяване на административна сграда на Община С., изпълняваща функции на сектор „М.Д.Т.“ по програма BG-RRP-*** – Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на публичен сграден фонд за административно обслужване, култура и спорт – по Националния план за възстановяване и устойчивост, като в проекта са предвидени мерки за създаване на достъпна архитектурна среда. В становището си ответната страна е посочила, че проектът е одобрен и предвиден за финансиране в Закона за държавния бюджет на Република България за 2024 г. Във връзка с това Ad hoc заседателен състав с **Решение № 231/29.08.2024 г.** е установил, че Община С., представлявана от кмета, поддържа архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до сградата, предоставяща административни услуги в която се помещава Дирекция „М.Д.Т.“. Предвид установените факти съставът е съобразил, че за постигане целта на закона не е необходимо да бъде наложена имуществена санкция на Община С., като е дал задължително предписание по чл. 47, т. 4 от ЗЗДискр. в шестмесечен срок да бъдат предприети необходимите действия по изграждането на свободен достъп на лица с увреждания, включително и с ограничена подвижност, като за предприетите действия в посочения срок ответната страна трябва да уведоми Комисия за защита от дискриминация.

В рамките на кампанията „Достъпна България“ основната цел на производството пред КЗД е да бъде изградена достъпна архитектурна среда за хората с увреждания, както и за тези с ограничена подвижност. В такива случаи, когато в рамките на производството ответната страна отстрани нарушението чрез изграждане на съответните съоръжения, осигуряващи достъп на хора с ограничена или намалена подвижност, производството се прекратява, тъй като целта му е изпълнена. Такъв пример, при който е установена дискриминация по признак „увреждане“ и във връзка с това е отправена препоръка до ответните страни, е **Решение № 114/15.03.2024 г.** Предмет на производството по преписката е била проверка на достъпността на Второ начално училище „В. Л.“, с адрес: гр. О., ул. „Т.“ №*. Ответни страни по преписката са кметът на Община О., както и директорът на училището. В хода на производството от страна на кмета е заявено, че Община О. като собственик на сградите на училищата и детските заведения на територията й поетапно изгражда достъпна архитектурна среда за хората с увреждания, като същевременно изтъква, че във Второ начално училище „В. Л.“ не се обучават деца с увреждания. Уточнено е, че територията на Община О. действат девет общински училища и две детски градини с осем филиала, в които, в зависимост от това къде учат деца с увреждания на опорно-двигателния апарат, поетапно е била изградена достъпна среда. Същото е изтъкнато като причина и изискванията за изпълнение за достъпност на средата в училището да бъдат заложили за стартиране през 2024 г., за което не са представени надлежни доказателства.

Съставът, отчитайки, че в разглеждания случай ответните страни не оспорват фактите, отразени в Констативния протокол за проверката на обекта и необходимостта от действия по отстраняване на ограниченията на достъпа за хора с увреждания, е установил, че в производството са налице безспорни факти, че към момента на постановяване на решението до и в сградата на училището, публична общинска собственост, не е осигурена достъпна архитектурна среда, което обстоятелство, в съответствие с чл. 5, във връзка с чл. 4, ал. 1 и ал. 2 от ЗЗДискр. се смята за дискриминация по признак „увреждане“. Нарушението е осъществено от кмета на Община О. и от директора на училището, като на ответните страни е дадена препоръка, на основание чл. 47, т. 6 от ЗЗДискр. да предприемат мерки за осигуряване на достъпна архитектурна среда.

Друг подобен пример е **Решение № 87/27.02.2024 г.** Предмет на проверката е бил обект на кредитна институция – Офис на „П. к. Б.“ ЕООД в гр. В., бул. „С.“ № **. Предвид постъпило становище от дружеството ответна страна, съставът е изискал от регионалния представител на КЗД за гр. В. да извърши допълнителна проверка за достъпна архитектурна среда. При повторната проверка е съставен протокол за оглед, в който е отразено, че към датата на посещение на разглеждания обект пред входа на офиса са изградени стъпала, а на входа е поставена табела с телефонен номер за осигуряване на достъп за хора с увреждания, като при необходимост служител на „П. к. Б.“ ЕООД поставя рампа за хора с увреждания. Съставът единодушно е установил, че ответната страна „П. к. Б.“ ЕООД, е предприела необходимите действия за осигуряването на подходяща архитектурна среда, предоставяща улеснен достъп на лица, включително с увреждания, поради което производството по преписката е било прекратено.

В подобна хипотеза се развива производството, когато между КЗД и ответните страни се сключи споразумение относно поемането на задължение за изграждането и поддържането на достъпна архитектурна среда. Пример за такъв случай е **Решение № 293/08.10.2024 г.** След извършена проверка в рамките на кампанията „Достъпна България“ с нарочен протокол е констатирано, че е налице изградена недостъпна архитектурна среда в обект СУ „Х.С.“, гр. Х. В хода на производството е представено споразумение между Община Х., представлявана от кмета И.В. и СУ „Х.С.“, гр. Х., представлявано от директора А.С. Споразумението гласи, че по отношение общинската сграда, в която се помещава, СУ „Х.С.“ е в ход открита процедура по обществена поръчка, която е в последен етап. Предмет на поръчката е „Изпълнение на строително-монтажни работи в обект СУ „Х.С.“, гр. Х по процедура BG-RRP-*** модернизация на образователната среда“ по Механизма за възстановяване и устойчивост, като е предвидено изграждането на достъпна среда – рампи за осигуряване достъп до основния вход на сградата, както и до топлата връзка със стоманобетонкови рампи до двата входа; изграждането на външен асансьор за достъп до останалите етажи от учебната сграда; както и цялостен ремонт на санитарните помещения и преустройството им, така че да се осигури поне по една тоалетна за хора в неравностойно положение на всеки етаж. Ad hoc заседателен състав е одобрил споразумението и е прекратил производството по преписката.

8. Становища на Комисията за защита от дискриминация - гласувани и приети на заседания на деветчленния състав на КЗД

С оглед правомощията, разписани в чл. 47, т.8 от ЗЗДискр., КЗД дава становища по проекти на нормативни актове по отношение на съответствието им с антидискриминационното законодателство, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове. През отчетния период Комисията е дала следните становища:

Относно: *Законопроект за изменение и допълнение на Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, № 49-454-01-60/ 22.04.2024г. на Народно събрание на Република България.*

На свое заседание, КЗД обсъди предоставения законопроект ведно с мотивите към него и на основание чл. 47, т. 8 от ЗЗДискр., при което прие следното:

В най-синтезиран план, предлаганите с горе цитирания законопроект промени предвиждат добавката, получавана по настоящем от репресираните лица в Република България, да се превърне в пенсия за репресия, като същевременно с това нейния размер бъде повишен. По действащия ред, добавката на репресирани лица, изплащана към пенсиите отпуснати по част I от КСО, се получава включително и над ограничената на максимален размер пенсия или сбор от пенсиите. С внесения законопроект № 49-454-01 -60/ 22.04.2024 г. се предвижда новата пенсия за репресия да се полага на съответното лице от момента на навършването от него на възраст за пенсиониране съгласно Кодекса за социално осигуряване без изискване за трудова дейност и осигурителен стаж.

Сред мотивите към законопроекта се посочва, че част от репресираните от тоталитарния комунистически режим са били изгонени от органите на Държавна сигурност /ДС/ през 1989 г. от страната. Друга част от репресираните през 80-те години на 20-ти век са били подлагани на натиск от органите на ДС за напускане на страната след излизането им от затвора.

С оглед на гореизложеното, поддържа, че по силата на чл. 4 от Закона за защита от дискриминация /ЗЗДискр./ се забранява всяка пряка или непряка дискриминация основана на защитени от закона признаци, сред които раса, народност, произход, лично или обществено положение, които *numerus clausus* са изброени в цитираната разпоредба.

Същевременно, на осн. чл. 7, ал. 1, т. 14 от ЗЗДискр., специалните мерки в полза на лица или групи лица в неравносложно положение на основата на признаците по чл. 4, ал. 1 с цел изравняване на възможностите им, доколкото и докато тези мерки са необходими не представлява дискриминация.

Предвид последното, считаме, че в конкретния случай сме изправени пред законодателно намерение насочено към един определен кръг от правни субекти, имащи качеството „репресирани лица“, когато налице са предпоставките на чл. 1 от ЗПГРРЛ.

В този смисъл, намираме, по отношение на тази група, че попадащите в нея лица са носители на защитен или защитени признаци в ЗЗДискр.

Посоченото дотук показва, че проектираното законово изменение всъщност има характер на позитивна мярка спрямо визираната група лица.

Това е така по следните съображения:

На първо място, с трансформирането на добавката в пенсия се преодолява обвързаността между получаването на допълнителното плащане с наличието на пенсия, като по този начин се получава благоприятно въздействие върху правната сфера на хората, които имат качеството репресирани, но са били принудени да се изселят на млада възраст, която обуславя и недостатъчност на стажа /трудова и осигурителна/, изискван за пенсиониране. Във връзка с това, за разлика от преобладаващата част на видовете пенсии уредени в българското право, новосъздаваните ще подлежат на изплащане при самото навършване на пенсионна възраст, без да се поставя изискване за стаж и трудова дейност, както и на наследяване.

На следващо място, с направеното предложение ще бъде гарантирано равното третиране на двете групи репресирани, като поддържа, че предлаганият в ЗИД ред е безусловен - към всички репресирани, без оглед на това дали те имат определен трудов/осигурителен стаж с установено времетраене. В този смисъл, посочваме, че липсва зависимост между необходимостта за преодоляване на осъществена законоустановена дискриминация и поставяне на изискване за получаване на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Обръщаме внимание обаче, че в конкретната работа на Комисия за защита от дискриминация във всеки случай, с който тя е сезирана, се осъществява прецизен анализ относно това дали е налице изпълнен и съответно доказан фактически състав на дискриминация с всички изискуеми елементи.

С оглед на всичко гореизложено и в изпълнение на законоустановените си правомощия на основание чл. 47, т. 8 от ЗЗДискр., Комисията за защита от дискриминация: **изразява своето положително становище** относно ЗИД на ЗПГРРЛ с № 49-454-01-60/22.04.2024г. на Народно събрание на Република България.

Относно: *Писмо с вх. № 60-00-15/11.04.2023 г. по описа на КЗД, във връзка с искане за становище по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето, № 49-454-01- 45/10.04.2024 г. по описа на Народното събрание на Република България.*

На основание чл. 47. т. 8 от ЗЗДискр., представяме следното становище за съответствие на представения проект на закон за изменение и допълнение на нормативен акт със антидискриминационното законодателство, принципа за равенство в третирането и недопускане на дискриминация:

I. Комисията за защита от дискриминация на Република България, като взе предвид мотивите към

Проекта на Закона за изменение и допълнение на Закона за здравето, след задълбочен анализ счита, че Проектът на ЗИД на 33 в така предложения му вид на КЗД не индикира за нарушение на антидискриминационното законодателство, европейско и национално.

II. При прецизен анализ констатираме и Ви обръщаме внимание, че в Предложения проект на ЗИД на 33 - виж § 10 за създаване на нов чл. 149а и конкретно за ал. 3, **е възможно да е допуснато несъответствие, доколкото в предложението е отразено както следва:** „(3) При нарушения на забраната по чл. 1 засегнатите лица, техни законни представители или лицата, ангажирани с тяхната подкрепа, могат да търсят защита по реда на глава девета“, а към момента действащият Закон за здравето **няма глава девета**. Подчертаната номерация е възможно да е въпрос на техническа грешка, доколкото би следвало вместо „чл. 1“ да бъде „ал. 1“, касаеща именно сочената забрана.

II.а. На следващо място обръщаме внимание на това, че в § 3 от Проекта, отнасящ се до изменения и допълнения на чл. 145, ал. 1 от Закона за здравето, се сочи, че се създава т. 9, която гласи, че се осигурява *обществено наблюдение срещу подлагане на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително отношение* ... Считахме, че така предложеният текст не е прецизен и създава предпоставки за различно прилагане на разписаната норма, доколкото не е дадена легална дефиниция на понятието „обществено наблюдение“.

III. Искаме да подчертаем, че независимо от искането за становище за съответствие с антидискриминационните норми на така представения Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето, в случая не е възможно да се предвиди всяка житейска ситуация, или последваща практика, която да създава предпоставки или да води до по - неблагоприятно третиране. В този смисъл при сезиране на КЗД с индивидуална жалба и/или сигнал е възможно при конкретна житейска ситуация или прилагане на разпоредби на Закона за здравето да се установи случай на дискриминация в една от установените й от 33Дискр. форми, независимо от това, че КЗД е представила положително становище по конкретните предложения за изменение на нормативния акт във вида, в който е представен в КЗД.

С оглед на гореизложеното Комисията за защита от дискриминация счита, че така представеният Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето - на изх. № 49-454-01-45/10.04.2024 г. по описа на Народното събрание на Република България, е в съответствие с разпоредбите на Закона за защита от дискриминация.

Относно: *Законопроект за изменение и допълнение на Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, № 50-454-01-37/17.07.2024 г., и Законопроект за изменение на Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, № 50-454-01-44/19.07.2024 г.*

Следва да се има предвид, че КЗД вече е изразила становище по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица, № 49-454-01-60/22.04.2024 г. на Народно събрание на Република България.

След преглед на предложените две изменения от 17.07.2024 г. и 19.07.2024 г., установихме, че предложение с вх. № 50-454-01-37 от 17.07.2024 г. е идентично с № 49-454-01-60/22.04.2024 г. Предложение с вх. № 50-454-01-44 от 19.07.2024 г. съдържа текстове, които са в същия смисъл, но с малка разлика в конкретиката, касаещи процентите.

КЗД намира, че поставените към момента предложения и изпратеното такова на 22.04.2024 г. следват една и съща линия и са в една и съща насока, поради което, след обсъждане на предоставените законопроекти, ведно с мотивите към тях, и на основание чл. 47, т. 8 от 33Дискр., поддържа вече изразеното становище в следния смисъл:

В най-синтезиран план, предлаганите промени предвиждат добавката, получавана по настоящем от репресиралите лица в Република България, да се превърне в пенсия за репресия, като същевременно с това нейният размер бъде повишен. По действащия ред, добавката на репресирани лица, изплащана към пенсиите, отпуснати по част I от КСО, се получава включително и над ограничената на максимален размер пенсия или сбор от пенсиите. С внесения законопроект № 50-454-01-37 от 17.07.2024 г. се предвижда новата пенсия за репресия да се полага на съответното лице от момента на навършването от него на възраст за пенсиониране съгласно Кодекса за социално осигуряване без изискване за трудова дейност и осигурителен стаж.

Сред мотивите към законопроекта се посочва, че част от репресираните от тоталитарния комунистически режим са били изгонени от органите на Държавна сигурност /ДС/ през 1989 г. от страната. Друга част от репресираните през 80-те години на 20-ти век са били подлагани на натиск от органите на ДС за напускане на страната, след излизането им от затвора.

С оглед на изложеното, поддържахме, че по силата на чл. 4 от Закона за защита от дискриминация / 33Дискр./ се забранява всяка пряка или непряка дискриминация, основана на защитени от закона признаци, сред които раса, народност, произход, лично или обществено положение, които *numerus clausus* са изброени в цитираната разпоредба.

Същевременно, на осн. чл. 7, ал. 1. т. 14 от 33Дискр. специалните мерки в полза на лица или групи лица в неравностойно положение на основата на признаците по чл. 4, ал. 1 с цел изравняване на възможностите им, доколкото и докато тези мерки са необходими, не представлява дискриминация.

Предвид последното, считаме, че в конкретния случай сме изправени пред законодателно намерение, насочено към един определен кръг от правни субекти, имащи качеството „репресирани лица“, когато налице са предпоставките на чл. 1 от ЗПГРРЛ.

В този смисъл, намираме, по отношение на тази група, че попадащите в нея лица са носители на един или повече защитени признаци по чл. 4. ал. 1 от 33Дискр.

Посоченото дотук показва, че проектираното законово изменение всъщност има характер на позитивна

мярка спрямо визираната група лица.

Това е така по следните съображения:

На първо място, с трансформирането на добавката в пенсия се преодолява обвързаността между получаването на допълнителното плащане с наличието на пенсия, като по този начин се получава благоприятно въздействие върху правната сфера на хората, които имат качеството „репресирани“, но са били принудени да се изселят на млада възраст, която обуславя и недостатъчност на стажа /трудова и осигурителна/, изискван за пенсиониране. Във връзка с това, за разлика от преобладаващата част на видовете пенсии, уредени в българското право, новосъздаваните ще подлежат на изплащане при самото навършване на пенсионна възраст, без да се поставя изискване за стаж и трудова дейност, както и на наследяване.

На следващо място, с направеното предложение ще бъде гарантирано равното третиране на двете групи репресирани, като поддържа, че предлаганият в ЗИД ред е безусловен – към всички репресирани, без оглед на това дали те имат определен трудов/осигурителен стаж с установено времетраене. В този смисъл, посочваме, че липсва зависимост между необходимостта за преодоляване на осъществена законоустановена дискриминация и поставяне на изискване за получаване на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Обръщаме внимание обаче, че в конкретната работа на Комисия за защита от дискриминация във всеки случай, с който тя е сезирана, се осъществява прецизен анализ относно това дали е налице изпълнен и съответно доказан фактически състав на дискриминация с всички изискуеми елементи.

С оглед на всичко изложено и в изпълнение на законоустановените си правомощия, на основание чл. 47, т. 8 от ЗЗДискр., Комисията за защита от дискриминация: **изразява своето положително становище** относно предложените ЗИД на ЗПГРРЛ.

II. САМОСЕЗИРАНЕ

В Комисия за защита от дискриминация съгласно чл. 50 от ЗЗДискр. са образувани производства по жалби на засегнати лица, по сигнали на физически и юридически лица, но особен приоритет на КЗД са образувани производства по инициатива на Комисията. Те са образувани по писмен доклад от член или членове на КЗД до председателя на Комисията. В доклада се посочват трите имена и длъжността на докладващия/докладващите, описание на нарушението, като се прилага доказателствен материал и се мотивира предложението за образуване на производство. След гласуване на доклада, членовете на КЗД с мнозинство взимат решение за образуване на производство. Член на КЗД, по чийто доклад е образувано производство, не участва в заседателния състав и вземането на решение по това производство.

През 2024 г. година по инициатива на членовете на Комисия за защита от дискриминация са образувани производства за защита от дискриминация, сред които са и такива по реализираната от органа по равнопоставеност кампания „Достъпна България“.

Предвидената правна възможност предвидена в чл. 50. т. 2 от ЗЗДискр е реализирана в следните производства за защита от дискриминация, по които са постановени решения:

Решение № 2 от 02.01.2024 г., е постановено от Пети специализиран заседателен състав по доклад за самосезиране, изготвен от А.Д. – председател на КЗД, във връзка с излъчен репортаж в предаването „Здравей, България“ на Н.Тв. В репортажа е изложена историята на 18-годишния Р. Б., който е лице с двигателни проблеми. Същият се обучавал в дистанционна форма и поради естеството на увреждането си не е могъл да се яви на държавен зрелостен изпит, за да му бъде издадена диплома за завършено средно образование. Майката на момчето потърсила съдействие от Министерството на образованието и науката, но получила устен отговор от служител, че синът ѝ не може да се яви на зрелостен изпит, защото щом бил обучаван вкъщи, това означавало, че е с умствена изостаналост. В репортажа взела участие и Р. Л., началник на РУО – В. Т., която посочва, че в правилата, които министърът е разписал, за провеждане на зрелостните изпити има възможност, ученикът да се яви с придружител в изпитната зала.

Подателят на доклада за самосезиране счита, че ограничаването на възможностите за провеждане на държавен зрелостен изпит единствено присъствено представлява форма на непряка дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр. във връзка със защитения по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „увреждане“ и поставя в неблагоприятно положение лица с тежки и трайни увреждания, които поради физическа невъзможност да се явяват на изпита, търпят различно третиране, което ограничава достъпа им до образование и възможността за по-нататъшно развитие, а от там равната възможност за намиране на подходяща работа и равното участие в обществения живот.

Установено е, че Р. Б. е с диагноза „Мускулна дистрофия“, тип Дюшен, със 100% ТНР с чужда помощ, което е видно от Експертно решение, издадено от МОБАЛ „Д-р Ст. Ч.“, гр. В. Т. През учебната 2017/2018 година Р. Б. е насочен като ученик с хронични заболявания по реда на чл. 95, ал. 1 от Наредба №10 от 1 септември 2016 г. за организация на дейностите в училищното образование за обучение в СПГИ „Д-р П. А.“, гр. В. Т. През учебната 2020/2021 година ученикът се е обучавал в XIIа клас, професия: „Оперативен счетоводител“, специалност „Оперативно счетоводство“ и го е завършил успешно. Обучението на ученика през целия гимназиален етап на обучение се е провеждало в домашни условия.

След извършено проучване, съставът установява, че в определения срок за подаване на заявления за допускане до държавен зрелостен изпит по български език и литература през м. февруари 2022 г. няма подадено заявление от Р. Б. В училището е заведено Заявление от С. Ц., майка на ученика, за отказ от полагане на ДЗИ и ДИППК – да не полага ДЗИ по български език и литература и ДИППК за учебната 2021/2022 година, сесия

май-юни, поради влошено здравословно състояние вследствие на мускулна дистрофия. С доклад, директорът на гимназията е уведомил РУО В. Т., че е подадено заявление от С. Ц. родител на Р. Б., с което е уведомила, че ученикът няма възможност да положи ДЗИ по БЕЛ и ДИППК за учебната 2021/2022 година, сесия май-юни. В доклада на директора и в заявлението от майката на ученика било посочено, че обучението е в дневна форма по индивидуален учебен план. За сесия август-септември 2022 г. нямало подадено заявление от Р. Б. за явяване на държавни зрелостни изпити.

Решаващият състав е счел, че не е налице проява на дискриминация от страна на МОН спрямо ученика Р. Б. относно явяването му на ДЗИ, тъй като след подаденото от неговата майка, заявление за допускане до ДЗИ по БЕЛ в СПГИ „Д-р П. Б.“ за сесия май-юни 2023 г. на учебната 2022/2023 г., за провеждане на изпита в домашни условия, предвид здравословното му състояние, ответната страна МОН е дала разрешение за явяване на ДЗИ в домашни условия, устен изпит и за провеждане на същия при спазване на всички нормативни изисквания и Правилата при организацията, провеждането и оценяването на държавните изпити през учебната 2022/2023 г., а съответно от страна на РУО-В. Т. е била създадена необходимата организация.

От така представените факти, подкрепени с приложени доказателства, заседателният състав е приел, че липсва нарушение на 33Дискр. от страна на ответната страна по защитен признак „увреждане“ спрямо Р. Б. – син на С. Ц. и не може да се приеме, че поведението на ответната страна представлява дискриминация по смисъла на чл. 4 от 33Дискр.

Друг пример е **Решение № 117 от 20.03.2024 г.**, в което Пети СПЗС е разгледал случай по доклад за самосезиране във връзка с излъчен репортаж в сайта gospodari.com по повод оплакване на А. Д., майка на лице с увреждане, относно недопустимо отношение от страна на собственика на „А. С.П.А. Х. 3.“. Репортажът представял на обществеността твърденията на жалбоподателката, като в рамките на предаването е проведен и разговор със собственика на хотела В. С. от репортер. Въз основа на излъченото и на основание чл. 40, ал. 2 от 33Дискр. е изготвен доклад за самосезиране от С. С. – член на КЗД.

Предмет на преписката са описани факти и обстоятелства, навеждащи на предположението за извършено нарушение на чл. 5, предложение първо от 33Дискр. под формата на „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на 33Дискр. по признак „увреждане“ спрямо А. Д. и дъщеря ѝ С. М. от страна на собственика на „А. С.П.А. Х. 3.“, като в хода на производството Д. е конституирана като жалбоподател по преписката.

Съставът установява по категоричен и несъмнен начин, че в процесния период /8-10 март 2022 г./ А. Д. и дъщеря ѝ С. М. са посетили „А. С.П.А. Х. 3.“ с цел почивка и развлечение, като хотелът е собственост на едната ответна страна В. С.. От събраните в хода на производството писмени доказателства е установено, че С. М. – дъщеря на жалбоподателката, е лице, страдащо от ДЦП, с установена 100% трайно ограничена възможност за социална адаптация с чужда помощ. С. М. е поставена под пълно запрещение с решение на СГС. Същата не е в състояние сама да се грижи за себе си и да защитава интересите си и не е в състояние да разбира свойството и значението на действията си и да ръководи постъпките си, продиктувано от установеното заболяване. Съставът е установил, че състоянието на дъщерята на А. Д. – С. М. е такова, че следва същата да бъде придружавана навсякъде от своя настойник, като същият следва да се грижи за нея, да следи непрекъснато действията ѝ особено когато С. М. се намира в непозната среда и има реална опасност да се нарани или условията са от такова естество, че животът и здравето ѝ са застрашени, с оглед невъзможността ѝ за бърза и правилна самостоятелна реакция. Предвид това съставът е намерил за особено съществен факта, че процесната случка и оплакванията на А. Д. са във връзка с посещението и ползването на басейна на „А. С.П.А. Х. 3.“. От приложените по преписката писмени доказателства става видно, че когато жалбоподателката и дъщеря ѝ посетили басейна, на място ги е посрещнала ответната страна Ю. В., която в процесния период е работила като спасител в туристическия обект. От излъчения репортаж и приложените доказателства, включително и снимков материал, става ясно, че С. М. се придвижва с помощта на инвалидна количка, като същото безспорно дава обективна представа за здравословното ѝ състояние. Като спасител Ю. В. имала задължението да следи за правилното използване на басейна, безопасността на посетителите, да посреща гостите и да им дава указания относно използването на басейна, както и професионално задължение за опазването живота и здравето на хората при евентуална или реална опасност. Посочено е, че Ю. В. направила опит да разговаря с жалбоподателката относно дъщеря ѝ, правилата за използване на басейна, както и за безопасността на С. М. в рамките на използването на басейна, А. Д. се разгневил и приел същото за отношение, което цели накърняване достойнството на дъщеря ѝ и съответно недопускането ѝ до територията на басейна.

Съставът след обстоен анализ на фактите и обстоятелствата по преписката е приел, че басейнът следва да се използва при стриктно спазване на правилата, като същият може да бъде опасен дори за напълно здрав и дееспособен човек. Свидетелката М. П. посочва още, че при въпросната ситуация А. Д. е оставила дъщеря си сама в басейна и е излязла извън него. В този момент Ю. В., притеснена за безопасността на лице, видимо с увреждане, е отишла при А. Д. и я е помолила или да изведе дъщеря си от басейна, или да влезе вътре при нея. Последвало е пререкание между двете, като жалбоподателката е крещяла, че няма да изведе дъщеря си от басейна. Вследствие на това А. Д. е пожелала да разговаря със собственика В. С., като е оставила дъщеря си в басейна сама и е излязла, отивайки към рецепцията, за да се оплаче. В близост до басейна е стояла майката на А. Д., която не е влизала в басейна. Свидетелката сочи, че непосредствено след случката е напускала зоната с басейна и, вървейки по коридора към рецепцията, е видяла А. Д. да разговаря с мъж в коридора, като му крещяла и се чували викове. По-късно засякла жалбоподателката и дъщеря ѝ на вечеря в заведението, като всичко е изглеждало нормално. Така с оглед на представените по преписката писмени доказателства и сметите свидетелски показания съставът е установил по несъмнен начин, че отношението на ответните страни В. С. и Ю. В. спрямо А. Д. и дъщеря ѝ С. М. не е имало за цел или резултат накърняване достойнството на лицето, като съответно не е създадена враждебна, принизяваща, унижителна, обидна или застрашителна среда. Съставът е

приел, че отношението на ответните страни не е в противовес и нарушение на Закона за защита от дискриминация, доколкото тяхната цел е била спазване на установените правила в интерес за здравето и безопасността на С. М.. Съставът приел за установено, че В. С. е поел разходите за дъщерята на А. Д. като комплимент от хотела към лице с увреждане, като жалбоподателката не е заплащала за престоя на дъщеря си. Същото се установило и от изложеното от А. Д. в излъчения репортаж, както и от депозираните становища в хода на производството. Съставът е приел също, че между А. Д. и ответните страни в действителност е възникнал словесен конфликт, който е станал достояние на свидетелката М. П. Конфликтът бил породен от неправилната констатация на А. Д., която по погрешен начин е изтъкувала намерението на ответните страни, които са целели безопасността и опазване здравето на С. М., с оглед здравословното ѝ състояние.

От представените писмени и гласни доказателства решаващият състав е заключил, че процесните събития не попадат в рамките на дефиницията за „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на 33Дискр., като е било доказано по несъмнен начин, че поведението на ответните страни е било само и единствено в интерес безопасността на С. М., а не целяло накърняване на нейното достойнство. Целеният резултат е бил именно предотвратяване на създадена застрашителна и опасна за здравето на С. М. ситуация, което се явява и пряко задължение на Ю. В. като спасител.

Въз основа на всичко гореизложено и във връзка със събраните по преписката доказателства, съставът не е установил, че е осъществена дискриминация под формата на тормоз по смисъла на параграф §1, т. 1 от ДР на 33Дискр., поради което е приел, че В. С. Ю. В. не са извършили нарушение на чл. 5, предложение първо от 33Дискр. под формата на „тормоз“ по смисъла на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. по признак „увреждане“ спрямо А. Д. и дъщеря ѝ С. М.

Петчленен разширен заседателен състав е постановил решение №77/26.02.2024 г. въз основа на доклад за самосезиране изготвен от О. К., във връзка с излъчен репортаж в новинарска емисия на Нова телевизия от който репортаж става ясно, че шофьор на градски транспорт в гр. П., не е допуснал до превозното средство 14 годишно момиче, което искало да си плати с „жълти стотинки“. От репортажа е видно, че шофьорът потвърждава това свое действие. Посочва се, че лицето, на което е отказано достъп до транспортната услуга е непълнолетно момиче.

В доклада са изложени данни за извършено нарушение на чл.37, ал.1 от 33Дискр изразяващо се в отказ от предоставяне на услуги на основата на признаците лично положение и имуществено състояние.

Според чл. 14 от Конституцията на РБ децата са под закрилата на държавата и обществото, какъвто извод не може да се направи от действията на шофьора. Непълнолетието поставя потърпевшото момиче в група на особена защита от държавата и обществото, който факт предопределя и наличието на защитен признак срещу дискриминация – „лично положение“. Потърпевшото момиче твърди в репортажа, че предложените от нея пари, част от които са жълти стотинки, са ѝ били последните пари, и в допълнение към непълнолетието ѝ, предполага че самата не упражнява самостоятелно труд, а да е на издръжка от родителите си или други лица, което разкрива и друг защитен признак имуществено състояние. По преписката е представен автентичен запис на магнитен носител от архива на Н. телевизия касаещ репортаж излъчен на дата 13.10.2022 г. от 19: 00 часа в новинарска емисия по повод отказ на служител на градски транспорт в гр. П., да предостави пътническа услуга на непълнолетно лице, което не допуснал до превозно средство поради обстоятелството, че пожелало да заплати с „жълти стотинки“.

По преписката е безспорно установено, че е налице от страна на служител на дружеството превозвач отказ от предоставяне на услугата обществен превоз по градска автобусна линия на непълнолетно лице поради обстоятелството, че пътникът е пожелал да заплати с „жълти стотинки“. Посоченото обстоятелство е потвърдено от дружеството предоставящо услугата обществен превоз на пътници по градска основна автобусна линия, което заявява, че след извършена вътрешна проверка е установено, че се касае за отделен случай на служител заемащ длъжността шофьор (в период на обучение), който потвърдил, че „бил провокиран да реагира“ и не обслужил пътника. Горепосоченото е потвърдено и от показания на свидетел, който заявява, че на зададен въпрос към шофьора „защо е свалил детето от автобуса“, ответната страна заявил „защото ми даде жълти стотинки“, „Така са ми наредили от фирмата, да не вземем ситни стотинки“.

Безспорно е установено в производството, че непълнолетното лице е получило отказ от транспортна услуга поради обстоятелството, че е пожелало заплащане с дребни монети. В случая според настоящия състав се касае за непълнолетно лице, което е в нетрудоспособна възраст, което не реализира трудов доход, което обстоятелство го поставя в по-неблагоприятно положение, по признак „имуществено състояние“, с оглед на възможността да заплаща за услугата с банкноти или определен вид монети, още повече става въпрос за определена уязвима група сред които са непълнолетните лица, на които следва да се гарантира социална и икономическа закрила, които съгласно чл.14 и чл.47 от Конституцията на Република България са под особена закрила на държавата и обществото.

Съставът е намерил, че отказът на водача на транспортното средство съставлява нарушение по чл.37, ал.1 от 33Дискр. по признак „имуществено състояние“ за което нарушение е наложена глоба в размер на 250 лева за това, че е осъществил дискриминация по смисъла на чл.37, ал.1 от 33Дискр. по признак „имуществено състояние“.

През отчетната година КЗД се е самосезирала по повод доклад за самосезиране с вх. №12-11-639/06.04.2023 г. на председателя на КЗД – **Решение № 347/20.11.2024**. Самосезирането е за това, че на 05.04.2023 г., в ефира на телевизия „Б.Т.В.“ е излъчен репортаж по повод публикуван в социалните мрежи и медии видеоклип, заснет на публично място - в пловдивски търговски център, от който се вижда как вързано за каишка момче изпълнява команди като куче. В него участват трима души, придобили известност в интернет пространството, като Е., Ч. и Т. К.. Видно от репортажа, ставало ясно, че момчето е със специални образователни потребности и

като лице в неравностойно положение е било принуждавано да извършва такива действия, с които е унижено публично. Видно от репортажа, става ясно, че момчето е със специални образователни потребности и като лице в неравностойно положение е било принуждавано да извършва такива действия, с които е унижено публично. Преценявайки поотделно и съвкупно събраните доказателства в хода на проучването и откритото заседание, Петчленен разширен заседателен състав на КЗД е приел за безспорно установено по преписката, потвърдено и от разпространената в медиите информация, че Д. Й. /известен като Е. Т./, П.К. /известен като Ч./ и Т. О. /известен като Т. К./ са автори на процесния видеоклип, участвали са в него и са извършили действията, твърдени в доклада за самосезиране. В хода на производството съставът е приел за безспорно установено по преписката, потвърдено и от разпространената в медиите информация, че Д. Й. /известен като Е. Т./, П. К. /известен като Ч./ и Т. О. /известен като Т. К./ са автори на процесния видеоклип, участвали са в него и са извършили действията, твърдени в доклада за самосезиране. Петчленен разширен заседателен състав е подчертал, че забраната за дискриминация, установена в чл.6 ал.2 от КРБ и чл.4 ал.1 от ЗЗДискр., е част от юридическите гаранции, които осигуряват закрилата на достойнството на личността. Дискриминационното третиране под формата на тормоз е отделен, самостоятелен вид дискриминация, и съгласно разпоредбата на чл.5 във връзка с § 1, т.1 от допълнителните разпоредби на ЗЗДискр., е дефиниран като всяко нежелано поведение на основата на признаците по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр., изразено физически, словесно или по друг начин, което има за цел или резултат накърняване достойнството на лицето и създаване на враждебна, обидна или застрашителна среда. От анализа на дефиницията е видно, че фактическият състав на тази форма на дискриминация предполага от страна на дискриминиращия субект наличие на нежелано поведение, свързано с някой от защитените признаци по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр., целящо да предизвика настъпване като резултат на негативни последици, или съответно предизвикало като резултат настъпването на такива последици, изразени в накърняване достойнството и създаване на нежелана в отрицателен аспект среда, по отношение на лице /обект на тормоза/, което от своя страна следва да е носител на защитен признак. В решението е подчертано, че конкретните действия, за които се твърди, че имат дискриминационен характер, трябва да се основават в случая на увреждането и личното положение на засегнатото лице. Съставът е отчел и обстоятелството, че в доклада за самосезиране признак „увреждане“: Отчетено е, че излъченият на 05.04.2023 г., в ефира на телевизия „БТВ“ репортаж, заснет на публично място - в пловдивски търговски център, от който се вижда как вързано за каишка момче изпълнява команди като куче, е посочено, че момчето е със специални образователни потребности. От страна на заседателния състав е отчетено, че засегнатото лице е с увреждане и тази характеристика го отличава от останалите лица без увреждания, и съставът в случая намира изпълнено съдържанието на признак „лично положение“. Решаващият състав при аргументиране на решението е посочил, че в разглеждания случай е налице елемента цел - целени са настъпване на негативни последици именно спрямо лицето Д.Д.Д. Отчетено е също, че в случая е налице и следващият елемент от фактическия състав на тормоза - накърняване достойнството и създаване на нежелана в отрицателен аспект среда по отношение на обекта на дискриминация. Решаващият състав е отчел, че ответните страни не са се възползвали от правото си на защита като не са представили своите писмени становища по изложеното в доклада за самосезиране, съставът счита, че не оспорват авторството на процесния клип, нито участието си в него и че същият е бил заснет и разпространен от тях в интернет пространството, и същият може да бъде гледан свободно от неограничен брой лица. Съставът е изложил обстойни мотиви за това, че ответните страни, записвайки и публично разпространявайки конкретния видеоклип с тяхно лично участие, който, целейки вероятно според тях, да е с хумористичен или развлекателен характер, нарушава задължението, упражняването на правата и свободите да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на увреждане, пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак. Наред с това съставът е подчертал, че с действията си ответните страни не само накърняват човешкото достойнство на Д. Д., но има за резултат създаване на враждебна, обидна и застрашителна среда за него като лице с увреждане, както и за неопределена, но определяема група лица – лицата с увреждания. В решението е подчертано, че самото съдържание на видеоклипа води състава до извод, че лицата с увреждане се поставят в унизителна и негативна среда, което е вероятно да подбуди настроения на отхвърляне и враждебност от българското общество. Това категорично противоречи на разпоредбите на Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания. Според състава, в случая дори не е необходимо да се анализира причинната връзка между защитените признаци и по-лошото третиране, тъй като тя е пряка и видима. В постановеното решение е прието, че съдържанието на процесния клип и посланията, които внушава, представлява нежелано поведение спрямо хора с увреждане, и представлява и тормоз по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр., по признаци „увреждане“ и „лично положение“ по чл. 4, ал. 1 във връзка с чл. 4, ал.2 от ЗЗДискр., спрямо Д.Д., извършено от ответните страни.

Воден от гореизложеното, Петчленен разширен заседателен състав на основание чл. 65 и чл. 66 от ЗЗДискр. е установил, че ответните страни Т.О.Ч., П.А.К и Д.Р.Й. , чрез заснемането на процесния видеоклип на публично място, и чрез действията си спрямо засегнатото лице, както и с публикуването на видеоклипа в социалните мрежи, е осъществил дискриминация под формата на „тормоз“ по смисъла на чл. 5 във вр. с § 1, т. 1 от ДР на Закон за защита от дискриминация, на основата на признаците „увреждане“ и „лично положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., спрямо Д. Д. За установеното нарушение на основание, чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр. съставът е наложил на всяка една от ответните страни административно наказание - глоба в размер на 1000 /хиляда/ лева.

Със същото решение Петчленен разширен заседателен състав е дал задължително предписание на ответните страни Т.О.Ч., П.А.К и Д.Р.Й, занапред да не допускат установеното нарушение, като се въздържат от действия, изказвания, послания в каквато и да е форма на изразяване - физически, словесно или по друг начин, които имат за цел или резултат накърняване достойнството на други лица, включително и на лица с увреждания и създаването на враждебна и обидна среда.

III. ОБЖАЛВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ АКТОВЕ, ПОСТАНОВЕНИ ОТ КЗД, И КОНТРОЛ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕШЕНИЯ НА КОМИСИЯТА

1. Обжалване на административните актове, постановени в нарушение на 33Дискр., или други закони, уреждащи равенството в третирането

През 2024 г. Комисията за защита от дискриминация е постановила **370** решения. **252** от общия брой решения за 2024 г. са влезли в сила. Важно е да се отчете, че **250** от тях не са обжалвани от страните. В преобладаващата си част обжалваните решения на КЗД са все още висящи и не са придобили стабилитет.

В резултат на продължаващата кампания „Достъпна България“ са постановени общо **67** решения, като само **7** са обжалвани от тях от тях, останалите са влезли в сила.

Извън посочените данни, през отчетния период са влезли в сила още **19** решения, които са постановени от Комисията предходни години, но са приключили с окончателен съдебен акт през 2024 г. след двуинстанционен съдебен контрол.

От постановените през 2024 г. **120** решения са обжалвани пред Административните съдилища в София-град, София-област и административните съдилища в страната.

От образуваните административни дела през 2024 г. пред първоинстанционните административни съдилища по решения от 2023 г. и 2024 г. **54** са завършили с резултати, както следва:

➤ Отхвърля жалбата срещу решението на КЗД – **28** съдебни решения;

*16 от тях са влезли в сила, а **10** са висящи пред ВАС.

➤ Прекратени/оставя без разглеждане жалбата срещу решение на КЗД – **6** влезли в сила съдебни решения;

➤ Препраща делото по компетентност на друг съд – **2** съдебни решения;

➤ Отменя решението на КЗД – **18** съдебни решения, като с **4** от тях е частично, а с **4** от тях преписката се връща на КЗД за ново разглеждане/произнасяне;

* 12 от тях са висящи пред ВАС.

Статистиката отново показва, че броят на първоинстанционните решения в полза на КЗД е значително по-висок от този на отменените такива, които следва да се има предвид, че в по-голямата си част са висящи пред ВАС.

На диаграмата е представен резултатът от решенията на административните съдилища:

През 2024 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на касационните производства пред Върховния административен съд.

През календарната година ВАС е постановил **48** съдебни актове по решения на комисията от 2023 г., 2022 г. и 2021 г. със следния резултат:

➤ потвърждава решението на административните съдилища – **32** съдебни акта, от които със **22** решения се потвърждава решението на КЗД;

➤ отменя първоинстанционното решение – **16** решения:

*6 от тях отменя и връща решението за ново разглеждане/произнасяне; 3 от тях е частично отменено; 7 от тях отменя първоинстанционното решение и потвърждава решението на КЗД по касационни жалби на Комисията.

От тези данни е показателно, че както пред първа инстанция, така и пред касационна, в по-голямата си част решенията на КЗД са потвърдени.

В подкрепа на установената тенденция са и следните примери, с които по касационни жалби на КЗД са отменени актове на административните съдилища и са потвърдени решения на Комисията:

✓ Административно дело 6625/2024 г. на ВАС е образувано по касационна жалба от КЗД срещу Решение № 298/11.01.2024 г., постановено по адм. д. № 6191/2022 г. по описа на Административен съд - София-град, с което е отменено Решение № 286/01.06.2022 г. по преписка № 43/2020 г.

ВАС, от своя страна, с Решение № 11901/05.11.2024 г. отменя изцяло първоинстанционното решение, отхвърля жалбата срещу решението на Комисията и й присъжда направените разноски. Казусът касае неизпълнение на задължението по чл.14, ал.1 от 33Дискр., като съдът, в подкрепа на мотивите в решението на КЗД, потвърждава, че е самостоятелно нарушение на този закон и не е необходимо да се основава на някой от

признаците по чл.4, ал.1 от същия закон.

✓ Административно дело № 3234/2023 г. на ВАС е образувано по касационна жалба от Комисия за защита от дискриминация срещу Решение № 506/30.01.2023 г., постановено по адм.дело № 8635/2022 г. Административен съд - София-град (АССГ), с което е отменено Решение № 398/03.08.2022 г. на КЗД.

ВАС, от своя страна, с Решение 1788 от 15.02.2024 г. отменя изцяло първоинстанционното решение, отхвърля жалбата срещу Решението на КЗД и ѝ присъжда направените разноски. Казусът отново касае неизпълнение на задължението по чл.14, ал.1 от ЗЗДискр.

В тази връзка, от страна на КЗД са изготвени **24** касационни жалби. Изпратените писма до съдилищата (административни, касационни и граждански) в страната, в т.ч. писмени становища, придружителни писма и отговори, са над 400.

Осъществено е процесуално представителство в **над 245 съдебни заседания**, както следва:

- 81 проведени съдебни заседания пред Административния съд София-град;
- 52 проведени съдебни заседания от административни съдилища в страната;
- 102 пред Върховния административен съд;
- 10 пред районни и окръжни съдилища.

Посочените съдебни заседания са с предмет административни актове, постановени през 2024 г. и предходни години.

Тук следва да се отчете, че въпреки големия териториален обхват и множеството дела във всички области се осъществява процесуално представителство на територията на цялата страна лично или чрез писмени становища по делата извън София, поради недостатъчен човешки и финансов ресурс.

Важен компонент от дейността на Комисията е воденето на преговори за сключване на споразумения по преписки, образувани по доклади за самосезиране от Председателя на КЗД, в качеството на страна в производството пред КЗД, и ответните страни по съответните преписки. При изпълнение на тази дейност упълномощените служители проявяват активност и настойчивост при търсенето на контакт с ответната страна, стриктно следят сроковете и съблюдават за законосъобразността и целесъобразността на клаузите на проектите на споразумения.

В изпълнение на задължението по чл. 47, т. 7 от ЗЗДискр. за периода са заличени личните данни на **над 470 влезли в сила решения на КЗД**, които са публикувани своевременно на интернет страницата на Комисията в публичния регистър за съответните години.

2. Контрол по изпълнение на постановените от КЗД решения

Съгласно чл. 47 от ЗЗДискр. Комисията за защита от дискриминация установява нарушения на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, като налага санкции и прилага мерки за административна принуда, дава задължителни предписания и препоръки.

В тази връзка, съгласно чл. 67, ал. 1 Комисията осъществява контрол върху спазването на принудителните административни мерки.

От общо 370 постановени решения на КЗД през 2024 г. **324** решения са по съществото на спора, подлежащи на съдебен контрол по реда на АПК, като:

- ✓ със 138 решения инициативният документ е оставен *без уважение*;
- ✓ с 55 решения *производството е прекратено и инициативният документ е оставен без разглеждане*, т.е. със 193 решения не са наложени санкции, ПАМ и препоръки.

От постановените през 2024 г. решения по общо **135** решения са наложени следните административни мерки:

- 33 глоби;
- 38 имуществени санкции;
- 56 принудителни административни мерки (ПАМ) под формата на задължителни предписания;
- 63 препоръки по спазване на ЗЗДискр.

Несъответствието в броя на наложените административни мерки с броя на решенията е в резултат на това, че в част от случаите с едно решение се налага повече от един вид административно наказание.

Комисията успешно реализира задължението на комисията по чл. 67, ал. 1 от ЗЗДискр. да осъществява контрол върху изпълнението на влезлите в сила решения, като следи за изпълнението на актовете на административния орган, както и за изпълнението на одобрените от него споразумения. По отношение на сключените споразумения е извършен контрол в пълен обем, като по всяко от тях е изпратена покана за предоставяне на информация относно неговото спазване.

В следствие на предприети действия в тази насока и през 2024 г. се наблюдава затвърждаване на тенденцията за своевременно последяване на изпълнението на влезлите в сила решения, в т.ч. проследяване изпълнението на наложените задължителни предписания, своевременно събиране на наложените административни наказания – глоби и имуществени санкции, на присъдените съдебни разноски по административни дела, включително проследяване на дадените препоръки.

В КЗД са постъпили над **30 бр.** писмени уведомления във връзка с предприети мерки в изпълнение на наложени задължителни предписания. Изпратени са над **20 бр.** покани за доброволно изпълнение.

Общата стойност на събраните от комисията суми по решения на КЗД са в размер на **11 000 лв.**, в т.ч. и присъдените съдебни разноски по административни дела, изпълнени са над 15 задължителни предписания и се проследяват своевременно всички сключени и одобрени споразумения.

Конкретен израз на дейността по проследяване на изпълнението на влезлите в сила решения на КЗД и резултатите от нея са следните примери:

1. С Решение № 168 от 30.05.2024г., постановено по преписка № 179/2023г., е установено, че ответната страна-Кмета на Община Д. не е осигурил достъпна архитектурна среда за лица с увреждания на територията на Културен дом-Д., находящ се в гр. Д., пл. „И. Ю.“. Наложена е глоба на Кмета на Община Д. в размер на 250 лв., както и задължително предписание. Получен е снимков материал, от който е видно, че предписанията са изпълнени.

2. С Решение № 134 от 09.04.2024г., постановено по преписка № 246/2023г., е установено, че ответната страна ОУ „Х. Б.“, представлявано от директора С. М.-М., е поддържала архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до обекта, намиращ се на адрес: с. Г., област П., ул. „П.“ № 1. Установено е, че ответната страна Община П., е поддържала архитектурна среда, затрудняваща достъпа на лица с увреждания до ОУ „Х. Б.“. Наложена е имуществена санкция на Община П. в размер на 250 лв., както и е дадено задължително предписание за изграждане на достъпна архитектурна среда. Постъпило е писмо, с което ни уведомяват, че в ОУ „Х. Б.“ е поставена рампа.

3. С Решение № 187 от 12.06.2024г., постановено по преписка № 243/2023г., е установено, че ответната страна Дирекция „Б. по т. Р“-гр. С., е поддържала архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до обекта. Установено е, че ответната страна Агенция по заетостта, представлявана от изпълнителния директор С. В., е поддържала архитектурна среда, затрудняваща достъпа на лица с увреждания до Дирекция „Б. по труда Р“-гр. С.. Наложена е имуществена санкция в размер на 250 лв. на директора на Дирекция „Б. по т. Р“-П. И. и имуществена санкция в размер на 250 лв. на Агенция по заетостта, представлявана от изпълнителния директор, както и е дадено задължително предписание. Получени са документи и снимков материал, от който е видно, че предписанията са изпълнени.

4. С Решение № 191 от 27.06.2024г., постановено по преписка № 138/2021г. са наложени принудителни административни мерки, като е предписано на УМБАЛ „С. М.“ Е.-гр. В. да се постави на достъпно място текста на Закона за защита от дискриминация. Получено е писмо, в което се съдържа Заповед № 614/01.08.2024г. на изпълнителния директор проф. д-р С. П. А.-А., от което е видно, че текста на Закона за защита от дискриминация е публикуван на интернет страницата на УМБАЛ „С. М.“ Е..

5. С Решение № 14 от 16.07.2024г., постановено по преписка № 25/2021г. е наложена имуществена санкция в размер на 500 лв. на Д. ц. за п. л. с у.-с. К., представлявано от директора Ц. Н. И., както и принудителни административни мерки, като е предписано на работодателя да спазва разпоредбите на ЗЗДискр. и да не допуска за в бъдеще неравно третиране на служителите. Получено е писмо, с което ни уведомяват, че са изпълнени дадените в решението предписания.

6. С Решение № 217 от 23.07.2024г., постановено по преписка № 131/2022г., е установено, че ответната страна „А. К.“, представлявано от Изпълнителния директор Н. А. М., е извършил непряка дискриминация по отношение на Б. Е. М.. Наложена е имуществена санкция в размер на 2000 лв., както и е дадено задължително предписание за предприемане на мерки за разработване на ясни и конкретни правила, свързани с обучителния процес на служителите. Получено е писмо, с което ни уведомяват, че задължителните предписания са изпълнени, както и е изпратено платежно нареждане.

7. С Решение № 235 от 29.08.2024г., постановено по преписка № 239/2023г., е установено, че ответната страна Община О., представлявана от кмета, поддържа архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до сградата на Д „У“-гр. О.. Получено е писмо със снимков материал, от което става ясно, че Общината е предприела необходимите мерки, а именно е закупена и доставена мобилна рампа за лица с двигателни увреждания, както и са поставени ръкохватки в санитарно помещение, обособено за деца с ограничена мобилност.

8. С Решение № 206 от 05.07.2024г., постановено по преписка № 188/2023г., е установено, че ответните страни О. „Св. Св. К. и М.“, представлявано от директора Т. К. и Община М., представлявана от кмета поддържат архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до обект О „Св. Св. К. и М.“, намиращо се в с. Т., община М., област П.. Дадено е задължително предписание на ответната страна Община П. да изгради достъпна архитектурна среда до обекта. Получено е писмо, с което ни уведомяват, че е изградена рампа, като е приложен снимков материал, както и разрешение за строеж и удостоверение за въвеждане в експлоатация.

9. С Решение № 1 от 02.01.2024г., постановено по преписка № 23/2022г., е установено, че ответната страна У. по х. т.-П., представляван от Ректора, е допуснала нарушение на забраната за дискриминация. Наложена е имуществена санкция на Ректора на университета в размер на 1500 лв. Съгласно Решение № 3646 от 19.04.2024г. на Административен съд-П., са присъдени разноски. Получено е писмо и платежно нареждане, от което става ясно, че задължението е изпълнено и сумата от 3000 лв. е платена.

10. С Решение № 398 от 03.08.2022г., постановено по преписка № 149/2021г., е установено, че ответната страна „Ю. Б.“ Е., представлявано от Я. Б. и Х. Н., е извършила нарушение спрямо И. П. И.. На ответната страна е наложена имуществена санкция в размер на 500 лв. и е дадено задължително предписание. Получени са платежни нареждания на обща стойност 870 лв. съгласно Решение № 398 от 03.08.2022г. на КЗД и Решение № 1788 от 15.02.2024г. на ВАС.

11. С Решение № 272 от 26.09.2024 г., постановено по преписка № 231/2023 г., е постигнато споразумение. Община Р. и О. у. „Х. Б.“-гр. Р., са изпълнили ангажиментите си относно Споразумението. Извършени са необходимите строително-монтажни работи за осигуряване на достъп от улицата до двора на училището, до входа на сградата и до учебните кабинети. Изградено е и санитарно помещение, подходящо за хора с увреждания. Приложен е снимков материал.

12. С Решение № 256 от 18.09.2024 г., постановено по преписка № 204/2022 г., е установено, че ответната страна „У. Б.“ А, е извършила нарушение на забраната за дискриминация спрямо определена уязвима група-лица с увреждания при ползване на банкови услуги, включващо издаване и получаване на дебитни карти чрез

техен представител-пълномощник. Наложени са имуществени санкции и е дадено задължително предписание. Получено е писмо и е приложен снимков материал, от който е видно, че ответната страна е „У. Б.“ А., е предприела необходимите организационни мерки и правила за недопускане на дискриминация спрямо лица с увреждания.

13. С Решение № 297 от 09.10.2024 г., постановено по преписка № 228/2023 г., е установено, че ответната страна - Община Л., поддържа архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до сградата, в която се помещава О. у. „К. Ч.“-с. Д.. Дадено е задължително предписание на ответната страна да предприеме действия за изграждането на достъпна архитектурна среда. Получено е писмо от кмета на община Л., че е предприел мерки за закупуването на рампа.

14. С Решение № 430 от 09.09.2022 г., постановено по преписка № 6/2021 г., е установено, че ответната страна Община Г. О., представлявана от инж. Д. С. Д., с адрес: гр. Г. О., пл. „Г. И.“ № , не е извършила дискриминация по отношение на В. Й. П.. Получено е писмо с вх. № 44-00-3842 от 03.12.2024 г. от В. Й. П., с което ни изпраща вносна бележка, че сумата в общ размер от 200 лв. е платена.

15. С Решение № 104 от 27.03.2023 г., постановено по преписка № 31/2022 г. на АД ХОК заседателен състав, е постигнато споразумение с Община Р. и С. „В.“ – град Р. Получено е писмо, с което С. „В.“ – град Р., ни уведомяват, че са кандидатствали по национална програма на МОН за 2024 г. относно изграждане на достъпна архитектурна среда. Уведомяват ни също, че са подновили използвана до сега рампа за достъп от двора на училището до първия етаж. Следващото, което ще предприемат от О. „В.“ е кандидатстването по проект „Красива България“ на МТСП.

16. С Решение № 202 от 03.07.2024 г., постановено по преписка № 248/2023 г. на АД ХОК заседателен състав, е постигнато споразумение. Получено е писмо от Община П., чрез адв. Б. Г., с което ни уведомяват, че е сключен договор за обществена поръчка за цялостна реконструкция на сградите на Д. „З.“ в гр. П., в резултат на което сградите ще бъдат приведени в изискванията на закона.

17. С Решение № 293 от 08.10.2024 г., постановено по преписка № 216/2023 г. е одобрено споразумение. Ответната страна Община Х. се задължава да осигури достъпна архитектурна среда до обект С. „Х. С.“, находящо се в гр. Х., бул. „Х. Б.“ № . Получено е писмо, с което Община Х. ни уведомява, че достъпната среда ще бъде осигурена чрез СМР. Предвидените СМР обхващат доставка и монтаж на нов асансьор, цялостен ремонт на санитарните помещения на двата етажа от сградата и осигуряване на достъп до основния вход на сградата чрез стоманобетонени рампи.

18. С Решение № 358 от 04.12.2024 г., е постигнато споразумение. Ответната страна О. у. „Г. Н. И.“- с. Г. И., е задължена да осигури достъпна архитектурна среда, чрез монтаж на стълбищен робот. Получено е писмо с вх. № 16-15-722 от 11.12.2024 г. от главен юрисконсулт В. К. – пълномощник на кмета на Община М., като са представени доказателства за извършени действия. Приложени са фактура, приемо-предавателен протокол, протокол за извършено обучение и гаранционна карта.

IV. ПОЛИТИКА ПО ПРЕВЕНЦИЯ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВЕНСТВО В ТРЕТИРАНЕТО

1. Превантивна дейност

Комисията за защита от дискриминация прилага национални и международни политики в областта на превенцията и защитата от дискриминацията. КЗД е национален специализиран орган за изпълнение на целите на Закона за защита от дискриминация и по-специално: осигуряване на правото на равенство на всяко лице пред закона; равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот и ефективна защита срещу прояви на дискриминацията, информираност на гражданите за дейността на органа по равнопоставеност и защита правата на намиращите се на територията на страната лица.

Една от основните функции на КЗД е превантивната. С цел недопускане на дискриминация комисията реализира различни инициативи, срещи с граждани, проектни предложения, приемни. Последните се реализират както по места от регионалните представители, така и от централния офис.

Комисията поддържа две постоянни инициативи:

♦ **Кампанията „Достъпна България“**, чиято цел е да се осигури масова достъпна среда за хората с увреждания, следва да се посочи, че тя е безсрочна до достигане на поставените цели. Кампанията е отворена и във всеки момент могат да се присъединяват институции и хора, съпричастни към каузата. Тази инициатива на комисията не цели само да санкционира нарушителите на Закона за защита от дискриминация. Втората инициатива е да насърчи и отличи онези, които са осигурили достъпна среда по своя инициатива, там където е реализирана качествено, Комисия за защита от дискриминация връчва сертификат за достъпна среда на обекта.

♦ Отворена остава и процедурата **„Работодател без дискриминация“**. Тя е свързана със сертифициране и въвеждане на стандарт за недискриминация в сферата на заетостта, насочена към работодатели. Комисията след подбор на работодатели в процедурата за участие прецизира кандидатите, съгласно условията, сред които:

1. Да утвърди Вътрешни правила за защита при упражняване на правото на труд и осигуряване на равни възможности на пазара на труда, с които са запознати по време на обучението и предоставени в обучителния пакет.

2. Да се определи лице, което да съблюдава изпълнението на политиката за недопускане на дискриминация на работното място.

Наличието на служители при съответния работодател, било то от частния или обществен сектор,

способства за превенция и недопускане на дискриминация на работното място.

През 2024 г. КЗД стартира реализирането на проект **„Подобряване на превенцията на дискриминацията на пазара на труда чрез модернизация и укрепване на КЗД“** с източник на финансиране програма „Развитие на човешките ресурси 2021-2027“, финансиран чрез Министерство на труда и социалната политика.

Целта на проекта е подобряване превенцията и защитата от дискриминация чрез подобряване и модернизиране на капацитета на Комисията за защита от дискриминация. Сред основните дейности са:

- провеждане на кампании за подобряване на информираността на гражданите за Хартата за основните права на ЕС и Конвенцията за правата на хората с увреждания и защитата от дискриминация.
- промотиране и затвърждаване на процедурата „Работодател без дискриминация“ включително чрез нейното електронизиране с цел включването на по-голям брой работодатели.
- в обученията ще бъдат привлечени и други служители на администрации, имащи отношение към пазара на труда, като Агенция по заетостта, Главна инспекция по труда в т.ч. техните териториални структури, служители в общинските и областните администрации /вкл. координаторите по равнопоставеност и недискриминация/, които в партньорство с регионалните представители на Комисията за защита от дискриминация, да могат да осъществяват още по-ефективна защита на участниците на пазара на труда.
- заложено е електронизиране и на формуляра за подаване на жалби, както и регистъра на влезлите в сила решения на КЗД, като за целта ще се разработи нов сайт на Комисията за защита от дискриминация.

Проектът включва 6 дейности, които ще се реализират в рамките на 2-годишен период.

По отношение на информираността на гражданите за ролята на КЗД и защита правата на човека, от особено значение е участието на председателя и зам. председателя в радио и телевизионни предавания, отраслови вестници.

В началото на 2024 г. председателят на КЗД, пред национален всекидневник, даде интервю по поставени журналистически въпроси, касаещи дискриминация в сферата на заетостта, като представи примери от практика на КЗД. Пред същия всекидневник на по-късен етап, председателят на комисията отговори на въпроси, свързани с оплаквания за сексуален тормоз пред органа по равнопоставеност.

Интерес към КЗД проявиха през 2024 г. и журналисти в регионални медии. В три интервюта на председателя на КЗД за национално радио – филиал Благоевград, представи дейността на КЗД и отговори на въпроси, свързани със защита правата на човека и недопускане на дискриминация, като акцент беше поставен върху слово на омразата и образуваните пред КЗД производства в тази връзка. В интервюто през октомври се обърна внимание на кампанията „Достъпна България“ и образуваните производства за защита от дискриминация в рамките на инициативата.

Пред национална телевизия, председателя на КЗД даде интервю, във връзка с поправките в Закона за предучилищното и училищното образование, свързани с различна сексуална организация.

За медиите представлява постоянен интерес реализираната от КЗД кампанията „Достъпна България“. По поставени въпроси на журналист от национален всекидневник се даде подробна информация за образуваните производства, за резултатите, които се наблюдават вследствие на постановените решения.

На сайта на КЗД се отразява с текст и снимков материал инициативите на институцията, официалните срещи на нейните членове с представители на други институции от страната и чужбина, участието във форуми за добри практики срещу дискриминацията, за насърчаване на равенство и за защита на основните права на хората.

Цялостната медийна дейност КЗД през годините се гради с ангажимент за коректност и добронамереност в отношението към журналистите и тяхната отговорна работа.

2. Роля на регионалните представители в превантивната дейност

Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността препоръчва и насърчава разкриването на местни служби на КЗД, за да може тя да обхване цялата територия на страната и да бъде лесно достъпна за жертви на дискриминация, независимо къде се намират те. С цел спазване принципа на равенство и справедливост за всички граждани на територията на Р България, в изпълнение разпоредбата на чл. 40, ал. 4 от ЗЗДискр., както и за да улесни контактите с хората, КЗД поэтапно открива регионални офиси в страната.

Регионален представител на КЗД за Област Варна

Освен централния си офис в гр. София, Комисията има изградени още 24 регионални офиса – в 24 областни центъра. По обективни причини в 4 области все още няма открити офиси на КЗД – в Плевен, Хасково, Ямбол и Кюстендил.

КЗД има за цел да обхване територията на цялата страна, като целта е да се даде възможност на всеки гражданин, който се чувства дискриминиран, да получи консултации и методическа помощ по местоживее, както и да подаде своята жалба в най-близкия до него офис.

И през 2024 г. регионалните представители на КЗД продължиха своята работа по информиране на гражданите относно техните права, регламентирани в антидискриминационното законодателство, както и да подпомагат дейността на КЗД на национално и регионално ниво.

Регионален представител на КЗД за Област Велико Търново

Функционалните задължения на служителите в дирекция РП са разнообразни, имат широк обхват и могат да се определят в няколко основни групи: консултативно/помощни, административни/деловодни, експертни, контролни, взаимодействие с: държавни институции, органи на местно самоуправление, синдикални и неправителствени организации.

Предоставянето на независими консултации и оказването на методическа помощ на гражданите представлява основен дял от дейността на регионалните представители, изразяваща се в информиране относно закрилата, която ЗЗДискр. предоставя, правилата за сезиране и производство пред КЗД, както и нейните правомощия като независим държавен специализиран орган за предотвратяване на дискриминацията и осигуряване на равенство във възможностите.

Регионален представител на КЗД за Област Видин

Независими консултации на граждани се провеждат както в регионалните офиси, така и на организирани от регионалните представители открити приемни в съставните общини и населени места от съответната област. Тази форма на дейност предоставя възможност на гражданите, живеещи в отдалечени райони, на хора с увреждания или социално слаби, да получат информация и независима помощ относно техните права и възможности да сезират КЗД при нарушения.

През 2024 г. регионалните представители са организирали и провели общо **330 бр.** открити приемни, на които са консултирани и информирани над **375** лица. Гражданите, посетили откритите приемни, са информирани за целите и задачите на ЗЗДискр., правните възможности за защита срещу дискриминация, етапите на производство пред КЗД, правомощията на комисията, както и запознаване с практиката и постановените по конкретни жалби и сигнали решения.

Регионален представител на КЗД за Област Добрич

В регионалните офиси през изминалата година са консултирани и е оказана методическа помощ на общо **1507** граждани. Регионалните представители не само информират и оказват съдействие за подаването на жалби и сигнали до КЗД, но и активно подпомагат страните в хода на производството при отстраняване на нередовности в искането, при участие в насрочени открити заседания по преписки, при изпращане на допълнения и доказателства по вече подадени жалби и сигнали, а така също и при получаване на решение от специализирания заседателен състав на КЗД.

Приемането и завеждането на жалби, сигнали и молби от граждани е основна част от **Административно-деловодните функции** на РП. Завеждането се осъществява чрез получаването и вписването на пореден входящ номер от единната деловодна система на КЗД, след което жалбата или сигналът се изпращат в София.

За 2024 г. от областите, в които има регионални представители, са регистрирани общо **66 бр.** жалби, като в не малка част от общия брой жалби, които са постъпили в Комисията, РП са консултирали и подпомогнали гражданите при оформянето и окомплектоването им, но жалбоподателите са предпочели да ги депозират пред КЗД самостоятелно.

Експертните и контролните функции на регионалните представители са обусловени от дейността им по подпомагане на членовете на КЗД за извършване на действия по конкретни преписки. Докладчикът възлага на регионалния представител извършването на конкретни действия по проучване и събиране на доказателства, установяването на факти и обстоятелства по дискриминационните претенции, когато действията трябва да се извършват в региона, в който действа съответният регионален представител. Действията се извършват въз основа на получени писмени указания от докладчика, след което РП отразява извършеното от него в докладна записка. Указанията могат да изискват снемането на писмени свидетелски показания, писмени обяснения от страните, оглед на място за достъпност на архитектурната среда и изготвянето на констативен протокол, издирване на страни по преписки и връчването на писма и съобщения. За 2024г. на РП са указани извършването на действия по **167 бр.** преписки.

Регионален представител на КЗД за Област Кърджали

Организационните функции на РП включват подпомагането на КЗД за организирането и информирането на местната общественост за предстоящи мероприятия, семинари и други форми на публичен диалог, предоставящи информация на всички държавни институции в региона, на местната власт, синдикати, неправителствени организации и целеви групи, имащи пряко отношение към темата.

През отчетната година РП са организирали и провели общо **235** мероприятия (информационни срещи, презентации, дискусии, кръгли маси) за популяризиране дейността и правомощията на КЗД и регламентираните в 33Дискр. права и задължения. Съвместно с регионалните структури на синдикати и представители на уязвими групи са проведени **33** мероприятия, а по покана на държавни, общински и неправителствени институции и организации, РП са участвали в общо **61** публични събития, като над **2 500** граждани и служители са получили информация относно защита на техните права, компетенции на КЗД, възможности за сезиране и производство пред комисията.

Регионален представител на КЗД за Област Ловеч

Голяма част от регионалните представители са членове, или участват в заседания към *Областните съвети за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси* и *Областните съвети за интеграция на хората с увреждания*, като по този начин активно участват в разработването и реализирането на Областните стратегии за интеграция на уязвимите групи, разработването на критерии за образователни и професионални обучения, които да улеснят тяхното социално включване и трудова заетост.

В хода на консултациите, които РП провеждат в офисите и на откритите приемни по общини и населени места, гражданите споделят проблеми от различни сфери на обществения живот, които основно можем да обобщим в следните групи:

- Неравно третиране на пазара на труда и работното място;
- Различно третиране при предоставянето и достъпа до стоки и услуги;
- Различно отношение в сферата на здравеопазването;
- Неравно третиране на гражданите при упражняване правото им на достъп до образование;
- Недостъпна архитектурна среда.

Трудова заетост – 207 бр.

В не малка част от консултациите, оплакванията са насочени към неравно третиране при упражняване правото на труд. Гражданите се чувстват дискриминирани, както в момента на търсене и кандидатстване за работа, така и по време на трудовото правоотношение и неговото прекратяване. Правната защита, регламентирана в 3ЗДискр., е насочена към работника, тъй като той е в по-уязвимо положение, породено от факта, че е във фактическа и правна зависимост от своя работодател в рамките на трудовото

правоотношение. За трудова дискриминация говорим тогава, когато има различно третиране при упражняването на трудови права и изпълнението на служебни задължения, както по време на тяхното възникване, така и при тяхното прекратяване.

В разпоредбата на чл. 12, ал.1 от 3ЗДискр. е уточнено, че работодателят няма право да поставя изисквания, свързани с някои от защитените признаци, посочени в чл. 4, ал. 1, при обявяването на свободно работно място. Публичното заявяване, че работодател не би приел на работа лица, притежаващи някои от защитените признаци, представлява пречка за достъпа им до пазара на труда, тъй като самото им посочване ще откаже кандидата да подаде заявление за кандидатстване.

Проблемите, които споделят гражданите във връзка с кандидатстването за работа, са продиктувани от влошените икономически условия в някои от регионите на страната и обусловената от това висока безработица и липса на свободни работни места, както и затрудненото включване на определени групи на пазара на труда. Най-често попадащите в тези групи са младежите до 29г., продължително безработните, хората с трайни увреждания, лицата над 55+ годишна възраст, граждани от етническите малцинства, лица с основно или по-ниско образование, без професионален опит и квалификация, лица, изтърпели наказание „лишаване от свобода“.

Преобладаващи са оплакванията, които са свързани с отказ да се назначат на работа лица поради тяхната *възраст, увреждане или етническа принадлежност*. Уязвими на пазара на труда са младите хора, които завършвайки висшето си образование търсят реализация в съответното професионално направление. При кандидатстване за свободно работно място, обаче се оказва, че липсата на професионален опит по специалността, е сериозна пречка за тяхното наемане. Това се използва от работодателите като оправдание за предлагането на по-неизгодни условия и възнаграждения.

Регионален представител на КЗД за Област Пазарджик

При лицата над 55+ години липсата на определени компетентности (работа с компютър, владение на чужд език, работа със съвременни информационни продукти) от една страна, а от друга, високото образование, натрупаният професионален опит, които са предпоставка за претенции за по-високо заплащане, регулиране на трудово-правните отношения, свързани със съдържанието на трудовия договор, изплащането на осигуровки и различни видове обезщетения и компенсации, се явяват предпоставка за отказ от тяхното наемане.

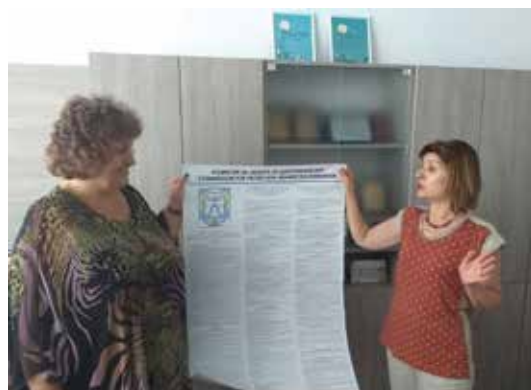
Наблюдава се тенденция за повишаване на оплакванията за отказ от наемане на лица с намалена работоспособност, въпреки че в повечето случаи увреждането или заболяването не представляват пречка за изпълнение на служебните задължения, които са в обхвата на длъжността, за която лицата кандидатстват. В нередки случаи, кандидатите са одобрени след проведено интервю, или поредица от тестове и интервюта, обещано е назначаване, но при предоставяне на необходимите за подписването на трудов договор документи, става ясно, че кандидатът има заболяване или увреждане, при което назначаването се отказва. Гражданите, които са имали „смелостта“ да заявят наличието на здравословен проблем още при кандидатстването, не биват допускани до интервю.

Регионален представител на КЗД за Област Разград

Подобен отказ на работодателите да се ангажират с наемането на хора с увреждания, без да вземат под внимание техните професионални качества и възможности, се превръща в сериозен фактор тази група от хора, да се окаже изолирана и възпрепятствана да участва на пазара на труда, което автоматично рефлектира и върху тяхното социално положение и възможностите им за самостоятелен и независим живот.

Допълнително затруднение за гражданите е и самото обявяване или насочване към свободни работни места от страна на дирекция „Бюро по труда“, която законово се явява посредник при търсенето и намирането на работа. Те са свързани с необявени свободни работни места, неравен достъп до програми за временна заетост, липса на предложения за работа от трудовия посредник към трайно безработни граждани, не предлагането на работно място/позиция, което е адекватно на притежаваните от безработното лице образование и професионална квалификация и т.н. В останалите единични случаи от оплакванията, се касае за отказ да се наемат на работа лица, които са изтърпели присъда „лишаване от свобода“, поради партийната им принадлежност или пристрастия, както и такива, които са представители на етническите малцинства.

Регионален представител на КЗД за Област Русе

Взимайки под внимание специфичната връзка между работодател и работник/служител, която поставя последния в зависимо положение, се вижда, че работодателите, възползвайки се от икономически по-силната си позиция, предлагат на своите служители условия на труд, които не ги удовлетворяват професионално и финансово. Гражданите се принуждават да подписват трудови договори с неизгодни и ощетяващи ги условия, както и предварително да подписват заявления за напускане „по взаимно съгласие“, без конкретна дата, което е показател за наличието на нарушения още при започване на трудовите правоотношения.

Регионален представител на КЗД за Област Силистра

Макар действащото законодателство да въвежда редица гаранции относно добросъвестното изпълнение на задълженията на страните по трудовите и сходни на тях правоотношения, анализът на проведените от РП консултации показва редица нарушения, които са предпоставка за дискриминационно отношение към работника/служителя по време на възникналото вече трудово правоотношение. Различава се дискриминация по отношение на трудовите възнаграждения, изравняването в длъжност и ранг, почивките и отпуските, условията на труд, полагането на извънредни часове работа и липсата на компенсации и прекратяването на трудовите отношения.

Обезпокоителна е тенденцията за повишаващия се брой оплаквания за осъществен *тормоз* на работното място. Причините за възникването на подобен род междуличностни конфликти са различни, много често дори трудно различими и обосновани, дори от самите потърпевши. Общото между всички тях е, че посоката на подобен вид агресивно и унижаващо отношение е от по-висшестоящия служител – директор, управител, началник, към по-низшестоящия работник. От друга страна, предпоставка за тормоз могат да бъдат *възрастта, увреждане или заболяване*, особено когато са придобити по време на трудовото правоотношение, *изразено несъгласие с решения на ръководството или потърсена защита на трудови права*, както и *етническата принадлежност* на работника/служителя.

Регионален представител на КЗД за Област Смолян

Отличителните черти, както и целта на подобно нежелано поведение, са почти еднакви при всички консултирани граждани – създаването на враждебна и унижителна среда на работното място, дискомфорт, незачитане като пълноценни служители, обидно и агресивно поведение, лишаване от ДМС или друг вид възнаграждения и компенсации, допълнително натоварване или промяна в длъжностната характеристика без знанието на служителите, поддържането на недостъпна архитектурна среда – спрени асансьори, липса на специализирани санитарни възли, работно място на по-горни етажи и т.н., като целта е не само унижаването на служителя, но най-вече неговото доброволно напускане.

Регионален представител на КЗД за София област

Традиционно, друга голяма част от оплакванията, се отнасят за нарушаване на принципа „равен труд – равно заплащане“. В чл. 7 от *Международния пакт за икономически, социални и културни права* са посочени основните принципи за определяне на заплащането на работника/служителя. Тези принципи трябва да гарантират на служителите достоен живот, като размерът на възнаграждението трябва да отговаря на качеството и количеството положен труд, както и да е равен с този на останалите служители, полагащи еднакъв или равен труд. Посочените в чл.14, ал.1 от ЗЗДискр. и чл.243, ал.1 от КТ правни норми, изискват еднакви за всички служители и работници критерии за оценка на труда и трудовото изпълнение и прилагането им съобразно забраната за дискриминация на основата на защитените признаци.

И тук можем да отбележим, че най-уязвими остават хората с увреждания, жените, завърнали се след отпуск по майчинство, възрастните хора и тези с ниско образование и без професионален опит.

Задължението на работодателите да осигурят условия на равностоен труд, включващи длъжност, възнаграждение, работно място, допълнителни обучения при настъпила технологична промяна, изискваща допълнителна квалификация, често се нарушава по отношение на момичетата и жените, на които предстои раждане или се завръщат след отпуск по майчинство. От една страна, работодателят е длъжен да не влошава положението на служителя такова, каквото е било към момента на излизане в отпуск за отглеждане на дете, а от друга, да съдейства, при завръщане, служителят да се възползва от всяка привилегия, която е настъпила за останалите служители, във времето на неговото отсъствие. Най – често служителите се понижават в длъжност, поставят се в изолация, настъпва промяна в условията на труд, работодателят отказва да индексира заплатата им след завръщане на работа и т.н.

Регионален представител на КЗД за Област София град

В малка част от консултациите, като причина се посочва *липсата на професионален опит, опит по специалността, ниско образование или липса на такова*. Ниското образование и липсата на квалификация и професионален опит поставят гражданите в ситуация да заемат работни места, които са свързани с нискоквалифициран труд и съответно с ниско и неудовлетворително заплащане. От друга страна, липсата на натрупан професионален стаж също се явява пречка, тъй като работодателят е обвързан със задължението да обучи служителя или работника, което е пречка за възлагането на пълния обем от работа и качествено й изпълнение.

Регионален представител на КЗД за Област Стара Загора

Условията, при които настъпва прекратяване на трудовите правоотношения, в част от оплакванията също са в нарушение на антидискриминационното и трудовото законодателство. Констатира се например практика прекратяването на трудовите договори на служители, при които са настъпили условията на „ранно пенсиониране“, без предизвестия от страна на работодателите, дисциплинарни уволнения, при които не е спазена разписаната в КТ процедура, натиск върху служителите/ работниците да напускат „по взаимно съгласие“ при закриващи се длъжности или предприятия, уволнения по време на отпуск за временна нетрудоспособност, прекратяване поради политическата обвързаност на работника/ служителя, забавяне и некоректно оформяне на документите за прекратяване на трудовия договор и т.н.

Регионален представител на КЗД за Област Търговище

Достъп до стоки и услуги – 209 бр.

Забраната за осъществяването на дискриминация, основана на някой от защитените признаци, посочени в чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., се отнася и при предоставянето на определени стоки и услуги, като засяга всички доставчици, независимо от това дали са частни, държавни или общински.

Под „стоки и услуги“ се разбира покупка и продажба на стоки в магазини, пазари и други търговски обекти, а също и посещения на ресторанти, кафенета, хотели, места за развлечения – клубове, кина, театри и пр., или места за спортни събития – спортни зали, стадиони, басейни. Предоставянето на услуги се отнася до държавните и общински администрации, банки и застрахователни дружества и всички други видове доставчици на услуги.

И през 2024г. гражданите съобщават за отказан или затруднен достъп на хора с увреждане до различни обществени места – заведения, ресторанти, клубове на пенсионера и хората с увреждане, читалища и самодейни колективи, библиотеки, спортни комплекси и др., основани на някой от защитените признаци – *възраст, увреждане, пол, етническа принадлежност и народност*; относно предоставянето на различни социални услуги – лични асистенти, енергийни помощи, помощи за проведено лечение или операция, еднократни социални помощи, безплатен обяд, както и за грубо и неуважително отношение от страна на служителите в социалните служби; за липсата на медицинска помощ, банкови клонове, аптеки, редовен транспорт, водоснабдяване и електроснабдяване в малките и отдалечени населени места; оплаквания за недостъпна архитектурна среда в централните градски части, до обществени места – театри, библиотеки, фирмени и застрахователни офиси; недоволство от отношението и обслужването в различни държавни администрации към хора с увреждания, от етническите малцинства или пенсионери; оплаквания за неравно и по – неблагоприятно третиране на лица при банково кредитиране по признак „възраст“ или имуществено състояние, и др.

Регионален представител на КЗД за Област Шумен

Здравеопазване – 82 бр.

Здравето е най-ценният ресурс и актив за всяка държава и общество, и е източник на икономическа и социална стабилност. Доброто здраве е основна предпоставка за икономическо и социално развитие и е от жизнено важно значение за всеки човек, семейство и общност.

Регионален представител на КЗД за Област Благоевград

Правният му статут е уреден в чл.52 от Конституцията на РБългария, съгласно който гражданите имат право на здравно осигуряване, гарантиращо им достъпна медицинска помощ и на безплатно ползване на медицинско обслужване при условия и по ред, определени със закон.

Въпреки, че целта на здравната система е подобряване на здравния статус на обслужваното население, задоволяване очакванията на хората за качествено и модерно лечение, както и предоставяне на финансова защита срещу разходите при увреждане на здравето. Въпреки това, в българската здравна система, все още има неравенства при достъпа до здравеопазване.

Съществуващите данни сочат, че фактори като социално-икономическо положение, етническа принадлежност, възраст, пол, увреждане или обществен статус оказват въздействие върху състоянието на здравето на дадено лице и възможността му за достъп до здравеопазване. Хора в напреднала възраст, с различен етнически произход, както и жени и децата с увреждания, са примери за уязвими групи, които са особено изложени на риск от неравнопоставено третиране при достъпа до здравна грижа. Сред оплакванията на гражданите се открояват проблемите с липсата на медицински центрове и болници в малките и отдалечени населени места, което поставя в риск здравето на голяма част от населението в тези райони, както и качеството на предоставяните здравни услуги - некачествени стоматологични услуги, сгрешени диагнози и последващи лечения, некачествени оперативни интервенции, ненавременна медицинска помощ и др., довели до влошаване на пациентите, трайни последици за тяхното здраве или летален изход.

Здравните специалисти имат ключова роля за гарантиране на достъпът до качествено здравеопазване. Често те са тези, които решават кой има достъп до медицинско лечение и какви видове лечение могат да бъдат предложени на потребителите на здравни услуги – отказват се напращания за специалисти от личните лекари, отказ на НЗОК да поеме заплащането на оперативни интервенции, на спешни операции, да предостави ново въведени лечения или прекратява такива на лица, навършили пълнолетие, принуждаване да се заплатят консултативи за операции или за избор на екип и др.

Необходимостта от спазване на регламентирани срокове, в които експертните решения се изпращат на заинтересованите лица е належаща, поради породено недоволство от начина и сроковете на работа на ТЕЛК. Недоволството към Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК) преобладава и при намаляване на процента инвалидност и липса на отговори при обжалване на преиздадени решения пред НЕЛК.

Не малко са и оплакванията за грубото и неуважително отношение към възрастни пациенти, неосигурени лица или такива от етническите малцинства, като на тях се отказва медицинска помощ или тя е с много по-ниско качество и липса на ангажираност от страна на медицинския персонал.

Образование – 67 бр.

Образованието е най-ценната инвестиция за всеки един човек. Натрупаните знания през живота или в резултат на различните обучителни дейности, през които преминаваме, ни правят по-добри и по-осъзнати личности. Така можем да допринесем както към развитието на общността, в която живеем и работим, така и към цялото общество.

Образованието е универсално и неотменимо човешко право, регламентирано във Всеобщата декларация за правата на човека и в чл. 53 от Конституцията, съгласно който всеки гражданин на РБългария има право на образование. Защита при упражняване правото на образование и обучение, е уредена в Раздел II от Закона за защита от дискриминация. Освен това, правото на защита от дискриминация е и самостоятелно право, т.е. то е право, което може да се упражнява отделно от всички други права, които са относими към дадена сфера, регулирана с държавен закон.

Трябва да се подчертае, че много от проблемите в българското образование, които по принцип често се третират като неравенства, всъщност са резултат от културните различия, от отношението на обществото към образованието като цяло, както и на някои социални групи, които са маргинализирани или се намират на ръба на социалното изключване.

Образователните институции включват детски градини, начални, основни и средни училища, колежи и университети, като дискриминационните прояви се срещат на всички нива от образователната система.

Тревожен е факта, че през тази година зачестиха оплакванията от страна на родители, които срещат проблеми и неразбиране още в предучилищния етап, при записване и посещаване на детските ясли и градини. Нежеланието на педагогическия персонал за приемане и работа с деца, които имат увреждания, заболявания или специални образователни потребности, преобладава сред причините, които гражданите споделят. Унизително отношение, обиди, психически тормоз, изолация са само част от проблемите, с които се сблъскват родителите. Те биват подложени на натиск от страна на директорите, персонала и другите родители, да преместят децата си или да ги оставят в домашна среда. Статутът на тези деца остава непроменен и в училищната среда, където не приемането им, липсата на педагози с необходимата квалификация – ресурсни учители, логопеди, психолози, изолацията от страна на съучениците, възпрепятстват процеса на интеграция и социализация на деца с ментални и физически проблеми.

Различното икономическо развитие на отделните области на страната, оказва влияние по отношение на достъпа до качествено образование. В регионите с намаляващо население, с ниско икономическо развитие, се засилва тенденцията на закриване или преобразуване на средни в основни училища, обединяване на детски ясли и детски градини, маломерни паралелки и т.н., което неминуемо води до затруднен достъп до образование изобщо и до влошаване на неговото качество.

Гражданите споделят и за множество случаи, в които е нарушен диалогът и разбирането между страните в образователния процес, за нарастващата агресия, както между самите ученици, така и между педагогическия и непедагогическия персонал и учениците. Отново като причини се посочват социалният статус, етническата или религиозна принадлежност, наличието на психическо или физическо увреждане.

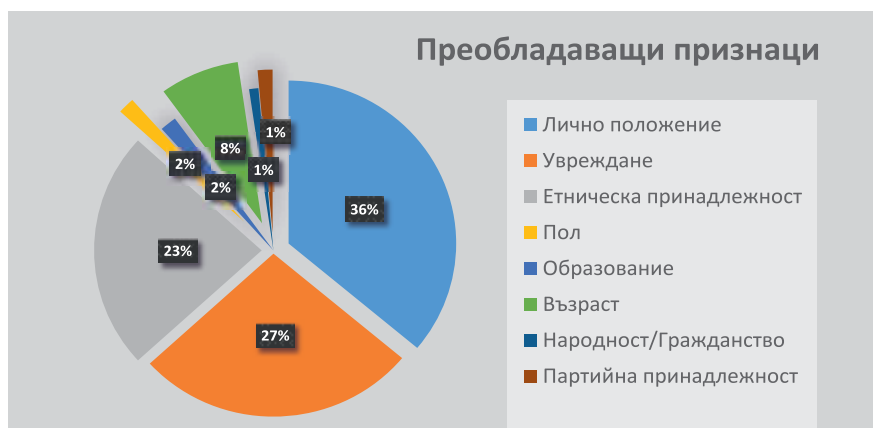
Извън компетенциите на КЗД – 456 бр.

При определяне на същността на проведените консултации се вижда, че и през тази година най-голям е делът на тези, които са извън традиционните обществени сфери, в които отчитаме дискриминационни практики, т.е. касаещи проблеми и ситуации, които остават *извън правомощията на КЗД*.

В тези случаи регионалните представители насочват гражданите към институциите, в чиито компетенции попадат споделените проблеми, както и към механизмите за тяхното разглеждане и решаване.

Като независим орган по равнопоставеността, КЗД многократно е отчитала важността на проблема с достъпната архитектурна среда за хора с увреждания, като в тази връзка, на 3.12.2017г., Комисията стартира своята инициатива **„Достъпна България“**. Като основни приоритети на кампанията залягат провеждането на самостоятелни оценки за достъпността на обществени обекти, образването на производства и налагането на предвидените в закона санкции и принудителни административни мерки, както и показването на добрите примери за осигурена и поддържана архитектурна среда.

И през 2024г. Регионалните представители на КЗД по места, продължиха да извършват обследвания на различни обществени обекти в цялата страна и да изготвят констативни протоколи за наличието или отсъствието на достъпна среда за хора с увреждания, като за изминалата година съставените протоколи са над **240 бр.**

Проведени консултации по сфери от РП през 2024г.

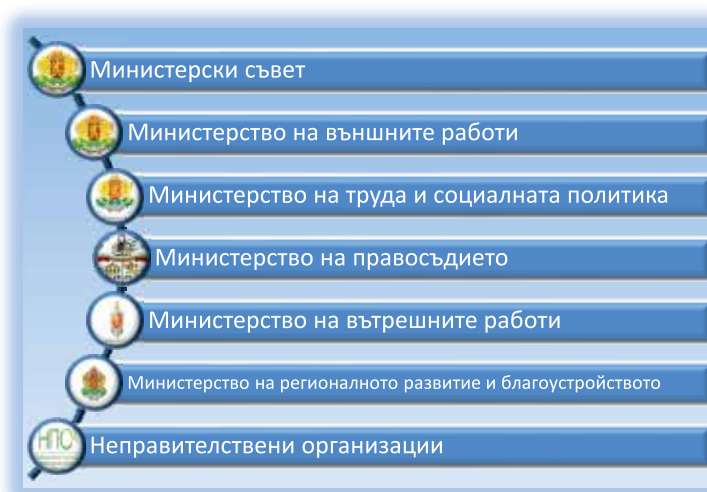
Сфера	Общо
Трудова заетост	207
Достъп до стоки и услуги	209
Здравеопазване	82
Образование	67
Компетенции на КЗД	289
Извън компетенциите на КЗД	468
Други /методическа помощ/	560
Общо	1882

Проведени консултации по признаци от РП през 2024г.

Признаци	Общо
Лично и обществено положение	202
Увреждане	152
Етническа принадлежност	132
Възраст	43
Пол	9
Образование	9
Политическа принадлежност	8
Народност / Гражданство	5
Семейно положение	3
Имуществено състояние	3
Сексуална ориентация	1
Религия/вяра	1

V. ДЕЙНОСТ НА КЗД В РАМКИТЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО НА НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО НИВО

1. Дейност на КЗД в рамките на междуйнституционалното сътрудничество на национално ниво

Сътрудничество с Народното събрание на Република България

• Заседание на Комисия по въпросите на децата, семейството, младежта и спорта към Народното събрание

Представители на КЗД участваха в заседание на парламентарната Комисия по въпросите на децата, семейството, младежта и спорта, където за трета година Националната мрежа за децата, представи и обсъди изготвен доклад на тема: „Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата“.

Бяха посочени редица акценти, които обуславят грижата за децата. Констатиран е напредък в тази насока. В заключение народните представители и участниците се обединиха около максимата, че с общата воля за партньорство между всички заинтересовани страни могат да бъдат решени въпросите, касаещи правата и интересите на всички български деца.

Сътрудничество с органи на изпълнителната власт

1.1. Взаимодействие с органи на Министерски съвет

Комисията за защита от дискриминация и през 2024 г. изпълнява задълженията си в консултативните органи на Министерски съвет на Република България.

• Принос на КЗД към Националния координационен механизъм по правата на човека (НКМПЧ)

КЗД изпълнява задълженията си по Националния координационен механизъм (НКМ) по правата на човека, създаден с Решение №796/13.12.2013 г. на Министерския съвет, в който членува със статут на наблюдател. КЗД, като независим държавен орган, допринася за изграждането на единна позиция на Република България относно изпълнението на задълженията, произтичащи от ратифицирани, обнародвани и влезли в сила международни актове.

• Участие на КЗД в Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Добро управление“

В качеството си на постоянен член на Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Добро управление“, Комисията за защита от дискриминация, чрез своите представители, взе активно участие в проведените се през 2024 г. заседания на съответния комитет. В обсъждани предложения, КЗД представя своите виждания с оглед компетенциите и съгласно Закона за защита от дискриминация.

➤ Консултативна дейност на КЗД

Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет (НССЕИВ)

През 2024 г. Комисията за защита от дискриминация продължи да предоставя информация регулярно на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет (НССЕИВ), във връзка с редица политики свързани с правата на човека. През отчетния период беше предоставена такава с оглед изготвянето на Административен доклад във връзка със Стратегията за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021–2030 г.

Национален съвет за хората с увреждания

Представители на КЗД участват редовно в заседанията на Националния съвет за хората с увреждания.

На едно от заседанията, беше поставен фокус върху достъпността на културни, исторически, спортни обекти, съгласно чл. 10, ал. 3, т. 8 от Закона за хората с увреждания, критерии за финансиране за изграждане на такава от Агенция за хора с увреждания. Обсъден беше Проектът на Заповед за изменение и допълнение на Методиката за финансиране на проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хора с увреждания, съгласно чл. 46 от Закона за хората с увреждания.

Фокус беше поставен и върху методиката за финансиране на целеви проекти на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания по чл. 49 от Закона за хората с увреждания и промените в Наредбата за приобщаващо образование.

1.2. Сътрудничество с министерства

➤ Министерство на външните работи (МВНР)

КЗД в сътрудничеството с МВНР и през 2024 г. изпълнява политики относно задълженията на страната по международни въпроси във връзка с дейността на различни организации – Европейски съюз (ЕС), Съвет на Европа (СЕ), Организация за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), Организация на обединените нации (ООН) и др., както и в качеството си на независим правозащитен орган, акредитиран към Организацията на обединените нации (ООН), като национален орган по правата на човека със статут „Б“.

На 17.01.2024г. представители на КЗД участваха в заседание на Комитета на ООН по правата на детето. Бяха представени редица въпроси, свързани с правата на децата и тяхната защита от дискриминация, както и възможностите за равен достъп до качествено образование и здравеопазване.

В качеството си на постоянен член на Контактната група към Националния координатор за борба с антисемитизма през 2024 г., Комисията за защита от дискриминация взе активно участие в срещите на Контактната група и докладва извършените от приемането на Националния план за борба с антисемитизма до момента дейности по превенция, защита и сътрудничество в изпълнение на мерките за борба с проявите на антисемитизъм в Република България.

През настоящата година, КЗД предостави своевременно информация, във връзка с изпълнение на мерките за Националния план против расизма.

Съгласно ангажиментите си, КЗД предостави допълнителна информация във връзка с Международния пакт за икономически, социални и културни права.

➤ Министерство на труда и социалната политика

И през 2024 г. активното сътрудничество на КЗД с Министерството на труда и социалната политика продължи по ключови теми, свързани с националната и международната политика за превенция и борба с дискриминацията, равенството на половете, интеграцията на хората с увреждания и защита на правата.

КЗД предостави информация относно административен доклад за изпълнение на План във връзка с Националната стратегия за равенство на жените и мъжете.

КЗД предостави информация във връзка с дейността на Съвета за наблюдение по Закона за хора с увреждания и препоръките за нормативни промени във връзка с хората с увреждания.

В качеството си на постоянен член на Комитета за наблюдение на Програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2021-2027 г., Комисията за защита от дискриминация, чрез своите представители, взе активно участие в провешите се през 2024 г. заседания на комитета. Представяни са становища и информация за оглед компетенциите на органа по равнопоставеност.

➤ Министерство на вътрешните работи

КЗД предостави изискана информация, свързана с отчет и анализ за изпълнение на дейностите на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие.

В качеството си на постоянен член на Комитетите за наблюдение на програмата на Република България по фонд „Вътрешна сигурност“ (ФВС) и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границата и визовата политика (ИУГВП) за периода 2021-2027 г., както и на програмата на Република България по фонд „Убежище, миграция и интеграция“ за периода 2021-2027 г., Комисията за защита от дискриминация, чрез своите представители, взе активно участие в провешите се през 2024 г. заседания на съответните комитети.

Представител на Комисията за защита от дискриминация участва в официална церемония за връчване на награди на отличилите се участници в конкурса за най-добро ученическо есе на тема „Не“ на различията, „Да“ на толерантността и интеграцията – част от дейностите по проект на тема „Подобряване на координацията и диалога между полицията и ромското общество“, по програма „Вътрешни работи“ на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. Бенефициер по проекта е Главна дирекция „Национална полиция“ /ГДНП/, като целта му е популяризиране на инициативата за превенция на дискриминацията и речта на омразата, за подобряване на толерантността и мултикултурния диалог в училищата, в които учат деца от ромски произход.

➤ Министерство на правосъдието

В началото на 2024 г. КЗД предостави изготвен анализ на практиката на КЗД по преписки с предмет дискриминация по признак „религия или вяра“ за периода 2005-2023 г. за целите на изготвянето на План за изпълнение на решението на ЕСПЧ по дело Тончев и др. срещу Р България. В допълнение към предоставената информация членовете и администрацията на КЗД бяха запознати в подробности с текста и основните положения в решението на ЕСПЧ.

По покана на Министерство на правосъдието представител на Комисията за защита от дискриминация

взе участие в заключителната конференция по проект „Повишаване на капацитета на персонала, изграждане на пилотен затвор, свързан с учебен център и подобряване на рехабилитацията на лишените от свобода“ / ПДП 2/ по програма „Правосъдие“ на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г., организирана от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“. След конференцията посетихме новия затвор в с. Самораново, община Дупница, където бе представен целият комплекс – затвор, учебен център и преходно отделение /half way house/. В рамките на конференцията бяха представени няколко презентации, които обобщиха труда, заслугите и резултатите на всички взели участие в проекта и изграждането на затвора.

➤ **Министерство на земеделието**

В качеството си на постоянен член на Комитета за Наблюдение на Програма „Морско дело и рибарство“, Комисията за защита от дискриминация, чрез своите представители, взе активно участие в провешите се през 2024 г. заседания на комитета. Представяни са становища и информация с оглед компетенциите на органа по равнопоставеност.

Представители на КЗД, в качеството ѝ на постоянен член на Комитета за Стратегия за развитие на селските райони 2021-2030 г., взеха активно участие в заседанията на комитета през отчетния период.

➤ **Министерство на регионалното развитие и благоустройството**

Като постоянен член на Комитета за наблюдение по оперативна „Програма за развитие на регионите 2021-2027 г.“, Комисията за защита от дискриминация (КЗД), чрез своите представители в лицето на членове на КЗД и експерти от администрацията, взе активно участие в провешите се през 2024 заседания на комитета. Представяни са становища и информация с оглед компетенциите на органа по равнопоставеност.

➤ **Министерство на транспорта**

В качеството си на постоянен член на Комитета за наблюдение на Програма „Транспортна свързаност“ 2021-2027 г. Комисията за защита от дискриминация, чрез своите представители, взе активно участие в провешите се през 2024 г. заседания на комитета. Представяни са становища и информация с оглед компетентността на органа по равнопоставеност.

➤ **Министерство на иновациите и на растежа**

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е постоянен член на Комитета за наблюдение по оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“. В това си качество представители на КЗД взеха участие в провешите се през отчетния период заседания на комитета. Представяни са становища и информация с оглед компетенциите на органа по равнопоставеност.

➤ **Участие в мониториращ орган по Конвенцията на ООН за правата на детето и Конвенцията на ООН за хората с увреждания**

В рамките на националното сътрудничество, КЗД съвместно с Омбудсмана на Република България реализира изпълнение на вменените ангажменти относно национален мониториращ орган по Конвенцията на ООН за правата на детето, като предостави информация във връзка с мониторинг по конвенцията за правата на детето по въпросите от компетентност на Комисията за защита от дискриминация.

През отчетния период продължи активното партньорство между Комисия за защита от дискриминация и Институцията на омбудсмана във връзка с работата на Съвета за наблюдение по Закона за хора с увреждания. КЗД активно участва в провежданите през годината заседания.

Фокус беше поставен върху проблемите с липсата на единни критерии за издаване на картите за преференциално паркиране по чл.99 от Закона за движението по пътищата, достъпност на средата, продължаващите проблеми със забавянията при насрочването на дати за извършване на медицинска експертиза на хората с увреждания.

Представител на КЗД взе участие и в последното за годината заседание на СНЗХУ през декември 2024 г. на тема „Правото на образование на децата със СОП“, което беше в разширен формат с присъствие на отговорните държавни институции по тези въпроси, родители, неправителствени организации.

Бяха представени предизвикателствата пред приобщаването на децата със специализирани образователни потребности и конкретни мерки за тяхното преодоляване.

1.3. Сътрудничество с организации от неправителствения сектор и други

През отчетния период Комисия за защита от дискриминация активно взаимодейства с различни неправителствени организации по разнородни теми, но обединени под знаменателя – права на човека. С оглед разнородността им предоставяме информацията на инициативите в календарен ред:

о На 2 април 2024 г. проф. д-р Баки Хюсеинов, заместник-председател на Комисията за защита от дискриминация, взе участие в уебинар за добри корпоративни практики, който се провежда за четвърта година от Хартата на многообразието в България и е част от Европейския месец на многообразието 2024. Събитието е съвместна инициатива на Българския форум на бизнес лидерите (БФБЛ) и Центъра за изследване на демокрацията (ЦИД).

По време на форума проф. Хюсеинов представи дейността на КЗД за предотвратяване на неравното третиране при упражняването правото на труд. Постави акцент върху правомощията и превантивната дейност на органа по равнопоставеност. Сподели и добри практики, свързани със сертифициране на работодателите като „Работодател без дискриминация“. Казаното от проф. Хюсеинов предизвика сериозен интерес и провокира ползотворна дискусия.

о Изпълнителният директор на АТКБ на работна среща в КЗД. На работна среща в Комисията за защита от дискриминация (КЗД) беше Иван Михайлов – изпълнителен директор на Американската търговска камара в България. По време на срещата, доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, представи работата на Комисията, нейното специализирано производство и превантивната ѝ дейност, която се реализира чрез обучения, семинари и информационни кампании в различни обществени сфери.

о По покана на Управителния съвет на Българския форум на бизнес лидерите (БФБЛ) на 14 май 2024 г. доц. д-р Ана Джумалиева, председател на Комисията за защита от дискриминация, взе участие в официална церемония по връчване на сертификатите на 27 компании, подписали Хартата на многообразието в България.

Хартата е документ, доброволно подписан от компания или обществена институция за предприемането на стъпки за прилагане на политики за многообразие и равенство на работното място, независимо от индивидуалните характеристики.

С поздравителен адрес до организаторите на форума доцент Джумалиева подчерта, че в съвременния свят многообразието е реалност и съществува навсякъде, а ползите от различията са особено видими в днешната глобална конкурентна среда, която изисква адаптивност, изобретателност и устойчивост.

о На 11 декември 2024 г. доц. д-р Ана Джумалиева – председател на Комисията за защита от дискриминация (КЗД), взе участие във финалното събитие от международната обучителна програма NICE по европроект за приобщаваща комуникация на работното място, организирано от Хартата на многообразието в България. Домакини на събитието бяха Български форум на бизнес лидерите (БФБЛ) и Център за изследване на демокрацията.

Доцент Джумалиева в своето изказване подчерта дългогодишното партньорство между Комисията за защита от дискриминация и Българския форум на бизнес лидерите, като посочи, че за четвърта поредна година Комисията участва в инициативите на Хартата на многообразието в България, свързана с работната среда в категория „Многообразие на работното място“.

Тя изрази своята подкрепа към проекта на Българския форум на бизнес лидерите и неговата мисия за изграждане на приобщаваща комуникация на работното място.

о На 28 май 2024 г., в рамките откриващо събитие на пилотното национално адаптирано издание на електронния обучителен курс на програма HELP на тема „Слово на омразата“, експерт от Комисията за защита от дискриминация направи презентация на тема „Анализ на практиката на КЗД по случаи на слово на омразата“ и предостави отговори на зададените от участниците въпроси, свързани дейността на КЗД по превенция и защита от словото на омразата. В събитието взеха участие 23 съдии, прокурори и държавни експерти.

о Представител на Комисията за защита от дискриминация взе участие в работна среща на тема: „Заедно срещу нетолерантността, речта на омразата и престъпленията от предразсъдъци“ (EQUALTOGETHER), организирано от „Български хелзински комитет“ на 29 май 2024 г. Събитието беше разделено на три панела, като поканените от гражданските организации изказаха мнения, като от поканените бяха: Красимир Кънев – председател на БХК; д-р Катя Христова – Вълчева началник на кабинета, Омбудсман на Р. България; доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД и доц. д-р Атанас Атанасов – председател на НСИ.

о В периода 11-12 юни 2024 г. експерт от Комисията за защита от дискриминация взе участие в международна конференция „Безправие на ЛГБТИК+ хората“/ International Conference Rightness of LGBTIQ+ People. Бяха разгледани въпроси, свързани с неизпълнението на решения на ЕСПЧ по дела, свързани със сексуална ориентация и/или полова идентичност и/или изразяване на пола, неизпълнението на решенията на Съда на ЕС по делата „Бебе Сара“ и „Коман“ като политически проблем, както и негативните реакции и предизвикателства за правата на ЛГБТИК+ хората в Европа.

о В Комисията за защита от дискриминация беше проведена среща с представители на Българска асоциация на завършилите висше ислямско образование (БАЗВИО) – Гюлер Яхя - председател на БАЗВИО и председател на мюсюлманско настоятелство в гр. София, Назмие Кулова – зам.-председател на БАЗВИО и

експерт в отдел "Образование" към Главно мюфтийство, Бейхан Мехмед – член на БАЗВИО и районен мюфтия на гр. София, и Айдън Мухаммед – член на БАЗВИО.

Гостите бяха запознати с основните функции и правомощия на КЗД, със спецификата на нейното производство и с изградената мрежа от регионални представители. Обърна се внимание на кампанията „Достъпна България“, на превантивната дейност на Комисията, като важен фактор за успех в борбата срещу дискриминацията, както и на редица събития и инициативи на институцията, свързани с превенцията.

Бяха обсъдени идеи за бъдещи съвместни инициативи между двете институции, за провеждане на обучителни модули от страна на КЗД за представители на БАЗВИО, както и възможността за подписване на меморандум за сътрудничество.

о Представители на Националния демократичен институт (НДИ) на работно посещение в КЗД

На посещение в КЗД беше Никол Патрик, программен мениджър на програмата на Национален демократичен институт.

През септември 2024 г., в изпълнение на ангажиментите си по сключения с Националния демократичен институт меморандум за сътрудничество, Комисията за защита от дискриминация оказва подкрепа при изпълнение на проектна инициатива „Опознай правата и задълженията си“, част от програмата на НДИ за насърчаване на междуре-лигиозното уважение и социално включване, изпълнявана с финансовата подкрепа на НДИ в партньорство с Български център за нестопанско право.

В рамките на проекта, експерти и регионални представители на КЗД проведоха обучения в редица населени места, като обученията обхванаха следните теми: Същност, видове и форми на дискриминация; Признаци, защитени от закона; Изключения от забраната за дискриминация; Мерки за насърчаване на равенството; Органи гарантиращи равенството. По време на обученията бяха засегнати практически въпроси, свързани с различните производства, способи за защита, какви са мерките, които можем да предприемем станем ли свидетели или жертви на дискриминация.

о Комисия за защита от дискриминация участва в обсъждане на въпроси, свързани с изграждане на ефективна жилищна политика за уязвими общности 7 перспективи, решения и предизвикателства в България. Събитието е организирано от Тръст за социална алтернатива и Асоциация „Интегро“ на 11.09.2024г.

По време на срещата е констатирано, че голям процент от ромското население живее в нерегулирани квартали, което е свързано с ограничен правен статус и липса на документация, ограничена подкрепа на държавата.

Установена е необходимост от участие на всички заинтересовани страни в процеса, включително и на представители на общностите.

По време на събитието от Тръста за социална алтернатива представиха своята дейност в посока съдействие и подкрепа за регулация на кварталите, тъй като това ще допринесе за намаляване на бедността, изграждане на равнопоставеност, икономическа независимост и възможност за по-добри жилищни условия.

o В началото на месец октомври 2024 г. представители на Комисия за защита от дискриминация участваха в „Семинар за правата на човека“ организиран от ЛГБТИ организация „Действие“. Във форума участваха и от Национална следствена служба, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на образованието и науката, Институцията на Омбудсмана, Отворено общество, Столичен общински съвет, журналисти. По време на събитието акцент беше поставен върху промените в Закона за предучилищно и училищно образование. От НПО „Действие“ представиха под формата на презентация противоречията на ЗПУО с европейско и национално законодателство

Асоциация на Европейските журналисти представи работата си в областта на проучването на казуси свързани с реч на омразата, както и границата между свобода на изразяване и реч на омраза.

o По покана на Българския хелзинкски комитет на 8 октомври 2024 г. представители на Комисията за защита от дискриминация участваха в конференция на тема „Равни – заедно: укрепване на ролята на гражданските организации на уязвими общности в България, да противодействат на дискриминацията, нетолерантността, езика на омразата и престъпленията от предразсъдъци“. Конференцията представлява финално събитие на проекта „РАВНИ – ЗАЕДНО (EQUALTOGETHER), съфинансиран от ЕС, изпълняван от партньорски правозащитни организации от България и Швеция. Основната цел на форума в София бе да представи изводи от анализи и продукти, резултат на българо-шведското партньорство, с фокус: разпознаване и реакция на нетолерантността, дискриминацията, речта на омраза и престъпленията от предразсъдъци. Сред водещите задачи на проекта РАВНИ – ЗАЕДНО (EQUALTOGETHER) е да създаде Българска коалиция от неправителствени организации за регистриране на престъпления от омраза в национален мащаб и да стимулира ролята на гражданския сектор в докладването на инциденти от омраза, чрез специална платформа www.equal.bg

o Представител на комисията взе участие в семинар организиран от EQUIROM на тема равенство и свобода от дискриминация за ромите. Присъстваха представители на СЕМ, Националния съвет по журналистическа етика, Център за образователна интеграция на деца и ученици от етнически произход и Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси. Бяха разгледани проучвания от Европарламента относно прояви на системна дискриминация спрямо ромите. Посочени бяха примери за позитивно, негативно и неутрално представяне на роми в медиите. Направените към органите и медиите препоръки за борба с дискриминацията срещу ромите включват предоставяне на медийно време за запознаване с културата и участие на роми, които да дават позитивен пример, сътрудничество с НПО-та, репрезентация в учебния процес и по-добро изпълнение на националната стратегия за ромите.

o По покана на Асоциация „Докосни дъгата“, подкрепена от заместник-министъра на външните работи Невяна Митева, председателят на Комисията за защита от дискриминация, доц. д-р Ана Джумалиева взе участие на 26 октомври 2024 г. в дебат в рамките на инициативата „Мост на диалога – международни младежи в ход“.

Доцент Джумалиева представи ролята и функциите на Комисията за защита от дискриминация. В разговора се включиха над 70 студенти от България, Турция, Гърция, Германия, Великобритания, Ирландия и Кипър. Младежите имаха възможност да дебатират с експерти и представители на различни институции, за да обменят идеи и опит.

o На 12 ноември 2024 г. по покана на Съюз на инвалидите в България до Комисията за защита от дискриминация, експерт от КЗД присъства на излъчването на 10 кратки документални филма, представящи позитивни и силни примери за хора с увреждания и техните житейски истории. Фестивалът се организира по повод 3-ти декември и 35 години от създаването на Съюза.

o В международна конференция, организирана от „Български фонд за жените“ на 14 ноември 2024 г. експерт от Комисията за защита от дискриминация взе участие във форума. Участниците в срещата са запознати

с представен доклад за въздействието на БФЖ за последните 20 години, обсъдени са и предизвикателствата и възможностите за гражданското общество днес.

О През месец декември експерт от отдел АПМС участва в онлайн дискусия организирана от Фондация Фридрих Елберт на тема „Сексуален тормоз на работното място“. На срещата участниците са запознати с проучване на фондацията, включващо 839 попълнени анкети, интервюта с 4 жени жертви на сексуален тормоз на работното място и допитвания до експерти от различни области. Акцентите от проучването са свързани с това, че при мнозинството потърпевши са жени, сексуалният тормоз се изразява предимно в шеги и неуместни коментари и че една трета от жертвите не отговарят по никакъв начин на тормоза, посочвайки липса на вяра, че нещо може да бъде направено по въпроса. На срещата е изразена обща препоръка за справяне с проблема, която включва: ратифициране на Конвенция 190 на МОТ, провеждане на информационни кампании и създаване на ефективни механизми за борба с тормоза.

О На 12 декември 2024 г., експерт от Комисията за защита от дискриминация взе участие във фокус група, посветена на анализа на проблема с дезинформацията, насочена към жени в България. Срещата се проведе в сградата на Британски съвет, в гр. София, които са и партньори на фондацията в реализирането на проучването. Участниците във фокус групата са лица, занимаващи се с журналистика, представители на организацията FactCheck, Фондация „Отворено общество“ и Асоциацията на Европейските журналисти. Всеки един от участниците сподели своя опит и виждане по отношение на разпространяваната дезинформация в медийното пространство, каналите по които се прокарват пропаганда и стереотипни възгледи, както и превенция и начини за справяне с дезинформацията.

1.4. Взаимодействие с образователните институции

• Ученици от начално училище „Никола Фурнаджиев“ – гр. Пазарджик на обучение в КЗД

Проведе се ползотворна дискусия по темата за дискриминация в училище. На господин Малинов, директор на Начално училище „Никола Фурнаджиев“, беше връчен почетен плакет на Комисията за защита от дискриминация. Гостите получиха сертификати за участие в обучителен модул на Комисията за защита от дискриминация. Учениците посетиха заседателната зала и присъстваха на заседание на Комисията.

• Председателят на КЗД взе участие в научна конференция, организирана от Нов български университет (НБУ)

На посещение и в провеждане на обучителен модул в Комисията за защита от дискриминация взеха участие ученици от 4-ти клас на Начално училище „Никола Фурнаджиев“ – гр. Пазарджик. Посещението беше по инициатива на Ангел Малинов, директор на Начално училище „Никола Фурнаджиев“.

Доц. д-р Ана Джумалиева, председател на КЗД, запозна учениците с дейността на Комисията за защита от дискриминация и какво представлява тя като орган по равнопоставеност. Бяха представени няколко филма с примери за дискриминация в училищна среда.

Доц. д-р Ана Джумалиева, председател на Комисията за защита от дискриминация, взе участие в международна научна конференция „Защита от дискриминация в България, в Европа и в света“, организирана и проведена в Нов български университет. Поводът е 20-годишнината от влизането в сила на българския Закон за защита от дискриминация.

Доц. Джумалиева произнесе приветствено слово към участниците, като акцент в изказването беше Законът за защита от дискриминация – един от най-прогресивните и уникален за Европа.

• Сурвакарчета в КЗД за Василица

Комисията за защита от дискриминация беше посетена от сурвакарчета, ученици от ОУ "Христо Ботев", с. Градина, Пловдивска област.

Поводът бе честването на Василица – ромската Нова година, а инициативата е на Центъра за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“.

Деца представиха песни и танци, посветени на празника Банго Васил, а после сурвакаха присъстващите с пожелания за здраве, успехи и берекет.

1.5. Взаимодействие с представители на местната власт

• КЗД предостави информация във връзка с планирани мерки от страна на органа по равнопоставеност във връзка с Националния план за равенство, приобщаване и участие на ромите за периода 2024 г. – 2027 г.

• КЗД предостави писмена информация на редица областни администрации относно изпълнението от страна на Комисията за защита от дискриминация (КЗД) на мерките за изпълнение на Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030, приета с Решение № 741 на Министерския съвет от 28 октомври 2021 г.

2. Сътрудничество на международно ниво

2.1. Сътрудничество с международни организации

➤ Съвета на Европа и КЗД

• Председателят на ЕКРН на работно посещение в КЗД

На посещение в Комисията за защита от дискриминация беше проф. Бертил Котие – председател на Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН).

Гостът беше запознат с работата на КЗД като орган по равнопоставеност, с производството пред институцията, с редица дейности на институцията, свързани с превенцията. Той остана впечатлен от широкия обхват на работата на Комисията.

Проф. Котие присъства и на заседание от производство пред Комисията. Беше организирано посещение за проф. Бертил Котие в Софийската синагога, където той се среща с Роберт Джераси – председател на Национален съвет за религиозните общности в България и съветник в КЗД.

➤ **Работа с Европейската комисия и Европейския парламент**

• **Експерти от КЗД взеха участие в дискусия, организирана от Бюрото на Европейския парламент в България**

Представители на Комисията за защита от дискриминация взеха участие в дискусия „Дигитална демокрация: Европейската регулация на изкуствения интелект и основните права“, организирана от Бюрото на Европейския парламент в България. Целта на дискусията беше да се обсъдят различните аспекти, свързани с прилагането на приетия на 13 март 2024 г. Регламент за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект), следващите стъпки на европейските институции и държавите членки, възможните мерки и добри практики, които могат да създадат по-големи гаранции за спазване на правата на човека на местно ниво. Специално внимание беше отделено на европейските избори и рисковете, които крие използването на новите технологии с изкуствен интелект за правото на изразяване и информация по време на избори.

• **Участие на представител на КЗД в работна среща на Консултативния комитет за равните възможности на жените и мъжете**

Експерт от Комисията за защита от дискриминация взе участие в онлайн работна среща на Консултативния комитет за равните възможности на жените и мъжете в хибриден вариант. Основни акценти на срещата бяха приемането на „Становище относно ролята на социалния диалог в прилагането на принципа на равното заплащане между жените и мъжете за една и съща работа или работа с еднаква стойност“ на Консултативния комитет; приемането на двете нови директиви относно стандартите за органите по въпросите на равнопоставеността.

С цел способстване на транспонирането на тези директиви е сформирана експертна група за изготвяне на общи индикатори при имплементацията на директивите с участието на Европейския институт за равенство между половете (EIGE), Агенция за основните права (FRA) и Европейска мрежа на органите по въпросите на равенството (EQUINET).

➤ **Агенция за основните права на Европейския съюз FRA**

• **Участие на експерти от КЗД в дискусийна среща относно годишния доклад на FRA за основните права**

Представители на Комисията за защита от дискриминация участваха в дискусийна среща относно годишния доклад на FRA за основните права, в която бяха представени и обсъдени заключенията и резултатите

от доклада. Основен фокус на доклада бяха последиците за Европейския съюз от войната в Украйна, като освен това бяха представени становища и оценки във връзка с прилагането и използването на Хартата на основните права на ЕС на национално равнище, въпросите на равенството и недискриминацията, расизма, ксенофобията и свързаните с тях прояви на нетърпимост, равенство и приобщаване на ромите, убежище, визи, миграция, граници и интеграция, защита на данните, права на детето и достъп до правосъдие.

• Участие в представяне на доклад на тема „Политическо участие на хора с увреждания – нови развития“

Представители на Комисия за защита от дискриминация участваха в представяне на доклад на тема „Политическо участие на хора с увреждания – нови развития“, организирано от Агенция за основни човешки права.

По време на събитието са представени индикаторите, определени за изпълнение на разпоредбите на Конвенцията за права на хора с увреждания.

Подготвения доклад е след проведено изследване, в което ключови страни са държавните органи, органите отговарящи законово за интегрирането на хората с увреждания, както и националните институции за човешки права, организациите на и за хора с увреждания.

В доклада се обсъжда доколко са достъпни изборителните секции, транспортното обслужване и дали има аудио оборудване, като е констатирано, че такова оборудване липсва и е налично само в една страна членка.

• Участие на експерти от КЗД във форум относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС

Представители на Комисията за защита от дискриминация участваха в събитие на Агенцията за основни човешки права, свързано с прилагането на Хартата на основните права на ЕС от държавите членки.

Основен акцент беше поставен на промотирането, защита и подобряване на човешките права. Представено беше проучване на FRA, базирано на консултации с неправителствени организации, органи за равенство, академични среди и контактните точки за Хартата.

Представени бяха добри практики, свързани с изграждане на по-включваща, интегрираща общност. Изпълнение на международни и европейски стандарти на местно ниво, като всичко е насочено към активно участие на местните общности.

Отчетена бе значимостта на модела за равно третиране, във връзка с посрещане на нуждите на изключени групи от обществото, да изгради система за подкрепа, да се гарантира икономически, социални, културни права, както и такива за среда. Да се гарантира равния достъп до услуги и пространства.

➤ Организация за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ)

• Участие на представители на КЗД в онлайн консултация на тема „Равенство между половете, насилие срещу жени и свобода на религията или убежденията“

Представители на Комисията за защита от дискриминация взеха участие в онлайн консултация на тема „Равенство между половете, насилие срещу жени и свобода на религията или убежденията“. Основни цели на форума бяха да се разберат настоящите тенденции, свързани с глобалното „отстъпление от равнопоставеността на половете“ и насилието срещу жени, както и тяхното въздействие в региона на ОССЕ. Акцент беше поставен върху ситуации, които пряко или косвено препращат към въпросите на свободата на религията или убежденията. Друга важна цел на форума беше да се определят най-добрите практики и стратегии за ангажиране на религиозните и верските общности като партньори в борбата с насилието срещу жени и насърчаването на равенството между половете.

• Участие на представители на КЗД в съвместно събитие на FRA и ОССЕ

Във Виена, Австрия се проведе съвместно събитие, което съчета годишната среща на националните точки за контакт на Бюрото за демократичните институции и правата на човека към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), както и среща на Европейската работна група по докладване, въвеждане и събиране на данни за престъпления от омраза, координирана от Агенцията за основните права.

От страна на Комисията за защита от дискриминация (КЗД), в качеството ѝ на точка за контакт по въпросите, свързани с престъпления от омраза, и на двете мероприятия присъстваха д-р Орлин Колев – член на КЗД, и Радослава Мечкюрова – младши експерт.

Д-р Орлин Колев, член на КЗД, изтъкна напредъка на Република България в категоризирането и събирането на данни за престъпления от омраза, които са продиктувани от законодателни промени, и повишаване на функционалността на националните бази данни.

На 1 ноември 2024 г. беше отбелязано официалното публикуване на Доклада за престъпления от омраза за 2023 г. на БДИПЧ. По време на срещата също бяха представени ключови открития от виктимизационно проучване на Агенцията за основните права, както и две публикации на ръководства на БДИПЧ – за правното преследване на престъпленията от омраза и отчитането на гледната точка на пострадалите от престъпления от омраза в законотворческия процес.

➤ **Европейска мрежа на органите за равнопоставеност (EQUINET)**

Комисията за защита от дискриминация е активен член на Европейската мрежа на органите за равнопоставеност със седалище в Брюксел, която в настоящия момент включва повече от 46 организации от 34 европейски държави, които са упълномощени да противодействат на дискриминацията по защитени признаци в качеството на национални органи по въпросите на равенството. Сътрудничеството на Комисията в рамките на мрежата се осъществява под формата на интензивен обмен на информация, както и участия на представители на органа за равнопоставеност във форуми, организирани от мрежата.

• **Предоставяне на информация от КЗД относно правното положение на децата със специални образователни потребности**

Експерти от КЗД, със съдействието на Министерството на образованието на Република България, предоставиха информация във връзка с въпросник от Еквинет относно правното положение на учениците със специални образователни потребности и расовата сегрегация в училищата. Информацията очерта правната уредба, свързана със специалните образователни потребности в българската образователна система, както и разпоредбите от Закона за защита от дискриминация, отнасящи се до расовата сегрегация в образованието и дискриминацията по признак „образование“.

• **Дейност в Работна група „Формиране на политики“**

На 19.11.2024г. експерт от отдел АПМС взе участие в работна група на Equinet относно формиране на политики. Беше разгледана ефективността на действията през изминалата година, като специално внимание беше обърнато на провалът за приемане на антидискриминационната директива „Horizontal directive“ и успехът приемане на ново законодателство относно талоните за паркиране на инвалидите.

Фокусът на Equinet в предстоящата година ще бъде върху словото на омразата, изкуствения интелект, климатичната промяна, образованието на ромите и ЛГБТИ+ равнопоставеност. Като трудности за изпълнението на целите на организацията бяха посочени липсата на инфраструктура и желание за съдействие на страните членки на ЕС.

• **Дейност в съвместно събитие на Работна група „Равенство на половете“ и „Изкуствен интелект“**

На 10-11 април 2024 г. експерт от отдел АПМС взе участие в онлайн съвместно заседание на Работна група „Равенство на половете“ и „Изкуствен интелект“ на тема „Обусловеното от пола въздействие на AI: Картографиране на проблема, проучване на решения“. Обсъди се какво е заложено и как да се идентифицират възможностите за намеса в работата към феминистки Изкуствен интелект. Разгледа се и половото въздействие върху изкуствения интелект, засягащо европейските и международните политики.

• **Участие на представител на КЗД в обучение на тема „Предоставяне на експертни становища пред съдилищата“ и заседание на Работна група „Законодателство за равенство“**

Експерт от отдел АПМС участва в обучение на органите по равнопоставеност за предоставяне на експертни становища пред съдилищата и заседание на Работна група „Законодателство за равенство“ в Дъблин. В рамките на обучението експертите от Ирландския орган за равенство (IHREC) описаха как IHREC упражнява правомощието си за *amicus curiae* и как това правомощие е използвано стратегически през годините. Презентаторите споделиха инструментите за оценка и техниките, използвани за оценка на встъпването в производство като *amicus curiae* въз основа на определени критерии. Бяха споделени и добри практики от експерти от други държави, включително Шотландия, Обединеното кралство, Литва и други.

• **Участие на представител на КЗД в обучение на тема „Използване на ситуационно тестване от органите по въпросите на равенството“**

Представител на Комисията за защита от дискриминация взе участие в организирано от Equinet обучение на тема „Използване на ситуационно тестване от органите по въпросите на равенството“ във Вилнюс, Литва.

Бяха разгледани разграниченията между различните видове ситуационно тестване в контекста на дискриминацията, сред които „тестове чрез кореспонденция“, ситуационни тестове и тестове „таен клиент“. Бяха разгледани също и целите, за които могат да се използват тестовете, и бяха дадени конкретни примери за това как тестовете вече са били прилагани за изследване на различни форми на дискриминация.

Беше направен анализ на предимствата и недостатъците на ситуационните тестове в контекста на дискриминацията. Експерти от различни държави и институции, членуващи в Еквинет, споделиха опита на своите институции със ситуационното тестване, включително предизвикателства и добри практики.

• **Участие на представител на КЗД в уебинар на тема „Изкуствен интелект и междусекторност: как да предотвратим и противодействаме на дискриминацията“.**

Експерт от отдел АПМС взе участие в уебинар на Еквинет „Изкуствен интелект и междусекторност: как да предотвратим и противодействаме на дискриминацията“. Уебинарът разглежда концепцията за алгоритмична междусекторна дискриминация и изясни нейното значение по отношение на въздействието на ИИ върху равенството между половете. Участниците също така бяха запознати с конкретни възможности съгласно съществуващото законодателство за справяне с междусекторни нарушения на равенството, активирани от AI.

• **Представител на КЗД в уебинар на тема „Особености на пола в контекста на заетостта в ерата на Изкуствения интелект“**

Експерт от отдел АПМС взе участие в уебинар на Equinet „Особености на пола в контекста на заетостта в ерата на Изкуствения интелект“. Този уебинар имаше за цел да отговори на нуждата от повече анализи специфични за пола и заетостта, и конкретните основни механизми и специфични прояви на въздействието на ИИ върху тази сфера. Уебинарът изследва половите и междусекторните измерения на въздействието на ИИ върху работното място и обсъди сложното взаимодействие между ИИ, технологиите и съществуващите двигатели на неравенствата между половете на работното място.

• **Участие на представител на КЗД в семинар на тема „Климата и равенството“**

Експерт от отдел АПМС взе участие в двудневен семинар на тема „Климата и равенството“ организиран от Еквинет. Семинарът се състоя като продължение на кръглата маса от септември, 2023 г. „Влиянието на Зелената сделка на ЕС върху равенството, изследване на ролята и потенциала на органите за равенство.“

• **Участие на представител на КЗД в семинар на тема „Стратегически съдебни спорове относно правата на ЛГБТИ“**

Експерт от отдел АПМС взе участие в полудневен семинар за органите за равенство, участващи в стратегически съдебни спорове, относно правата на ЛГБТИ на национално и европейско ниво, организиран от ILGA-Europe с подкрепата на Еквинет.

➤ **Европейска мрежа за националните институции за правата на човека (ENNHRI)**

• **Участие в заседанията на Общото събрание на ENNHRI**

В изпълнение на ангажиментите си в качеството си на член на Европейската мрежа за националните институции за правата на човека (ENNHRI), Комисията за защита от дискриминация (КЗД) все участия в заседанията на Общото събрание на ENNHRI, както и в гласуването за избор на председател на мрежата.

• **Предоставяне на информация във връзка с въпросник към членовете на ENNHRI**

Представители на КЗД предоставиха информация във връзка с въпросник от ENNHRI във връзка със степента на удовлетвореност и полезност от членството на институцията в мрежата, както и взаимния принос в укрепването на националните институции за правата на човека, членуващи в мрежата.

➤ **Представител на Върховния комисариат за бежанците при ООН на работно посещение в КЗД**

На посещение в Комисията за защита от дискриминация беше Седа Кузуджу, представител на Върховния комисариат за бежанците при ООН (ВКБООН) в България.

Тя беше придружена от Бюлент Пекер, заместник-представител и ръководител на отдел "Закрила", Екатерина Димитрова, сътрудник за връзка с правителството, Михаил Мухлов, стажант "Връзка с правителството и външни отношения". Обърна се внимание на превантивната дейност на Комисията, като важен фактор за успех в борбата срещу дискриминацията. Посочиха се оплаквания до КЗД, свързани с бежанци.

Госпожа Седа Кузуджу представи дейността на Върховния комисариат за бежанците при ООН (ВКБООН) в България, като акценти бяха създадените 6 общностни центрове за бежанци в България, грижата за непридружените деца бежанци, грижата и помощите за бежанците с увреждания. В разговорите се стигна до съгласие, че може да бъде осъществена подходяща форма на партньорство между двете институции с цел развитие на превантивната дейност на КЗД по отношение на уязвимата група бежанци и мигранти.

➤ Представител на КЗД взе участие в 41-ия национален конгрес на Кипърската секция на Международната полицейска асоциация (ИПА)

Д-р Владимир Стоименова, член на КЗД, взе участие в 41-ия национален конгрес на Кипърската секция на Международната полицейска асоциация (ИПА), който се проведе в град Лимасол, Кипър.

По време на конгреса бяха обсъдени проблемите, пред които са поставени служителите на вътрешните министерства на различните държави. Проведе се и избор на управителен съвет на "Международна полицейска асоциация" – секция Кипър, като г-н Деметрис Димитриу беше преизбран за президент, а г-н Кириаκος Периклеус – за генерален секретар. Беше сключен меморандум за сътрудничество между българската и кипърската секция на Международната полицейска асоциация.

Д-р Стоименова връчи на домакините на форума почетен плакет и поздравителен адрес от името на КЗД и приветства новото ръководство на ИПА – Кипър, като обърна специално внимание на равенството и недопускането на дискриминация.

3. Двустранно сътрудничество

3.1. Сътрудничество с постоянни дипломатически представителства в Република България

• Заместник-ръководителят на мисията на Кралство Дания в България на официално посещение в КЗД

На посещение в Комисията за защита от дискриминация (КЗД) беше госпожа Сара Грю Андерсен, заместник-ръководител на мисията на Кралство Дания в България.

Госпожа Андерсен беше запозната с функциите и правомощията на КЗД, със спецификата на производството пред българския орган по равнопоставеност, с изградената мрежа от регионални представители. Акцент беше даден и върху превантивната дейност на КЗД, сътрудничеството с международни организации, както и реализираните проекти, по които е работила Комисията.

По молба на посолството на Кралство Дания експерти от КЗД изготвиха анализ на съответствието на българското антидискриминационно законодателство с Предложение за директива на Съвета за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация (Директива 2008/0140 (CNS)).

• Посланикът на Република Турция на официално посещение в КЗД

На посещение в КЗД Н. Пр. Мехмет Саит Уянък, посланик на Република Турция в Република България.

Гостите бяха запознати със същността, правомощията и задълженията на Комисията, със спецификата в производството ѝ, с нейната превантивна дейност.

Обърна се внимание и на ролята и функциите на регионалните представители на КЗД, както и на кампанията „Достъпна България“. Н. Пр. Мехмет Саит Уянък подчерта, че е впечатлен от многообхватната дейност на КЗД.

3.2. Сътрудничество с представители на международни универсални регионални организации и органи за равенство

• Делегация на омбудсмана на Кралство Бахрейн на официално посещение в България по покана на КЗД

Делегация от Кралство Бахрейн, водена от Нейно Превъзходителство Гада Хамид Хасан – омбудсман на Кралство Бахрейн, посети Комисията за защита от дискриминация на Република България. Гада Хамид Хасан беше придружена от Мохамед Бин Али – директор „Международни отношения и връзки“, Али Шарфи – експерт „Връзки с обществеността“, и Мохамед Саиф – експерт в институцията на омбудсмана.

Посещението бе част от визитата на гостите от Кралство Бахрейн в България по покана на Комисията за защита от дискриминация.

По време на срещата в КЗД беше сключен меморандум за сътрудничество между Комисията за защита от дискриминация на Република България и институцията на омбудсмана на Кралство Бахрейн.

Документът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева, председател на Комисията за защита от дискриминация и Нейно Превъзходителство Гада Хамид Хасан, омбудсман на Кралство Бахрейн.

По време на срещата членовете на гостуващата делегация бяха запознати и с основните функции и правомощия на Комисията за защита от дискриминация, със спецификата на нейното производство, с изградената мрежа от регионални представители. Обърна се внимание

и на превантивната дейност на българския орган по равнопоставеност, като важен фактор за успех в борбата срещу дискриминацията.

Бяха зададени редица въпроси от членовете на гостуващата делегация, свързани с производството пред КЗД и с нейните правомощия. Гостите посетиха и заседателната зала на Комисията.

За делегацията от Кралство Бахрейн бяха организирани срещи с Илияна Йотова – вицепрезидент на страната, с министъра на труда и социалната политика Ивайло Иванов, с главния мюфтия д-р Мустафа Хаджи.

Делегацията от Кралство Бахрейн посети Пловдив, където се среща с кмета на града Костадин Димитров, както и с районния мюфтия Танер Вели.

• **Участие на делегация на КЗД в Международна конференция на омбудсманите в град Касино, Италия**

Делегация на Комисията за защита от дискриминация на Република България взе участие в Международна конференция на омбудсманите в град Касино (провинция Фрозиноне) по покана на д-р Марино Фардели – председател на Националния координационен орган на омбудсманите на регионалните и автономните провинции в Италия и омбудсман на региона Лацио.

Участие в събитието взеха повече от 200 омбудсмани и представители на организации за защита на правата на човека от целия свят, които говориха на темата „Ролята на омбудсмана като защитник на правата“.

Доцент Джумалиева изнесе доклад на тема: „Ролята на националните органи по въпросите на равенството в условията на глобалната криза. Силни страни и предизвикателства“, като акцентът беше върху нуждата от международно сътрудничество за справянето с множеството предизвикателства пред институциите по защита на правата.

• Председателят на КЗД на официално посещения в Исламабад, Пакистан

Председателят на Комисията за защита от дискриминация доц. д-р Ана Джумалиева беше на посещение в Исламабад, Ислямска Република Пакистан, по покана на Алмас Али Джовиндах – изпълнителен секретар на Асоциацията на омбудсманите /OICOA/ и изпълнителен секретар на Форума на пакистанските омбудсмани /FPO /.

Доц. д-р Ана Джумалиева взе участие в заседание на борда на Асоциацията на омбудсманите /OICOA/. Участваха представители на 6 държави, както и 14-те служби на омбудсмана на Пакистан.

Доц. д-р Ана Джумалиева беше поканена като специален гост и наблюдател, който да представи добрите практики и законодателството в областта на защитата от дискриминация на Република България.

• Работно посещение в България на представители на органа по равнопоставеност на Румъния

По покана на Комисията за защита от дискриминация на официално посещение в страната беше Асталош Чаба – председател на Националния съвет за борба с дискриминацията на Румъния. Той беше придружен от Каталин Райу – държавен секретар и член на управителния съвет на институцията, Кристина Влад – ръководител на служба "Съдебни спорове, правни въпроси и структури", Адина Патрашку – директор на направление "Икономика, човешки ресурси и комуникации", Кристиан Нуика – ръководител на правния отдел, Мариус Миродони – съветник, служба "Комуникации, връзки с обществеността и управление на персонала".

На среща с членове на КЗД гостите бяха обстойно запознати със структурата и дейността на Комисията за защита от дискриминация.

В КЗД беше проведена и среща на гостите от Румъния с проф. д-р Ирена Илиева – член на Управителния борд на Агенцията за основни права, зам.-председател на Бюрото на Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) и директор на Института за държавата и правото при БАН.

Гостите посетиха Централната софийска синагога, където беше осъществена среща с Националния съвет на религиозните общности в България. За делегацията от Румъния беше организирано посещение на Бачковската ставропигиална света обител „Успение Богородично“, както и на Архитектурно-исторически резерват „Старинен Пловдив“.

• Работно посещение на представители на КЗД в Черна Гора

Представители на Комисията за защита от дискриминация (КЗД), водени от председателя г-жа Джумалиева, бяха на двудневно официално посещение в Черна гора по покана на министъра на човешките права и малцинствата на Черна гора господин Фатмир. Гйека.

В рамките на посещението си представители на КЗД проведоха срещи с високопоставени служители на правителството на Черна гора, чиято компетентност е защитата от дискриминация и защитата на младите хора, както и с Омбудсман на Черна гора.

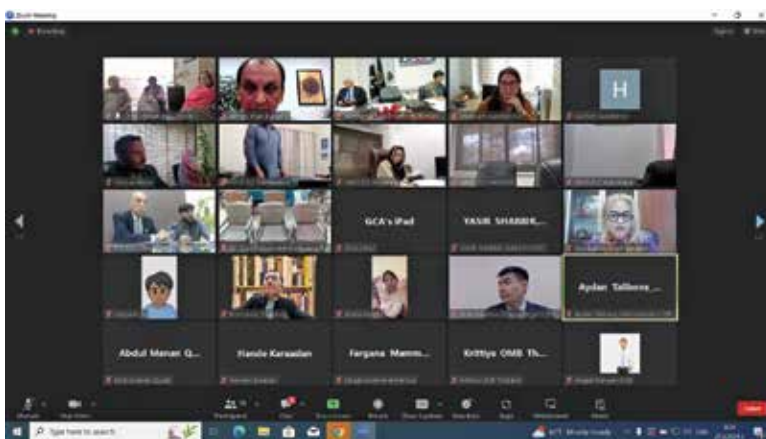
По време на срещата с домакина на посещението в знак на успешното сътрудничество, което Министерството на правата на човека и малцинствата осъществява с КЗД бяха обсъдени моделите на защита от дискриминация в Република България както и положителния опит който Черна гора има в тази област.

Доцент Джумалиева изтъкна че подписаният миналата година меморандум за сътрудничество между КЗД и Министерството на човешките права и малцинствата на Черна гора постави отлични основи за съвместни проектни инициативи. Министър Гйека посочи че това е в общ интерес и че съществуващото сътрудничество трябва да бъде допълнително засилено, тъй като това е още един показател за успешни двустранни отношения между Черна гора и Република България.

• Участие на представители на КЗД в уебинар на Азиатската асоциация на омбудсманите

Доц. д-р Ана Джумалиева, председател на Комисията за защита от дискриминация и Акрам Хан, експерт в КЗД, взеха онлайн участие в уебинар на Азиатската асоциация на омбудсманите, организиран от Федералния омбудсман на Пакистан. Темата на уебинара бе защитата срещу половото неравенство и тормоз на работното място.

Доцент Джумалиева представи дейността на Комисията за защита от дискриминация за осигуряване на равнопоставеност в сферата на заетостта между жените и мъжете и защита от неравно третиране на жените на работното място.

• Делегация на КЗД на официално посещение в Армения по повод 20-годишнината от създаването на Институцията на защитника на правата на човека

По покана на Анахит Манасян – защитник на правата на човека в Република Армения, д-р Владимир Стоименова-Делийска и инж. Наско Атанасов – членове на Комисията за защита от дискриминация, и Радослава Мечкюрова – младши експерт, участваха в конференция на високо ниво по повод 20-годишнината от създаването на Институцията на защитника на правата на човека в Република Армения, под надслов „Институциите на омбудсмана/Национални институции по правата на човека в турбулентни времена: устойчивост и предизвикателства“.

Събитието осигури платформа за размисъл върху профила, мандата и ролята на националните институции за правата на човека. По време на панелните изказвания бяха разисквани въпроси, отнасящи се до защитата и популяризирането на човешките права и свободи, както и важноста те да осигурят своята институционална независимост и безпристрастност.

• Комисарят по основните права на Унгария на работно посещение в КЗД

На работно посещение в КЗД беше Акош Козма, комисар по основните права на Унгария. Той беше придружен от Ченге Борбей, началник на кабинета на комисаря по основните права на Унгария.

Гостите бяха запознати с основните функции и правомощия на КЗД, със спецификата на нейното производство и с изградената мрежа от регионални представители. Обърна се внимание на кампанията „Достъпна България“, на превантивната дейност на Комисията като важен фактор за успех в борбата срещу дискриминацията, както и на редица събития и инициативи на институцията, свързани с превенцията.

Д-р Акош Козма представи дейността на институцията на комисаря по правата на човека на Унгария, която той ръководи.

• Председателят на КЗД взе участие в международна конференция относно изменението на климата и правата на човека в Баку, Азербайджан

Председателят на Комисията за защита от дискриминация доц. д-р Ана Джумалиева взе участие в международна конференция „Изменението на климата и правата на човека: Ролята на омбудсманите и националните институции по правата на човека“. Форумът се проведе в столицата на Азербайджан – Баку.

Доцент Джумалиева представи на конференцията доклад на тема „Въздействие на климатичните промени върху правата на човека“.

В международния форум участваха представители от близо 30 държави: омбудсмани, национални институции по правата на човек, високопоставени служители от държавни агенции, ръководители и представители на няколко международни организации, както и министрите на правосъдието и на екологията на Република Азербайджан.

Целта на форума е да се обсъдят предизвикателствата, породени от глобалното изменение на климата, да се проучат решенията от гледна точка на човешките права, както и да се сподели положителен опит в тази област. • **Представители на КЗД участваха в онлайн конференция на тема „Защита на децата и други уязвими групи“**

Представители на Комисията за защита от дискриминация участваха в онлайн конференция на тема „Защита на децата и други уязвими групи“, организирана от Европейския институт на омбудсмана (EOI) съвместно с Националния комитет по човешки права (NHRC) на държавата Катар.

Доцент Джумалиева представи доклад на тема „Правото на достъп до образование на децата мигранти“, с който запозна участниците с българското законодателство, уреждащо въпросите за защита на правото на образование и недискриминация на децата мигранти, както и с практиката на българската Комисия за защита от дискриминация при реализирането на тази защита.

3.3. Сключени Меморандуми за сътрудничество

- Комисията за защита от дискриминация (КЗД) и Националният съюз на трудово-производителните кооперации в България (НС на ТПК) сключиха меморандум за сътрудничество.

Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, и доц. д. н. Владислав Лазаров – председател на НС на ТПК. Със сключения меморандум страните ангажират потенциала си за разпространение на идеи, инициативи и практики със социална и хуманна насоченост.

На срещата бяха обсъдени бъдещи контакти за обмен на експертен опит, изготвяне на подходящи форми за насърчване на превенцията и недискриминацията, равенството и равните възможности.

- Комисията за защита от дискриминация (КЗД) сключи меморандум за сътрудничество с Българо-еврейския културен институт.

Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, и Роман Стоянов – основател и председател на Българо-еврейския културен институт. Със сключения меморандум страните осигуриха рамка на своето сътрудничество за продължаване на техните общи цели и задачи по отношение на защитата на правата на човека, недискриминацията, борбата срещу ксенофобията, антисемитизма и речта на омразата.

Обсъдени бяха бъдещи контакти за работа по съвместни проекти, информационни и образователни дейности, както и други подходящи дейности за превенция на антисемитизма и словото на омразата.

• ТВ1 България и КЗД сключиха меморандум за сътрудничество. Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева, председател на КЗД, и Мария Василева, копродуцент, автор и водещ на предаването "Брандовете на България" на ТВ1 България.

По силата на подписания меморандум двете страни се договарят за съвместно сътрудничество в сферата на масовото осведомяване, като форум за социално взаимодействие и комуникация, а инициативите и дейностите на страните да бъдат обусловени от идеята за толерантност и равенство в третирането.

Страните изразяват желанието си за сътрудничество и съвместни дейности, които се състоят в подготовка и популяризиране на различни инициативи и информационни кампании, свързани с недопускане на омразата в медийната среда, с противодействие на дискриминацията в обществото, с недостъпната архитектурна среда.

• Беше сключен меморандум за сътрудничество между Комисията за защита от дискриминация (КЗД) и Българска асоциация на завършилите висше ислямско образование (БАЗВИО).

Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, и Гюлер Яхя – председател на БАЗВИО и председател на мюсюлманско настоятелство в гр. София.

По силата на подписания меморандум двете страни се договарят за сътрудничество и съвместни дейности – реализиране на проекти, програми и инициативи, участие в конференции, работни срещи и други събития с цел защита на правата на човека, превенция и недискриминация и насърчаване на равенство и равните възможности.

- Меморандум за сътрудничество беше сключен между Комисията за защита от дискриминация (КЗД) и Фондация „Започни млад“.

Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, и Йелена Филипович-Стоянов – посланик кауза на Национална кампания „Започни млад“.

По силата на подписания меморандум двете страни се договориха за сътрудничество и съвместни дейности – реализиране на проекти, програми и инициативи, участие в конференции, работни срещи и други събития, с цел защита на правата на човека, превенция и недискриминация и насърчаване на равенство и равните възможности.

• Беше сключен меморандум за сътрудничество между Комисията за защита от дискриминация (КЗД) и Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ).

Меморандумът беше подписан от доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД, и Даниела Савеклиева – секретар на НКБТХ. По силата на подписания меморандум двете страни се договарят да работят съвместно за

реализиране на проекти, провеждане на семинари, конференции и други инициативи в областта на защитата и насърчаването на правата на човека, противодействието на дискриминацията, превенцията на трафика на хора и подпомагане на жертвите на трафик на хора с цел разясняване на техните права.

VI. АДМИНИСТРАТИВНА И ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ

1. Административно-правно обслужване

Регистратура и деловодство

През 2024 г. в Комисията за защита от дискриминация са обработени общо **14 901** бр. документи, както следва: 8279 бр. – входяща и 6622 бр. изходяща кореспонденция.

Общият брой жалби, сигнали и допълнения към тях е **873**, разпределени както следва: жалби и сигнали – **435** и допълнения към тях – **438**.

Общият брой доклади за самосезиране за 2024 г. са **153**.

Уведомленията по чл. 30 от Административнопроцесуалния кодекс за отстраняване на недостатъци в искането, отправено до КЗД са **673** бр.

Постъпили са и над **231** електронни запитвания.

В резултат, по депозираните жалби, сигнали и допълнения към тях, както и доклади за самосезиране са образувани **179** преписки. Издадени са **529** разпореждания на председателя на Комисия за защита от дискриминация както за образуване на преписки, така и по хода на производство.

Разликата между броя на постъпилите и обработените инициативни документи се дължи на факта, че в някои

Инициативни документи 2024 г.

случаи по една и съща жалба/сигнал се изготвя повече от един документ.

Останалата част от документооборота обхваща входяща и изходяща кореспонденция във връзка с образуваните преписки.

Независима правна помощ

По електронен път са постъпили над **231** запитвания, по които са изготвени над **350** отговори.

Комисията своевременно е разгледала постъпилите инициативни документи, като в изпълнение на задълженията си да следи за тяхната редовност и допустимост, са изготвени уведомления за отстраняване на констатирани недостатъци на искането, съдържащи подробни писмени указания относно съдържанието на жалбата.

Освен кореспонденция по електронен път, с част от подателите са провеждани телефонни разговори, във връзка с допълнително поставени въпроси, а в някои случаи е отговорено повече от веднъж.

В изпълнение на задължението за оказване на независима правна помощ на жертвите на дискриминация при подаване на жалби за дискриминация (чл. 47, т. 9 от Закона за защита от дискриминация) в приемната на КЗД и по телефона са консултирани над **1 700** лица.

Достъп до обществена информация

През 2024 г. гражданите и организациите често са се възползвали от възможността да си съставят собствено мнение за дейността на Комисията, дадена им чрез Закона за достъп до обществена информация.

През 2024 г. са постъпили общо **19** заявления за достъп до обществена информация.

Заявленията са подадени от:

- Неправителствени организации – 1 бр.;
- От физически лица – 18 бр.

С всички заявления е искан достъп до служебна информация. Няма заявления, касаещи информация от тип „официална информация“, нито „служебна тайна“ и/или „държавна тайна“, съгласно Закона за защита на класифицираната информация.

Издадени актове

КЗД в срок е изготвила **24** броя отговори – писма и решения по ЗДОИ за 2023г., от които:

- в 15 случая са изготвени решения за предоставяне на достъп до обществена информация (ДОИ);
- в 3 случая на основание чл. 29, ал. 1 от ЗДОИ са изпратени писма за уточняване на предмета на искането;
- в 2 случая срокът за отговор е удължаван, тъй като исканата информация е била в голямо количество;
- в един случай заявлението е препратено, тъй като органът не разполага с исканата информация, но знае за нейното местонахождение;
- в 3 от случаите търсената информация касае административни производства пред КЗД - писма с указание за приложимия ред за разглеждане на оплаквания за дискриминация.

Няма заявления, оставени без разглеждане и/или непроизнасяне.

Обжалване на решения за достъп до обществена информация:

През 2024 г. няма обжалвани решения за достъп до обществена информация.

Няма установени нарушения на длъжностни лица от КЗД по ЗДОИ през 2024 година.

Обществени поръчки

За изготвянето на документации и провеждането на процедури по Закона за обществените поръчки се разходва значителен човешки и времеви ресурс.

През 2024 г. са обявени три обществена поръчка, както следва:

Две обществени поръчки по проект, реализиран от КЗД:

• „Разработване на уеб сайта на „Комисия за защита от дискриминация“ с портал за електронни услуги за граждани, работодатели и други заинтересовани страни по проект BG05SFPR002-1.008-0001 „Подобряване на превенцията на дискриминацията на пазара на труда чрез модернизация и укрепване на КЗД“ по Договор BG05SFPR002-1.008-0001-C01, финансиран от Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027“ по реда на чл. 18, ал. 1, т. 12 от ЗОП;

• „Осигуряване на логистика за провеждането на кръгли маси и семинари по проект BG05SFPR002-1.008-0001 „Подобряване на превенцията на дискриминацията на пазара на труда чрез модернизация и укрепване на КЗД“ по Договор BG05SFPR002-1.008-0001-C01, финансиран от Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027““ чл. 18, ал. 1, т. 13 от ЗОП;

и

една обществена поръчка по реда на чл. 20, ал. 3 от ЗОП с предмет: „Доставка на 1 (един) брой фабрично нов лек автомобил за нуждите на КЗД“.

Информационно обслужване

Въпросът за мрежовата и информационна сигурност и за достъпа до информация, на база Регламента за защита на личните данни, беше на преден план през календарната 2024 г. и наложи постоянно внимание,

наблюдение и контрол във всички аспекти.

Извършен е детайлен ИТ одит и топология на мрежовата свързаност и мрежовите устройства в КЗД. В резултат на направения вътрешен одит, е изготвен подробен доклад, в който са изследвани аспектите на мрежовата и информационна сигурност в контекста на Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност и са дадени препоръки за повишаване нивото на сигурност на ИТ системите и постигане на съответствие с регулаторните изисквания и стандарти за сигурност и защита на данните, включително препоръка за изграждане на Единна платформа за управление и защита. Започна поетапното внедряване на тази платформа, с цел по-лесно и сигурно управление и по-голямо ниво на защита на информацията.

Също така бяха предприети действия за повишаване нивото на мрежова и информационна сигурност по силата на Закона за киберсигурност, на базата на Указания от Центъра за реагиране при инциденти. Бяха актуализирани схемите на ИТ инфраструктурата, беше извършен основен преглед на дейностите и услугите, осъществи се комуникация с всички външни фирми и доставчици. Направи се детайлен преглед на достъпите, на актуализациите, на архивите, преглед на мрежовия трафик. Бяха изготвени препоръки за планове за действие и за подобряване работата на мрежи и сървъри.

По отношение на мрежовата сигурност пък, е извършен детайлен преглед на всички мрежови устройства и окабеляването в помещенията и бяха дадени препоръки от обслужващата фирма за реаранжиране на кабелите в Комуникационния шкаф, изготвяне на схема и минимизиране броя на мрежовите устройства, с цел максимална скорост на Интернет връзката и минимални загуби. Част от старите мрежови устройства бяха заменени с нови, даващи детайлен преглед на цялата мрежова инфраструктура на КЗД, с по-голяма степен на защита и по-лесно менажиране.

За работата на Файловия сървър, където се намират всички информационни системи и бази данни, се осъществява постоянен мониторинг и управление на сървъра и свързаните с него активи, както и корекция нивата на достъп при необходимост и предприемане на действия при инциденти с минимално време за реакция. Започна изграждането на нова система за архивиране на информацията във Файловия сървър, с цел по-лесно управление и достъп.

Беше въведен в експлоатация нов сървър с параметри и характеристики, които да отговарят на съответните нужди за нормална и безпроблемна работа.

Беше изготвен план и започна поетапно изграждане на виртуални сървъри и миграция на служебната поща и счетоводните програми върху сървърите. Целта е постигане на високо ниво на защита и сигурност и постоянен мониторинг при работа и създаване на архиви.

През годината се наблюдаваше значително голям обем на кореспонденцията през системата за сигурно електронно между администрациите и по електронната поща, с което беше налице необходимостта от постоянен мониторинг и от наличието на непрекъсваема, надеждна и защитена интернет връзка, с минимални загуби и на максимална скорост.

Регистърът на информационните ресурси, предоставен от Държавна агенция електронно управление, съдържащ подробна информация за всички активи, като хардуер (компютърни конфигурации, периферни устройства, мрежови устройства, сървъри), софтуер (информационни системи, масиви, програми, лицензи), документи и договори, свързани с Информационното обслужване, се поддържаше актуален и цялостен.

Като обобщение на всичко изброено и не на последно място, сериозно предизвикателство през годината беше необходимостта от постоянно наблюдение и контрол на всички компютърни конфигурации и системи и периодичните им актуализации, на сървър и свързаните с него работни станции (както в сградата на КЗД, така и тези на Регионалните представители на КЗД на територията на страната), подобряване състоянието и скоростта им на работа, информационните платформи и системи, сигурността на информацията, достъпа до информация и ресурси, мрежата и устройствата, осигуряващи достъпа до интернет, и всички комуникационни и информационни системи и ресурси.

2. Финансова и стопанска дейност

Комисията за защита от дискриминация е независима институция на бюджетна издръжка и изпълнява основните си функции, определени от Закона за защита срещу дискриминация, със средства от държавния бюджет.

Комисията за защита от дискриминация през 2024 г. осъществява финансово-счетоводната и стопанската си дейност при спазване на нормативните изисквания на Закона за счетоводството, Закона за публичните финанси, Закона за държавния бюджет за съответната година, Ръководството за прилагане на Сметкоплана на бюджетните организации, ЕБК за отчетната година, указанията на МФ, дадени в ДДС № 20 от 2004 г., други указания на МФ, както и закони и подзаконови актове и вътрешни правила, инструкции, правилници и др.

Бюджетът на Комисията за защита от дискриминация за 2024 г., приет и обявен в чл. 30, ал.1 от Закон за държавния бюджет на Република България за 2023 г., обн. в „ДВ“, бр. 108, от дата 30.12.2024 г. (табл.1)

№	Показатели	Сума (хил. лв.)
	1	2
I.	ПРИХОДИ, ПОМОЩИ И ДАРЕНИЯ	0,0
II.	РАЗХОДИ	3 629,9
1.	Текущи разходи	3 629,9
	в т.ч.	
1.1.	Персонал	2 799,3
2.	Капиталови разходи	
2.1.	Придобиване на дълготрайни активи и основен ремонт	
III.	БЮДЖЕТНИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ (ТРАНСФЕРИ) - (+/-)	3 629,9
1.	Бюджетно взаимоотношение с централния бюджет (+/-)	3 629,9
IV.	БЮДЖЕТНО САЛДО (I-II+III)	
V.	ОПЕРАЦИИ В ЧАСТТА НА ФИНАНСИРАНЕТО - НЕТО	

Комисията за защита от дискриминация прилага програмен формат на бюджет от 2019 г., съгласно РМС № 520 от 2019 г.

В чл. 30, ал.2 е утвърдено разпределение на разходите по ал.1 по функционални области (табл.2)

(табл.2)

№	НАИМЕНОВАНИЕ	Сума (в лева)
1	Функционална област „Противодействие и защита на гражданите от дискриминация“	3 629,9
	Бюджетна програма „Противодействие на дискриминация“	3 629,9
	Всичко:	3 629,9

През отчетния период бюджетът на Комисията е актуализиран с 532 213 лв., от тях: с ПМС 79/24 са одобрени допълнителни разходи за персонал в общ размер на 183 579 лева за 2024 г. за преодоляване на диспропорции във възнагражденията на персонала, включително за увеличаване на възнагражденията на персонала; с ПМС 351/24 са отпуснати допълнителни средства за издръжка в размер 250 000 лв. за 2024 г. за осигуряване на дейността на Комисията във връзка с възникнали нови ангажименти; одобрени са с ПМС 107; 309 и 483 от 2024 г. допълнителни разходи/трансфери за капиталови разходи в размер на 98 634 лв. по бюджета на Комисията за защита от дискриминация за 2024 г. за подпомагане административната ѝ дейност, които се осигурят за сметка на капиталовите разходи по централния бюджет за 2024 г.

Комисията за защита от дискриминация на основание чл. 133, ал. 1 от Закона за публичните финанси (ЗПФ) представя в Министерството на финансите ежемесечно и на тримесечие отчети за изпълнението на бюджета, както и друга допълнителна информация. Като първостепенен разпоредител с бюджет, който прилага програмен формат на бюджет, представя в Министерството на финансите тримесечна информация за разходите по бюджетната си програма, както и подробен отчет за изпълнението на програмния бюджет към полугодиято и за годината.

Отчетите по чл. 133, ал. 1 и 3 от ЗПФ и информацията по ал. 2 се публикуват на интернет страницата на Комисията при спазване изискванията на Закона за защита на класифицираната информация.

Комисията за защита от дискриминация изпълнява указанията на министъра на финансите, в които се определят формата, съдържанието и сроковете за съставянето и представянето по член 133 от ЗПФ на месечните, тримесечните и годишните отчети, оборотните ведомости и друга отчетна информация за касовото изпълнение на бюджетите, на сметките за средства от Европейския съюз и на сметките за чужди средства на първостепенните разпоредители с бюджет през 2024 г.

Тримесечните отчети и годишните отчети задължително се представят и в Сметна палата, която извърша проверка и заверка на годишните финансови отчети.

I. ПРИХОДИ

Комисията за защита от дискриминация не генерира приходи и няма план по показателите за приходи в Закона за държавния бюджет на Република България.

През 2024 г. в Комисията са постъпили средства в размер на 11 000 лв. като от тях с най-голям относителен дял са: глоби, санкции, неустойки, наказателни лихви, обезщетения и начети, наложени съгласно Закона за защита от дискриминация. Реализираните приходи се превеждат в полза на Републиканския бюджет.

II. РАЗХОДИ

Разходната част на бюджета на Комисията за защита от дискриминация за 2024 година обхваща разходи за персонал, разходи за текуща издръжка и капиталови разходи. Извършените разходи са в размер на 4 154 027 лв. или 99,81 % от утвърдените разчети за годината. Видовете разходи отразени по параграфи на Единната бюджетна класификация, са представени в таблица 3.

(табл.3)

Параграф	Наименование на разходите	Сума (лв.)	Дял (%)
01-00	Заплати и възнаграждения за персонала, нает по трудови и служебни правоотношения	2 448 470	58,94
02-00	Други възнаграждения и плащания за персонала	116 216	2,79
05-00	Задължителни осигурителни вноски от работодатели	387 570	9,33
10-00	Издръжка	1 099 035	26,46
19-00	Платени данъци, такси и административни санкции	7 692	0,19
52-00	Придобиване на дълготрайни материални активи	95 044	2,29
	Общо разходи по бюджета	4 154 027	100

Общите разходи за персонал са с най-голям относителен дял и са най-съществената част от бюджета на Комисията.

Разходите за издръжка осигуряват текущата дейност с необходимите: материали, инвентар, резервни части и консумативи, които се влагат в употреба при закупуването им; вода, гориво, електроенергия и топлоенергия; външни услуги, които включват разходи за телефони и интернет обслужване, охрана, транспортни разходи, пощенските услуги, разходи за поддръжка, ремонт и профилактика на техника, медицински прегледи на персонала, рекламни услуги, такси за регистрации и удостоверения, абонаменти, „Автокаско” и ГО, имуществени застраховки; командировки в страната и краткосрочни командировки в чужбина; глоби, съдебни обезщетения и други разходи.

Капиталовите разходи през 2024 г. в основната си част са за придобиване на компютри и хардуер, транспортни средства, стопански инвентар и други.

Бюджетът на Комисията за защита от дискриминация е крайно недостатъчен за изпълнение на целите и задачите, залегнали в Закон за защита от дискриминация - осигуряване на всяко лице на правото на равенство пред закона, правото на равенство в третирането и равенство във възможностите за участие в обществения живот и осъществяването на ефективна защита срещу дискриминация. Ограниченият бюджет възпрепятства КЗД пълноценно да реализира превантивната си дейност на територията на страната, а поради липса на достатъчни ресурси комисията отказва участие в различни международни формати за формиране на политики по правата на човека и равните възможности, включително и на ниво ЕС. Показателите за разходи по бюджета не са съобразени с актуалните потребности от финансови средства за осъществяване и подобряване дейността на КЗД.

Комисията за защита от дискриминация е независим специализиран орган по равенство и следва да бъде осигурена с достатъчно бюджет, за да изпълнява всички функции и компетенции, свързани с предотвратяване и превенция на дискриминацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Комисията ще съсредоточи своите бъдещи усилия за изпълнение на приоритетите, свързани с основните ѝ дейности, определени от ЗЗДискр., както и за изпълнение на вече набелязаните приоритети, за международно сътрудничество и изпълнение на поети ангажменти.

За да е по-близо до хората, Комисията за защита от дискриминация ще предприеме стъпки към увеличаване броя на своите регионални представители в изпълнение на препоръката на Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността, според която Комисията трябва да разполага със свои регионални представители във всички административни областни центрове.

Комисия за защита от дискриминация, въпреки липсата на достатъчно финансов ресурс, който е съществен проблем за пълноценното реализиране на правомощията ѝ, разписани в Закона за защита от дискриминация, ще продължава да оказва реално въздействие за възпиране и ограничаване на дискриминацията. Превантивната дейност, която осъществява Комисията, е важен фактор за успеха в борбата срещу дискриминацията. Предотвратяване проявите на дискриминация е онзи крайъгълен камък в отношенията между хората, който би дал силата и увереността на нашето общество, че всичко, което е направено, прави се или ще се реализира в бъдеще за гарантиране недопускането на прояви на дискриминация, всъщност е проекция не на някакъв служебен ангажмент, а ясно осъзнат обществен дълг – защита правата на всички граждани в България.

Нашата институция ще продължи да изпълнява важните и отговорни задачи, свързани с осъществяване на външната политика на България, като активно участва в изготвянето на позициите и докладите на страната ни по линия на международните механизми за наблюдение.

Комисия за защита от дискриминация, като единствен орган по равнопоставеност в страната ще продължи работата си за устойчива и ефективна защита на правата на гражданите, за повишаване на административния капацитет и квалификацията на служителите си за ефективното прилагане на антидискриминационното законодателство, за обмен на добри практики и устойчиво партньорство, както и за предприемане на мерки за повишаване информираността на гражданите.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ПРАКТИКА НА КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ ЗА 2024

Решения на Първи специализиран постоянен заседателен състав

Първи специализиран постоянен заседателен състав разглежда казуси, основани на признаците "раса" и "етническа принадлежност", като в настоящото приложение са изнесени подбрани решения от практиката на Първи СПЗС издадени през отчетната 2024 г.

Решение № 157/22.05.2024 г. е постановено във връзка с оплакване от страна на жалбоподателя, че публикуван материал представляващ публично изказване на А. Д. е дискриминационен. Публикацията е със заглавие *„Няма интеграция, която не е пожелана, а задълженията винаги са преди правата!“* от 27.06.2021г., за която сочи, че е публикувана на интернет-страницата на ПП В.М.Р.О. и се твърди, че същата е била публикувана на 26.06.2021г. във Фейсбук-профила на съпредседател на партия В.М.Р.О. – А. Д.

Във връзка с гореизложеното от страна на жалбоподателя се счита, че публикуваният материал представлява публично изказване на А. Д., в качеството му на съпредседател на политическа партия ПП В.М.Р.О. и бидейки депутат в Европейския парламент, с което той е засегнал ромската общност в България, а всъщност адресат на изказването са гражданите на България. В сезиращия КЗД документ е внесено допълнението, че видео материалът е достъпен онлайн и към датата на депозиране на жалбата на двата посочени интернет-адреси. Във връзка с последното в нея се споделя, че съобразно публично достъпните данни на Фейсбук, публикацията в социалната мрежа е получила 43 000 хил. преглеждания, 1200 хил. реакции и 734 коментара.

Жалбоподателят счита, че посочената публикация е дискриминационна. Той сочи, че в случая ромската общност е представена като заплаха за останалата част от населението на страната. Твърди се, че след съобщението на данни в текста в първата част от клипа - относно относителния дял на ромите от населението; проблеми като неграмотност; свързвана в текста с тази етническа група престъпност. Във видеоклипа се посочвало изрично, че „След 30г. те ще са 1 МИЛИОН, ако някой не направи нещо..“. По-нататък в текста се посочвало, че: „Техните защитници (на ромите) рядко са ги виждали в естествения им хабитат“. Допълнено е, че в 0,51 секунда от видео материала е бил заснет А. Д. на фона на залата на Европейския парламент, изричайки следното: „Елате в България да ви покажа как се живее в едно малко населено място, където възрастни хора са тормозени непрекъснато от битова етническа престъпност“, като този призив се съдържал и в писмен вид във видео материала.

В този смисъл жалбоподателят смята, че посочената публикация представлява дискриминация под форма на „тормоз“ на етническа основа, а също така и във форма на подбуждане към дискриминация.

Жалбоподателят пояснява, че принадлежи към ромската общност и този видео материал го кара да се чувства като обект на омраза, подценяване и целенасочено стигматизиране.

Ответната страна Д. застъпва неоснователност и необоснованост на изложените от жалбоподателя твърдения.

След обстоен анализ на фактите и обстоятелствата по преписката, както и от прегледа на оптичен носител тип CD-ROM, съдържащ възпроизвеждане на визираната в него публикация във Фейсбук се установява, че на 20.04.2021 г. А. Д. е публикувал изказване, което, според жалбоподателя Л., е отправило „критични коментари и забележки към актовете на Европейската комисия, уреждащи стратегии и мерки по решаване на въпросите на ромската общност в България“. Видно от приложените материали, фактически се установява и публикуването на статия в електронното издание, в което се изнасят сведения за извършено престъпление, жертва на което е 16-годишно момиче, а дейците са двама пълнолетни, като същата е била общодостъпна на Интернет страницата на „Вестник 24 часа“.

Между страните не се спори относно съдържанието на публикацията, поставена на внимание на решаващия състав. Текстът гласи следното:

„!!Европейската комисия нееднократно през годините пише и твори стратегии, концепции, планове и какви ли още не бумашини по отношение на проблемите с т.нар. циганска интеграция. Дотук обаче едно огромно нищо като конкретни политики и реални решения. Само високопарни фрази, от които винаги е проличавала дълбоката незапознатост с истинските измерения на проблема. И дори нещо повече - непрестанни напъни за налагане на някакви смешни решения на отделните държави и наливане на пари в НПО-та. Проблемът с т.нар. „пазар на булки“ не само е пример за брутално продаване на хора, но и поставя под съмнение всички онези т.нар. европейски ценности и права на човека, за които Европа постоянно прокламира, че защитава. И когато поставям този сериозен проблем в циганските общности на дневен ред пред ЕК, какво получавам като отговор? Едно сервилно, безпомощно и пълно с клишета становище, в което нито за миг не се говори за реални методи за решение на конкретни проблеми.

! Цитирам нелепицата: „Въпреки че компетентните органи на държавите членки носят пълната отговорност за разследването и наказателното преследване на случаи на трафик на хора, като се има предвид сериозността на твърденията. Комисията ще поиска допълнителна информация от националните органи на България относно разследванията на тъй наречените „пазари за булки“ и националните действия

за справяне с подобни практики. ... През пролетта на 2021 г. Комисията ще представи нова стратегия на ЕС за борба с трафика на хора, тясно свързана със стратегията на ЕС за борба с организираната престъпност. Стратегията ще предложи мерки за разбиване на престъпния бизнес модел, за борба с безнаказаността на извършителите и за удовлетворяване на нуждите на жертвите. Тя ще се съсредоточи върху свързаното с пола измерение на престъплението и върху трафика с цел сексуална експлоатация“.

!? Това е престъпно двулично отношение по изключително важен въпрос и е крайно време то да бъде прекратено. Всички приказки и писането на какви ли не документи не водят до нищо съществено, как не го разбрахте за толкова години, уважаеми?! Не се ли научихте, че със стратегии, лозунги и идеалистични пасажки не става? Реалните проблеми в тези общности си седят. И, да, те са грозни, страшни и безпardonно толерирани от всички Вас. И тези дни ставаме свидетели на пореден брутален пример, в който 16-годишно момиче е насилвано и бито в продължение на часове от двама пълнолетни цигани от българско гето в българско село. Махалата и циганското гето раждат престъпност, напрежение, разпад и разграждане на обществото, там се продават хора. Ние домашното отдавна сме си го написали, и то е подредено в Концепцията за решаване на проблема с несоциализираните цигански групи. Но Вашето къде е и още колко мандати ще Ви трябват, за да станете адекватни?!

Решаващият състав на КЗД намира, че спорът, предизвикал отпочването и развитието на настоящото производство, гравитира около тълкуването на един конкретен текст, разпространен в социалната медия Фейсбук, при което жалбоподателят, който се е запознал с неговото съдържание, е идентифицирал наличие на дискриминация при извличане на конкретните авторови послания и използваните от него изразни средства. Противно на това, ответната страна заявява залагането на други цели в своята публикация, които са насочени към обществеността и кореспондират с функциите на поста, който заема, като не припознава твърдените от жалбоподателя последици като цел на Интернет публикацията със съдържанието изложено по-горе.

Относно публикацията, която се съдържа твърдение в жалбата за налично враждебно слово, съставът счита, че следва да бъде извършен и контекстуален анализ, като се посочи, че тя се намира в логическа връзка с реакцията на институцията, в която Д. представлява България, но също така и със споменатата новинарска статия на Интернет страницата „В. 24 ч.“, което придава на електронното изявление характер на коментар, а не на директен призив. Решаващият състав на комисията съобразява релевантните фактически обстоятелства, като от приложения по делото запис на магнитен носител е видно, че А. Д., в коментара си относно актовете, в т.ч. политиките на Европейската комисия заявява, че: „Проблемът с т.нар. „пазар на булки“ не само е пример за брутално продаване на хора, но и поставя под съмнение на всички онези т.нар. европейски ценности и права на човека, за които Европа постоянно прокламира, че защитава“, а в последния пасаж следва експресивно изявление, както следва: „И тези дни ставаме свидетели на пореден брутален пример, в който 16-годишно момиче е насилвано и бито в продължение на часове от двама пълнолетни цигани от българско гето в българско село. Махалата и циганското гето раждат престъпност, напрежение, разпад и разграждане на обществата, там се продават хора“. Семантичното тълкуване на изказването води до заключението, че в публикацията се коментират криминални социологични явления, по-конкретно относно трафик на хора, изнасилване и телесни повреди. По-конкретно се заявява: „Махалата и циганското гето раждат...“, това е единствената част от текста, даваща териториална препратка, но от нея може да се приеме че в текста се прави призив за отделяне на българските граждани от ромски произход от останалата част от населението, както е посочил жалбоподателят в жалбата до КЗД. В текста на публикацията е употребена думата „цигани“, но това не може да се приеме като признак на неравно третиране, още повече като пряка дискриминация, защото е допустимо съгласно официални документи, какъвто е Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите.

Съставът установява, на основание чл. 65, т. 5 от ЗЗДискр., че А.Д. не е извършил дискриминация по отношение на жалбоподателя И.Л. или представителите на ромския етнос, чрез поставяне в обидна и застрашителна среда, нарушение на § 1, т. 1, т.5, т.7 и т.8 от ДР на ЗЗДискр. във връзка с чл. 4 от същия закон по признаци „етническа принадлежност“ и „произход“. Жалбата е оставена без уважение.

В решение № 249/09.09.2024 г. е разгледан казус, с който комисията е сезирана от П. Б. П. и Т. К. П., които са семейство и се самоопределят като български граждани с еврейски произход. В инициативния документ пред КЗД посочват, че от три години, откакто са се върнали от Израел в България, са подложени на постоянна, жестока антисемитска атака от съседите им живущи на адрес - гр. С., ул. „В. М.“ №...

В жалбата се твърди, че са се получили няколко много сериозни инцидента, като за първия е посочено, че е генериран през 2021 г., когато М. С. - зет на С. Г., в присъствие свидетели - приятел на М.С. и съседка от съседна къща, живуща на ул. „В. М.“, Д. Д. взел железен кол от техния двор и разярен тръгнал към жалбоподателя, заявявайки: „Аз тебе в Аушвиц ще пратя да те изгорят“ и благодарение единствено на неговия приятел е бил спрял преди да удари жалбоподателя с железния кол. Жалбоподателите посочват и други междусъседски спречквания, в които е намесван етническият им произход.

Ответните страни оспорват изцяло оплакванията на жалбоподателите и считат, че жалбата е неоснователна.

След проведеното проучване в своето решение Първи СПЗС приема, че интересът от водене на настоящото производство произтича за жалбоподателите от обстоятелството, че те се самоопределят като български граждани с двойно гражданство, включително израелско такова, като изтъкват, че принадлежат

към еврейския етнос. В този смисъл, те се домогват да докажат, че спрямо тях е било упражнено неравно третиране под формата на тормоз от ответните страни, за които се твърди, че са извършили действия и по подбуждане на дискриминация.

Не се спори между страните по преписката, че същите живеят непосредствено едни до други и макар по преписката да не са били представени нарочни доказателства, е прието, че жалбоподателите обитават имот, находящ се в гр. С. на ул. "В. М." № ..., докато ответните страни се ситuirат гр. С. на ул. "В. М." № ...

Страните не спорят, че съседството им е било съпроводено от конфронтации, които са били отключвани по различни поводи, за което отново не са представени и събрани доказателства в конкретика, освен за един „инцидент“, за който е разпитан свидетел.

Не отсъства спор и по обстоятелството, че в редица случаи, когато е имало завишаване на децибели, според жалбоподателите, същите са се обръщали към органите на реда, но по преписката липсват протоколи, удостоверяващи надлежните им действия, но е безспорно, че за случките не е било образувано досъдебно производство.

Не е оспорено и твърдението, че най-големият конфликт между страните се е развил на 15.07.2023г., по-конкретно в нощта срещу следващия ден.

Спорно в конкретния случай е, дали с твърдяното поведение, ответните страни всъщност са реализирали хипотеза на дискриминация под форма на тормоз и/ или подбуждане към дискриминация по защитена характеристика „етническа принадлежност“.

Решаващият Първи специализиран постоянен заседателен състав при КЗД изтъква, че за да бъде квалифицирано дадено деяние като дискриминационно, същото трябва да има цел или резултат нарушаване на принципа на равно третиране и да е обусловено от защитен признак по смисъла на чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. И в двете хипотези - пряка или непряка дискриминация, съгласно нормата на чл.4, ал.2 и ал.3 от ЗЗДискр., законодателят е определил, че следва да е налице „неблагоприятно третиране“ на обекта на дискриминация. „Неблагоприятно третиране“ по смисъла на §1, т.7 от ДР на ЗЗДискр. е всеки акт, действие или бездействие, което пряко или непряко засяга права или законни интереси на индивида.

Първи СПЗС състав е намерил, че в случая не са налице законово определени предпоставки, поради което не може да стигне до извод за наличие на дискриминация по смисъла на чл.5 във вр. с §1, т.1 от ЗЗДискр. По отношение на сочения защитен признак. От фактическа страна, не е безспорно установено по преписката, че жалбоподателите всъщност се ползват от защитена характеристика, признак по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. „етническа принадлежност“, доколкото по преписката всъщност не са били релевирани доказателства в тази насока.

Съставът прима, че липсват факти, от които може да се направи обосновано предложение за възможно осъществяване на неравно третиране поради защитен признак, т. е. за причинна връзка между спорното третиране и защитения признак. Причинната връзка между защитения признак и относителното ощетяване е необходим елемент от фактическия състав на пряката дискриминация, която в случая не е доказана.

По преписката не се събраха и доказателства за открито подбуждане към дискриминация срещу жалбоподателите П. Б. П. и Т. К. П., основани на тяхна етническа принадлежност, произход или гражданство. Нещо повече, между страните не се регистрира различие по линия на заявеното, че всъщност между страните по преписката е била налична добра междусъседска връзка на взаимност и доверие, докато не е настъпил житейски разрыв в техните взаимоотношения. За това свидетелстват показанията на свидетеля И. Б., трето лице, както и тези дадени от Ч.Ц., а и на дъщерята на жалбоподателите, като във връзка с това съставът отчита техните родствени връзки по права линия.

В случая очевидно се касае за конфликт от битово естество, който е бил съпроводен със забележки и изостряне на тона на страните, в който явно са били въввлечени и длъжностни лица от състава на Министерство на вътрешните работи /доколкото около този факт не съществува спор/, но обрисуваното с тази картина трудно би могло да се окачестви като дискриминация под каквато и да е форма предвид категоричната несъставомерност на фактите съобразно с приложимите норми на специалния закон.

По преписката не са доказани заплахите, които се твърди, че са били отправени от ответните страни, каква да е форма на етнически обиди или подбуждане.

Общият съсед на страните по антидискриминационното производство – И. Б., е заявил, че нито една от четирите ответни страни, не е настройвала хора срещу евреите, в частност срещу П. П. и Т.П.. Този свидетел е посочил, че в лично качество никога не е възприемал от тях изявление във връзка с евреите със съдържание, което е посочено в инициативния документ, а именно, че „Евреите не са хора...“.

Жалбата е оставена без уважение.

В решение № 282/07.10.2024 г. е разгледан казус във връзка с достъпа до услуги. В инициативния документ жалбоподателката твърди, че на 09.03.2022 г. тя, придружена от сина си, снаха си и малкия ѝ внук посетили заведението Б. К. – гр. Д. Тя нямала желание да влезе в заведението, но синът ѝ настоял с цел да ги почерпи по случай 8-ми март. Тъй като самото помещение било разпределено на етажи, те посетили втория етаж, където имало кафе-сладкарница. Имало клиенти, но и свободни места. Настанили се срещу бара, но ги попитали дали имат резервация. Отговорили отрицателно и им било отказано обслужване.

Синът ѝ поискал книга за похвали и оплаквания, но им било казано, че нямат такава. На масата според

жалбоподателката нямало и табелка „запазено“.

Жалбоподателката С. казва, че се е почувствала обидена от поведението на две жени от персонала, като предполага, че причина за отказа да бъдат обслужени е мургавия цвят на кожата на нея и снаха ѝ.

По преписката е проведено проучване. От представените доказателства се установява, че жалбоподателката Г. С. на 09.03.2022 г. тя, придружена от сина си, снаха си и малкия ѝ внук посетили заведението Б. К. – гр. Д. Тъй като самото помещение било разпределено на етажи, те посетили втория етаж, където имало кафе-сладкарница. Имало клиенти, но и свободни места. Настанили се срещу бара, но ги попитали дали имат резервация. Отговорили отрицателно и им било отказано обслужване. Ответната страна не оспорва по никакъв начин така изложените твърдения на жалбоподателката въпреки дадените ѝ възможности.

В производствата за защита от дискриминация се прилагат специални правила за разпределяне на доказателствената тежест, установени в разпоредбата на чл.9 от 33Дискр., която гласи: В производство за защита от дискриминация, след като страната, която твърди, че е дискриминирана, представи факти, въз основа на които може да се направи предположение, че е налице дискриминация, ответната страна трябва да докаже, че принципът на равно третиране не е нарушен. Разпоредбата на чл.9 от 33Дискр. въвежда в националното ни право изискванията за разпределяне на доказателствената тежест, установени за производствата за защита от дискриминация в чл. 8 от Директива 2000/43 и чл.10 от Директива 2000/78, които повеляват прехвърляне/ преместване на доказателствената тежест върху ответника, когато ищецът докаже факти, от които може да бъде предположено, че е налице дискриминация. При това не е необходимо пострадалият да доказва пълно и изцяло, че е налице дискриминация, още по-малко е нужно да доказва пълно и изцяло причинно-следствена връзка между защитения признак и по-неблагоприятното третиране. Достатъчно е пострадалият само да докаже факти за *prima facie* дискриминация, които на пръв поглед и пръв прочит дават основание за предположение, че вероятно, но не сигурно, е извършена дискриминация. Специалното правило за разместване на доказателствената тежест при дела за дискриминация е било тълкувано в редица решения на Съда на ЕО по дела за дискриминация по пол, като изискващо от жертвата да докаже факти, от които може да се направи само предположение, че е налице дискриминация, след което ответната страна трябва да обясни и да докаже, че не е нарушила принципа за равенство в третирането, т.е. че е действала разумно и оправдано и че наличието на защитения признак у жертвата няма връзка с по-неблагоприятното третиране. Този стандарт на облекчена доказателствена тежест е приложим и по отношение на дела за дискриминация, не само по пол, но и по други признаци¹. Разпоредбата на чл.9 от 33Дискр., тълкувана в светлината чл. 8 от Директива 2000/43 и чл.10 от Директива 2000/78 и съображения 31-32² от преамбюла на Директива 2000/78, както и съображения 21-22³ от преамбюла на Директива 2000/43 във връзка с чл. 9, ал.2, чл.36 от АПК и чл. 55 от 33Дискр., следва да се разбира, че жалбоподателят е длъжен да изтъкне факти и обстоятелства, а КЗД трябва служебно да събере доказателства, от които да се установи дали твърдените факти са настъпили. В случай че от събраните по инициатива на КЗД или по искане на жалбоподателя доказателства се установят факти и обстоятелства, които сформират предположение или подозрение за извършена дискриминация, тогава доказателствената тежест се прехвърля на ответната страна, която е длъжна да посочи факти и обстоятелства в подкрепа на тезата, че принципът на равно третиране не е нарушен, както и да посочи и/или представи доказателства, които административният орган да събере за проверка и установяване на релевираните от нея аргументи.

Въз основа на събраните доказателства в производството по преписката във връзка с чл.9 от 33Дискр., Първи специализиран постоянен заседателен състав на КЗД установява по отношение на жалбоподателката Г.М. С., с адрес на призоваване: гр. Д., ул. „К“ 61 чрез отказ да бъде обслужена в кафе – аператив „Б. К.“, находящ

¹ Виж т.22 от Заклучението на генералния адвокат от 12.03.2008г. по дело C-54/2007г.: „Това разместване на тежестта на доказване съответства на общностното право и на практиката на Съда в областта на дискриминацията, основана на пола. Както постановява Съдът, „[к]огато е налице *prima facie* случай на дискриминация, работодателят трябва да докаже, че съществуват обективни причини за разликата в заплащането [между работниците от мъжки и от женски пол]. Работниците щяха да са лишени от начин да осигурят спазването спрямо тях на принципа на равно заплащане пред националните юрисдикции, ако представянето на доказателства, които установяват *prima facie* наличие на дискриминация, нямаше за последица преминаването върху работодателя на тежестта да се докаже, че разликата в заплащането всъщност не е дискриминационна“ [15]. В това отношение онова, което важи за случаите на дискриминация, основана на пола, важи и за случаите на дискриминация, основана на етническия произход. Всъщност в член 8 от директивата дословно е повторен текстът на член 4 от Директива 97/80/ЕО на Съвета от 15 декември 1997 година относно тежестта на доказване в случаите на дискриминация, основана на пола [16].“

² Съображения 31-32 от преамбюла на Директива 2000/78

(31) Правилата за тежестта на доказване следва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* дискриминация и за да бъде ефективно приложението на принципа за равно третиране, тежестта на доказване следва да се премести върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация. Не е необходимо ответникът да доказва, че ищецът изповядва определена религия или убеждение, има определено увреждане, на определена възраст или има определена сексуална ориентация.

(32) Не е необходимо държавите-членки да прилагат правилата за тежест на доказване за дела, по които съдът или друг компетентен орган е длъжен да разследва фактите по случая. Така изложените производства са онези, по които ищецът не е длъжен да доказва фактите, а съдът или компетентният орган имат задължението да разследване.

³ Съображения 21-22 от преамбюла на Директива 2000/43

(21) Правилата за тежестта на доказване трябва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* случай на дискриминация и за да се приложи ефективно принципът на равно третиране, тежестта на доказване трябва да се премести върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация.

(22) Държавите-членки могат да не прилагат правилата за тежестта на доказване към процеси, при които съдът или друг компетентен орган са длъжни да разследват фактите по случая. Така упоменатите процеси са онези, при които не се изисква ищецът да доказва фактите, а съдът или компетентният орган са длъжни да разследват.

в гр. Д. и за процесния период стопанисван от „Е. Н.“ ЕООД, гр. С., представлявано от Г. К. Г., е допусната пряка дискриминация чрез отказ от предоставянето на стоки и услуги по признака „етническа принадлежност“, съставляваща нарушение на чл.4 ал.1 от ЗЗДискр. във връзка с чл.4 ал.2 от ЗЗДискр. и чл.37 от ЗЗДискр.

На основание чл.76 ал.1 т.1 от ЗЗДискр. налага на работодателя „Е. Н.“ ЕООД, представлявано от Г. К. Г., принудителна административна мярка като предписва да предприеме ефективни мерки при осъществяване на търговската дейност всички лица от персонала и да се въздържат занапред от извършване на нарушения по чл.37 от ЗЗДискр.

В Решение № 213/16.07.2024 г. е разгледан казус във връзка с публикувана статия със заглавие *„Ексклузивни подробности за бесния ромски екшън с вили и брадви в Л.“* и подзаглавие *„Поводът за мелето е възникнало преди това сбиване на личностна основа в квартал „Хумата“ между синовете на 47-годишния – на 25 г. и 27 г. и техни опоненти от квартал „С.“* на новинарския сайт b.bg, собственост на Информационна агенция „Б.“ ЕООД.

Сигналоподателят смята, че заглавието било насочено към ромския етнос и внушавало, че роми били предизвикали сбиването. Сочи се, че на читателя се наблягало обстоятелството, че ставало въпрос за сериозно престъпление – „екшън“, което „едва ли не по презумпция“ било извършено от роми. По този начин се насаждала етическа омраза в обществото, като се поставяли етикети и се вменявало, че лицата от ромски етнос били престъпници.

Според състава нежеланото поведение, предмет на оплакванията на сигналоподателя, се явява процесната статия, и по-конкретно самото заглавие и фраза „ромски екшън“. Споменава се малцинствена група или по-точно „етическата принадлежност“ на участници в криминална новина, в контекста на която е използвана и думата „екшън“, предвид темата на статията и описаните събития в инцидента. Съставът установява, че самата статия излага събитията без да посочва, а оттам и не подчертава етическа принадлежност, като описва въпросния инцидент, причините и протичането му с изрази, типични за отразяване на такъв тип журналистически стил като „сигнал за масов бой“, „в дома на бащата и сина нахлули 10-12 човека“, „според показанията поводът за екшъна бил..“ и т.н.

Съставът отчита, че съществуват негативни нагласи сред едни представители на обществото, които биха стереотипизирали други такива, ако принадлежат към малцинствен етнос например. В случая от значение е, че единствено в заглавието се споменава етническа принадлежност, която е в словосъчетание с израза „бесен екшън“, като такъв тип експресивни изрази не са рядкост в публицистичния стил, нито представляват определение или окачествяване на участниците, предмет на статията, а изразяват събитие, изразено с жаргонен израз, придаващ естеството на събитието. По този начин, чрез израза „бесен екшън“, читателят може предварително да добие представа какво описва статията, както и да бъде заинтригуван да я прочете.

Относно останалите елементи от фактическия състав, в такъв тип съдебна практика обичайно е тълкуването на членуваната дума – „...лицето...“ от разпоредбата на §1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. да бъде в тесен смисъл, като се има предвид, че законодателят е избрал това изрязване с цел да избегне санкционирането на абстрактни съждения, писания и идеи, насочени към неопределен кръг лица от етноси, раси, религиозни общности, полове и прочие, а конкретно поведение...насочено към конкретно лице или група лица (В. П., Тормоз на етническа основа чрез публикация). Аналогично, за да бъде съставомерен, тормозът трябва да има последствия за определена и конкретна среда, елемент от фактическия състав, който също не е налице в настоящото производство.

Предвид гореизложеното, съставът счита, че процесната статия и предмет на настоящия спор не позволява разширително тълкуване на ЗЗДискр., което би надхвърлило целта на антидискриминационния закон и би създавало предпоставки за ограничаване свободата на словото, включително авторския стил и избор на изразни средства, което би съставлявало прекомерна намеса в журналистическия и творчески процес.

Чл. 10 от Европейската конвенция по правата на човека и основните свободи посочва, че всеки има правото свободно да изразява мнението си, но разпоредбата още съдържа и особена рестрикция, гласяща, че това право и свобода се упражняват със задължения и отговорности, включително такива, които са необходими за едно демократично общество, в което други права не са засегнати. В този смисъл, свободата на изразяване не може да засяга основни човешки права като равното третиране, а оттам и да осъществява дискриминационен акт по защитен от закона признак като „етническа принадлежност“, каквито са и претенциите на сигналоподателя. Освен европейското законодателство, аналогична правна разпоредба е включена в чл. 39, ал. 1 от Конституцията, която гласи, че всеки има правото да изразява мнение и да го разпространява, чрез слово-писмено, устно, чрез звук, изображение или по друг начин. Също както ЕКПЧ, изключение от това прогласено от Конституцията право е посочено в ал. 2 на същия член, където се казва, че *„...не може да се използва за накърняване правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред“*.

Една от основните цели на въпросните ограничения в горесцитираните разпоредби, касаещи свободата на словото са насочени към елиминиране езика на омразата, който няма легална дефиниция във вътрешното ни законодателство, но в Препоръка № 20 от 1997 г. на Комитета на министрите на Съвета на Европа за езика на омразата, в приложението към нея, в позиция „обсег“ е дефинирано, че езикът на омразата се разбира

като обхващащ всички форми на изразяване, които разпространяват, подтикват, насърчават или оправдават расова омраза, ксенофобия, антисемитизъм или други форми на омраза, основаващи се на нетолерантност, включително: нетолерантност, изразяваща се в агресивен национализъм и етноцентризъм, дискриминация и враждебност към малцинствата, преселниците и имигрантите.

Езикът на омразата е свързан и с подбуждане към дискриминация, каквито претенции излага и сигналподателя в своите оплаквания относно процесната статия. За да е налице такова, разпоредбата на § 1, т. 5 трябва да е налице: *“Подбуждане към дискриминация” е пряко и умишлено насърчаване, даване на указание, оказване на натиск или склоняване към извършване на дискриминация.*

От представените по-горе характеристики на процесната статия е видно, че никой от елементите на визираната разпоредба не са на лице. Следователно и оплакванията за тормоз и преследване по см. на 33Дискр. са неоснователни, тъй като процесната статия не може да бъде определена като език на омразата, и аналогично не попада в полето на рестрикциите на свободата на словото съгласно чл. 10, ал. 2 от ЕКПЧ и чл. 39, ал. 2 от КРБ, нито във фактическия състав на специалната правна норма на подбуждане към дискриминация по см. на § 1, т. 5 от ДР на 33Дискр.

Съставът установява, че ответната страна на своята интернет страница – b.bg, е публикувала етичен кодекс, в който са включени разпоредби свързани със спазване на забраната за дискриминация, а именно:

„2.5.1 Като уважаваме правото на всеки да живее в сигурност и безопасност, няма да публикуваме материали, подбуждащи или насърчаващи омраза, насилие и всякаква форма на дискриминация.

2.5.2 Няма да посочваме расовата, религиозната, етническата принадлежност, сексуалната ориентация, умственото или физическото състояние, ако тези факти нямат съществено значение за смисъла на информацията.“

Видно от т. 2.5.2., Кодексът уточнява, че етническата принадлежност няма да бъде споменавана в публикувания материал, ако няма съществено значение за смисъла на информацията. В случая спорен е въпросът дали в процесната статия упоменаването на етноса в заглавието е от значение.

Съставът установява, че ответната страна не е осъществила дискриминация и „тормоз“ по см. на § 1, т. 1 от ДР на 33Дискр. по защитения съгласно чл. 4, ал. 1 от 33Дискр. признак „етническа принадлежност“, чрез публикуваната статия в новинарския сайт „Blitz.bg“ на 09.08.2022г., със заглавие „ЕКСКЛУЗИВНИ ПОДРОБНОСТИ ЗА БЕСНИЯ РОМСКИ ЕКШЪН С ВИЛИ И БРАДВИ В Л.“, спрямо лица от ромски произход и е оставил инициативния документ без уважение.

Решения на Втори специализиран постоянен заседателен състав

В своята практика Втори специализиран постоянен заседателен състав многократно е подчертавал, че синдикалните права и правото на сдружаване на работниците и служителите в синдикални организации и структури в Република България са основни и неотменни конституционни права и представляват неотменна част от човешките права. Съставът е разгледал и решил специфичен казус, свързан с твърдение за нарушение на права по Глава втора, Раздел I „Защита при упражняване правото на труд“ по чл. 21 от 33Дискр. и признак „членуване в синдикална организация“ по чл. 8, ал. 3 от КТ.

Конкретен пример е **Решение № 318/21.10.2024 г.** Производството по преписката е образувано по жалба, подадена от Е. Г. Ж. срещу инж. А. Д. - Б. – директор на гимназия - гр. С. Жалбоподателката сочи, че е работила на длъжност старши учител по български език и литература. На 02.12.2022 г. ѝ била връчена заповед на основание чл. 328, ал.1 т.10, предложение първо от Кодекса на труда, за прекратяване на трудовото ѝ правоотношение - придобиване право на пенсия за осигурители стаж и възраст 61 г. и 10 м., които по справка на ръководството се навършвали същия ден. Смята, че това се дължи на факта, че е председател на секцията на синдикалната организация на КТ „П.“ в гимназията.

Отбелязва, че в гимназията продължавали да работят колеги, прехвърлили с повече от две години необходимата пенсионна възраст и осигурителен стаж, и твърди, че ответната страна в качеството ѝ на директор на гимназията, не е приложила еднакви критерии при прекратяване на трудовите правоотношения. Моли Комисията да установи налице ли е дискриминация при прекратяване на трудовото ѝ правоотношение.

Ответната страна е представила справка за всички служители от педагогическия и непедагогическия персонал, които в периода от 2019 - 2022 година са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, както и основанията за прекратяване на трудовите им правоотношения, и съставът установява следното:

През 2019 г. трима преподаватели от гимназията са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, и трите са прекратили трудовите си правоотношения по тяхна инициатива на основание чл.327, ал.1, т. 12 от КТ, т.е. поради придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. И трите са били членове на синдикалната организация на СБУ към КНСБ в гимназията.

През 2020 г. петима преподаватели са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, като четирима от тях - са прекратили трудовите си правоотношения по тяхна инициатива на основание чл.327, ал.1, т. 12 от КТ. Само с преподавателя С. Г. трудовото правоотношение е прекратено на основание чл.328, ал. 1, т.10 от КТ от работодателя с предизвестие. Всички тези лица също са били членове на синдикалната организация на СБУ към КНСБ в гимназията.

През 2021 г. седем лица са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, като шест от тях са прекратили трудовото си правоотношение по взаимно съгласие на основание чл.-325, ал. 1, т.1 от КТ, а един от тях – Й. П. го е прекратила по собствена инициатива - на основание чл.327, ал. 1, т. 12 от КТ. Отново всички те са били членове на синдикалната организация на СБУ към КНСБ в гимназията.

Разпоредбата на чл. 21 от ЗЗДискр. изисква работодателят да прилага еднакви критерии при упражняване на правото си за едностранно прекратяване на трудовото правоотношение с работниците и служителите в хипотезите на чл. 328, ал. 1, т.2-5, 10, 11 и чл. 329 от КТ, или в хипотезите в които работодателят упражнява едностранно правото си да прекрати трудовите правоотношения с работниците и служителите. Предвид това посочените лица, които са прекратили трудовите си правоотношения по собствена инициатива или по взаимно съгласие с работодателя, не могат и не следва да бъдат сравнявани с жалбоподателката, тъй като същите, макар и придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, не са в сравнимо сходно положение с Е. Г. Ж., доколкото това на жалбоподателката е прекратено в хипотезата на чл.328, ал. 1, т. 10 от КТ.

По отношение на две от изрично посочените от жалбоподателката в жалбата лица - Т. М. и Д. Х. съставът е установил, че те не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст и с тях трудовите правоотношения не са прекратени, тъй като единия не е достигнал необходимия стаж, а другия не е достигнал необходимата възраст. Поради което тези лица също не са в сходно на жалбоподателката положение и не могат да бъдат сравнявани с нея в конкретния случай.

Лицата, чиито трудови правоотношения са прекратени на основание чл.328, ал. 1, т. 10 от КТ са 9. От представените по преписката доказателства се установява по категоричен начин, че с пет от тях трудовите правоотношения са прекратени веднага след като тези лица са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, съгласно условията за пенсиониране по КСО, също като това на жалбоподателката.

Съставът е счел, че от представените доказателства прави впечатление, че лицата В. А. и И. Г. са на по-висока възраст от необходимата за пенсиониране, но също така от представената по преписката справка е видно, че не им е достигал необходимия стаж за пенсиониране. В момента, в които са го придобили, трудовите им правоотношения са прекратени.

От представените по преписката доказателства се установява още, че посочените пет лица, към датата на прекратяване на трудовите им правоотношения са били членове на синдикалната организация на СБУ към КНСБ в гимназията, а лицето Р. С. е била член на Синдикалната секция на Синдикат Образование към КТ „П.“ също като жалбоподателката.

От представената справка е видно, че е забавено пенсионирането само на трима преподаватели. И тримата също са членували в синдикалната организация на СБУ към КНСБ. Аргументът на директора на гимназията е, че забавеното пенсиониране на тези лица е основано на няколко обективни критерия, свързани с правилното организиране на учебния процес и нормалното функциониране на училището, с предметите, по които тези преподаватели преподават, както и с притежаваните от тях професионални качества и опит. Също така и допълнителни функции, които същите са изпълнявали в училището.

От установеното съставът е стигнал до извод, че директорът на гимназията не е осъществила нарушение на разпоредбата на чл. 21 от ЗЗДискр. В случая директорът е приложил еднакъв подход с всички учители, които са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. С всички тях трудовите правоотношения са прекратени поради придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на основание чл. 328, ал. 1. Т. 10 от КТ. Действително с някои от тях това е станало около две и повече години след като са придобили това право, а с други включително и жалбоподателката веднага след като са отговаряли на условията за пенсиониране.

От съпоставяне на данните от изисканата от състава и представена от ответната страна справка съставът е счел, че прекратяването на трудовото правоотношение на основание чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ е право на административния орган и единственото условие да я упражни, е наличието на съответния осигурителен стаж и възраст, и в случая ответната страна, в качеството си на работодател на жалбоподателката, е упражнила правото си на оперативна за самостоятелност, законно право и правомощие да прекрати трудовото правоотношение на Е. Г. Ж. на основание по чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ - придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Приетият от работодателя поэтапен ред за освобождаване на учителите не представлява форма на неравно третиране. Освобождаването на учителите в пенсионна възраст, работодателят е извършил поэтапно въз основа на приетите от него еднакви критерии, като между освободените има както членове на синдикалната организация на КНСБ, така също и членове на КТ Подкрепа. Без значение в случая е поредността на освобождаването, тъй като прекратяването на трудовите правоотношения е в оперативната самостоятелност на работодателя. Не се доказва в случая, че критерия за освобождаването на жалбоподателката да се различава от приложения такъв спрямо колегите ѝ в сравнимо сходно положение. Поради което липсва осъществено от работодателя неравенство в третирането, което да се дължи на защитен признак по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

Съставът е установил, че ответната страна не е извършила нарушение на права по Глава втора, Раздел I „Защита при упражняване правото на труд“ по чл. 21 от ЗЗДискр., както и не извършила дискриминация по признак „членуване в „синдикална организация“ по чл. 8, ал. 3, във вр. с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. при прекратяване на трудовото правоотношение на жалбоподателката Е. Г. Ж.

Предвидената в Глава втора, Раздел I от ЗЗДискр. - Защита при упражняване право на труд, е регламентирана от законодателя, за да не бъдат подлагани на пряка или непряка дискриминация работниците и служителите при наемането им на работа или на работното им място. Целта на ЗЗДискр. е да предостави цялостна и всеобхватна закрила от дискриминация при упражняване правото на труд, както преди възникване на трудовото правоотношение (чл. 12 от ЗЗДискр.) и по време на неговото съществуване (чл.чл. 13-19 от ЗЗДискр.), така и в случаите на неговото прекратяване.

В Решение № 145/16.04.2024 г. предмет на производството са оплакванията на В. Д. за извършена дискриминация по признак „пол“ спрямо него, при провеждането на конкурс, подбора и назначаването на детски учител, като оплакванията са насочени срещу ДГ „М“, ДГ „П. Ю, ДГ „Р“, ДГ „Д.“, ДГ „Д. с.“ и ДГ „С. Б.“, както и срещу Община Б., кмета на община Б. в процесния период и РУО – Б.

Установено е, че жалбоподателят притежава диплома за завършено висше образование образователно-квалификационна степен „бакалавър“, специалност „Психология“, както и за образователно-квалификационна степен „магистър“, специалност „Предучилищна педагогика“. Видно от доказателствата жалбоподателят в процесния период е кандидатствал за постъпване на работа като детски учител в няколко детски градини / всички – ответни страни в производството/, като след явяване на конкурсите не е бил назначен в нито една от детските градини, като В. Д. счита, че причината за това е, защото е от мъжки пол.

Настоящият състав е кредитирал представените по преписка доводи от директор на ДГ № 3 „Д.“, че в качеството си на работодател за нея е важно да избере най-подходящия кандидат във връзка с възрастта на децата в предучилищна възраст, за които предстои да пристъпят прага на училището, за което съответно е нужна добра и качествена подготовка.

Съставът е установил, че в процесния период са проведени конкурсни процедури за назначаване на учители в детските градини, като жалбоподателят е взел участие в същите. Видно е, че В. Д. е одобрен по документи и поканен за събеседване в ДГ „Д. с.“, като от 12 заявления до събеседване са допуснати 11 кандидати. В ДГ № 10 „М.“ също е допуснат до събеседване, като от 22 кандидати до интервю са допуснати 17 кандидати. Аналогично са протекли събитията в ДГ „Д.“ и в ДГ „П. ю.“, където В. Д. е бил допуснат по документи до следващата конкурсна фаза. Видно от представените по преписката доказателства е, че в изискванията за заемане на длъжността никъде не е посочено изискване кандидатстващият да е от определен пол. Съставът установи по безспорен начин, че проведеният конкурс за 1 /една/ свободна позиция за длъжността „учител“ в ДГ № 10 „М.“ е спечелен от В. И. М., като същата притежава 1 година и 7 месеца стаж и се е справила с поставения казус, а оценката на Комисията е „Кандидатът е подходящ за заемане на длъжността. Отговаря на условията, уверен е и има опит във всяка възрастова група. Притежава творческо мислене и иновативен подход.“ В сравнение В. Д., с 1 месец стаж, е получил заключението, че е „Уверен и спокоен при отговорите. Споделя честно и откровено нещата, с които е запознат и тези, с които не е. Смята, че знанията от магистратурата не са достатъчни за работа в реална среда, но е готов да натрупа опит и като заместник в ДГ.“. От така изложените обстоятелства съставът е заключил, че В. Д. не е нает, като при провеждането на конкурса е предпочетен по-добър и квалифициран кандидат от него, като жалбоподателят е споделил, че самият той не се чувства достатъчно подготвен. Следователно дори споделената самооценка на В. Д. свидетелства за обективния критерий при направения подбор, а именно квалификацията и подготовката на кандидатите. Съставът е установил, че при провеждането на конкурса до събеседване са допуснати 17 кандидати, от които единствено В. Д. е от мъжки пол. Същият обаче не е назначен за обявената свободна позиция не защото е от мъжки пол, а поради необходимостта да бъде назначен най-подготвеният, квалифициран и издържал конкурса кандидат, каквато се явява В. М., спечелила конкурса в ДГ „М.“. От представените становища е видно, че по сходен начин се е развил конкурсът и в ДГ „Д.“, който е спечелен от С. М., която има 20 години професионален опит на длъжността старши учител и близо 3 години главен учител. Ответната страна – директора на ДГ „Д.“ е приложила писмени доказателства – копия от подадените документи за участие в подбора, видно от които между спечелилия конкурса кандидат и жалбоподателя има драстична разлика в притежавания опит и квалификация. Видно от представените писмени доказателства в ДГ „П. ю.“ жалбоподателят отново не се е справил с поставените задачи и въпроси и съответно не е преминал успешно подбора за назначаване. В становището си директора на ДГ № 2 „С. Б.“ сочи, че В. Д. не е показал необходимите знания и компетентности в областта на предучилищната педагогика, както и нужни специфики за работа с деца със СОП, въпреки завършеното му образование.

Съставът е отчел, че конкурсните процедури за назначаване на служители на работа по естеството си представляват състезателен подбор, в който въз основа на документи, интервю, решаване на тест или задачи и други методи кандидатът следва да убеди конкурсната комисия, че е най-подходящ за обявената за свободна длъжност. Комисията осъществява прецизен подбор с оглед на изискванията за заеманата длъжност и избира толкова кандидати, колкото свободни позиции е обявила, в случай че има толкова на брой подходящи и подготвени сред тях. Разпоредбата на чл. 7, т. 5 от Закона за защита от дискриминация гласи, че не представлява дискриминация определянето на изисквания за минимална възраст, професионален опит или стаж при наемане на работа, при условие че това е обективно оправдано за постигане на законна цел и средствата за постигането ѝ не надвишават необходимото. Per argumentum a fortiori не представлява дискриминация, прилагането на тези изисквания и съответно изборът на кандидат с по-дълъг стаж и професионален опит.

Съставът е установил, че в ДГ „Р“ е назначен учител от мъжки пол – Г. А. – музикален педагог, а в ДГ № 2 „С. Б.“ работи служител от мъжки пол като „логопед“, както и квалифицирани преподаватели от мъжки пол по допълнителни дейности. Видно от представено становище Началник на РУО – Б. за учебната 2022/2023 г. в детските градини на територията на Област Б. работят общо 15 мъже педагогически специалисти, като е представен поименен списък на лицата, длъжностите които заемат и детските градини, в които работят.

Съставът е установил, че никъде не са били упоменати изисквания за пол при обявяването на свободните работни места. От събраните по преписката доказателства заседаващият състав е заключил, че с действията си ответните страни – директори на посочените детски градини, Кмет на Община Б. /в процесния период/, РУО – Б., и Община Б., представлявана от кмета, не са извършили дискриминация по признак „пол“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. спрямо жалбоподателя В. Д.

В Решение № 257/18.09.2024 г. са разгледани оплаквания за извършена дискриминация под формата на „тормоз“ по смисъла на §1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. по признак „пол“ по чл. 4, ал. 1. Производството е образувано по жалба, подадена от Ж. А. К. и П. Ц. Н. срещу З. С. З., с оплаквания за публични изявления, за които се твърди, че са направени от З. С. З. – народен представител в 49-ото Народно събрание, като се сочи, че същите са насочени срещу трансполовите/ транссексуални и интерсекс хората.

Във връзка с активната легитимация в производството се заявява, че жалбоподателят Ж. К. е роден с женски генитален пол, но има небинарна полова (джендърна) идентичност, т.е. половата му идентичност не попада в категориите мъж или жена, и че не е преминал през съдебна процедура за промяна гражданския пол.

По отношение на жалбоподателя П. Н., се сочи, че поради синдром на андрогенна резистентност (порано наричан Синдром на Морис) е роден с женски генитален пол, но мъжки фенотипен пол (с ХУ полова двойка хромозоми) - вид междуполово (интерсекс) състояние. Твърди се, че в детската си възраст, след установяване на самоопределението му като мъж, както и против волята му, полът му е коригиран хирургически чрез отстраняване на част от мъжката му полова морфология, за да бъде приведен във вид, съответен на вписания при раждането му граждански пол, и сочи, че е преминал през съдебна процедура за промяна гражданския пол.

По смисъла на специалния, закон интерес от водене на антидискриминационно производство имат жалбоподателите, когато защитават свои материални права, свободи или законни интереси пред административния орган. В случая съставът е извлякъл ясно и недвусмислено, че Ж. А. К. и П. Ц. Н. са потърсили от КЗД защита срещу дискриминационно засягане на техни лични права или законни интереси, непосредствено породени от заявената от тях полова принадлежност и/или полова идентичност.

Относно оплакванията за нарушение на ЗЗДискр. е посочено, че искането се основава на публикация на ответната страна в социалната мрежа „Ф“, в която се коментира статията относно решение на Върховния касационен съд, озаглавена „Върховният съд забрани юридическата смяна на пола“, като същата била публикувана от онлайн медията „Е.“ на 20.02.2023 г. В жалбата се твърди, че на 21.02.2023 г. З. С. З. е публикувал електронен образ (екранна снимка или „скрийншот“) на медийната публикация в личния си профил в социалната мрежа „Ф“, чиито адрес е посочен.

Жалбоподателите представят, под формата на разпечатка, публикация от „Ф“ без заглавие от „З. З.“ от 21.02.2023г., с позоваване към статия от информационната страница „Е.“ озаглавена „Република България разбира понятието „пол“ само в биологичния му смисъл – Върховният съд забрани юридическата смяна на пола.“ и посредством публикацията във „Фейсбук“.

От особено голямо значение в случая съставът намира заявлението за липса на авторство на ответната страна З. С. З., който категорично поддържа липса на причастост към случая и отрича да е титуляр на самия потребителски профил, от името на който е направена публикацията. Значението на този въпрос е важен от гледна точка даване на отговор и на неизвестните, свързани с пасивната легитимация по преписката, от една страна, а във връзка с това и със задействане ключовия принцип при доказването в антидискриминационното производство - за разпределяне на доказателствената тежест. Не на последно място – авторството, съответно липсата на такова, има пряко отношение към основателността на жалбата, сезираща КЗД.

Съставът споделя, че няма и не може да бъде установена презумпция за авторство на публикации в социалните мрежи, когато определен профил е озаглавен с името на лицето, на което се дава вид, че принадлежи, което налага доказване във всеки отделен случай при условията на пълно и главно доказване. Това е един положителен факт, отделен от факта на съществуването на самата публикация. В конкретния случай, предвид, че оплакванията се основават именно на това, че текстът е публикуван точно от този автор, то този самостоятелен факт попада в обхвата на чл.9 от ЗЗДискр. С оглед на това, текстът изисква с цел установяване на този факт, твърдението, че ответната страна е автор на публикацията, да бъдат представени годни доказателства. Това е така, защото всички твърдения се трансформират във факти, когато те бъдат установени по надлежния ред – чрез всички допустими доказателствени средства.

В конкретния случай, приетата по преписката разпечатка от визирания в жалбата „Ф“ профил, показва, че явно в известен период от време същата е фигурирала в него. Това съставът приема, като отбелязва, че в съставения протокол, заведен по описа на КЗД, същият посочва, че при опит за достъпването ѝ чрез представения в жалбата адрес: <https://www.facebook.com/...>, при отваряне на линка излиза информация, че страницата

не е налична към момента. Във връзка с това, съставът отчита, че специалист на КЗД е проверил и другия представен адрес <https://.....>, който възпроизвежда публикация аналогична на представената с разпечатката към жалбата.

Тежестта да се докажат фактите, въз основа на които може да се направи предположение, че е налице дискриминация, тежи в антидискриминационното производство върху жалбоподателите, които в случая не ангажират доказателства, от които по безспорен и категоричен начин съставът да приеме, че именно ответната страна е автор на изразите и публикацията.

Съставът установява, дори и предвид представените на Комисията екранни снимки от горепосочения профил във „Ф“, тъй като те всъщност не установяват, че ответната страна е автор на публикациите, материализирани в тях, с което жалбоподателите се домогват по същество да докажат, че З. С. З. оперира с целия профил. Това, което се установява с тях е отново фактът на наличие на въпросната публикация в посочения профил, а не че той еднолично е поместил същите там. Нещо повече, в рамките на откритото заседание по преписката, самият процесуален представител на жалбоподателите допуска, че от „името на ответника е проведена, както и в проведената предизборна кампания „наскоро““ /цитат/. Следователно, недопустимо е да презюмираме, че всякога, когато даден пост или статус в социална мрежа се прави през профила на публични личности, то това става с тяхно знание, съгласие или позволение. И именно липсващото звено в изградената доказателствена концепция на жалбоподателите е този – по никакъв начин не е установено, че разглежданата публикация е извършена еднолично от ответната страна и/ или по негова воля. Тази теза решаващият състав поддържа, въпреки, че екранната снимка в полето на браузъра е на ответната страна /това е ноторен факт, тъй като З. С. З. е публична личност – народен представител и има снимка на интернет страницата на Народно събрание на Република България, а и самият той не го е оспорил/ и въпреки, че в профила има „лични снимки с неговата баба“, пак поради причина, че не става ясно дали те фигурират там със съгласието на ответната страна. Ето защо съставът е намерил, че фактът на авторството се установява с доказателства, а не по асоциация.

Съставът е отчел, че изначално жалбата не е била формулирана по начин, по който ясно да има изложение на всички факти и обстоятелства, поради което и докладчикът е информирал жалбоподателите за констатираните нередовности, съставляващи пречка за разглеждане на инициативния документ в първоначалния му вид. Доколкото същата е подадена в законоустановения в чл. 52, ал. 1 срок от датата, на която се твърди, че е осъществено нарушението и в отговор са конкретизирани някои обстоятелства, без обаче да се изясни кои думи и изрази, всеки един от жалбоподателите счита за тормоз по отношение на него лично, то съставът е намерил, че оплакванията им са насочени към публикацията в нейна цялост – съответно въпросът с авторството касае текста в цялост.

Съставът не е установил недвусмислено, че профилът във „Ф.“ с име З. З., в който се твърди, че е била качена приложената снимка и статия, са от профил на ответната страна във „Ф“, както и че самият З. З. е физическият автор на изявлението и е поставил препратка към статия в електронното издание „Е“. Липсват доказателства, въз основа на които да се направи извод, че именно ответната страна лично е поместила публикацията - профил във „Ф.“ може да регистрира всеки.

Доколкото съставът е приел, че авторство в случая не може да бъде установено по изискуемия от процесуалния закон категоричен и несъмнен начин, то в случая е сметнал за безсмислено да се обсъжда доколко съдържанието на коментираната публикация съставлява дискриминация под формата на „тормоз“ по смисъла на и дали в случая е налице законоустановен защитен признак по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр.

Съставът е установил, че от страна на З. С. З., не е извършена дискриминация под формата на „тормоз“ по чл. 5 от ЗЗДискр. във връзка с параграф 1, т. 1 от ДР от ЗЗДискр. по признак „пол“ по отношение на Ж. А. К. и П. Ц. Н.

През отчетната година Втори специализиран постоянен заседателен състав е разгледал оплакване за извършена дискриминация, свързана с определяне основното месечно възнаграждение на служител, което е определено в разрез с разпоредбата на чл.14 от ЗЗДискр. Конкретен пример за това е **Решение № 80/26.02.2024г.**

Производството по преписката е възобновено, съобразно влязло в сила Решение № ... г., постановено по адм.д. №.../.. г. на Административен съд-София град, с което съдът връща на КЗД делото за произнасяне по съществото на жалбата.

В жалбата си П. Д. излага твърдения, че при прекратяване на служебното му правоотношение с институцията АЗ поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, е бил подложен на дискриминация като не му било изплатено полагащото му се допълнително материално стимулиране за постигнати резултати /ДМСПР/ за второто тримесечие за 2016 г. Посочва, че след получаване на заповедта за прекратяване на трудовото му правоотношение с работодателя АЗ му били изплатени по надлежен ред всички полагащи му се суми при пенсиониране, без парите от допълнителното възнаграждение за постигнати резултати с аргумента, че тъй като не е служител на администрацията към момента на разпределение на средствата, не получава ДМСПР. Счита, че е несправедливо третиран, тъй като на всички служители от Д „БТ“ – гр. С. З., били изплатени средства за допълнително материално стимулиране за постигнати резултати освен на него.

Безспорно от приложените доказателства по преписката е установено, че изплащането на допълнителното възнаграждение за постигнати резултати за второто тримесечие на 2016 г. за служителите в АЗ е извършено в съответствие с разпоредбите на Наредбата за заплатите на служителите в държавната администрация, която се прилага за служителите по служебно и по трудово правоотношение в държавната администрация, както и в съответствие с Вътрешните правила за заплатите в АЗ, които са били в сила към момента на прекратяване на служебното правоотношение на жалбоподателя и относими за всички служители в институцията, и писмо на изпълнителния директор на АЗ. Конкретните правила за определяне на допълнителните възнаграждения за постигнати резултати и са посочени в Приложение № 2 на Вътрешните правила за заплатите на АЗ. Съгласно т.6 от към чл. 26 от Правилата за определяне на допълнителните възнаграждения за постигнати резултати (Приложение № 2 към чл. 26, ал. 6) при прекратяване на служебните и трудовите правоотношения на служителите на АЗ без виновно поведение, същите могат да получат допълнителни възнаграждения за съответното тримесечие, при условие, че имат поставена оценка за изпълнение на задълженията.

Установено е, че на жалбоподателя е връчено на 09.06.2016 г. едномесечно писмо-предизвестие от органа по назначаване за едностранно прекратяване на служебното му правоотношение – при придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Безспорно също е установено, че след дата 09.06.2016 г. в АЗ е постъпила информация от първостепенния разпоредител с бюджетни средства въз основа на която е стартирала подготовка и процес на оценяване на служителите, определянето, разпределението и изплащането на средствата за допълнителни възнаграждения за постигнати резултати за период на оценяване 01.04.2016 г. – 30.06.2016 г. С писмо на изпълнителния директор на АЗ са дадени насоки и указания за правилното оценяване на служителите, сред които указания е посочено, че при прекратяване на служебните и трудовите правоотношения на служители на АЗ, без виновно поведение, същите могат да получат допълнително възнаграждение за съответния период при условие, че имат поставена оценка за изпълнение на задълженията и правоотношението им не е прекратено към момента на издаване на заповедта за изплащане на допълнителни възнаграждения за постигнати резултати /ДВГП/.

Посочено е също, че при прекратяване на служебните и трудовите правоотношения поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, служителите получават допълнителни възнаграждения за съответния период при условие, че имат поставена оценка за изпълнение на задълженията и правоотношението им не е прекратено към момента на издаване на заповедта за изплащане на ДВГП.

Видно е, че на 12.07.2016 г. е издадена заповед на изпълнителния директор на АЗ за разпределение на допълнителни възнаграждения за постигнати резултати съгласно т.19 от Приложение 2 „Правила за определяне на допълнителни възнаграждения за постигнати резултати“ към Вътрешните правила за заплати в АЗ, един ден след прекратяване служебното правоотношение на жалбоподателя. Установи се, че към датата на издаване на Заповедта за изплащане на допълнително възнаграждение за постигнати резултати за периода 01.04.2016 г. до 30.06.2016 г. П. Д. не е бил държавен служител в АЗ. Служебното му правоотношение е прекратено, считано от 11.07.2016 г. на основание чл.106, ал.1, т.5 от Закона за държавния служител, с изтичане на срока на едномесечното предизвестие от страна на органа по назначаване.

Безспорно е, че невключването на жалбоподателя в посочената Заповед е пряко следствие от указания, дадени в писмо от 30.06.2016 г. на изпълнителния директор на АЗ, а именно да не е налице прекратяване на служебното правоотношение със служителя. В писмото изрично е посочено, че при прекратяване на служебните и трудовите правоотношения поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, служителите получават допълнителни възнаграждения за съответния период при условие, че имат поставена оценка за изпълнение на задълженията и правоотношението им не е прекратено към момента на издаване на заповедта за изплащане на ДВГП.

От представените доказателства е видно, че освен жалбоподателя още трима служители са с прекратено правоотношение на същото основание като жалбоподателя, на които също не е изплатено ДВГП и четиринадесет служители с прекратено правоотношение на друго основание, различно от придобиване на пенсия за осигурителен стаж и възраст, на които също не е изплатено ДВГП, т.е. жалбоподателят не е единственият служител, на когото не са изплатени ДВГП.

Установено е, че същите указания са прилагани и за изплащане на ДВГП за последващи периоди на служителите на АЗ, т.е. касае се за постоянна практика и по следващи периоди, тъй като видно от представена справка за напуснали служители през 2016 г. 2017 г. и 2018 г., до издаване на заповед за изплащане на ДВГП, са налице и други служители през съответните години с прекратени трудови/служебни правоотношения преди издаване на заповед за изплащане на ДВГП, които не са получавали ДВГП на същото основание, което опровергава твърдението на жалбоподателя за неравно третиране и субективно отношение спрямо него.

В конкретния случай липсва посочване за защитен признак, носител на който да е жалбоподателя П. Д. пред КЗД, което обуславя липса на елемент от фактическия състав на някой от дискриминационните форми. Оплакването на П. Д. за неравното му третиране от страна по „упражняване право на труд“ във връзка с определяне и изплащане на суми за ДВГП, не намира опора в закона. От събраните доказателства по преписката не може да се направи извод за нарушение на чл.14, ал. 1 и ал.2 от ЗЗДискр., тъй като в случая оплакването в жалбата не касае осигуряване на еднакъв или равностоен труд по смисъла на разпоредбата.

Видно от разпоредбата на чл.14, ал.3 от ЗЗДискр. критериите за оценка на труда при определяне на трудовите възнаграждения и оценката на трудовото изпълнение са еднакви за всички работници и служители и се определят с колективните трудови договори или с Вътрешните правила за работна заплата или с нормативно установените условия и ред за атестиране на служителите в държавната администрация, без оглед на признаците по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. Като се има предвид разпоредбата на чл. 14, ал. 3 от ЗЗДискр. съставът е установил, че спрямо жалбоподателя тази оценка за изплащане на ДВПР не е субективна, почива на обективни критерии, които се прилагат спрямо съответните категории работници или служители, които са с прекратено служебно/ трудово правоотношение.

Установено е, че сравнимите сходни обстоятелства са еднакви за лицата, които попадат в групата с прекратено трудово/служебно правоотношение и групата на пенсионираните, тъй като на никое лице, което е с прекратено служебно правоотношение, не е изплатено ДВПР, поради което не може според настоящия състав да се изведе извод за неравно третиране.

Основание за неизплащане на допълнително възнаграждение за постигнати резултати на жалбоподателя е именно факта за пенсиониране на жалбоподателя, т.е. прекратено правоотношение към момента на издаване на заповедта за изплащане на ДВПР, а дали това е надлежно правно основание, а не злоупотреба с правото на работодателя при определяне на трудовото възнаграждение и прилагането на трудовото законодателство, се решава не по реда на производството за защита от дискриминация, а чрез трудовоправен процес, тъй като, както бе посочено от състава, не е налице защитен признак, във основа на който да се предположи, че е извършено нарушение на чл.14, ал.3 от ЗЗДискр. и дискриминация по чл. 4, ал. 1 във връзка с чл. 4, ал. 2 и чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр.

Предвид изложеното настоящия състав счита оплакването на П. Д. за неравно третиране от страна на АЗ, изразяващо се в неизплащане на суми за допълнително възнаграждение за постигнати резултати за второто тримесечие на 2016 г. за неоснователно и недоказано и същото не представлява нарушение на чл.4, ал.2 и ал.3 от ЗЗДискр. и нарушение на чл.14, ал.3 от ЗЗДискр. от страна на АЗ.

Решения на Трети специализиран постоянен заседателен състав

Решение № 275/ 27.09.2024 г. е постановено във връзка с подаден инициативен документ от С. М. Д. срещу Р. Р. – кмет на Община Б., кмета на с. Г. К., главния архитект на Община Б. и председателя на Общинския съвет на Община Б. Същият съдържа оплакване за това, че при наличие на инициативата за изграждане на Образователен център за деца за изучаване на чужди езици на територията на с. Г. К., срещнала „значителен тормоз и дискриминация“ от страна на общинската администрация още, че при предварителни разговори с архитекта на общината, когато се разяснявал процеса, не можело да бъде извлечена ясна картина относно реда и всеки път им се казвало нещо различно. В крайна сметка, от страна на жалбоподателката била депозирана молба в община Б., съдържаща намерения за развитие и последвала среща с кмета, като на 16.11.2022 г. във вестник „С.“ била публикувана статия със заглавие *„Забрадената осмокласничка от Г. К. – С. М. се върна от Лондон със съпруг арабин, за да прави в селото образователен център за 100 деца“*. Твърди се, че молбата до общината, била оставена без отговор, а усилията да се свържат с кмета - оставени без уважение и без обратна връзка.

След това бил проведен разговор с архитекта на общината, който се държал грубо и отказал да работи с жалбоподателката и да „изготви проекта“ без да изложи причина. От последваща среща с кмета, тя била информирана за това, че той, съвместно с председателя на общинския съвет „не искат образователния център да бъде реализиран“, след което Р. заявил, че всъщност кметът на селото бил пречка за реализацията на проекта. Според С. М. Д. само защото е избрала да изповядва религията си, е била ограничена от правото си на образование, на спокойна образователна атмосфера в училище, била е обиждана, подигравана, атакувана от органи на реда и образователният сектор на когото никой не потърсил сметка, а била само на 14. Била е ограничена в избора си на средни училища и правото ѝ на висше образование, поради тази причина била принудена да напусне родината си, която обича, за да се развива и обучава в чужда страна, предоставяща ѝ тези права.

От представените документи по преписката съставът е установил, че в различни жалби, жалбоподателката е заявила различни неща относно срещите, разговорите и отношението на ответните страни и е заключил, че жалбоподателката е променила инвестиционните си намерения, като при промяна на намеренията, се променя и реда за осъществяването им и в този смисъл е нормално на един и същи въпрос да получават различни отговори. В случая жалбоподателката не е сезирала общинската администрация с надлежна документация, по която да се дължат конкретни действия. Ролята на Главния архитект на всяка една община е не да изготвя проекти на жителите на общината, а да разглежда готови и надлежно входиращи проекти, и да се произнася по съответствието им със ЗУТ. Според състава оплакванията за дискриминация са насочени към събития от далечното минало, които не са свързани с инвестиционни намерения на С. М. Д., залежали в представения казус, а пречките за реализация на инвестиционните намерения не са дискриминационни, а чисто технически и изцяло свързани с волята и действията на самата жалбоподателка.

Относно изложените в жалбата разсъждения, касаещи публикации в печата, Трети СПЗС е приел, че

негативните лични преживявания и възприятия на жалбоподателката, провокирани от публикацията във в. „С.“, както и твърденията ѝ, че се почувствала лично засегната, не обосновават от обективна страна наличието на факти по смисъла на чл. 9 от ЗЗДискр., който може да направи извод, че е налице дискриминация по признак „религия“ от страна на ответните страни, поради което жалбата е оставена без уважение.

Решение № 266/25.09.2024 г. Трети СПЗС е постановил след възобновяване на производството с влязло в сила решение на Административен съд – Р., отменящо първоначалния акт на КЗД. След възобновяване на производството пред КЗД жалбоподателката е уведомена за указанията на съда да представи лични оплаквания за извършен по отношение на нея и на сина ѝ „тормоз“. В отговор е изложено, че още първата учебна 2020/2021 г. на втория учебен ден учителката окачествила детето ѝ като такова с психологически проблеми, в следствие на което тя като родител предприела незабавни действия, но през същата учебна 2020/2021 г. то не било включено в допълнителните образователни дейности, а било третирано само като „гост“. През учебната 2021/2022 г. при изрично заявено желание от нейна страна, детето да бъде включено в занятията по „Екология“, а учителката ѝ заявила, че детето А., може отново да участва само като гост. На 14.10.2021 г. детето ѝ било лишено от правото му да участва в извънкласна дейност „Посещение в историческия музей на гр. Р“. Съставът, анализирайки водената кореспонденция в приложението „Вайбър“ за целите на производството, е намерил, че не са налице данни за тенденциозно, лично отношение или „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от доп. разпоредби на ЗЗДискр., спрямо жалбоподателката Д. или спрямо нейния син А. Д., като във връзка с конкретните оплаквания е било установено, че в учебната програма на ОУ „О. П.“ – гр. Р. са предвидени факултативни учебни предмети – „Религия“ и „Русезнание“, като А. Д. е бил записан в групите за допълнителна подготовка и по двата учебни предмета. Той не е бил включен в списъка с ученици за посещение на Регионалния исторически музей, но то не е било допуснато поради обективни причини, включени в Заповед на министъра на здравеопазването, неспазването на които води до възникване на основание за налагане на съответните санкции. По преписката не е било установено Д. да е съобщила своевременно, че забранява на детето си да носи маска единствено на територията на учебното заведение. В рамките на откритото заседание са обсъдени Насоки за обучение и действия в условията на извънредна епидемична обстановка / За краткост: Насоките/, утвърдени със Заповед № (МЗ) РД-01-911/08.11.2021 г./№ (МОН) РД-09-4247/08.11.2021 г., в които изрично е регламентирано, че не се допускат ученици, които не спазват така предвидените мерки. В т.4.16. от Насоките изрично е предвидено, че *„за учениците, чиито родители не са дали съгласие за изследване, се организира обучение от разстояние в електронна среда, в зависимост от възможностите на училището...“* От приложената по преписката декларация на жалбоподателката до ОУ „О. П.“ – гр. Р. е видно, че Д. изрично забранява детето ѝ да бъде тествано и изследвано, извън задължителната профилактика и при живото застрашаващо състояние. Същевременно училището е осигурило онлайн платформа, за да може А. Д. да участва пълноценно в учебния процес. Установено е от данните по преписката, че на 17.11.2021 г. е бил проведен онлайн час по учебен предмет - математика, през платформата „Клас Руум“. С оглед „изхвърлянето“ на А. и твърдението за прекъсване на Интернет връзката на училището и получена информация от доставчика: „М.“ ООД., съставът не е обосновал извод за наличие или липсата на прекъсване на интернет връзката, но според свидетелят Х. Д. споделя, това е напълно възможно, но не е убеден дали на 17.11.2021 г. това е била причината. Съставът, в крайна сметка е преценил, че е налице белег, който характеризира защитения признак „лично положение“, но в случая не са налице данни, от които да може да се обоснове извод за наличието на неравно третиране или „тормоз“ по смисъла на § 1, т. 1 от доп. разпоредби на ЗЗДискр., въз основа на релевирания защитен признак.

В Решение № 225/15.08.2024 г. Трети СПЗС е разгледал жалба от Р. В. П., съдържащ оплаквания за дискриминация по признак „лично положение“ срещу К. К. К. – изпълнителен директор за процесния период на „Т.-Х.“ ЕАД, като самото дружество, съставът е конституирал като заинтересована страна. По същество са изнесени твърдения за това, че от ответната страна е бил оказван психически тормоз и насилие на работното ѝ място, изразяващ се в поведение, насочено към уронване на достойнството, потискане на човешките, гражданските и професионалните права, свързано със съзнателно, целенасочено създаване на пречки да се упражнява професията, липса на адекватна оценка и толериране на някого за сметка на друг. Това своеобразно влошавало здравето ѝ, правото ѝ на работа и правото да се отнасят към нея с уважение вследствие създадена и целенасочено поддържана враждебна работна среда от изпълнителния директор, като твърденията са също така съпроводени с конкретни примери от ежедневието на жалбоподателката на работното ѝ място.

Ответната страна в производството счита за неоснователни наведените чрез инициативния документ оплаквания, а изнесените чрез него твърдения за несъстоятелни и кореспондиращи със субективното усещане и интерпретация на Р. П.

Трети СПЗС, въз основа на всички писмени и гласни доказателства по преписката е установил, че твърденията на жалбоподателката по никакъв начин не обосновават и не доказват осъществена дискриминация спрямо нея, а изискването за спазване на работното време и то от всички служители на дружеството не може да се квалифицира като дискриминация по признак „лично положение“.

По отношение оплакванията на жалбоподателката във връзка с връченото ѝ искане за обяснение на 04.11.2021 г., съставът е счел, че с нарочно писмо от 04.11.2021 г., адресирано до нея, тя е била уведомена, че на същата дата в 08:45 часа, е била потърсена в кабинета си за поставяне на задача за изпълнение, но за пореден

път отсъствала от работното си място и в изпълнение на разпоредбата на чл. 193, ал. 1 от КТ, при осъществяване на правата и задълженията си на изпълнителен директор, К. е поискал от страна на Р. П. обяснения. Също така според практиката на КЗД и съда, искането на обяснения от служител е част от работодателските правомощия, упражняването на които са израз и следствие на нормалните отношение между работодател и служителя и не са свързани с неравно третиране и дискриминация на основата на признак „лично положение“.

По отношение свидетелските показания, във връзка със случая с жалбоподателката на 04.11.2021 г., съставът е счел, че посредством показанията на разпитаните свидетели също не може да бъде установена дискриминация спрямо Р. П. Не с по-малка важност е обстоятелството, че твърденият от жалбоподателката признак „лично положение“ няма еднозначно съдържание, като в конкретния случай той не е бил обвързан от жалбоподателката с конкретика, относно трайната и същностна характеристика на личността ѝ. Също така, по преписката не е доказано, че жалбоподателката е била поставяна в по-неблагоприятно положение в сравнение с други служители в дружеството. Изяснено е, че от ответната страна не са извършвани действия по отношение на жалбоподателката, които да се квалифицират като тормоз. Съставът е установил, че ответната страна не е извършила дискриминация и е оставил инициативния документ без уважение.

В Решение № 43/24.01.2024 г. Трети СПЗС е разгледал подадена жалба от Н. М. А., съдържаща оплаквания за дискриминация осъществена чрез тормоз по признак „лично положение“. Жалбоподателката Н. М. А. е изложила твърдения за редица нередности в хода на трудовия процес, осъществяване от работодателя ѝ - Изпълнителния директор на „Т. – Х.“ ЕАД – К. К. чрез допускане на системни нарушения в качеството му на управител на дружеството. По същество се изтъкват обстоятелства, атестиращи за тормоз на работното място /в това число сексуален/ и създаване на враждебна, обидна, унизителна или застрашителна среда от страна на К. К. Пространно са изложени обстоятелства по хронологичен ред относно дейността на К. в качеството му на изпълнителен директор на „Т. – Х.“ ЕАД от встъпването му на този пост на 20.08.2021 г., които са рефлектирали върху личната сфера на жалбоподателката.

В края на жалбата е заявен и личния мотив за водене на производството – А. е била „обект на комплименти“ от страна на К., което я е стреснало, изненадало и притеснило, но не се е „възползвала“ по женски от заявеното „одобрение“. Изведен е извод за причинно-следствена връзка между нейния отказ и последвалото ѝ освобождаване „поради съкращение в щата“ на 16.12.2021 г. - в навечерието на Коледните празници, бидейки майка на 5 годишно дете.

Съставът е установил, че в случая е налице съкращаване на всички щатни бройки за съответната длъжност „юрисконсулт“, поради което е изведено, че не е било налице задължение за работодателя да извършва подбор, съответно неизвършването на такъв не обуславя нарушение на принципът на равно третиране съгласно ЗЗДискр. съобразно с анализа на събраните в производството писмени доказателства и по-конкретно на длъжностните характеристики за длъжността юрисконсулт и длъжността началник на отдел „Административна дейност“.

Предвид императивно установеното условие за посочване на лице сравнител и неизпълнението му в конкретния случай, предвид това, че жалбоподателката и П. Б. не са в сравнимо-сходно положение, съставът не е имал възможност да провери осъществено ли е или не, неравно третиране при прекратяване на трудовото правоотношение на жалбоподателката.

Всяко едно от заявените оплаквания в жалбата, Трети СПЗС е разгледал поотделно, като е аргументирал становището си за несъставомерност по смисъла на ЗЗДискр. Така например оплакването на жалбоподателката за целенасочено забавяне на изплащането на социалното подпомагане през 2021 г., с оглед тя да бъде уволнена и съответно да бъде лишена от материални блага, които ѝ се полагат се явява доказателствено необосновано. Колкото до твърденията на жалбоподателката за осъществен спрямо нея „сексуален тормоз“, Трети СПЗС е приел същите за недоказани и неоснователни. Предвид гореизложеното, по преписката с решение е установено, че ответната страна К. К. не е осъществил твърдените нарушения, а жалбата е оставена без уважение.

Решения на Четвърти специализиран постоянен заседателен състав

През отчетния период Четвърти СПЗС разглежда оплаквания по признак „имуществено състояние“ в **Решение № 17/16.01.2024 г.**, по сигнал от „С. БГ“ ЕООД, в който са предявени оплаквания срещу Решение от 10.11.2022 г. на С.О.С. Случаят касае провеждането на публичен конкурс за отдаване под наем на поземлен имот, за срок до 10 /десет/ години, до прилагането на ПУП, чрез реализирането на предвидените в него мероприятия, като са заложили следните условия:

- Началната месечна конкурсна наемна цена - 2066 лв. без ДДС, определена от сертифициран оценител сключил рамков договор със С. община, съгласно Наредбата за цените при сделки с недвижими имоти на СО.
- Специфично конкурсно условие: за обществен паркинг, за предоставяне на услугата „Паркирай и пътувай“ и предоставяне на паркоместа в режим на абонаментно платено паркиране.
- Изискване за опит: в конкурсната документация следва да се заложи изискване за участника за минимален опит - в последните 5 години да е управлявал не по-малко от 3 паркинга и не по-малко от 2000 броя паркоместа.

- В договора за наем да се заложи следната клауза: „НАЕМАТЕЛЯТ е длъжен да предоставя услугата „Паркирай и пътувай“, съгласно чл. 15 от Наредбата за реда и условията за пътуване с обществения градски транспорт на територията на Община С. и да предоставя паркоместа в режим на абонаментно платено паркиране.

Твърди се, че предложеното в Доклад от 03.11.2022г. и одобрено с Решение от 10.11.2022 г. на С.О.С. изискване за минимален опит - в последните 5 години да е управлявал не по-малко от 3 паркинга и не по-малко от 2000 броя паркоместа, е въведено умишлено и в нарушение на законовите разпоредби. Счита, че то цели конкретно лице, което притежава такъв опит, да спечели въпросния конкурс. Допълва, че чрез въвеждането на това условие се нарушава възможността за провеждане на конкурса при условията конкурентност и равнопоставеност. Пояснява, че е повече от очевидно, че изискването е така формулирано, че да не предостави възможност на много от участниците в конкурса да бъдат класирани, още по-малко да бъдат обявени за спечелили конкурса. Сочи, че не са много лицата, които отговарят на заложеното изискване.

В своето становище ответната страна посочва, че установяването на дискриминация представлява оценъчна дейност, при която се сравнява третирането на дадено лице спрямо останалите лица при сравними и сходни белези. Изискването за опит, заложено в Решение № 861/10.11.2023 г. на С.О.С., а именно минимален опит - в последните 5 години да е управлявал не по-малко от 3 паркинга и не по-малко от 2000 броя паркоместа, е изискване за допускане до участие в конкурсната процедура. Така формулираното изискване не е дискриминационно, тъй като не обосновава различно третиране на лицата, при сходни обстоятелства, тъй като всеки потенциален участник в конкурса, който не отговаря на изискването, подлежи на отстраняване и обратното, всеки потенциален участник, който притежава необходимия опит, се допуска до участие. Това, че даден участник не е допуснат до участие в процедурата поради липса на опит не е достатъчно, за да може да се установи дискриминация.

Съставът е счел, че съгласно установената съдебна практика, по отношение на „С. БГ“ ЕООД не може да се установи наличие на пряка или непряка дискриминация, доколкото, за да е налице дискриминационно третиране на юридически лица, то това поведение трябва да е насочено към техните членове, които са физически лица. Счита, че в чл. 3, ал. 2 от ЗЗДискр. ясно са обозначени субектите, попадащи във визираната хипотеза и императивно е регламентирано, че юридическите лица могат да бъдат дискриминирани, но само по определени признаци по отношение на техните членове или заетите лица в тях. Изброените в закона дискриминационни основания са характерни единствено за физически лица, т. к. с оглед на правния им статут, юридическите не могат да бъдат разглеждани в този им аспект.

Съставът счита, че С.О.С. е органът на местно самоуправление, на който законодателят е предоставил правомощията по управление и разпореждане с недвижими имоти - общинска собственост.

Съставът е счел, че упражняването на правомощията на общинския съвет по отношение на общинската собственост следва да се извършва при зачитане на интересите на местната общност и при съобразяване на нуждите на гражданите. Поради тази причина, при упражняване на правомощията си, органът на местното самоуправление не преценява само законосъобразността, но и целесъобразността на решението си. При приемане на Решение от 10.11.2022 г. С.О.С. е въвел изискване за опит, тъй като го е счел за целесъобразно, с оглед преследваната цел, а именно улесняване и популяризиране на ползването на градския транспорт от гражданите, чрез включване на паркинга, предмет на обявения конкурс, в системата „Паркирай и пътувай“. В тази връзка съставът е установил, че ответната страна не е извършила дискриминация с посоченото изискване в конкурсната процедура.

В **Решение № 165 от 29.05.2024 г.** е засегнат въпрос за неправомерно уволнение, което според жалбоподателят Н.Й.Л. представлява дискриминация по признак „обществено положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Жалбоподателят сочи, че в мотивите за неговото дисциплинарно уволнение е било залегнало виждането, че той е извършил „уронване на престижа“ на МВР, като действията му станали достояние на други лица, което би се отразило негативно на авторитета на МВР.

Н. Л. пояснява, че на 24.08.2022г. около 20:10 часа самокатастрофирал в бетонна стена с личния си лек автомобил. Твърди също, че шофьорът на автомобилът, който се е движел пред него на пътя подава сигнал на тел. 112, като на място дошъл екип на сектор „Пътна полиция“ -ОД на МВР - гр. Р. Л. се е възползвал от правото си по чл. 174, ал.3от ЗДвП да откаже да бъде тестван с техническо средство за употреба на алкохол и/или употреба на наркотични вещества и не дал биологични проби за медицинско изследване.

Допълва, че в мотивите за уволнението му е прието, че той е нарушил Етичния кодекс за поведение на държавните служители в МВР в т. 15, т. 19, т.20 и т.28, б.“а” и б.“в” и т.5 на Заповед от 05.08.2014г. на министъра на вътрешните работи, която гласи „Разпорежданията на контролните органи относно установяването на управлението на моторно превозно средство след употреба на алкохол или друго упойващо вещество са ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ за всички служители на МВР“.

Жалбоподателят счита, че със разпоредбите на Етичния кодекс за поведение на държавните служители в МВР в т.28, б “в” и т.5 на 05.08.2014г. на министъра на вътрешните работи е създадено дискриминационно отношение спрямо него като сочи, че според разпоредбата на чл. 174, ал. 3 от ЗДвП, водач на МПС, който откаже да му бъде извършена проверка с техническо средство за установяване на употребата на алкохол в кръвта и/или с тест за установяване употребата на наркотични вещества или техни аналози и не изпълни

предписанието, се наказва с лишаване от право да управлява МПС за срок от 2 години и глоба 2000 лв., за което е санкциониран и изтърпява наложеното му наказание.

В жалбата се посочва, че в случая чл. 174, ал.3 от ЗДВП давала възможността/правото на „водач“ на МПС да откаже проверката с техническо средство или да даде биологични проби, а в т.5 на Заповед от 05.08.2014 г. на Министъра на вътрешните работи му се вменявало задължението, като служител на МВР и водач на МПС да се подчини на контролните органи, без право на отказ, а ако все пак откажел да се подчини, това да се тълкува като „уронване престижа на службата“.

В случая не е спорно, че дисциплинарно наказващия орган е приел, че с описаните неправомерни действия на Н.Л., същият е допуснал нарушение на правилата от Етичния кодекс за поведение на държавните служители в МВР, като изискванията на този кодекс са:

т.15 „Държавният служител съобразява законността на действията, които възнамерява да предприеме“; т.19 „Държавният служител пази доброто име на институцията, която представлява“; т.20 „Държавният служител насърчава хората да спазват закона, като дава личен пример с поведението си“; т.28 „Държавният служител, независимо от заеманата длъжност, в качеството си на участник в пътното движение се подчинява: а) на нормативно определените правила за движение по пътищата в Република България; б) на забраната да не управлява моторно превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта над 0,5 на хиляда или под въздействието на друго упойващо вещество по време на изпълнение на служебните си задължения, както и в извън установеното работно време или по времето на ползване на отпуск и в) на разпорежданията на контролните органи относно установяване на управлението на моторно превозно средство след употреба на алкохол или друго упойващо вещество - след реализиране на ПТП и поведение, предизвикващо съмнение за управление на МПС след употреба на алкохол.

В случая няма спор, че гореописаните етични правила са приложими спрямо държавните служители за техните действия и поведение в работно и в извън работно време, изискват определено поведение от служителя не само във връзка с изпълнение на неговите служебни задължения, но и в обществения им живот.

В случая именно с оглед на статусът му към онзи момент на служител на МВР, същият е следвало да изпълни изискванията на ЗДВП, както и да спази разпорежданията на органите на МВР за даване на съответна проба (включително и вътрешните актове на МРВ, които счита за дискриминационни). В случая следва да бъде отчетено и това, че Н. Л. не само е бил наясно за последиците от направената от него преценка и личен избор, респ. поемане на лична отговорност за така направения от него избор да откаже да изпълни законово задължение, което в случая не дава основание да се приеме, че е налице неравно третиране и наличие на защитен признак „обществено положение“ носител на който да е бил Н. Л.

Именно като служители на реда и членове на обществото по отношение на тази група лица (служители на МВР) очакванията на обществото за спазване на закона, за тяхната обективност и безпристрастност следва да бъдат по-високи. Настоящият състав счита, че така разписани, оспорените от Н.Й.Л. изисквания попадат в хипотезата на изключенията на забраната за дискриминация по чл. 7, т. 2 от ЗЗДискр., поради което същите не са в нарушение на забраната за дискриминация по чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр.

В Решение № 66 от 20.02.2024 г. е разгледано оплакване за извършена дискриминация по признак „обществено положение“. В подадената жалба М.В.Ц. сочи, че в края на 2015г. било прието изменение на ЗСПЗЗ /Закон за собствеността и ползването на земеделските земи/ от държавния и общински поземлен фонд, според което, за да продължат да участват в схеми за подпомагане на ЕС, следва всички земеделски производители, които не притежават животни, да приведат договорите си в съответствие с изискванията на новия чл.37и, а именно - да разполагат към 01.02.2016 г. със съответстващия на наетата площ брой собствени животни /т.е. да станат животновъди/, като в противен случай договорите сключени с общините /респ. с държавата/ ще бъдат прекратени на основание - §15, ал.3 от ПЗР ЗИДЗСПЗЗ. Това се и случило въпреки вписания в съда договор за петгодишно ползване на съответните пасища, същия едностранно бил прекратен.

Сочи, че почистването на пасища и мери от нежелана растителност се извършва, за да могат домашни и диви животни да пашуват в съответните площи свободно и без пречки. Твърди, че това не е никакъв повод да бъде приета посочената поправка в чл.37и от ЗСПЗЗ, ограничавайки всички земеделски производители, с изключение на животновъдите, да се възползват от посочените програми за подпомагане на площ. В ал.14 на чл.37и е записано: 14) (Нова -ДВ, бр. 14 от 2015 г.) „Останалите след провеждане на търга по ал.13 свободни пасища, мери и ливади се отдават чрез търг на собственици на пасищни селскостопански животни и на лица, които поемат задължение да ги поддържат в добро земеделско и екологично състояние, по ред, определен в правилника за прилагане на закона. Договорите се сключват за една стопанска година.“

Сочи, че това като условие означава само едно, а именно, че неживотновъди не могат да участват в програмите на ЕС по Агроекологични плащания, поради причината, че за тях се изисква петгодишен ангажимент за едни и същи площи, което с едногодишни договори е невъзможно да бъде осъществено.

Ответната страна, в своето становище твърди, че горецитираните текстове целят нуждите на всички правоимащи лица – животновъди, от пасища, мери и ливади за отглеждане на селскостопански животни, да бъде задоволена. Във връзка с последното се допълва, че чл. 37и, ал. 13 ЗСПЗЗ регламентира, че останалите свободни пасища, мери и ливади от общинския и държавния поземлен фонд се отдават под наем или аренда чрез търг, в който се допускат до участие само собственици на селскостопанските животни, регистрирани в

Интегрираната информационна система на БАБХ. Сочи се, във връзка с това, че основната цел на законодателя, с направените изменения и допълнения в чл. 37и ЗСПЗЗ, е създаване на по-добра нормативна база във връзка с предоставянето под наем и аренда на пасища, мери и ливади от общинския и държавния поземлен фонд предимно на собствениците или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, както и подкрепа и защита на родното животновъдство и стимулиране на животновъдния сектор.

Във връзка с гореизложеното, в хода на практиката по правоприлагане е било констатирано наличие на сключвани договори от общинските кметове, без провеждане на търг, като това е ставало за продължителни времеви периоди – напр. 10 и повече години, което е разрез със ЗСПЗЗ и Правилника за неговото прилагане - ППЗСПЗЗ, съгласно които максималният срок на действие на тези договори е до 5 календарни години. Според представената информация всяка година както стопанствата, в които се отглежда едър и дребен рогат добитък, така и броят на животните, при почти всички видове, прогресивно намаляват /стопанствата - с около 34% през 2014г. спрямо 2013г./. Съставът е отчел, че в самото становище, депозирано от Министерство на земеделието и храните /МЗХ/ е направено признание, че именно от министерството са инициирани законодателни промени, с цел подкрепа на животновъдния сектор и стимулиране развитието му.

За това преценката дали евентуалната пряка дискриминация, основана на горепосочените характеристики, може да бъде оправдана, следва да се извърши не само в контекста на разпоредбата на чл.7 от ЗЗДискр., а оглед на приложимия релевантен стандарт, установен в европейската и международна практика. Съпоставките на различните Директиви, както и установената европейска и международна практика, показват, че те не допускат пряката дискриминация да бъде оправдана с преследването на законна цел и пропорционалност на средствата, когато тя се основава на вътрешно присъщи на индивида характеристики като раса, етническа принадлежност и пол, но позволява оправдаване на пряката дискриминация по други придобити от индивида характеристики в течение на неговия живот. В конкретния случай посочена от жалбоподателя характеристиката „обществено положение“, която касае земеделските стопани стои извън раса, етническа принадлежност и пол, поради което и евентуалната пряка дискриминация може да бъде оправдана, т.е. да не съставлява дискриминация, ако преследва законна цел., средствата за постигането ѝ са пропорционални, систематични и съгласувани, и позволяват постигането ѝ, дори случаят да не попада в изключенията по чл.7 от ЗЗДискр.

С оглед на гореизложеното съставът е счел, че разпоредбата на §15, ал.1 от ПЗР на ЗИДЗСПЗЗ /ДВ, бр.61/2015г./ във вр. чл. 37и, ал. 1 и ал. 4 от ЗСПЗЗ /редакция от ДВ, бр. 14/2015 г./ преследва законова цел, не надхвърля необходимото и не съставлява нарушение на ЗЗДискр. по признак „обществено положение“ спрямо земеделските стопани, които не отглеждат животни при наемане на „пасища мери или ливади“ от държавния и общински поземлен фонд.

Освен горепосочените решения с изложени оплаквания за осъществена дискриминация от нормативно естество, нерядко се срещат и производства, в които жалбоподателите считат дадени действия или отношение, най-често на работното място, като неравно третиране. Такъв пример е **Решение №112 от 15.03.2024 г.**, в което Четвърти СПЗС е разгледал оплаквания по признак „обществено положение“ по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. срещу директора и заместник-директора на ОУ „Н.Й.В“ гр. Р, от бивш учител в учебното заведение. Жалбоподателката В. В. Р. посочва в жалбата си множество оплаквания към ответните страни и е описала обстоятелствата, които счита за дискриминационни спрямо нея. В основната си част жалбата касае работния процес в училището, взаимоотношенията с ръководството и метода на работа.

След като е разгледал изложените оплаквания, постъпили становища и доказателствен материал, включително и такъв, предоставен от свидетели, съставът е отбелязал, че за да бъде квалифицирано дадено деяние като дискриминационно трябва да има за резултат нарушаване на принципа на равенство и да е обусловено от защитен признак по смисъла на чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. И в двете хипотези за пряка или непряка дискриминация съгласно нормата на чл.4, ал.2 и ал.3 от ЗЗДискр. законодателят е определил, че следва да е налице „неблагоприятно третиране“ на обекта на дискриминация. „Неблагоприятно третиране“ по смисъла на §1, т.7 от ДР на ЗЗДискр. е всеки акт, действие или бездействие, което пряко или непряко засяга права или законни интереси на индивида. Доказването на дискриминация изисква първо, да се установи факта на неравно третиране, на сравнимост на ситуацията, на защитения признак, както и на различието по този признак със сравняваните лица и второ, да се докажат факти, от които може да се направи обосновано предположение за възможно осъществяване на неравно третиране поради защитен признак, т.е. за причинната връзка между спорното третиране и защитения признак.

По отношение на конкретните оплаквания съставът счита, че извършването на проверки е част от контрола, който следва да осъществява прекият ръководител върху изпълнение на трудовите задължения на подопечните му, и ответните страни в качеството си на директор на училището и зам. директор упражняват по този начин законно право и задължение да контролират трудовия процес.

Също така добавя, че искане от служители на обяснения, доклади или друга форма на отчетност по отношение на изпълнение на трудови задължения, не може да се възприеме като форма на дискриминация, доколкото част от функциите на прекият ръководител е да отговаря в цялост за изпълнение на работата от ръководената от него институция – за изпълнение на служебните задължения, спазване на трудовата дисциплина, спазване на поставените срокове, качество на работа и т.н., както и да докладва на своите

работодатели и по-висшестоящи от него ръководители за работните процеси в ръководената от него структура. Съставът приема, че извършването на проверки и искане на обяснения относно изпълнение на служебните задължения от служителите е част от контрола на дейността на ръководителя на институцията и ответната страна П., в качеството си на директор на училището и работодател на жалбоподателката, и М., в качеството на зам. директор на училището, упражняват по този начин законно право и правомощие. Още повече, че проверка на организацията и провеждането на учебно-възпитателната работа е заложена в плановете за контролната дейност на директора и зам. директора по учебната дейност в начален етап.

За да се констатира наличие на дискриминация, е необходимо конкретно да бъде посочено лице-сравнител, поставено в по-благоприятни условия от жалбоподателката на базата на признак „обществено положение“. Сравнението е необходим елемент, и следва задължително да се извърши сравнение с друго лице при сравними сходни обстоятелства. В случая жалбоподателката не е посочила лица за сравнение, които да са по-благоприятно третирани от нея, и съставът няма основание да изследва неравно третиране спрямо жалбоподателката във връзка с твърденията ѝ в жалбата.

От събраните в хода на производството факти и доказателства, според настоящият състав, не би могъл да се направи извод за преднамереност спрямо жалбоподателката, изразяващ се в проверки само в нейните часове или в искане за „...докладване как е минал всеки един ден...“ на работното място или изпълнение на трудовите ѝ задължения. Напротив, ответната страна е представила множество копия на Констативни протоколи за извършени проверки на организацията на образователния процес чрез наблюдение в учебен час, направени в процесния период, както в часовете на Р., така и на други нейни колеги, които биха могли да се приемат за лица в сравнимо-сходно положение с жалбоподателката. Предвид изложеното обаче, съставът счита, че жалбоподателката не е третирана по различен или по-неблагоприятен начин в сравнение с другите ѝ колеги на същата длъжност и оставя без уважение оплакванията в жалбата.

Съставът разгледа обстоятелството, че не са били ограничени правата на жалбоподателката, доколкото тя е имала право да защити интересите си. В хода на производството се установи, че жалбоподателката е предприела действия за защита на своите интереси и е подала сигнали, както следва: до МОН, препратен в РУО-гр. Р., и до Дирекция „Инспекция по труда“ със седалище Р. Извършени са проверки и за резултатите от тях е информирана писмено жалбоподателката.

Освен това е установено, че жалбоподателката е била на трудов договор, в срок на изпитване. Този договор е уреден в чл. 70 и сл. от Кодекса на труда, съгласно който когато работата изисква да се провери годността на работника или служителя да я изпълнява, окончателното приемане на работа може да се предшества от договор със срок за изпитване до 6 месеца. Съгласно чл. 71, ал. 1 КТ до изтичане на срока за изпитване страната, в чиято полза е уговорен, може да прекрати договора без предизвестие. Ако срокът за изпитване по трудовия договор на служителя е уговорен в полза на работодателя, какъвто е в случая, той има право да го прекрати без предизвестие по всяко време до изтичане на изпитателния срок. В случая работодателят е прекратил трудовият договор на Р. със Заповед на основание чл. 71, ал. 1 от КТ, преди изтичане на изпитателния срок.

Съставът е установил, че ответните страни не са осъществили дискриминация по признак „обществено положение“ по смисъла на чл. 4, ал. 2 от ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., по отношение на жалбоподателката В.В.Р.

Има и случаи, в които в хода на производството се установява, че предметът на жалбата попада извън приложното поле на ЗЗДискр., както и извън правомощията на комисията по чл. 47 от ЗЗДискр. Следователно, съставът прекратява производството поради невъзможност да се произнесе по същество. Такъв пример е **Решение № 153 от 09.05.2024 г.**, в което са изложени оплаквания за дискриминация по признак „убеждения“ срещу уебсайт „С.“, собственост на „Ц.М.Р.“. Жалбоподателят Л.Д.Д. посочва, че се занимава със защита правата на човека, включително като активист от Сдружение „Б.“, и в това му качество, през последните години насочвал общественото внимание към важни и значими теми, засягащи обществото. Сочи, че в рамките на журналистическата си кариера за първи път посетил зоната на военни действия в гр. Д. през 2016 г., от където се засилил и интересът му към въоръжения конфликт в Украйна и правата на човека. Този свой интерес изразявал чрез своята интернет страница и „Ф.“ страница.

Посочва, че се опитва да отрази гледната точка на засегнатите от конфликта, на хората от гр. Д., които били системно заглушавани. Твърди, че извършва тази дейност независимо и извън пределите на политическа и държавна афилиация. Сочи, че се старее да предаде „другата гледна точка“ в България и смята, че чрез публикуването на материалите си на своята „Ф.“ страница или по-точно „Д.Т.И.“, с оглед популярността на социалната мрежа, я прави подходящо място за тази дейност.

Сочи, че през м. март 2023 г. взел интервю по скайп с И.К. - юрист и правозащитник от гр. Д., което било публикувано в изданието „Г.“. В него, К. давал своето становище за дейността на Международния наказателен съд („МНС“) по отношение на военните престъпления в гр. Д.

Няколко дни след публикуване на линк към статията от „Г.“ в страницата „Д.Т.И.“ установил, че материалът бил закрит от съобщение на Ф. и към него било прикрепено съобщение за фалшива информация, с линк към материал в сайт на оповестени „независими проверители“, и посочва сайта.

Предвид събраната информация и съгласно разпоредбата на чл. 27, ал. 2 АПК преценката за

допустимост на искането е абсолютно процесуално задължение за административния орган във всеки един момент от производството. В тази връзка, ако дори и в началото на проучването по чл. 56 от ЗЗДискр., с оглед представените от жалбоподателя доказателства, се установи недопустимост, съставът не следва да се произнася по същество.

Съставът е отчетел, че жалбоподателят е физическо лице, на територията на Република България, но процесната статия и посочените ответни страни излизат извън тези предели и съответно засягат права и интереси на екстериториално ниво от една страна, както и юридически лица със седалища в държави различни от Република България, както е установено в хода на проучването.

Относно оплакванията: жалбоподателят смята, че е осъществена дискриминация спрямо него на база защитен признак „убеждение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., поради това, че той е представил мнение относно конфликта в държавата У. чрез процесната статия, съдържаща интервю с И. К., който обсъждал дейността на Международния наказателен съд по отношение на военните престъпления в гр. Д. Оттук, предвид предмета и естеството на спора, следва че оплакванията за дискриминация касаят правото на свободно изразяване. То от своя страна е уредено в чл. 10 от Европейската конвенция за правата на човека.

Конвенцията, както и Конституцията на Република България регламентират това право, но видно от §2 на чл. 10 от ЕКПЧ, свободата на словото е съпроводена и от задължения и отговорности. Оттук може да бъде направен извода, че в случай, че такива са засегнати при упражняване правото на изразяване е възможно да бъдат приложени ограничения, съгласно същия параграф. В тази връзка, произнасянето дали ограниченията са законосъобразни, предвид предмета и участниците в спора, е извън компетенцията на Комисията за защита от дискриминация, която е и в позиция на невъзможност да разгледа спора по-същество, тъй като той попада извън приложното поле на ЗЗДискр., от една страна, както и невъзможността за КЗД да упражни своите правомощия, от друга страна.

Ето защо в настоящия случай съставът е счел за недопустимо разглеждането на поставения в жалбата на Л.Д.Д. спор, с оглед на преждеизложените обстоятелства.

Решения на Пети специализиран постоянен заседателен състав

През отчетния период съставът е разгледал и случаи, касаещи нарушения по защитените признаци „възраст“, „семеино положение“ и „сексуална ориентация“. През 2024 г., в рамките на своята дейност, Пети СПЗС е разгледал жалби и сигнали за дискриминация, най-често на основата на защитения съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „увреждане“.

В Решение № 59/13.02.2024 г. Пети СПЗС е разгледал случай по подаден сигнал от В.А., който сочи за извършено нарушение на антидискриминационното законодателство от Окръжен съд – С. спрямо нейната позната – М.Г.Й., работеща на длъжност „съдебен деловодител“ във Фирменото деловодство на Съда. В. А. описва, че М.Г.Й. е с ДЦП, трудно подвижна е от дете, с ограничени функции на долните крайници, като ѝ е противопоказно да работи в право положение или да извършва работа, свързана с преход, за което представя експертно решение. В. А. научила, че след двадесет години служба на партерния етаж, където се е помещавал отделът на М., последната е преместена на четвъртия етаж и при тези обстоятелства М. се налага да се качва и да слиза по няколко пъти на ден по стълбите, като никой не е взел предвид, че е човек със специални потребности и има необходимост от пряк достъп до работното си място, който да не пречи на здравословното ѝ състояние. В. А. сочи още, че липсата на пряка и достъпна среда в съдебната институция не се отразява само на М., а и на всички останали хора, които са с двигателни затруднения.

В писмено становище от председателя на съда се оспорват твърденията в сигнала за дискриминация по признак „увреждане“, състояща се в изграждане и поддържане на архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания. Ответната страна сочи, че работните процеси са били организирани по начин, който да подпомага съдебната служителка при изпълнение на длъжностните ѝ задължения, с оглед на предписанията на здравните органи.

Над двайсет години отделът на М. се е помещавал на партерния етаж, като преместването на работното място от партерния на последния етаж в сградата е станало със съгласието на длъжностното лице и е вследствие на драстичното намаляване на документооборота, образуван във фирменото деловодство. Административният ръководител на Окръжен съд – С., сочи, че за времето от преместването на М. Й. досега нито устно, нито писмено е бил уведомяван като неин работодател за това, че изпитва затруднения, свързани с достъпа до работното ѝ място. М. Д. допълва, че след получаването на сигнала своевременно са обсъдени възможностите за преместване на работното място на М.Й. на партерния етаж, за което е изготвена и приложена към становището докладна записка от съдебния администратор. В нея пише: „...предлагам: М.Г.Й. — съдебен деловодител и да бъдат преместени от работни помещения №№ 301 и 303 на 3-ти етаж в освободеното на партерния етаж работно помещение № 002. В подкрепа на предложението си, подчертавам, че г-жа М. Й. - съдебен деловодител е лице с двигателни увреждания и съгласно предписанията на здравните органи за лицето се предвиждат седящи професии, по възможност без преходи...“

М. Д. допълва, че сградата от ноември 2017 г. разполага с верижен стълбищен транспортър, който е на разположение на всички служители на съдебната палата с двигателни увреждания. В рамките на

производството М.Д. е уведомил КЗД, че са взети мерки относно случая на М.Г.Й. и последната е устроена на работно място, намиращо се на партерния етаж на сградата, считано от 03.11.2023 г.

По преписката е постъпило писмо за постигнато споразумение между страните. Сочи се, че М.Й. е преместена в нов офис на партерния етаж в сградата на съда. В. А е уведомила, че сигналът до Комисията е постигнал целта си и М.Й. има нормални условия за достъп и работа в сградата на съда, като М. Д. е заявил, че лично се ангажира да следи да не се получават затруднения в работната ѝ среда напред. В. А. пише, че това уведомление не е само информация за постигнатото по отношение на нейния сигнал, но и благодарност за действията на КЗД, които са направили удобен и спокоен не само достъпа до работното място на една жена в нужда, но са показали, че тези хора не са забравени.

В. А. е уведомила, че постигнатото споразумение е било в устна форма, но основното искане – улесняване на достъпа до работното място на М.Г., е било удовлетворено и изпълнено. В свое закрито заседание Пети СПЗС е разгледал представените от В.Х.А. становища и обективизираната в тях воля за прекратяване на образуваното производство пред КЗД, поради което е прекратил производството.

Друг пример за случай, разгледан от Пети СПЗС през отчетния период, е **Решение № 98/12.03.2023 г.** Производството е инициирано по жалба срещу Общинско предприятие „Т.“ към СО от И.П., като са изложени оплаквания за недостъпна среда до офиса им в подлеза на СУ. И. П. уточнява, че е лично засегнат: „има стъпала, няма наклон за придвижването ми, а и на много други като мен... Всеки ден, когато ходя до рекламния туристически център на СО, то стъпалата ми пречат, спъвам се. Моля по-млади хора да влязат и да ми донесат материали“.

В постъпила информация от Общинско предприятие „Т.“ – СО се сочи, че на основание **Решение № 255/18.05.2017 г.** СОС са предоставили безвъзмездно за управление на Общинско предприятие „Т.“ за нуждите на Туристически информационен център С. процесния недвижим имот, частна общинска собственост. Сочат, че е изготвен инвестиционен проект на рампа за хора в неравностойно положение до Туристическия информационен център. В тази връзка инвестиционният проект - част „Архитектура“ и част „Конструкция“, е съгласуван съгласно нормативните изисквания и има издадено от главния архитект на СО разрешение за строеж на „Рампа за хора в неравностойно положение до Туристически информационен център С“, находящ се в подлеза на СУ „Св. К. О.“. Уточнено е, че предстоят строително-монтажни работи и изграждане на рампата за хора в неравностойно положение до обекта. В тази връзка е в процес на изготвяне проект за цялостно реновиране на Туристически информационен център С. в подлеза на СУ „Св. К. О.“. В тази процедура щяло да бъде включено и изграждането на рампата за хора в неравностойно положение, като посочват, че са предприели необходимите действия и мерки за осигуряване изграждането на достъпна архитектурна среда до Туристическия информационен център.

Съставът е възложил регионалния представител на КЗД за С. да извърши проверка в Общинско предприятие „Туризм“ към СО. Съставен бил протокол за оглед на 15.01.2024 г., в който е посочено, че за обекта има зала за обществено ползване и достъпни санитарно-хигиенни помещения. Приложен е и снимков материал. Пети СПЗС е приел за установено, че съгласно чл. 5 от ЗХУ областите на подкрепа за хората с увреждания включват достъпна среда в урбанизираните територии и обществените сгради, като съгласно разпоредбата на ал. 2 средствата за оказване на подкрепа за хората с увреждания, с цел социално приобщаване съдържат достъпност и разумни улеснения. В констативния протокол от извършената на място проверка се съдържали факти за недостъпна архитектурна среда на обекта, които не са били оспорени от ответните страни. Поради това съставът е установил, че са налице достатъчно факти, от които се доказва, че при осъществяването на своята дейност Общинско предприятие „Т.“ към СО е поддържало и продължава да поддържа архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до и в сградата на Туристически информационен център „С“, което в съответствие с чл. 5 от ЗЗДискр. се смята за дискриминация. Представена е информация, че общинско предприятие „Туризм“ е сключило договор за проектиране на рампа за хора в неравностойно положение до Туристически информационен център „С“. Съставът е отчел представените документи, но е факт, че към момента на постановяване на решението е била налице архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до и в сградата на Туристически информационен център „С“, гр. С. Във връзка с това Пети СПЗС на основание чл. 47, т. 4 от ЗЗДискр. е дал задължително предписание на ответната страна Общинско предприятие „Т.“ към СО да преустанови дискриминацията по признак „увреждане“, като предприеме необходимите действия за изграждане на достъпна среда за хора с увреждания.

Друг пример за разгледан случай на дискриминация по признак „увреждане“ е **Решение № 179/11.06.2024 г.** Производството е образувано по сигнал на К.Г.Т. срещу Районен съд – Е., представляван от председателя П.П. с изложени твърдения за дискриминация по признак „увреждане“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. чрез изграждане и поддържане на архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания по смисъла на чл. 5, предложение последно от ЗЗДискр. В сигнала си К.Т., адвокат – Адвокатска колегия – В.Т., сочи, че е инвалид с доказана степен на трайни увреждания от 95%, установени с ЕР на ТЕЛК. Перманентно му се налага да посещава сградата на Районен съд – Е. във връзка с упражняваната от него професия, като твърди, че не били налице елементарни законови изисквания за достъп до сградата на съда на лицата с трайни увреждания, като и на обособени отделни – читалня, стая на адвоката, „синя стая“ и др. Сочи, че не е налице изградено съоръжение на входа за хора с увреждания за достъп до сградата на съда. В

рамките на производството е извършена проверка /оглед/ от регионален представител на КЗД, като е постъпила докладна записка по преписката, в която е упоменато, че „Пред входа на обекта има изградени пет броя стъпала, до които се достига безпрепятствено, без изградени странични перила. Стъпалата отвеждат до врата с две отваряеми крила, след която следва обширно фойе на две нива, като разликата в нивата се преодолява посредством нови три стъпала, също без изграден предпазен парапет. ... Районният съд не разполага с допълнителни помощни средства, които да послужат за преодоляване на стъпалата както пред входа, така и тези, които отвеждат към заседателните зали на съда“ /цитат/.

В представеното становище от председателя на Районен съд – Е., същият уточнява, че предстояло ВСС да проведе процедура по изпълнение на втори етап от обществена поръчка относно Строителни работи по част „Реконструкция и основно обновяване на сградата, публична държавна собственост, предоставена за нуждите на Районен съд – Е. и Районна прокуратура – В.Т., ТО - Е.“, като при проектирането на ремонтите било предвидено сградата да е в съответствие с всички нормативни актове включително и с Наредба № РД-02-20-2/26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и сградите. В становището е изтъкнато, че след извършения оглед и съгласно направените констатации в протокола РС – Е. е предприел действия по проучване на пазара за закупуване на устройство за изкачване на стълби за инвалидни колички, както и изграждането на парапети и подмяната на плочките на стълбищата на входа на сградата. Непосредствено преди откритото заседание по преписката е постъпило ново становище от РС – Е., като се сочи, че са изпълнили всички необходими действия за осигуряване на достъпна архитектурна среда за лица с увреждания до и в процесния обект. Извършена е повторна проверка от регионален представител на КЗД за област В.Т. В постъпила докладна записка се сочи, че „На 02.02.2024 г. след предварителна уговорка с г-н П.П. – председател на РС – Е., посетих посочения в указанието обект. В хода на проверката установих, че пред входа на сградата има изградени пет броя стъпала, до които се достига безпрепятствено с изградени странични метални парапети и поставени метални противоплъзгащи ланси на всяко от стъпалата. Стълбището отвежда до врата с две отваряеми крила, което осигурява достатъчна ширина на входа, след която следва обширно фойе на две нива, като разликата в нивата се преодолява посредством нови две стъпала също с изграден метален парапет. За преодоляване на стъпалата извън сградата и тези във вътрешността е осигурен стълбищен робот, поставен на входа, на видно място. Служителите са преминали обучение и инструктаж от фирмата доставчик на робота за работа с него...“

Съставът е установил, че Районен съд – Е., представляван от председателя П.П., е предприела действия и е осигурила наличие на достъпна архитектурна среда за лица с увреждания до сградата на съда чрез закупуването на стълбищен робот и монтирането на метални парапети, улесняващи и позволяващи достъпа на хора с увреждания до сградата на съда. Пети СПЗС е дал препоръка на ответната страна да продължава да поддържа достъпна архитектурна среда, както и да бъде създадена такава организация на работа, с която да не се допуска на лица с увреждания, включително и лица с ограничена подвижност, да бъдат ограничавани и/или възпрепятствани до предоставяните от съда услуги.

В рамките на своята дейност през отчетния период Пети СПЗС е разгледал и жалби с изложени оплаквания за осъществена дискриминация по защитен признак „сексуална ориентация“. Пример за такова производство е **Решение № 364/09.12.2024 г.**, образувано по жалба от Г.Е.Б. и Е.-М.Е.Г. и сигнал от Фондация „К.К.“ срещу М.Н. и Н.С.Д. В инициативния документ са изложени оплаквания за осъществени дискриминация по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. „тормоз“ по смисъла на §1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. и „подбуждане към дискриминация“ по смисъла на §1, т. 5 от ДР на ЗЗДискр. по признак „сексуална ориентация“.

По същество се сочи, че през първите два уикенда от октомври 2023 г. Фондация „К.К.“, заедно с неформалния колектив на „К.В.“ провели мини-училище за драг изкуство, като „уъркшопът“ бил насочен към хора от ЛГБТИ+ общността. Пространството, което организаторите избрали бил Н.С.Д., в който безпроблемно са провеждали други събития на ЛГБТИ+ общността и преди. Соци се, че по време на първия ден Фондация „К.К.“ е отбелязана в публикация във Фейсбук (с таг и към Министерство на образованието и науката) от лицето М.Н., член на Съвета на Н.С.Д. и член на Национално представителство на студентските съвети. В публикацията Н. изразявал „протестното си отношение“ към провеждането на мероприятията на територията на Н.С.Д. Организаторите са получили обаждане от директора на Н.С.Д. - Х.Д., относно възникналата ситуация, в което той споделял, че са отправени и заплахи и критики към провеждане на събитието от политическо лице, което той не е пожелал да назове. Д. е информирал организаторите, че е подал сигнал в СДВР (с които самите организатори не са успели да се свържат), поради риск от провокации и нападения през неделния ден. Денят е минал без провокации на място.

Твърди се, че в сряда 04.10. организаторите са получили обаждане от Р.П., специалист организационни дейности в Н.С.Д., с което ги информирала, че на предния ден се е състояло заседание на Съвета и Експертната група към Н.С.Д., на което е взето решение, че Н.С.Д. отказва провеждането на втория уикенд на територията му (като преди това организаторите са разполагали с писмено потвърждение за провеждането на мероприятията още от месец август). По-късно същото било потвърдено както по телефон, така и по имейл от директора на Н.С.Д., като в имейла ясно било посочено, че провеждането на мероприятията не е в разрез с правилата

и процедурите на Н.С.Д. В имейла също така са били копирани заместник-министърът на образованието и секретарят на Министерството на образованието. На същия ден лицето М.Н. споделил публичен пост, в който описвал, че именно в резултат на изложените от него доводи по време на заседанието мероприятиято няма да се проведе и това удовлетворява неговото виждане. Твърди се, че е осъществен тормоз по смисъла на 33Дискр., тъй като публикациите в социалната мрежа Ф. съдържали обидни определения и безпочвени обвинения в аморално поведение, насочени към ЛГБТИ общността на основание защитен признак „сексуална ориентация“ по чл. 4, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация (33Дискр.). Във Фейсбук публикациите Н. определял събитието като „травеститско“, „най-голямото падение, което може да покаже една институция“, „акт на показност“ и лицето изразявало „протестното си отношение към това събитие“.

В постъпило становище ответната страна Н. С. Д. оспорва изложеното в инициативния документ. Твърдят, че единствената причина мероприятиято да бъде отменено са били основателни притеснения за здравето на участниците, както и опазването на имуществото на организацията, породен от множество заплахи и сигнали за саморазправа от страна на трети лица.

Постъпило е становище и от М. Н., като последният посочва, че на 30 септември 2023 г. в сградата на Н.С.Д. е проведено разширено заседание на изпълнителния съвет на НПСС. Преди започване на заседанието НПСС е показал на цялата аудитория плакат, който е разлепен из сградата на Н.С.Д., включително и на централния вход на сградата, на който е бил изобразен мъж, облечен с атрактивни дрехи, перука и грим. Ответната страна посочва, че в залата настанало възмутително обсъждане на събитието и неодобрение на случващото се. Коментирало се, че било недопустимо да се провежда събитие от този тип при положение, че в сградата имало редовни школи за деца, а те не били достатъчно развити, за да могат да асимилират и разберат случващото се, без да им повлияе.

Н. ясно подчертал, че по време на обсъждането, негови колеги обяснили, че това е *събитие, в което се обучават травестити на сценично присъствие и грим* (цитат).

Пети СПЗС е приел, че от доказателствата по преписката, както и от твърденията на самите жалбоподатели, не се установява извършване на действия, поведение, изразено физически, словесно или по друг начин, с което ответната организация Н.С.Д. да е нахърнила достойнството на някой от жалбоподателите и сигналаподателя или да е създал враждебна, застрашителна или обидна среда.

Съставът е счел, че използваната от М.Н. квалификация не сочи сексуална ориентация, доколкото думата травестит се свързва с начин на обличане, без това да рефлектира и изяснява сексуална ориентация. Думите травестит и сексуална ориентация се отнасят до различни аспекти на човешката идентичност и поведение. Въпреки че понякога могат да бъдат объркани, те описват различни неща. Травестит е термин, който обикновено се използва за описание на човек, който се облича и представя с дрехи и поведение, типични за противоположния пол, но без непременно да иска да промени биологичния си пол или да променя сексуалната си ориентация. Сексуалната ориентация се отнася до емоционалното, сексуалното или романтичното привличане на човек към други хора. Терминът „травестит“ се отнася до полова изява (обличане и поведение), докато сексуалната ориентация описва към кой пол човек е сексуално привързан. Така съставът е установил, че травестит може да има различна сексуална ориентация, като не е задължително да бъде хомосексуален. Пети СПЗС е приел, че терминът травестит може да бъде чувствителен и понякога се смята за остарял или обиден, когато се използва не в контекста на личното избиране на изразяване на пола. Много хора предпочитат термини като „кросдресър“ или неформално „позиращ като противоположния пол“, за да избегнат стигматизацията. В съответствие с Европейската конвенция за правата на човека и законите срещу дискриминацията, ако наричането на някого „травестит“ води до неравно третиране на база на сексуална идентичност или полова изява, то може да бъде разгледано като дискриминация, но в случая признакът, сочен от жалбоподателите, е сексуална ориентация, която в същността си се отнася до сексуалните или романтични предпочитания на човек към други хора.

Съставът е заключил, че отмяната на мероприятиято от страна на ответната страна не е основана на квалификации или качества на самия организатор и неговите членове, не цели и не осъществява нахърняване на достойнството на конкретно лице, поради неговата сексуална ориентация, а още повече действията, квалифицирани като дискриминация да са в състояние да създадат по принцип враждебна, принизяваща, унизителна, обидна или застрашителна среда, спрямо лицата, подали сигнала.

Съставът е установил, че ответните страни Н.С.Д., представляван от директора, и М.Н. – член на НПСС, не са извършили нарушение на забраната за дискриминация по чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., „тормоз“ по смисъла на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. по признак „сексуална ориентация“ и „подбуждане към дискриминация“ по смисъла на §1, т. 5 от ДР на 33Дискр. спрямо Г.Е.Б., Е.-М.Е.Г. и Фондация „К.К.“, като е оставил жалбата и сигнала без уважение.

През отчетния период Пети СПЗС е разгледал жалби и сигнали, съдържащи оплаквания за дискриминация, осъществена на основата на защитения признак „семеино положение“. Особено интересен случай представлява **Решение № 223/26.07.2024 г.** Производството е образувано по жалба, подадена от Т. М. Т., в качеството ѝ на родител на К.Т.Т., срещу разпоредбата на чл. 7, ал. 20 от Закона за семейни помощи за деца /ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г./ Жалбоподателката твърди, че до 23.12.2022 г. съгл. чл. 7 от ЗСПД, в България за всички деца се е прилагал подходящ критерий на член от семейството при отчитане на основателността за

получаване на месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средното му образование. Считано от 23.12.2022 г. съгласно приетата нова ал. 20 към чл. 7 от ЗСПД (ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.), законовият текст е придобил следния вид: „При условията на ал. 1, месечната помощ за деца, които се отглеждат от техните самотни осиновители, се предоставя независимо от дохода на семейството в размер, определен по реда на чл. 4а, ал. 3 във връзка с ал. 2, т. 1“.

Жалбоподателката подчертава, че законът не прави разлика между дете при пълно осиновяване и родено дете от родител. На следващо място е изтъкнато, че чрез въведената ал. 20, към чл. 7 от Закона за семейни помощи за деца и официалния отговор на запитване от министерството на труда и социалната политика, приложен от нея, се получавало противопоставяне между биологичен родител и родител-осиновител при установени равни условия относно изискванията към двамата. Т. М. Т. уточнила, че по тази причина тя е лишена и практически не може да използва привилегиите, предвидена за родител-осиновител, като спрямо биологичния родител е осъществена дискриминация по отношение на социално положение – месечни семейни помощи за деца.

От Министерски съвет се изразява становище за неоснователност на жалбата на Т. Т. Сочи се, че деца могат да бъдат отглеждани от един родител по различни причини, което обаче не ги поставяло в идентично положение. Има разлика между самотен родител и самотен осиновител, което е мотивирало законодателя да подходи различно относно определяне на критериите за получаване на семейни помощи за деца за всеки един от случаите. В становището се посочва още, че предвиденият облекчен режим за предоставяне на месечна помощ за деца съгласно чл. 7, ал. 20 от ЗСПД представлява закрила, която законодателят предоставя на осиновители, които при осиновяване на детето не се намират в граждански брак, като част от законодателната политика по насърчаване на отглеждането на децата в семейна среда. Посочва се, че насърчаването на осиновяването на дете от самотен родител е обективно оправдано с оглед на законовата цел /защитата на най-уязвимата част от обществото - децата, останали без грижа от родителите си/ и средствата за постигане на целта са подходящи и необходими.

В рамките на производството е постъпило становище и от председателя на Народното събрание, с което се оспорва жалбата като неоснователна. Посочено е, че с направените промени в ЗСПД е въведен облекчен режим за отпускане на месечни семейни помощи за децата, които се отглеждат от техните самотни осиновители - чл. 7, ал. 20 от ЗСПД. Съгласно § 1, т. 5а от ДР на ЗСПД е дадена легална дефиниция на „самотни осиновители“. Отбелязва се ролята на държавата да подкрепи осиновителите, отглеждащи сами осиновените си деца, гарантирайки им получаване на месечни помощи за дете до навършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст. Сочи се, че някои от семейните помощи за деца, каквито са и месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование по чл. 7 от ЗСПД, е предвиден и доходен критерий при отпускането им. В становището се поддържа, че облекчени условия за отпускане на семейните помощи са въведени по отношение на по-уязвимите категории семейства с деца, като в тази връзка разпоредбите на ЗСПД били изцяло съобразени със Конституцията на Република България. Поддържа се становището, че осиновяването на дете от самотен осиновител изисква по-голяма подкрепа с оглед по-уязвимото положение на осиновеното дете, което преди осиновяването е било дете в риск. Твърди се, че с предвидената подкрепа за самотни осиновители се цели по-голяма социална справедливост, както и затвърждаване на особено важната роля на осиновяването като мярка за закрила на детето. От изложеното се извежда, че не е обосновано децата, отглеждани от единствен родител, и децата, отглеждани от самотен осиновител, да се възприемат като една и съща група. В тази връзка, се посочва и, че с направените промени в ЗСПД законодателят е определил като специфична по-уязвима група, за която са регламентирани и по-облекчени условия за семейно подпомагане, случаите на децата, които се отглеждат от техните самотни осиновители, както и на децата със или без право на наследствена пенсия от починал родител, когато семейните помощи се предоставят без доходен тест за семейството.

Съставът е установил, че жалбоподателката е отправила запитване към Министерството на труда и социалната политика относно това дали има право на месечна помощ за отглеждане на дете като единствен родител, независимо от доходите на семейството, като нито една от ответните страни не е оспорила това обстоятелство. Установено е, че жалбоподателката е родила дъщеря си чрез зачеване с инвитро-процедура вследствие на репродуктивни проблеми, от неизвестен донор и доказва това твърдение с приложено копие на епикриза от раждането на К. Т. Т. Съставът е приел, че следва да се изследва въпросът дали разпоредбата на Закона за семейни помощи за деца, чл. 7, ал. 20 от ЗСПД създава предпоставки за по-неблагоприятно третиране на децата отглеждани от самотен родител и тези отглеждани от един осиновител въз основа на признаците по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

Пети СПЗС е отбелязал, че Конституцията на Република България прокламира закрилата на семейството, майчинството и децата от държавата и обществото в съответствие със създаването на гаранции за живота, достойнството и правата на личността. Пети СПЗС е приел, че същността на правото, създадено в чл. 7 от ЗСПД „изкрystalизира“ при тълкуване на разпоредбата съвместно с тази на чл. 22, ал. 3 и ал. 4 от Правилника за прилагане на закона за семейните помощи на деца /ППЗСПД/, от които става ясно, че действителното намерение на вносителя на законопроекта - Министерски съвет, е да се осигури получаване на помощите от детето, без оглед на доходите на лицето, на което е вменено да представлява и да се грижи за

учащия. Приобщените по преписката доказателства предпоставят обособяването на една отделна подгрупа – на децата, които са родени чрез зачеване в инвитро в процедура по асистирана репродукция по чл. 130 от Закона за здравето /33/, съответно по реда на Наредба № 28 от 20.06.2007 г., която изрично забранява предоставянето на информация на донора или на трети лица за реципиентите, ползвали анонимни донорски сперматозоиди, освен в случаи, посочени в закон.

Съставът е отбелязал, че не следва да се слага знак за равенство на правата и задълженията, които има родителят, който отглежда дете сам от една страна и двама родители, отглеждащи детето си съвместно, при прилагане на доходния тест за отпускане на обсъжданата помощ, защото те са несъпоставими. Докато ЗСПД определя единствено дефиниция на „семейство“ и на „самотни осиновители“, то Правилникът за прилагане на ЗСП освен определение за „семейство“ съдържа и такова за „Родител, отглеждащ сам дете/деца“ – §1, т.3 от ДР на ЗСП.

Пети СПЗС е приел, че отглеждането на дете от един родител следва да бъде определящо за поставянето и на тези деца в по – уязвима група. Не без значение в случая е приобщената в рамките на заключителното заседание епикриза за раждане чрез Инвитро-процедура и не е припознато, като по този начин детето има един единствен биологичен родител, което неминуемо означава принципна невъзможност за съвместно отглеждане и взаимопомощ още от момента на раждане на детето. Тази подгрупа от родители/деца се явява поставена да търпи неблагоприятните последици от опосредяването на помощта по чл. 7 от ЗСПД, редом с по-голямата група на самотните родители.

Пети СПЗС е направил препратка към мотивите на решение по делото Й. и Г. срещу България, издадено след произнасяне на КС, както следва: „Съдът отбелязва, че относимото национално законодателство, а именно чл. 7 от ЗСПД, е насочено към предоставяне на текуща подкрепа на деца, които растат в неблагоприятно семейно положение в по-общ план (вж. параграфи 36-40). Като се вземат предвид основните характеристики на въпросната схема, а именно осигуряване на текуща месечна подкрепа за семейства с деца, които по различни причини се намират в уязвимо положение (вж. също параграф 119), както и ролята на групите майки, описани по-горе като единствени лица, полагащи грижи за децата си. Съдът е на мнение, че тези групи са в „относително подобна ситуация““. Посочено е, че чл. 3, ал. 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето предвижда задължение за държавите-страни на конвенцията, да осигурят на детето закрила и грижи, каквито са необходими за неговото благосъстояние, като се вземат предвид правата и задълженията на неговите родители, законни настойници или на други лица, отговорни по закон за него и за тази цел предприемат всички необходими законодателни и административни мерки. Съгласно чл. 5 държавите-страни по конвенцията зачитат и отговорността, правата и задълженията на родителите, осигуряват съгласно чл. 6, ал. 2 в максимално възможна степен оцеляването и развитието на всяко дете. Съгласно чл. 27, ал. 3 държавите-страни по конвенцията в съответствие с националните условия и в рамките на своите възможности предприемат необходимите мерки с цел да подпомагат родителите и другите лица, отговорни за детето, да осъществяват това право и в случай на нужда предоставят материална помощ.

Съставът е приел, че съпоставката следва да бъде извършена, като от една страна се поставят жалбоподателката лично като правоимаща, на която обаче се прилага доходен тест с цел отпускане на помощта по чл. 7 от ЗСПД, и съответно нейното дете, което би черпило безусловно право на такава помощ. От друга страна, са поставени самотните осиновители, които предвид създадената по силата на осиновяването връзка, се намират в сравнимо сходно положение по линия на отношенията им с осиновените. Така Пети СПЗС е стигнал до извода, че последните, предвид обективната липса на изискване за доходен тест създадена с чл. 7, ал. 20 от ЗСПД, биват третирани по-благоприятно, въпреки идентитета в положението с първата група. Такова по-неблагоприятно третиране попада в състава на „пряка“ дискриминация. Същевременно, попадайки в подгрупата на самотните родители, които са били подложени на асистирана репродукция, жалбоподателката е била поставена да търпи неблагоприятното третиране, редом със самотните родители, които обаче не са били подложени на инвитро и съответно знаят кой е другият родител на детето. Пети състав е приел, че е осъществявана и непряка дискриминация, доколкото този начин на третиране не е обоснован от наличието на законна цел, както и че новото правило е пропорционално на тази цел. Съставът е установил, че разпоредбата на чл. 7, ал. 20 от Закона за семейни помощи за деца е в нарушение на принципа за равно третиране, като с нея се осъществява пряка и непряка дискриминация по признак „семейно положение“, поради което е дал препоръка на основание чл. 47, т. 8 от Закона за защита от дискриминация, на субектите, притежаващи законодателна инициатива по силата на чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България да предприемат съответните действия за изменение на разпоредбата на чл. 7, ал. 20 от Закона за семейни помощи за деца /ДВ, бр. 102 от 23.12.2022г./, с цел обезпечаване достъп до правото на ползване на месечна помощ за деца до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, за самотни родители независимо от дохода на семейството.

Решения на Петчленен разширен заседателен състав

Следващите няколко примера са едни от най- емблематичните случаи по Раздел I от глава II на 33Дискр., разгледани от разширените заседателни състави на Комисията през изминалата 2024 година.

С **Решение № 273/26.09.2024 г.** Петчленен РЗС е разгледал оплаквания, касаещи нормативна уредба. По такъв случай е подаден сигнал от експерт по бежанско право към юридическо лице с нестопанска цел в обществена полза, чийто основен предмет на дейност е предоставяне на правна помощ на бежанци, имигранти, лица без гражданство и уязвими български граждани.

Излага оплаквания за дискриминация по признаците „лично положение“, „гражданство“ и „произход“ относно тарифите за административни услуги, предоставяни по Закона за чужденците и административни услуги предоставяни от общините в Република България. Според подателя на сигнала, разпоредбите водят до поставянето в по-неблагоприятно положение на членовете на семейството на лице с временна закрила спрямо членовете на семейството на лице с международна закрила.

В производството е установено, че разпоредбата на чл. 24, ал.1, т. 13 от ЗЧРБ регламентира разрешение за продължително пребиваване да получат чужденци, които притежават виза по чл. 15, ал. 1 и са членове на семейството на чужденец, получил разрешение за продължително или за постоянно пребиваване, **както и на чужденец, получил международна закрила** - когато документите, удостоверяващи семейните връзки и правото на издръжка са признати или допуснати за изпълнение по реда на българското законодателство.

Съставът е счел, че не е налице твърдяното в сигнала по-неблагоприятно третиране на членовете на семейство на лице с хуманитарен статут спрямо членове на семейство на лице с бежански статут. Независимо от обстоятелството, че не е налице препратка към т.22 на чл. 24, ал.1 от ЗЧРБ, след като в разпоредбата на чл. 1а, ал.2 от ЗУБ е дадено определение на понятието „международна закрила“ и същата включва в себе си както лица с хуманитарен, така и лица с бежански статут, и разпоредбата на чл. 10, ал.1 от Тарифата, препраща към т.13 от ЗЧРБ (която обхваща лицата с международна закрила, както лицата с хуманитарен, така и лицата с бежански статут) и се третират по един и същи начин и заплащат една и съща такса, което опровергава твърдението на сигналаподателя за неравно третиране и не може да се приеме, че е налице нарушение на чл. 4, ал.2 и ал.3 от 33Дискр. Относно твърденията в сигнала, че разпоредбата поставя членовете на семейството на лице с временна закрила в по-неблагоприятно положение спрямо членовете на семейството на лице с международна закрила се установи, че Закона за убежището и бежанците разграничава видовете закрила. В чл. 1а от ЗУБ изрично са регламентирани видовете международна закрила и временна закрила. Международна закрила се предоставя по силата на Конвенцията за статута на бежанците, съставена в Женева на 28 юли 1951 г., и Протокола за статута на бежанците от 1967 г., ратифицирани със закон (обн., ДВ, бр. 36 от 1992 г.; доп., бр. 30 от 1993 г.) (ДВ, бр. 88 от 1993 г.), на международни актове по защита правата на човека и на този закон и включва статут на бежанец и хуманитарен статут.

Що се касае до временната закрила, установено е, че същата се предоставя в случай на масово навлизане на чужденци, които са принудени да напуснат държавата си по произход, поради въоръжен конфликт, гражданска война, чужда агресия, нарушаване на човешките права или насилие в големи размери на територията на съответната държава или в отделен район от нея и които не могат по тези причини да се завърнат там. Режимът на двата вида закрила, както и статутът на лицата ползващи се от двата вида закрила са различни по своя характер, поради което **не са налице сравними сходни обстоятелства**. Временната закрила се въвежда с решение на Съвета на ЕС и се предоставя от МС, докато международната закрила се предоставя от председателя на Държавната агенция за бежанците.

Сравняваните лица - членовете на семейства, получили международна закрила и членовете на семейства, получили временна закрила, **не се намират в сходно положение**. Видно е, че основната разлика между двете групи субекти, е вида закрила, която са получили, поради което се счита за неоснователно твърдението за наличие на непряка дискриминация, тъй като следва да заплащат различни такси при искане за получаване право на продължително пребиваване.

При така установените обстоятелства Петчленен РЗС е счел, че очевидно се касае за различен вид закрила по отношение на чужденците търсещи закрила, поради което посочената от сигналаподателя разлика в третирането спрямо лицата в Република България, получили „временна закрила“ - конкретно членовете на семейството на лице с временна закрила спрямо членовете на семейството на лице с „международна закрила“, във връзка тарифите за административни услуги, не обуславя извод за нарушение по смисъла на чл. 4, ал.2 и ал. 3 от 33Дискр. по признаци „лично положение“ и „гражданство“ и „произход“. Относно оплакването, че разпоредбата на т.13.46 на стр.29 от Тарифа към Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Общ. Б., съгласно която за услугата „вписване в регистъра на населението“, предоставена на чужденци с постоянно пребиваване в Република България се събира такса от 150 лв., каквато такса не се дължи от лица с придобито българско гражданство, което се приема за дискриминационно и оплакването за разпоредбата на т.5 от Приложение 3 към Наредба №17 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Община П. Тарифа към Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Община П., за

която услуга „за искане на ЕГН на приети с указ български граждани с разрешение за постоянно пребиваване в Република България”/цитат/ се събира такса от 30 лв., която не се дължи за другите категории лица, получаващи ЕГН, включително за други категории чужденци, получили българско гражданство по Закона за българското гражданство, съставът е взел предвид, че се касае за различни категории лица: чужденци с постоянно пребиваване и лица с придобито българско гражданство, поради което сочената от сигналоподателя разлика в третирането относно таксите при предоставяне на административни услуги от Общ. П. и Общ. Б. не обуславя извод за неравно третиране.

Петчленен РЗС е установил, че разпоредбата на чл. 10, ал.1 от Тарифа № 4 за таксите, които се събират в системата на МВР по Закона за държавните такси, в която е посочена препратка единствено към т.13, ал.1 на чл. 24 от Закона за чужденците в Република България, но не е посочена и препратка към т.22, ал.1 на чл. 24 от същия закон, не създава неравно третиране по смисъла на чл. 4, ал. 2 и ал. 3 от ЗЗДискр. спрямо членовете на семейството на лице с хуманитарен статут в сравнение с членовете на семейството на лице с бежански статут, както и на членовете на семейството на лице с временна закрила спрямо членовете на семейството на лице с международна закрила по признаци „лично положение”, „гражданство” и „произход”.

Установено е, че с регламентираната в т.5 от Приложение № 3 към Наредба №17 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Община П., такса в размер на 30 лв. за услуга **„искане на ЕГН на приети с указ граждани на Република България и на чужди граждани с разрешено постоянно пребиваване в страната”**, ответната страна ОС – П. не е извършил нарушение на чл. 10 от ЗЗДискр. и същата не създава неравно третиране по смисъла на чл. 4, ал. 2 и ал. 3 от ЗЗДискр. спрямо лицата с предоставен „хуманитарен статут” и статут на „бежанец” по признаци „лично положение”, „гражданство” и „произход”. Установено е, че с регламентираната в разпоредбата на т.13.46 на стр.29 от Тарифа към Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Общ. Б., такса в размер на 150 лв. за услуга „вписване в регистъра на населението”, предоставена на чужденци с постоянно пребиваване в Република България, ответната страна ОС - Б. не е извършил нарушение на чл. 10 от ЗЗДискр. и не създава неравно третиране по смисъла на чл. 4, ал. 2 и ал. 3 от Закона за защита от дискриминация спрямо лицата с предоставен „хуманитарен статут” и статут на „бежанец” по признаци „лично положение”, „гражданство” и „произход”.

Петчленен РЗС е разгледал редица оплаквания за дискриминация по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., по признаци „увреждане”, „лично положение” и „обществено положение”, като един от интересните казуси разгледани от състава през годината е жалба във връзка с приета Методика по Програмата за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания - **Решение № 186/11.06.2024 г.** В жалбата е отразено, че И.С. е лице с трайно намалена работоспособност, удостоверена с Експертно решение на ТЕЛК. Предмет на неговата жалба е невъзможността му да кандидатства по проектна програма на АХУ за финансиране на проект за започване и развитие на самостоятелна стопанска цел.

Жалбоподателят счита, че е налице дискриминация по признаците „увреждане”, „лично положение” (във връзка със спецификата на увреждането) и „обществено положение”, тъй като едно от условията за кандидатстване по програмата изисква лицата с трайни увреждания да декларират липса на „учредено еднолично предприятие, независимо дали е действащо или не действащо”, както и неучастието като „сътрудник в други търговски дружества” (Декларация по чл. 10, ал.3 - Приложение № 7 към Методиката за финансиране на проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност).

В жалбата е отразено, че И. С. не е наясно с причините за налагане на такива несправедливи условия, които според него, предвид здравословното състояние, отнемат правото да бъдат подпомогнати от АХУ. Жалбоподателя счита това за неправилен акт, чрез който се отнемат правата на хората с трайни увреждания. Той визира права, посочени в Конституцията на Република България, ЗХУ и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Тези права, според жалбоподателя, не са отчетени в „Плана за действие на изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания (2021-2026)” - Приет с Решение № 110 на МС от 12.02.2021г.

В рамките на проучването е изискана и получена информация, становища и доказателства от ответните страни, които изцяло оспорват наведените в жалбата твърдения.

Петчленен РЗС е отчел, че целта на Програмата за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания е да обхване неактивни на пазара на труда физически лица, като ги подпомогне да започнат и развият самостоятелна стопанска дейност. Това било регламентирано в чл. 10, ал.2, т. и 2 от нормативния документ (Методиката). Оттук следва и се предполага, че всички лица кандидатстващи по програмата ще имат някаква степен на увреждане т.е. единствено и само на база увреждане не може да бъде направено сравнение и това е поради естеството на програмата. Колкото до това, в каква степен дадено увреждане засяга способността за упражняване на самостоятелна стопанска дейност, не се спори, че е налице вариативното между кандидатстващите лица. Съставът е отчел, че посочените разпоредби на Методиката освен, че описват изискванията на които трябва да отговарят проектните предложения, така и очертават процентното съотношение на компонентите спрямо цялостното финансиране, което дава възможност да бъдат отчетени индивидуалните нужди на всеки кандидат, в т.ч. и финансиране на закупуване на оборудване, което компенсира намалената работоспособност на лицето с трайни увреждания, така че да

може да изпълнява предвидените в стопанската дейност трудови ангажименти.

В разглеждания случай съставът е отчел, че е предвидена алтернативна програма за хора с увреждания, които вече притежават търговски дружества. Съставът е установил, че АХУ предоставя такава възможност чрез Национална програма за заетост на хората с увреждания, съгласно чл. 44, ал. 1 от Закона за хората с увреждания, както е посочено на сайта на агенцията. Установено е, че целта на програмата е в няколко посоки, като една от тях е „наемане на работа и/или повишаване на пригодността за заетост на хората с трайни увреждания“, както и „Оборудване на работно място за човек с трайно увреждане“. Става ясно, че с това се удостоверява достоверността и наличието на програма, която е за целева група, сходна или идентична, в която попада жалбоподателят. Съставът е подчертал, че съгласно практиката на ЕСПЧ и тълкуването на чл. 14 от КПЧОС не всяко различие в третирането е забранено. Принципът на равенство в третирането е нарушен, ако различieto няма обективно и разумно оправдание. Съществуването на такова оправдание се преценява във връзка с целта и последиците на разглежданата мярка. Неравното третиране следва да е обективно оправдано с оглед постигане на законова цел и средствата за постигане на целта са пропорционални, подходящи и необходими. Съставът е посочил, че видно от представените доказателства, процесната методика преследва законна цел, която е да подпомогне хора с увреждания, да започнат и развият собствена стопанска дейност, поради което е и визираната рестрикция за наличие на съществуващо търговско дружество. Методиката също предвижда усвояването на определен бюджет, чиито параметри са предвидени и следва да обхванат определен кръг от хора. Съставът е приел, че от така съществуващата Методика и по-точно изключваща хората с търговско дружество, предполага, че представлява законна цел, която е насочена към конкретна целева група, които не са имали възможност да се сдружат или да учредят собствена фирма. Също така, процесният критерий е необходим и пропорционален, поради това, че е необходимо да бъдат очертани обхват на лицата, които биха могли да се възползват от финансова подкрепа, което от своя страна и определя размера на сумата, която биха могли да получат. При анализа на събраните по преписката доказателства съставът е счел, че Методиката за финансиране на проекти за започване и развиване на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания, както и Приложение № 7, представляват насърчителна мярка за определена подгрупа от хората с увреждания, чиито условия за допускане до участие имат законна цел. На основание чл. 65 от ЗЗДискр. Петчленен РЗС установява по отношение на И.Н.С. че ответната страна АХУ, представлявана от изпълнителен директор, не е осъществила дискриминация по признаци „увреждане“, „лично положение“ (във връзка със спецификата на увреждането) и „обществено положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. С решението е установено също, че по отношение на И.Н.С. ответната страна Министъра на труда и социалната политика в качеството на държавен орган, не е осъществил дискриминация по признаци „увреждане“, „лично положение“ (във връзка със спецификата на увреждането) и „обществено положение“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Със същото решение съставът е оставил без уважение подадената жалба.

През годините в КЗД са постъпвали жалби с оплаквания, че с публикации в различни медии се засягат правата и интересите на определени етнически общности в България. Такъв пример е **Решение № 27/17.01.2024 г.**, в което е разгледан сигнал с изложени твърдения за дискриминация, извършена под формата на тормоз по смисъла на § 1., т. 1. ДР на ЗЗДискр. по признаци „етническа принадлежност“, „семеино положение“ и „възраст“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., както и за подбуждане към дискриминация по смисъла на чл. 5, предл. 3 от ЗЗДискр. във връзка с § 1. т. 5. ДР на ЗЗДискр. Производство е образувано по инициативен документ, подаден срещу <https://e....eu/>, във връзка с публикация от 25.03.2021 г. със заглавие „*Жалката истина в България: Пенсионерите с 200 лв. пенсия, майките с 40 лв. детски, а непълнолетните роми с деца по 1400 лв.*“.

Жалбоподателката заявява, че публикацията била налична повече от два месеца и половина в интернет пространството. Статията квалифицирала още в заглавието правната възможност на всеки български гражданин да се ползва от социални помощи като „жалка истина“ тогава, когато гражданите, упражняващи законното си право, били от ромски произход. Уточнява, че жалбата ѝ касаела онлайн публикация, създадена в дух на противопоставяне на социални групи на основа на етнически признак, изтъквайки, че текстът целял или би довел до дискриминация срещу определена социална група - ромски майки и жени. Допълва, че било обидно и унижително все още и през 2021 г. свободно и ненаказано да се множат онлайн публикации, които представяли ромската общност в България, към която принадлежала М. Б., необективно, манипулативно и засягали жените-майки и индиректно и тези, за които предстояло да стават родители, към които се определя и жалбоподателят.

Счита за необяснимо защо в статията се сравнявали размери на пенсия със социални помощи и обезщетения за майки на малки деца от ромски произход. Така статията информирала, че несправедливо и неоправдано ромските майки се ползвали от получаването на големи суми, докато работили дълго пенсионери с българска етническа принадлежност, както и млади родители от български етнос били ошетени в това отношение. Намира, че се правели внушения, че в социалното законодателство и при неговото прилагане, се покровителствали и привилегировали ромите в сравнение с гражданите с българска етническа принадлежност. Намира за манипулативно внушение, че ромите с малки деца могли да ползват по-големи размери на социални и осигурителни плащания, както и сравняването на детските надбавки, които законът признал на всяка майка в еднакъв размер без оглед нейния етнически произход. Наред с това статията

съдържала твърдение, че размерите били големи заради ранна бременност и многобройни раждания при ромите. Внушавало се също така, че майките от български произход били „третираны по-неблагоприятно от закона и едва ли не - размерите на помощите за деца е по-малък и нищожен в сравнение с цитираните суми, получавани от ромските семейства“.

От своя страна статията довеждала до създаване на враждебна за ромската общност среда, накърнявала достойнството на нейните представители като равноправни на всички останали етноси граждани, ползващи се от еднакви граждански права и възможности, като жалбоподателят намира, че така поднесената информация въз основа на етнически признак без етническата принадлежност създавала база за възприемане на *„привилегия или неприязън от останалата част на обществото само поради факта, че ромите упражняват наравно с всички останали граждани предоставените им от закона правни възможности“*.

Комисията в условията на служебното начало е изисквала информация от Главна дирекция „Национална полиция“, в която се сочи, че домейн името <https://e.....eu/> било заявено, регистрирано и заплатено от П. К. П., чийто номер, постоянен и настоящ адрес съобщава, на който адрес е изпратено уведомление за образуване на производство и предоставяне на становище по подадената жалба. Ответната страна П. К. П. не представя становище по жалбата.

Петчленен РЗС е приел за безспорно установеното, че на дата 25.03.2021 г., на електронната новинарска страница <https://e.....eu/> е публикувана статията със заглавие *„Жалката истина за България: Пенсионерите с 200 лв. пенсия, майките с 40 лв. детски, а непълнолетните роми с деца по 14000 лв.“*, чиято основна тема са непълнолетните майки от ромски произход като ползватели на социални помощи и обезщетения за майчинство, от която статия с оглед самоопределението, жалбоподателката се почувствала дискриминирана по признак „етническа принадлежност“, „възраст“ и „семеино положение“.

По преписката безспорно е установено, че П. К. П. е ответната страна, с оглед представената по преписката информация от зам.-директор на главна Дирекция „Национална полиция“, която сочи, че домейн с името <https://e.....eu/> е заявен, регистриран и заплатен от П. П. като са предоставени три имена и адрес, на който ответната страна е уведомена за производството пред КЗД, но не е ангажираа становище. Според състава публикацията внушава и придава негативни черти на ромските жени и майки, като ги портретира като извършващи правонарушения във връзка със социалните помощи. Със статията се правят и коментари относно начина и условията на живот на ромите във връзка с ранната бременност и многобройни раждания и стереотипизирането им като ползватели на помощи за отглеждане на деца, които живеят извън всякакви правила. Съставът е счел, че този начин на поднасяне на информацията създава стереотипи, предразсъдъци и враждебна среда на основата на етническа принадлежност и възраст.

По своето естество, обсъждането и дискутирането на провежданата в областта на социалните помощи политика за посочената етническа група, която касае цялото общество и начинът, по който е изразена темата чрез посочената публикация, представлява нарушение на 33Дискр. Сред доводите, в които е възможно да се намери подкрепа за този извод, е че използваните сравнения (словесно изразено нежелано поведение по смисъла на § 1, т. 1 ДР на 33Дискр.) една ромка, която от 12 годишна ражда е поощрявана да го прави с помощи на стойност 1500 лв., в същото време всяка българска майка има право на месечна сума от 37 лв. за едно дете, ако нейният доход е под 400 лв. как са получавани тези 1500 лв. при ромката е пълна загадка?“, се отнася за ромското етническо малцинство в неговата цялост и се съдържат негативни коментари спрямо ромите като цяло, сравненията надхвърлят допустимото в случая отрицателно отношение към коментираните прояви на ранна бременност и излизат от контекста на обсъждания конкретен предмет за осигурителната система в страната, която е тема на публикацията.

Независимо какви са били намеренията и подбудите, мотивирали авторите за съставяне на публикацията, дали същите са искали да насочат критиката и неодобрението си единствено и само към осигурителната система в страната, факт е, че употребата на наименованието на цялата етническа общност и обвързвайки я с подчертано негативно поведение като ползватели на помощи отправя послания и стереотипизира ромите като незаслужили ползватели на социалната система.

Решаващият състав е посочил, че подобно обобщаване и стереотипизиране на образа на ромите като „социален паразит“ за осигурителната система, без съмнение може да накърни и накърнява достойнството на представителите на етническата група, като същевременно допринася за създаването на трайно негативни, потенциално враждебни и конфликтогенни нагласи, насажда отношение на недоверие и нетърпимост в обществото спрямо всеки представител на ромския етнос. Това неминуемо унижава, а следователно и накърнява човешкото достойнство на хората, които се определят етнически като роми, защото ги представя с колективния, стигматизиращ образ на правонарушители. Петчленен РЗС е приел, че публикацията, която противопоставя ромските млади жени и майки на българския етнос, представлява нежелано поведение, изразено словесно, което дори и да не е имало за цел, то има за резултат накърняване на достойнството на лицата и създаване обидна среда по признака „етническа принадлежност“ и „възраст“, установен в чл. 4 ал. 1 от 33Дискр. Съставът е стигнал до извод, че тези изявления съставляват „тормоз“ по смисъла на §1 т.1 от ДР на 33Дискр. и дискриминация по смисъла на чл. 5 от 33Дискр. по признаци „етническа принадлежност“ и „възраст“.

Подбуждането към дискриминация и тормозът са различни самостоятелни форми на дискриминация, а общото между тях е, че са обявени за дискриминация по силата на чл. 5 от ЗЗДискр. Подбуждането към дискриминация е пряко и умишлено насърчаване, даване на указания, оказване на натиск или склоняване към извършване на дискриминация. / Пар.1, т.5 от ДР на ЗЗДискр. Изхождайки от дефиницията, подбуждане към дискриминация посочените в статията сравнения и определения не могат да се определят като вид действия, които могат да се квалифицират като насърчаване, даване на указание, оказване на натиск или склоняване към дискриминация.

Петчленен РЗС е приел, че публикуваната на електронната новинарска страница <https://e....eu/> статия със заглавие „Жалката истина за България: Пенсионерите с 200 лв. пенсия, майките с 40 лв. детски, а непълнолетните роми с деца по 1400 лв.“, с основна тема непълнолетните майки от ромски произход, като ползватели на социални помощи и обезщетения за майчинство, която противопоставя представители на ромския етнос и българи, не съставлява подбуждане към дискриминация по смисъла на чл. 5 във връзка с параграф 1, т.5 от ДР на ЗЗДискр. по признак „етническа принадлежност“ и „възраст“.

Установено е по отношение на М. Б. от гр. С., че с публикуването на 25.03.2021 г. в електронната новинарска страница <https://e....eu/> статия със заглавие „Жалката истина за България: Пенсионерите с 200 лв. пенсия, майките с 40 лв. детски, а непълнолетните роми с деца по 14000 лв. ответната страна П.К. П. от гр. В, в качеството на собственик на електронно издание <https://e....eu/> е допуснал извършването на дискриминация, представляваща нарушение под формата на тормоз по смисъла на §1, т.1 от ЗЗДискр. по признаци „етническа принадлежност“ и „възраст“. Наложени са му принудителни административни мерки – дадено му е задължително предписание, в качеството на собственик на електронно издание <https://e....eu/>, а именно: да разработи и въведе в <https://e....eu/> методи и механизми за самоконтрол в медията, по избор на ръководството ѝ, и правила за недопускане на дискриминация в работата на редакторите и журналистите в медията, с които да бъдат запознати всички служители, към които са съотносими, с оглед недопускане на дискриминация.

В **Решение №82/27.02.2024 г.** е разгледано оплакване за дискриминация по признаци „раса“, „сексуална ориентация“ и „лично положение“, по повод употребата на дискриминационни изрази от страна на В. С. - в лично качество и в качеството му на член на И. К. на Б. Ф. С и изпълнителен директор на професионален клуб „С. – 1913“ по време на проведена на 25.06.2020 г. пресконференция в П. „Б.“ по повод трансфер на млад български футболист в отбор от чужбина (заснета и предадена от няколко електронни медии. Според изложеното в сигнала посочените дискриминационни изрази не са насочени към конкретно лице, поради което техният адресат не може да бъде определен. Същият обаче бил определяем, тъй като изразите са насочени към конкретни групи от хора от обществото.

В този смисъл, сочи, че реплики „бежанци и тем подобни“, и „ние взимаме на кило такива от джунглите там по Амазонка, по насам-натам“, са насочени към чужденците в Република България, които идват в държавата от по-слабо развити региони на света с цел да работят. Терминът „бежанци“ не бил използван в буквания смисъл за лице със статут на бежанец, а се използвал с преносното му обидно значение, посочено по-горе. Счита, че с използването на тези думи е осъществена дискриминация по признак „лично положение“ и „етническа принадлежност“.

С посочените изрази, а именно „негър, негри“ и „Гледай сега, никога черен нема да храни бел, момчета!“, счита, че е осъществена дискриминация както по признак „раса“, така и по признаците „народност“ и „етническа принадлежност“, насочена към определяем кръг от адресати, а именно такива с различен цвят на кожата. Негативната нагласа на С. към афроамериканците се демонстрирала чрез ироничното изказване на С. след забележките, отправени му от журналисти - „Отдайте го на моето невежество“, както и от изказването: „... **никога черен нема да храни бел, момчета**“. По този начин ответната страна поставил хората с по-тъмен цвят на кожата, като характеризирал същите като неспособни, незначителни и зависими от „белите“ хора. Счита, че подобни изрази и изказвания са недопустими в модерното общество, в което хората са равнопоставени, независимо от техния пол, раса, цвят на кожата, религия и етническа принадлежност.

Приложен е протокол № 22/ИСТЕ – 071 за извънсъдебна видео-техническа експертиза, изготвена от вещо лице, вписано в списъка на специалистите, утвърдени за вещи лица от комисията по чл. 401, ал. 1 от ЗСВ за съдебен район – СГС.

Ответната страна счита, че не е налице каквато и да е форма на дискриминация.

Задачата в производството пред КЗД е да се даде отговор на въпросите дали изказванията „Ние взимаме на кило такива от джунглите там по Амазонка, по насам-натам“, „защото той казал бел педераст, а па нашите са му викали черен педераст“, „Гледай сега, никога черен нема да храни бел, момчета!“ на В. С. по време на проведена пресконференция в Пресклуб „Б.“ по повод трансфер на млад български футболист в отбор от чужбина, заснета и предадена от няколко електронни медии, представляват дискриминация точно по признаците „раса“, „сексуална ориентация“ и „лично положение“.

За да се направи оценка за целта и резултата от изказванията на В. С. следва да се посочи контекстът, в който са направени. На проведеното открито заседание по преписката съставът, в присъствието на процесуалните представители на страните по преписката, е изгледал представения по преписката запис на пресконференция в Пресклуб „Б.“ съдържаща процесните изказвания. Не се спори, че ответната страна е

направил посочените изказвания, предмет на спора.

В пресконференцията, в която са направени изказвания се коментира въпроса за трансфер на млад български футболист в отбор от чужбина, която конференция е заснета и предадена от няколко електронни медии и спортни сайтове. По време на пресконференцията в Пресклуб „Б.“ В. С. е използвал изразите *„защото той казал бел педераст, а на нашите са му викали черен педераст“*, които, съставът приема, че пряко реферират и се мотивират със сексуалната ориентация на лицата и расата, същите са в достатъчна степен ясни и оскърбителни квалификации, за да създадат обидна среда по отношение на лицата с различна сексуална ориентация и различен цвят на кожата.

Съставът е счел, че изказването *„защото той казал бел педераст, а на нашите са му викали черен педераст“* представлява „тормоз“ на основата на „сексуална ориентация“ и „раса“. Макар целта на В. С. е да представи своето мнение или гледна точка по въпроса с трансфера с футболисти от други държави, като дава пример с чуждестранен футболист, който направил оплакване, за расизъм в ПФК „С.“ и не е била да накърни достойнството на лицата с различна сексуална ориентация и различен цвят на кожата, да създаде враждебна за тях среда, то резултатът от изказването е точно такъв - накърняване на достойнството на лицата, които се определят като лица с различна сексуална ориентация и различен цвят на кожата. Изказванията на В. С., които прави *„ние взимаме на кило такива от джунглите там по Амазонка, по насам-натам“, „Гледай сега, никога черен нема да храни бел, момчета!“* е на основата на защитен признак „раса“, тъй като използваните изрази съдържат оскърбителни квалификации и са насочени към група лица носители на защитен признак „раса“, като акцентират върху превъзходството на една раса и стигматизират лицата с по - тъмен цвят на кожата.

Съставът намира, че този начин процесните изказвания създават стереотипи, предразсъдъци и враждебна среда на основата на „раса“ и „сексуалната ориентация“ на лицата. Съставът е изложил мотиви за това, че резултатът, до който изказванията на ответната страна са довели е точно такъв – накърняване на достойнството и създаване на враждебна среда за лицата с различна сексуална ориентация и лицата с различен цвят на кожата. За фактическия състав на тормоза е достатъчно наличието алтернативно на цел или резултат, като законът не изисква дискриминационната цел да е единствена за нежеланото поведение. За посоченият резултат допринася и мястото на извършване на деянието. Изявление на пресконференция, която се излъчва и осигурява достатъчно голяма аудитория. В този смисъл безспорно е влиянието, което В. С., в качеството на член на И. З К на Б. Ф.С. и изпълнителен директор на Професионален клуб „С.“ и публична личност, оказва върху аудиторията. Изказването е достигнало до голяма аудитория, което само по себе си допринася за обругаването и унизяването на хората с различна сексуална ориентация и различен цвят на кожата, защото насаждат пренебрежително отношение и дават оценка като нещо негативно. Без съмнение изказвания като *„...ние взимаме на кило такива от джунглите там по Амазонка, по насам-натам“, „защото той казал бел педераст, а на нашите са му викали черен педераст“, „Гледай сега, никога черен нема да храни бел, момчета!“* не могат да бъдат тълкувани по друг начин освен като изграждащи негативни представи спрямо лицата с различна сексуална ориентация и раса пораждащи негативни чувства и пренебрежение.

Независимо какви са били намеренията и подбудите, мотивирали изказването на ответната страна, дали е искал да насочи критиката и неодобрението си към трансфера на футболисти в Република България от по-слабо развити икономически региони на света, факт е, че използваните в пресконференцията изрази (словесно изразено нежелано поведение по смисъла на § 1, т. 1 ДР на ЗЗДискр.), подчертават сексуалната ориентация на лицата и различния цвят на кожата в негативен контекст. Съставът е приел, че посочените изказвания допринасят за изграждане на стереотип срещу лицата с различен цвят на кожата и сексуална ориентация, а стереотипите и предразсъдъците са в основата на разделянето.

В тази връзка е изрично отбелязано че в хипотезата на изразен словесно тормоз по смисъла на § 1, т.1 от ДР на ЗЗДискр., законът не се интересува от това дали мнението е лично, възпроизвеждащо чуждо мнение или отразяващо позицията на по – широк кръг от хора, дали авторът му е публична личност или непопулярна личност в обществото. Абсолютния характер на забраната за тормоз не допуска изключения, било то и за лични мнения на публични личности. Стигматизирането на хората на основата на сексуалната им ориентация и раса е именно унижение, враждебност и дискриминация. Изказвания, които проповядват обществено отхвърляне не съставляват принос за създаване на демократични мнения или демократична воля. По този начин подобни изказвания допринасят за създаването на трайно негативни, потенциално враждебни нагласи, насаждат отношение на нетърпимост в обществото спрямо всеки представител с различен цвят на кожата. Това неминуемо унижава, а следователно и накърнява човешкото достойнство на хората, които се определят от чернокожата раса, защото ги представя със стигматизиращ образ на по - нисша раса.

Съставът е установил, че В.С. - в лично качество и в качеството на член на И.К. на Б. Ф.С. изпълнителен директор на П.К. „С.“ с изказвания *„Ние взимаме на кило такива от джунглите там по Амазонка, по насам-натам“, „Защото той казал бел педераст, а на нашите са му викали черен педераст“, „Гледай сега, никога черен нема да храни бел, момчета!“*, по време на изявлението му на проведена пресконференция в Пресклуб. „Б.“ по повод трансфер на млад български футболист в отбор от чужбина, заснета и предадена от няколко електронни медии, е допуснал нарушение на забраната за дискриминация по смисъла на чл. 5. във връзка с §1, т.1 от ДР на ЗЗДискр. под формата на тормоз по признаците „раса“ и „сексуална ориентация“.

С оглед високия конституционен статус на правото на мнение и свободата то да се изразява и

разпространява и предвидутвърденото разбиране, че ограничаването му може да става в изключителни случаи при точно предвидени и кумулативно дадени законови основания, Петчленен РЗС е счел, че принудителната административна мярка изглежда по-адекватна реакция с оглед значимостта на упражняваното право и с оглед превантивните функции на КЗД за предотвратяване на дискриминация (чл. 40, ал.1 от ЗЗДискр.) На основание чл. 74, т. 4 и чл. 76 ал.1 т.1 от ЗЗДискр., за предотвратяване на бъдещи подобни нарушения на ответната страна В. С. е наложена принудителна административна мярка като е предписано занапред да се въздържа от изказвания, засягащи честта и достойнството на личността по признак „раса“ и „сексуална ориентация“.

През отчетната година е разгледан интересен казус, който засяга оплаквания за неблагоприятното третиране по признак „обществено положение“ във връзка с чл. 8, ал. 3 от Кодекса на труда по признак „членуване в синдикална организация“ е **Решение № 312/17.10.2024 г.**, образувано по жалба председателя на Национален синдикат „М. А.“.

Жалбоподателят заявява, че по решение на членовете на синдиката и заради множеството нередности в ДМА-В., се заел със защита на правата на служителите и на основание на техни жалби два пъти сезирал КЗД за недопустимото дискриминационно отношение на директора на ДМА-В. към служители на дирекцията. С две последователни решения на КЗД поведението на директора било квалифицирано като „преследване“ (решение 408/03.10.2018 г.) и впоследствие като „тормоз“ (решение 485/16.9.2020 г.), като първото решение не било обжалвано, а второто било потвърдено от ВАС след обжалване.

В хода на проучването са изискани становища, информация и доказателства от В. Е., в качеството на директор на дирекция „М. а“ – В., Ж. П. – бивш изпълнителен директор на ИА „М.а“ и Ю. П. – главен секретар на ИА „М. А“, като ответни страни по преписката.

Ответната страна Ю. П – главен секретар., изразява становище за неоснователност на подадената жалба. Сочи, че няма пряко отношение към професионалната дейност на жалбоподателя. Допълва, че при поискване от страна на изпълнителния директор на ИАМА до Национален синдикат „М. А“ на всички изискуеми документи за подновяване на колективния трудов договор, от страна на синдиката не бил получен отговор и не им били изпратени такива документи за сключването на нов колективен трудов договор. В качеството му на директор на дирекция ДАПФСО на ИАМА не разполагал с доказателства относно представителната власт на жалбоподателя, от които да може да се направи извод, че действително той заемал позицията на председател на синдиката и периода, през който е заемал тази позиция. Въпреки че ИАМА нямала никакви договорености и информация за продължаващото съществуване на такава синдикална организация, на жалбоподателя, като заявил се негов председател, му било осигурено помещение за извършването на синдикална дейност. Поради служебна необходимост, помещението следвало да бъде освободено, като на жалбоподателя било предложено друго подходящо помещение, предоставено за управление на ИАМА.

Сочи, че синдикатът, в лицето на своя председател Д., не отговорил на отправената покана и като последствие не бил подписан нов колективен трудов договор

П. заявява, че независимо че не били представени доказателства за съществуването на синдикат, с негова заповед № 3-225/21.10.2016 г., предоставил за безвъзмездно ползване за нуждите му стая и офис оборудване в административната сграда на ДМА-В. Твърди, че впоследствие, поради служебна необходимост на служителите от ДМА-В., било поискано да се освободи помещението. Според ответната страна основната причина била обстоятелството, че сградата била с режим на работа, съвпадащ с работното време, и не било удобно да се задължава портиера да остава след края на работния ден. Сочи, че с негова заповед № 3-42/05.03.2019 г., предоставил за нуждите на синдиката друго помещение в едно с офис обзавеждането в сградата, стопанисвана от ИАМА, намираща се на територията на град В. Посочва, че тази сграда била с 24-часов режим на работа и в нея работили служители, които също могли да са членове на синдиката. Допълва, че неколккратно били отправени покани, включително и писмени, за освобождаване на помещението в сградата на ДМА - В., но получили отказ за освобождаване. Сигнало се до изземване на помещението посредством издаване на нарочна заповед на Областния управител на Област В., която била потвърдена от съда.

Безспорно е установено в производството, че жалбоподателят е бил служител в дирекция „М. А – В.“, отдел „Преглед, освидетелстване и регистрация на кораби и корабоприитежатели“, сектор „Кораби“, заемаш длъжността старши инспектор.

Жалбоподателят е уволняван три пъти, което е било определено като незаконно от Административен съд В. и потвърдено от ВАС. В последното Решение № 918/02.07.2021 г. на Административен съд гр. В., съдът е счел, че ИА „М. А“ неправомерно е наложила дисциплинарно наказание „уволнение“ на Н. Д. След обжалване от страна на изпълнителния директор на ИА „М. А“, в своето Решение № 1328/2022 г., ВКС оставя в сила Решение № 918/02.07.2021 г. на АС гр. В. и посочва в своите мотиви, че заложените в индивидуалния работен план цели и критерии на жалбоподателя не са измерими по обем и качество. Пояснява, че те са бланкетно изброени и липсват критерии за качество на оценяваната работа. Смята, че това нарушение е съществено, тъй като опорочава оценката. Добавя, че изготвената годишна оценка на жалбоподателя е в нарушение на НУРОИСДА, като съставянето ѝ не е било на база обективно установени факти, които могат да бъдат обект на преценка от съда. Съдът смята, че годишната оценка представлява критични изводи и заключения без конкретни факти и обстоятелства, които да илюстрират в какво точно се изразява неизпълнението на работния план. От така

представеното, съдът е категоричен в незаконосъобразността на изготвената на жалбоподателя годишна оценка, която е била основание за ИА „М. А“ да прекрати служебното правоотношение на жалбоподателя. В тази връзка, от приложения по преписката формуляр за индивидуален план и оценка на Д. е видно, че оценяващият ръководител, по повод междинна среща на 24.07.2020 г. е посочил, че служителят работи по цели № 1 и № 2, а по цел № 3 имало направени предложения от служителя. Също така посочва, че не е необходимо изменение или допълнение на индивидуалния работен план. От така изложеното във формуляра, не може да се направи предположение за неизпълнение на заложените цели. Още повече, видно от сертификатите, приложени като писмен доказателствен материал става ясно, че жалбоподателя е завършил успешно курсове дистанционно обучение, както е посочено в цел № 2 от индивидуалния му план.

Същата ответна страна е предоставила писмена кореспонденция между страните, от която става ясно за наличието на конфликт между тях от различно естество, включително работно облекло, организация на работния процес, комуникация и др. Също така по преписката има приложени формуляри на заявления за вписване в регистъра на корабите, попълнени от жалбоподателя, които се явяват строго технически документи и де факто кореспондират на въведени данни от оглед на плавателен съд, за чиято правилност или изрядност не може да бъде взето отношение от лице, което няма непосредствено наблюдение и експертиза по попълването на визираните документи.

Съставът е счел, че поведението от страна на ответните страни Е. и П., може да бъде определено като тенденциозно, чрез което ответните страни респективно са определили най-слабото представяне и са наложили най-крайното наказание на жалбоподателя. Тези техни действия са в противоречие с представения доказателствен материал, който сочи, че жалбоподателят е полагал усилия в изпълнение на заложените му задачи. Също така, длъжностите на ответните страни Е. и П. – пряк ръководител и изпълнителен директор – предполагат подпомагане на своите служители и разрешаване на спорове по конструктивен начин с отговаряща на висшите им длъжности отговорност, тъй като те се явяват контролиращи и решаващи крайни инстанции в рамките на администрацията, към които даден служител може да се обърне при възникнал проблем. Следователно и решаващият състав счита, че посочените ответни страни не са показали по безспорен начин, че принципът на равно третиране не е нарушен в настоящото производство, като липсват данни за опити от тяхна страна да разрешат очевидно неразбирателство между страните, както и опити в посока на това Д. да изпълнява по изискуемия от ръководството начин задълженията си.

По отношение на оплакванията за това, че жалбоподателят не е бил допуснат до сградата на администрацията има приложено заявление от 23.11.2023 г. от служител в ИАМА, в което се посочва, че отговарящият за издаване на пропуски, при посещение в сградата, е получил устно нареждане от Е. да не допуска Д. в сградата. Ответната страна оспорва това заявление и посочва, че в сградата има контролиран достъп, който следва определена организация, включително и предварително информиране на ръководството за предстоящи срещи на синдиката. Ответната страна смята, че това обстоятелство не може да се интерпретира като възпрепятстване на синдикална дейност. Съставът приема аргументацията на ответната страна за това, че следва да има организация за достъпа и ползването на помещения, както и, че има предоставено помещение за тази цел. От друга страна, друг е въпросът дали упражняващия синдикална дейност и представляващ синдиката е третиран по-неблагоприятно спрямо други служители, които не са носители на признака „обществено положение“ във връзка с „членуване в синдикална организация“, а видно такива действия от страна на ответните страни са били налице спрямо Д., в сравнение с други служители на администрацията, с налагането на наказание, което е незаконосъобразно и прекомерно.

Петчленен РЗС е установил по отношение на жалбоподателя, че ответните страни В. П. Е., в качеството на директор на дирекция „М. А“ – В, Ж. П. - в качеството на бивш изпълнителен директор на „М. А“ и Ю. П. – в качеството на главен секретар на ИА „М. А“, са осъществили пряка дискриминация по признак „обществено положение“ и по смисъла на чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. във връзка с чл. 8, ал. 3 от КТ по „членуване в синдикална организация.“ Предписано е на ответните страни, да преустановят установеното нарушение занапред и да се въздържат от извършване на нарушения на ЗЗДискр., както и други закони, уреждащи равенство в третирането, като е наложено наказание глоба на ответните страни в размер от 500 лв. за установеното в решение нарушение на ЗЗДискр.

През 2024 г. в работата на разширения заседателен състав са налице не малко жалби, подадени от родители на малолетни деца, съдържащи оплаквания срещу образователни институции. Такъв казус е разгледан от Петчленен РЗС, който е установил дискриминация под формата на тормоз. Случая касае оплакване на родител във връзка със здравните и образователни потребности на малолетно дете, посещаващо детска градина - **Решение №146 от 17.04.2024 г.**

Жалбоподателката А.П.К. подава жалба за дискриминация, като твърди, че първоначално жалбоподателката имала право да носи в детското заведение домашно приготвена храна, тъй като здравословното състояние на малолетния ѝ син налагало да се спазва строга хранителна диета, което е потвърдено с медицински документ от 2020 г. Твърди, че към датата на депозиране на оплакването, ръководството на детската градина категорично отказвало да ѝ разреши да внася в детското заведение приготвена от нея храна. Твърди се, че жалбоподателката подала молба до Директора на ОДБХ – П. за издаване на разрешително за внасяне на домашно приготвена храна, но ѝ било отказано с мотива, че храна, приготвена

в домашни условия, не е разрешено да се внася в детското заведение, съгласно българското законодателство. Според изложеното, жалбоподателката направила справка, но се оказало, че в гр. П., гр. С. и район от близо 200 км. нямало кухня – майка, която да приготвя храна съгласно диетата, която трябва да спазва малолетното ѝ дете. Детето не трябвало да приема храна от консерви и буркани, с каквато предимно се готвело в детските заведения. Сочи, че в детската градина се внасяли чипсове, зрънчовци, сокове и др., въпреки изричната забрана съгласно българското законодателство, които се давали и на детето на жалбоподателката. Тези храни съдържали оцветители, подобрители и други съставки, които били много вредни и били забранени за употреба от детето Л. К. Втората част от жалбата касае предполагаемата дискриминация във връзка с поведението на детето. След смяната на ръководството в детската градина през 2020 г., като се твърди че К. забелязала промяна в поведението на сина си – той започнал да се прибира вкъщи нервен и агресивен. Тя свързвала това със създаването на враждебна среда от страна на персонала на детската градина, като твърди, че детето е изолирано и не се правят опити за социализация с останалите деца.

Ответните страни в случая - детската градина и РЗИ, твърдят, че всички усилия са били насочени към включването на детето Л. в колектива, и че са предприети стъпки за осигуряване на допълнителна подкрепа в съответствие с Наредбата за приобщаващо образование. Доказателства сочат, че за детето е създаден план за индивидуална подкрепа, който е включвал ресурсен учител и редовна методическа подкрепа от РЦПППО. Ответните страни заявяват, че са направени всички усилия за приобщаване на детето в колективните занимания, както и че са положени усилия в посока на неговото занимание и развитие.

След преценка на събраните по преписката писмени и гласни доказателства, Петчленен РЗС е установил, че от м. януари 2021 г. е обособен ресурсен кабинет, в който ресурсен учител работи с детето Л.К. по изготвен План за подкрепа и Индивидуална учебна програма. Става ясно, че такива са изготвени за всички деца, чийто оценки на индивидуалните потребности са посочили нуждата от допълнителна и съобразена с потребностите на конкретното дете подкрепа. Също така, на 10.02.2021 г. е проведена среща между педагогическия персонал на ДГ „Р.“ и РЦПППО, които са оказали методическа подкрепа и насоки на детската градина за работата с Л. К. Съставът е отчетел и приложената психолого-педагогическа характеристика на Л.К. от м. октомври 2020 г., изготвена от Д. В., в която характеристика е отразено, че детето Л. изпитва трудности в задържане на вниманието си; избягва подвижните игри и танци и не изпълнява движения по инструкция. Детето предпочитало работа с пластични материали, да строи кули с конструктор. Посочва се, че проявява автоагресия, предпочита да си играе сам, не спазва дневния режим и лесно се фрустрира от силен шум, нямал умение за разбираемо изразяване, не води диалог и се опитва да казва заучени думи; разбира речта на възрастните, но не изпълнява инструкции. Съставът, при мотивиране на решението е обсъдил и обстоятелството, че от изготвената на 1.12.2020 г. Карта на образователните потребности на детето става видно, че Л. изпитва затруднения или липси в множество от изследваните сфери, които са изразени в езиково-говорни нарушения според анамнезата на оценката. В случая е отчетен и факта, че жалбоподателката не оспорва установените потребности на сина си, но счита, че детето ѝ е било обект на дискриминация под формата на „тормоз“ по признак „увреждане“ по смисъла на 33Дискр., поради създадена враждебна за сина ѝ среда от директора на ДГ „Р.“, гр. П. за периода от м. 09.2019 г. до края на 2020 г. и поради публични изявления на Д. В., наричайки детето на жалбоподателката „различно“. В решението съставът е отчетел практиката на ЕСПЧ, който е приел, че различното третиране, основано на характеристики, които могат да бъдат идентифицирани може да представлява дискриминация по смисъла на чл. 14 от ЕКПЧ. Сред изброените признаци на чл. 14 е включен и „друг някакъв признак“, в случаите когато оплакванията не попадат в останалите признаци, но за да бъде на лице, той трябва да представлява характеристика, която е лична в смисъл на вродена или вътрешно присъща, такива каквито са и изрично изброените признаци. В тази връзка, хранителната диета на Л. може да бъде определена като личностна характеристика за хранителни навици, попадащи под обхвата на „лично положение“. От друга страна Л. е определен като дете със специални образователни потребности, които са пряко свързани с необходимостта от диета, изготвена по повод именно цялостните здравословни проблеми, които изпитва детето, което от своя страна кореспондира по-точно със защитения признак „увреждане“ съгласно разпоредбите на чл. 4, ал. 1 33Дискр. Съставът е посочил, че за да бъде констатирана дискриминация не е достатъчно да се установи само наличието на защитен признак, или в случая, дискриминация по защитен признак „увреждане“ съгласно чл. 4, ал. 1 от 33Дискр. под формата на „тормоз“. При постановяване на решението, съставът не е отхвърлил възможността, че е възможно детето Л. да търси само изолация по време на дадени мероприятия в детската градина, както и че поведението му би могло да представлява трудност за персонала. Също така от страна на състава са отчетени предприетите мерки от страна на детското заведение за осигуряването на подкрепа на Л. и се отчитат като действия, съобразени с образователната нормативна практика и като такива могат да бъдат насърчавани с цел обхващането на всички деца и предприемането на конкретни мерки, когато е необходимо, така че да се осигури равно третиране чрез достигането на равни възможности за децата в детските заведения. Съставът е посочил, че съгласно Наредбата за приобщаващо образование, ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностното развитие в предучилищното образование се извършва в процеса на предучилищното образование, но и първоначално при постъпване на детето в детското заведение (или на децата на 5 и 6 години в подготвителните групи, ако не е направено такава, чл. 10), когато се извършва „оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения“,

за което е необходимо съгласието на родителя (чл. 8, ал. 3, т. 1; чл. 9, ал. 1). Видно от материалите по преписката, Л. е постъпил в детската градина през м. септември 2019 г., но въпросната оценка е извършена година по-късно, чрез подаване на заявление заедно с няколко други родители на деца посещаващи ДГ „Р“. В тази връзка, една от ответните страни - Д. В. твърди, че майката е отказала да даде съгласие за подпомагането на Л. от специалисти, но по преписката няма постъпили писмени документи за отказ от извършване на оценка или аналогичен документ, при положение че детското заведение, чрез Наредбата за приобщаващо образование и 33Дискр., като минимум има задължението за спазване на принципа на равно третиране, което в дадения случай е да извърши нужните оценки на постъпващите деца, така че да няма неравнопоставеност във възможностите и когато е необходимо да предприеме необходимите мерки. Наредбата също позволява и определяне на обща подкрепа за личностното развитие съгласно чл. 12, ал. 1: „Общата подкрепа за личностно развитие се осигурява от постъпването на детето в детската градина или в училището съобразно индивидуалните му потребности.“ В мотивите на решението съставът е посочил, че добрата практика се изразява не само в прилагането на релевантните наредби, правилници и закони, но и в това то да бъде направено по възможно най-добрия начин и в най-добрия интерес на детето, като навременно се прилагат принципи, препоръки, методики и ресурси от доказани източници в сферата на приобщаващото образование. Решаващият състав е отбелязал, че приобщаващото образование е точно с цел да се избегне дискриминация, която наред с много неблагоприятни за лицето върху което се упражнява ефекти, представлява и враждебна, принижаваша, унижителна, обидна или застрашителна среда, когато е осъществена под формата на тормоз, и е в пълен разрез с това, което е необходимо на едно дете да се развива успешно. Следователно, от изключителна важност е педагогическия персонал и администрацията да прилагат ефективни мерки чрез професионален подход, продиктуван от високи етични стандарти и доказано успешни практики, в случая за работа с деца със СОП и техните родители. Също така, Община П., като назначаващ орган и следователно работодател на директора на ДГ „Р“ следва да извършва регулярен контрол върху дейността на директора и поверената и детска градина в това число и дали се спазват и прилагат добрите практики и да окаже подкрепа или действия в рамките на своите пълномощия. Съставът е отчел и факта, че в ДГ има назначен ресурсен учител и други специалисти да работят индивидуално с детето Л. в посока на неговото развитие и повишаване на възможностите, но тези занимания са с определен график. През останалото време, Л. би следвало да се ползва със същата ангажираност и участие в педагогическите ситуации както останалите деца в групата, а не да се счита за „самодостатъчен“ като оправдание той да не бъде приобщаван към общите занимания. Когато очевидно има разлика във възможностите на децата, ръководството и персонала е необходимо да изградят среда, в т.ч. и физическа, както и занимания в които всички деца могат да се включат. Петчленен РЗС установява, на основание чл. 65, т. 2 от 33Дискр., че с действията си ответната страна Е. В., вр. и. д. директор на детска градина „Р“, гр. П., е извършила дискриминация осъществена под формата на „тормоз“ по см. на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., на основата на защитен признак „увреждане“ по отношение на малолетното дете Л. Н. К. С решението състава установява, на основание чл. 65, т. 2 от 33Дискр., че с действията си ответната страна – Д.В., учител в детска градина „Р“, гр. П., е извършила дискриминация осъществена под формата на „тормоз“ по см. на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., на основата на защитен признак „увреждане“ по отношение на малолетното дете Л.Н. К. С постановеното решение е дадено задължително предписание на основание чл. 47., т. 4 от 33Дискр., на ответната страна - Д.В., учител в детска градина „Р“, гр. П., да прилага принципа на равно третиране и приобщаващо образование към всички деца в поверените ѝ групи, отчитайки индивидуалните нужди на децата и особено на тези със специални образователни потребности. На основание чл. 65, т. 2 от 33Дискр., съставът установява че с действията си ответната страна, Детска градина „Р“, гр. П., представлявана от директора, е извършила дискриминация осъществена под формата на „тормоз“ по см. на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., на основата на защитен признак „увреждане“ по отношение на малолетното дете Л.Н.К. За установеното нарушение е дадено задължително предписание на ответната страна, Детска градина „Р“, гр. П., представлявана от директора, да прилага принципа на равно третиране и приобщаващо образование към всички деца в повереното ѝ детско заведение, отчитайки индивидуалните нужди на децата и особено на тези със специални образователни потребности, като се прилагат навременни, етични, законосъобразни и установено добри практики в личностното развитие на децата. Със същото решение съставът е установил, на основание чл. 65, т. 2 от 33Дискр., че с действията си ответната страна, Община П., представлявана от кмета, е извършила дискриминация по см. на чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., на основата на защитен признак „увреждане“ по отношение на малолетното дете Л. Н. К. Съставът е препоръчал на основание чл. 47, т. 6 от 33Дискр., на ответната страна, Община П., представлявана от кмета, в качеството му на назначаващ орган да съблюдава и способства за спазването на принципа на равно третиране и приобщаващо образование от страна на назначените от кмета директори на детски градини. Съставът е оставил без уважение жалбата подадена от А.П.К. - майка и законен представител на малолетното дете Л. Н. К, в частта с оплаквания за дискриминация осъществена под формата на „тормоз“ по см. на §1, т. 1 от ДР на 33Дискр. във връзка с чл. 4, ал. 1 от 33Дискр., на основата на защитен признак „лично положение“.

В практиката на КЗД има редица решения, постановени по жалби и сигнали във връзка с упражняване правото на труд, размерът на възнагражденията и тормоз на работното място правото на труд. Конкретен

пример разгледан от Петчленен РЗС е преписка, съдържаща оплаквания за дискриминация под формата на тормоз на работното място, като жалбата е подадена от лице с увреждане, търсещо защита на своите права е **Решение № 108/14.03.2024г.**, с което съставът разглежда спор по подаден сигнал от Д. Д., която твърди, че дъщеря ѝ, Е. Д, била подложена в работата си на непрекъснат тормоз и обиди. Сигналоподателката твърди, че в крайна сметка ръководителят С. К. принудила Е. Д. да си подаде молба за напускане, в която последната написала: „Моля да бъде освободена от длъжността „трудотерапевт“ поради принуда от прекия ръководител“. Д. Д. допълва, че след 3 часа заповедта била връчена, въпреки волята на Е. Посочено е, че на Е. Д. ѝ било забранено да зарежда мобилния си телефон в службата, докато на колегите ѝ не било забранено. Сочи още, че имала забрана да ползва и вода от служебния диспенсър. Д. Д. прави уточнение, че признаците, които посочвала съгласно чл. 4 от ЗЗДискр., били: „образование“, „увреждане“, „лично положение“ и „обществено положение“, тъй като Е. била обвинявана от ръководителя си, че дипломите ѝ за „бакалавър“ и „магистър“ били купени, че нямала качества на човек с „висше образование“, че била „тъпа“ и „проста“. Посочва относно признака „увреждане“, че дъщеря ѝ била обиждана на база нейното ТЕЛК-Решение, че било купено. Твърди, че от шестмесечна възраст Е. била с протоколи и ТЕЛК-Решения през 3 години, докато накрая било определено пожизнено решение, тъй като диагнозата „ДЦП“ имала поддържане, но не и излекуване. Подателката Д. Д. допълва, че във връзка със съмненията на директорката за истинността на ТЕЛК-Решението, служителката Т. Н. била изпращана 2 пъти да прави проверки в ТЕЛК- гр. Ш. Това било унижително спрямо видимото състояние на Е. Посочва относно признаците „лично и обществено положение“, че били обвинявани системно всички членове на семейството ѝ, че лъгали и заблуждавали. Смята, че имало неравностойно третиране спрямо Е. Д. от страна на останалите членове на колектива, изразяващо се в грубо отношение: „онуй“, „подай си сама молбата, иначе ще те уволня“, „ако не напишеш обяснение защо не си се къпала, ще извикам полиция“, „пиши обяснение защо не се ваксинираш“ (цитати) Твърди, че на Е. ѝ било отредено най-неблагоприятното работно място, срещу входната врата. Забранено ѝ било да влиза в останалите помещения, да ползва питейна вода от служебния диспенсър, да си зарежда телефона, да ползва тоалетната.

Ответната страна С. К. аргументира, че обвиненията са неоснователни и манипулирани, а всички действия спрямо Е. Д. били с цел професионално развитие и подкрепа. Ключови моменти са използването на нерегламентирано записващо устройство и твърдението за доброволно подадена молба за напускане от нейна страна. Спорът ескалира поради противоречиви твърдения и намеса от страна на семейството на Е. Д.

Основният въпрос, разглеждан от състава, е дали действията на директора на Центъра, С. К., представляват дискриминация под формата на тормоз на работното място, който е принудил Е. Д. да подаде молбата за напускане. Събраните доказателства, включително свидетелски показания, сочат за враждебна работна среда, създадена спрямо Е.Д. Според свидетелите, в Центъра са коментирани лични характеристики на Д., включително хигиенни навици, което е потвърдено от изнесените в сигнала оплаквания. Освен това Д. е била изолирана от останалите служители, включително чрез позиционирането на работното ѝ място. Съставът подчертава, че в антидискриминационното законодателство терминът „мобинг“ описва систематичен психически тормоз, водещ до социално изключване и негативни въздействия върху служителя. Мобингът се изразява в редовни, ескалиращи действия с цел унижение и изключване на жертвата от работната среда. От представените доказателства се установява, че Е.Д. е трудно подвижна, което прави неприемливо вменяването ѝ на задължения, като изключване на електрозахранването на Центъра след края на работния ден. Съставът констатира, че са налице действия, квалифицирани като тормоз на основата на признака „увреждане“, което нарушава чл. 5 от ЗЗДискр. Въпреки това, по отношение на други признаци, като „лично положение“ и „обществено положение“, не са установени достатъчно данни за дискриминация. Казусът е свързан и с гражданско дело за оспорване на заповедта за прекратяване на трудовия договор на Д. С оглед висящността на съдебния спор, някои въпроси не подлежат на разглеждане от състава. Съставът препоръчва на ответната страна С. К. да се въздържа от действия, които могат да бъдат квалифицирани като дискриминационни. Целта е гарантиране на ефективна защита от дискриминация и постигане на равенство в третирането на лицата.

През годините броят на постановените решения от Петчленен РЗС, свързан с нарушение при упражняване правото на труд, имащо отношение и с ползван отпуск по майчинство, продължава да е висок, като друг интересен пример е постановеното **Решение № 81/02.2024 г.**, в което жалбоподателката твърди, че сутринта на 26.05.2020 г. заявила пред директора на дирекция „Ч. Р“ на И. А. Б. АД желанието си да ползва 3 месеца неплатен отпуск за отглеждане на дете от 2 до 8-годишна възраст на основание чл. 167а от КТ.

В жалбата на З. се твърди, че в отговор на молбата ѝ директорът на дирекция „Ч. Р“, К. заявил, че било необходимо тя да бъде съгласувана с изпълнителните директори на банката, тоест те трябвало да разрешат ползването на отпуск, както и да се попълнят определени процедурни декларации. Допълва, че след няколко часа била уведомена по телефона от секретаря на главния изпълнителен директор, че била насрочена среща с изпълнителните директори за отговор на молбата ѝ, като отишла директорът на дирекция „ЧР“ ѝ връчил заповед, подписана от изпълнителните директори на И. А. Б. АД, за прекратяване на трудовото ѝ правоотношение с банката на основание чл. 328, ал. 2 от КТ. З. твърди, че на първоначалния ѝ отказ да подпише заповедта ѝ било обяснено, че подписът ѝ нямал никакво значение, тъй като заповедта можело да ѝ бъде връчена и в присъствието на свидетел, без да е необходимо да я подписва. З. посочва, че уволнението било оспорвано от нея в съда със завеждането на гражданско дело. Счита, че реалната причина за уволнението ѝ било заявеното

от нея желание за ползване на отпуск за отглеждане на дете. Поддържа, че банката, в ролята си на ответник, по воденото от нея дело за незаконно уволнение, в отговора на исковата молба до СРС, директно посочвала като причина за уволнението това, че жалбоподателката ползвала близо месец и половина отпуск по болест и поради това не била на разположение да изпълнява възложените ѝ функции. З. счита, че това твърдение не отговаряло на истината, тъй като доколкото ѝ е било възможно през този период оказвала съдействие в рутинните задачи на колегите си от отдела, от вкъщи. А дистанционен достъп до комуникациите на банката (телефон, е-мейл, системи) така и не бил предоставен на служителите в отдел „М.“ по време на обявената пандемия от ковид 19.

З. твърди, че до момента на уволнението ѝ демонстрирала коректност и лоялност към работодателя, като преди излизането в отпуск поради бременност и раждане не ползвала почти никакъв отпуск по болест, и се върнала на работа веднага след изтичането на разрешените отпуск поради бременност и раждане по чл. 163, ал. 1 от КТ по молба на действащия директор дирекция „Б.Р.“ С. С., с цел да поеме ръководството на отдел „М.“.

Жалбоподателката счита, че работодателят нарушил чл. 14 от ЗЗДискр. Допълнително трудово споразумение не ѝ било предложено, а трудовото ѝ възнаграждение било увеличено с брутната сума от 300 лв. Подчертава, че основната причина, поради която приела това за неконкурентно, непазарно и несправедливо предложение била, че към онзи момент отглеждала дете до 3-годишна възраст, а било всеизвестно отношението на повечето работодатели в страната към назначаването на работа на „майки с малки деца“. Няколко месеца след отстраняването ѝ от длъжност разбрала, че банката назначила нов директор на дирекция „Б. Р.“ с неизвестен за нея размер на трудово възнаграждение. З. сочи също, че отношението към нея от ръководството на банката определено се променило в първите месеци на 2020 г., с назначаването на нов изпълнителен директор. З. твърди, че работната среда станала враждебна и абсолютно нетърпима. На няколко пъти след проведен служебен разговор с Г., пред колегите си, включително и пред друг от новите изпълнителни директори, З. твърди, че заявявала, че унизителното отношение и начина, по който ѝ се поставяли задачи и се търсила обратна връзка за изпълнението им било неприемливо.

Ответните страни поддържат, че в случая не се касаело за дискриминация, а за напълно законосъобразно упражняване на правото на правото на прекратяване на трудовото правоотношение. Основанието по чл. 328, ал. 2 от КТ се използвало именно в случаи като процесния, в които управителните органи на предприятието не желали да си сътрудничат със служител на ръководна длъжност в предприятието при изпълнението на управленската програма. В тези случаи, новото ръководство можело изцяло по своя преценка да прекрати трудовото правоотношение, за да обезпечи изпълнението на възложените им задачи.

Петчленен РЗС е установил, че жалбоподателката З. е оспорила уволнителната заповед пред съда, като по преписката са приложени Решението на СРС, Решение на СГС и Решение на ВКС, с което съда отхвърля предаваните от жалбоподателката искове срещу работодателя. Съставът е отчел, че спорът във връзка с издадената уволнителна заповед, с която е прекратено трудовото правоотношение на жалбоподателката З. на основание чл. 328, ал.2 от КТ., е окончателно решен от съда, а решението има сила на пресъдено нещо, същото е влязло в законна сила. Съставът е отчел, че жалбата до КЗД преповтаря част от оплакванията, обсъдени и решение от съда, като съставът отчита също, че Решението на ВКС предхожда подаване на жалбата в КЗД.

Предвид гореизложеното съставът е приел, че в случая е сезиран единствено с оплаквания за дискриминация при упражняване правото ѝ на труд и за нарушение на чл. 14 от ЗЗДискр. Установил е, че в случая са налице данни за неравно третиране на работеща жена, ползвала отпуск за временна неработоспособност и искане за неплатен отпуск за гледане на дете на 2 годишна възраст, при отчитане и периода на искането, в случая обявената през 2020 г. пандемия от Covid – 19.

При съвкупният анализ на събраните по преписката доказателства и конкретно оплакванията на М. З., касаещи правото и на отпуск във връзка с гледане на дете до 2 години, съставът е сформирал извод, че по преписката са налице данни за неравно третиране на основата на признак „пол“, което е в нарушение на генералната забрана за дискриминация по чл. 4, ал.2 от ЗЗДискр., във връзка с чл. 4, ал.1 от ЗЗДискр., като този извод кореспондира с фактическата обстановка, в тази част на оплакванията в жалбата. В случая се установяват ясни данни и доказателства единствено за нежелано поведение от страна работодателя спрямо работеща жена – майка във връзка с искането ѝ за ползване на неплатен отпуск, основащо се на признаците по чл. 4, ал. 1 ЗЗДискр. При отчитане на тезата, застъпена в становището на ответните страни, съставът е приел, че е налице казуална връзка между искането за разрешаване на отпуск по чл. 167а от КТ и прекратяване на трудовия договор на жалбоподателката на основата на признак „пол“, с оглед на което съставът е счел, че следва да уважи тази част на оплакванията за дискриминация. С оглед установеното във връзка с оплакванията осъществена дискриминация на основата на признак „пол“ спрямо М. И. З. при упражняване правото и на труд, Петчленен РЗС е съобразил, че нарушението на забраната за дискриминация по чл. 4, ал. 2 във вр. с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. на основата на признак „пол“ е извършено при осъществяване на дейността на юридическото лице - работодател. Съгласно разпоредбата на чл. 80, ал.2 от ЗЗДискр., Петчленен РЗС е наложил имуществена санкция в размер на 2000 /две хиляди/ лева на ответната страна.

Интересен пример, който е решен през отчетната 2024 г. касае оплакване за дискриминация, свързано с определяне на възнагражденията на кметовете на кметства е **Решение № 65/19.02.2024 г.**, в което

сигналоподател сочи, че с проведено на 31.03.2022 г. заседание на ОС в Община С. е прието дискриминационно решение, с което били определени заплатите на кметовете на кметства в общината, но възнаграждението на сигналоподателя е било значително по-ниско. Според него, това решение е вследствие на опозиционната му политическа принадлежност и изразените му публични убеждения относно ръководството на общината. Сигналоподателят твърди, че неговата заплата като кмет на едно от кметствата е в размер на 910 лв., което е значително по-малко от възнагражденията на останалите кметове в общината (над 1600 лв.) и дори по-ниско от това на кметските наместници (960 лв.). Той счита, че това е наказателна репресия, свързана с неговата политическа позиция и активност. Освен това сигналоподателят посочва, че липсват мотиви в решението на ОС, обясняващи драстичната разлика във възнагражденията. Сигналоподателят се позовава на съдебна практика и международни стандарти за защита от дискриминация, като изисква от КЗД да установи нарушенията, да предпише мерки за преустановяване на дискриминационното отношение и да възстанови равнопоставеността между засегнатите лица.

К. Т., председател на ОС гр. С. заявява, че подадените жалба и сигнал са неоснователни и че жалбата представя фактите едностранно и изкривява обективната истина. Уточнява, че Решението на ОС, което е окачествено като дискриминационно, не определя размера на кметските заплати, а само ги увеличава с 20% въз основа на Предложение рег. № 119/24.03.2022 г., подадено от заместващия кмета И.В. Според Т., в жалбата е направено неоснователно сравнение между заплатата на жалбоподателя Д.Х. и тази на кмета на общината. Т. допълва, че решението за увеличение с 20% е приложено равнопоставено към всички кметове на кметства, а разликите в заплатите произтичат от вече определените преди това размери.

Кметът на общ. С., В.Р., също изразява несъгласие с подадената жалба, като заявява, че тя е основана на изопачени факти.

Съставът, след анализ на представените доказателства, установява, че при определянето на възнаграждението на Д. Х., кмет на с. В.Д., е налице пряка дискриминация по признак „обществено положение“. Сравнявайки неговата заплата с тази на останалите кметове от община С., става ясно, че възнаграждението му е значително по-ниско, дори от това на кметските наместници. При определянето на размера на трудовите възнаграждения не е използван обективен и еднакъв критерий, като за Х. е взета база, различна от тази за останалите кметове. Съставът посочва, че с Решение № 573 от 2021 г. временно изпълняващият длъжността кмет на В.Д. е получил по-ниска заплата заради временното естество на длъжността. Това решение обаче е използвано като основа за определяне на заплатата на Х. след неговото повторно избиране, което е неправомерно. Не са взети предвид предходните решения, установяващи възнаграждението на длъжността на постоянен кмет, което е довело до неравно третиране. Съставът отбелязва, че ОС – С. е допуснал съществени пропуски, като не е коригирал предложението за възнагражденията и е нарушил принципите на равно третиране. Макар оплакванията за дискриминация по признаци „политическа принадлежност“ и „убеждение“ да са намерени за недоказани, действията на съвета са счетени за тенденциозни и в ущърб на Х. Установена е дискриминация от ответната страна ОС – С. по признак „обществено положение“ както и „произход“ и е наложена имуществена санкция в размер на 500 /петстотин/ лева, както и задължително предписание да предприеме необходимите действия за привеждане в съответствие на основното месечно трудово възнаграждение на Д. Х. с това на останалите кметове за процесия период, както и занапред от постановяването на настоящото решение да съблюдава за спазването на Закона за защита от дискриминация. Петчленен РЗС е установил и, че ответната страна – ОС-С., като е използвала обективно неоправдан критерий при определянето размерите на ТБО за община С., е извършила непряка дискриминация по чл. 4, ал. 3 от ЗЗДискр. спрямо Д. Х. и жителите на с. В.Д. въз основа на защитения съгласно чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признак „произход“ и е наложила 500 лв. – имуществена санкция.

Петчленен РЗС е разгледал множество оплаквания във връзка с нарушения на чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр., като един от най – интересните случай свързан с достъпа до услуги е подадена жалба във връзка отказ на застраховател да изплати застрахователно обезщетение, като искането е за установяване на нарушение на чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр. и дискриминация на основата на признаците „лично положение“, „семеино положение“, „възраст“ и „имуществено състояние“ по см. на чл. 4, ал.1 от ЗЗДискр. - **Решение № 175/05.06.2024 г.** Жалбоподателя информира, че е пенсионер от 17.05.2017 г. и не работи. Допълва, че има изтеглен потребителски кредит през 2019 г. от 40000/четиридесет хиляди/ лева и има сключена застраховка, което не оспорва. Жалбоподателят е отразил, че на 20.01.2023 г. му е била направена операция на менискуса /артроскопия/ и като пояснява, че е силно ограничен в движенията си към момента. В тази връзка подал заявление за застраховане, като уведомил в срок чрез банката отпуснала кредита до „Ф.Х.З“, като поискал да му се покрие застрахователната полица за временна нетрудоспособност, след случайна злополука - падане на земята, по застрахователен сертификат. От страна на застрахователя е получен отказ на подадената застрахователна претенция, като Т.П. Т бил информиран, че той имал застраховка Пакет „Стандарт“, който покривал само определени застрахователни събития: смърт в резултат на заболяване или злополука и трайно намалена трудоспособност (над 70%) в резултат на злополука или заболяване. Жалбоподателят счита, че това противоречало на императивната норма в КЗ, като никъде не бил посочен процент на намалена трудоспособност.

Ответните страни изцяло оспорват жалбата, както и трета неучастваща страна – КФН, от която е

изискана информация.

След съвкупна преценка на събраните по преписката писмени доказателства Петчленен РЗС е отчетел, че между Т.П.Т. и П.И.Б. АД, е сключен Договор за банков кредит, съгласно който кредитополучателят има право по своя преценка да възложи на банката да сключи застраховка общо до 100% от целия размер или от остатъка от размера на кредита върху живота, здравето и телесната цялост и работоспособността му за негова сметка или за сметка на банката и в полза на банката, при одобрен от последната застраховател. Във връзка със сключването на застраховка кредитополучателят получава от Банката застрахователна полица. Съставът е установил, че на основание подадено на 20.08.2019г. от Т.Т. заявление за застраховане, в което той е декларира наличие или липса на определени обстоятелства от значение при сключване на застраховка „Спокойствие“ с „Ф. Х. 3.“ АД, по предварително предоставените от банката на Т.Т. условия на застрахователното покритие, начина на определяне на застрахователната сума, срока на покритието, и приложимите Общи и специални условия по застраховка „Спокойствие“ на Т.Т. е издадена и му е предоставена Застрахователна полица за застраховка Спокойствие с „Ф.Х.3“. В хода на производството са установени покритите рискове на застраховката и изричното посочване „Пакет Стандарт“, който включва смърт в резултат на заболяване или злополука и трайно намалена работоспособност (над 70%), в резултат на злополука или заболяване; срок на застраховката. Застраховка „Спокойствие с „Ф.Х.3.“ е с покрити рискове които включват смърт в резултат на заболяване или злополука, но тази застраховка не представлява застраховка „Живот“ по смисъла на Глава четиридесет и втора от КЗ. Страните не спорят, че жалбоподателят Т. е пенсионер от 17.05.2017 г. и не работи, като и за това, че във връзка със сключения от него потребителски кредит през 2019 г. от 40000 /четиридесет хиляди/ лева той има и сключена застраховка. Съставът отчита, че съгласно условията на Застраховката и приложимите към същата, Общи и Специални условия, както покрития риск „трайно намалена работоспособност над 70%, в резултат на злополука и заболяване“ (т.8.1 от Специалните условия към Застраховката), така и покрития риск „временна неработоспособност в резултат на заболяване и злополука“ (т.8.3 от Специалните условия) са свързани с наличие на обективна невъзможност на застрахования да извършва негова официално регистрирана професия, в резултат на настъпила злополука или заболяване. В хода на производството се установява, че по застрахователния договор рискът „Временна неработоспособност“ не е покрит и при реализирането му „Ф.Х.3“ АД не дължи изплащане на застрахователно обезщетение на основание на този договор. В мотивите на решението съставът е обсъдил обстойно това, че договорът за застраховка е с доброволен характер и няма задължение за сключването му. В разглеждания случай жалбоподателят Т. не е бил ограничен да сключи договор за застраховка. Изначално по преписката не се поддържа оплакване, че лице или лица в сравнимо сходно положение са били третирани по-благоприятно спрямо жалбоподателя. В случая водещото оплакване е, че Т. Т. е бил застрахован за съответен застрахователен риск, като при настъпване на злополука, последвала операция и затруднено придвижване, а застрахователят отказва поради това, че Т. не е застрахован за този риск. Петчленен РЗС при постановяване на решението е съобразил същото със съобщението на ЕК, във връзка с приети от нея Насоки за прилагане на Директива 2004/113/ ЕО на Съвета по отношение на застрахователните услуги, с оглед на решението на Съда на ЕС по дело C -236/09 (Test-Achats ASBL) както и на Решение СЕС (трети състав) от 19 декември 2019 година по съединени дела C-355/18, C-356/18, C-357/18 и C-479/18, касаещо застраховките „Живот“.

За пълнота, съставът е посочил, че нелоялни търговски практики са и следните агресивни търговски практики, по смисъла на чл. 68к, т.4 от ЗЗП, да се задължи потребителят, който иска да получи обезщетение съгласно условията на сключения договор за застраховка, да представи документи, които не са необходими за установяване основателността на неговото искане или не предоставянето повече от два пъти на отговор на съществени въпроси, поставени от потребителя, с цел да бъде разубеден да търси правата си по договора. Съгласно § 13, т.1 от ДР на ЗЗП, „Потребител“ е всяко физическо лице, което придобива стоки или ползва услуги, които не са предназначени за извършване на търговска или професионална дейност, и всяко физическо лице, което като страна по договор по този закон действа извън рамките на своята търговска или професионална дейност. Съгласно § 13, т.12 от ДР на ЗЗП, „Финансова услуга“ е всяка услуга, свързана с банкова дейност, кредитиране, застраховане, лично пенсионно осигуряване, инвестиране или плащане. В случая това е договора за застраховка, сключен от жалбоподателя. Съставът е сформирал извод за неоснователност на жалбата, подадена от Т.П.Т, поради което и на основание чл. 65, т. 5 от ЗЗДискр. Петчленен РЗС е установил, че ответните страни „П.И.Б“ АД и „Ф.Х.3“ АД не са допуснали нарушение на генералната забрана за дискриминация, не са извършили нарушение и на чл. 37, ал.1 от ЗЗДискр. във връзка с чл. 4, ал. 2 и ал. 3 от ЗЗДискр. спрямо жалбоподателя, на основата на признаците „лично положение“, „семеино положение“, „възраст“ и „имуществено състояние“ по чл. 4, ал.1 от ЗЗДискр. Съставът е оставил подадената жалба без уважение, като неоснователна.

Решения на Ад Хок (Ad hoc) заседателен състав

Производствата, разгледани от Ad hoc заседателен състав през 2024 г., по доклади за самосезиране на Комисията за защита от дискриминация, са образувани по признак „увреждане“ в рамките на кампанията „Достъпна България“. През 2024 г. са проучени голям брой обекти с обществено предназначение (предоставящи обществени и/или административни услуги) относно наличието на изградена и достъпна архитектурна среда.

През отчетната година се открояват решения, с които съставът налага имуществени санкции на ответната страна, след като в хода на производството не са предприети никакви действия за преустановяване на нарушението и с оглед на установеното наличие на липсва на достъпна архитектурна среда.

Решение № 221/25.07.2024 г. Проверен е обект на институция, предоставяща финансови услуги – офис на „К.К.М.“ ЕАД, гр. В., като съгласно доклада за самосезиране е установено наличието на обстоятелства за дискриминация по признак „увреждане“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., чрез изграждане и поддържане на архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания по смисъла на чл. 5 от ЗЗДискр. В рамките на производството кредитната институция е представила становище, в което се твърди, че дружеството не е извършило твърдяното нарушение. Твърди се, че дружеството предоставя финансови услуги от разстояние, като същите се характеризират като иновативни и достъпни, тъй като достъпът до финансови услуги е възможен посредством използването на телефон или таблет, както и чрез електронна комуникация. Ad hoc заседателен състав е установил, че достъпът на лица с увреждания до публични места – офис на институция предоставяща финансови услуги, е ограничен въпреки наличието на алтернативна връзка от разстояние. Установено е, че наличието на липсваща достъпна среда до офиса на „К.К.М.“ ЕАД представлява дискриминация по признак „увреждане“, като дискриминация по признак на увреждане означава всякакво правене на разлика, всякакви ограничения или изключения, основаващи се на увреждане, имащи за цел или последица нарушаване или отменяне на зачитането, признаването или равноправното упражняване на всички права на човека и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област. Това включва всякакви форми на дискриминация, включително отказ за предоставяне на разумни улеснения, каквото е извършеното нарушение от кредитната институция. Съставът е съобразил, че макар и да е предложена алтернативна връзка от разстояние с клиентите на ответното дружество, за да има равнопоставеност, достъпната среда предполага лицето с увреждане, абсолютно самостоятелно да може да се придвижи до офиса на дружеството. Ad hoc заседателен състав е установил, че „К.К.М.“ ЕАД не е изпълнило законовото си задължение за изграждане и поддържане на архитектурна среда, която да не затруднява свободния достъп на лица с увреждания до публични места, в частност офис на дружеството в гр. В, ул. „Д.П.“ № **. Поради това съставът е наложил на ответната страна имуществена санкция в размер на 250 /двеста и петдесет/ лева и е дал предписание да бъдат предприети мерки за осигуряването на достъпна архитектурна среда за лица с увреждания до обектите на дружеството.

Друг случай, разглеждан от Ad hoc заседателен състав, е разгледан в **Решение №286/07.10.2024 г.**, като е наложена имуществена санкция на ответните страни по отношение на проверен обект ДГ „С.“, в гр. П, ул. „П. П“ №**. При проверката е констатирано, че в обекта е изградена и поддържана архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания по см. на чл. 4, ал. 1, във вр. с чл. 5 от ЗЗДискр. по признак „увреждане“. В рамките на производството е постъпило становище от община П., с което уведомяват, че в началото на 2023 г. са кандидатствали пред Министерство на образованието и науката с проект „Модернизация на образователната среда в ДГ „С.“ – гр. П, чрез основен ремонт, обновяване и оборудване“ по Националния план за възстановяване и устойчивост, BG-RRP-*** „Модернизация на образователната среда“. В проекта било заложено обособяването на санитарен възел за лица с увреждания и закупуването на мобилно устройство за изкачване на стълби, като към момента проектното предложение било на етап оценка. Сочат, че в случай, че не бъде одобрена същата, имали готовност да заложат в капиталовата програма на Общината, необходимите дейности за осигуряване на достъпна среда. Твърдят, че при необходимост имали устройство за изкачване на стълби за лица с увреждания. Постъпило е становище и от другата ответна страна – директора на ДГ „С.“ – гр. П., със сходно съдържание. Твърди се за издадена заповед на директора на ДГ „С.“, гр. П., валидна до реализацията на проекта, въз основа на която са били предприети действия, както следва: монтиране на звънци на сградите на ДГ, на които хора с намалена подвижност могат да позвънят и да получат помощ за преодоляване на стъпалата или съдействие при използването на мобилния робот, предоставен от община П.; определяне на лица, които да оказват подкрепа на лицата с увреждания. Постъпило е изготвено споразумение от ДГ „С.“, което е разгледано от заседателния състав и не е одобрено. Съставът е счел, че не е налице гаранция, че ответните страни ще изпълнят в срок изискванията за достъпност и ответните страни не са отстранили допуснатото към момента на първоначалната проверка нарушение. Съставът е наложил на ответните страни Община П. и ДГ „С.“ имуществени санкции в размер на 250 (двеста и петдесет) лева, и им е дал задължително предписание в шестмесечен срок от постановяване на решението да предприемат действия за изграждане на достъпна архитектурна среда в обекта, като в едномесечен срок от получаване на решението да уведомят писмено КЗД за предприетите мерки по изпълнение на така указаните задължителни предписания.

Друг пример е **Решение № 181/11.06.2024 г.**, в което Ad hoc заседателен състав разглежда нарушение

на Закона за защита от дискриминация чрез изграждане и поддържане на архитектурна среда, недостъпна за хора с увреждания, в медицинска лаборатория „П.“ в гр. П. Ответната страна оспорва предявеното нарушение с аргументацията, че дружеството не следва да бъде адресат на задължение за осигуряване на такава среда, респективно адресат на санкция, тъй като същото не е собственик на обекта, а само негов ползвател. Допълва, че дори и да има такова задължение по закон, сградата не е „нова“, респективно и разпоредбите на ЗХУ не важат. В тази връзка посочва, че съгласно текста на разпоредбата на чл. 53, ал. 2, т. 3 от ЗХУ правото на достъп на хората с увреждания по ал. 1 се осъществява чрез идентифициране и премахване на всякакви пречки и прегради пред достъпността, които се отнасят към - сгради и съоръжения за обществено обслужване / съгл. чл. 53, ал. 2, т. 2 от ЗХУ/, както и към нови многофамилни жилищни сгради или сгради със смесено предназначение/ съгл. чл. 53, ал. 2, т. 3 от ЗХУ/. Според ответната страна, процесният обект се намира в сградата, която е построена съгласно одобрени инвестиционни проекти и в изпълнение на издадено Разрешение за строеж от Главния архитект на община П. Сочи, че сградата също така разполага с надлежни документи за въвеждане в експлоатация, от които е видно, че е със смесено предназначение.

С оглед липсата на дефиниция на понятието „нова сграда“ дадено в ЗХУ, то счита, че следва да се приложи установеното понятие за такава по смисъла на §1, т. 5 от ДР на ЗДДС, съгласно текста на която „нови сгради“ са сградите, които към датата, на която данъкът за доставката им е станал изискуем, са с етап на завършеност „груб строеж“, или за които към датата, на която данъкът за доставката им е станал изискуем, не са изтекли 60 месеца считано от датата, на която е издадено разрешение за ползване по реда на Закона за устройство на територията. Заявява, че с оглед датата на издаване на разрешението за ползване на сградата, в която е ситуиран и самият обект, сградата не е „нова“ по смисъла на Закона, съответно по отношение на същата не са налице задължения за нейните собственици по чл. 53, ал. 2 от ЗХУ.

Ответната страна смята, че не е адресат на задълженията по ЗХУ, като въпреки това дружеството е предприело мерки, технически и организационни, за улесняване на достъпа до обекта чрез табели и звънец при нужда от съдействие на лица с увреждания.

Видно от Решението на състава, ответната страна, било то наемател или ползвател на „не нова“ сграда, не представлява изключение от задължението за осигуряване на достъпна архитектурна среда за хора с увреждания. В тази връзка съставът е установил, че медицинското учреждение е извършило нарушение на ЗЗДискр. и е наложил имуществена санкция в размер на 500 /петстотин/ лева, както и задължително предписание да предприеме необходимите действия за изграждане на достъпна архитектурна среда в 3-месечен срок, като уведоми КЗД за предприетите действия в посочения в административния акт едномесечен срок.

По сходен начин е установено нарушение с **Решение № 187/12.06.2024 г.** от страна на Дирекция „Бюро по труда Р“, гр. С. и Агенция по заетостта, които не са осигурили достъпна архитектурна среда за хора с увреждания до Бюрото по труда в гр. С. В своите становища ответните страни сочат, че бюрото се помещава на третия етаж от сградата, собственост на Областна администрация - гр. П., съгласно сключен договор за предоставяне на безвъзмездно управление на недвижим имот – частна държавна собственост.

Посочват, че са предприели мерки за улеснение на достъпа до сградата чрез ползване на дървена преместваема рампа поради спецификата на входното стълбище. По отношение на достъпа до третия етаж, твърди, че е невъзможно такъв да бъде осигурен предвид размерите на стълбището и площадката.

Уточнява, че в близост до филиал С. към Дирекция „Бюро по труда Р“, гр. П. няма общински или други административни подразделения, които да са подходящи, за да се извършва обслужването на хора със специални нужди и общо ползване на специализиран санитарен възел.

От друга страна се посочва, че има създадена организация за съдействие на хора с увреждания чрез въведени табели и звънец, но поради външни атмосферни условия, както и вандалски прояви от страна на преминаващи хора се налага честата им подмяна. Ответните страни сочат, че това е причината да не бъдат налични по време на извършена проверка на 10.04.2023 г. от страна на КЗД и съставения констативен протокол.

Въз основа на събраните факти и обстоятелства се налага изводът за извършено нарушение на ЗЗДискр. по признак „увреждане“, за което Комисията предписва на ответната страна Дирекция „Бюро по труда Р“ гр. С, в тримесечен срок да предприеме необходимите действия за изграждане на достъпна архитектурна среда, както и налага имуществени санкции на ответните страни в размер на по 250 (двеста и петдесет) лева на всяка от тях.

В рамките на кампанията „Достъпна България“ се открояват и решения, при които производството се прекратява вследствие на предприети мерки и действия от ответната страна за изграждането на достъпна архитектурна среда за хора в неравностойно положение. Това е най-благоприятното развитие на обществените отношения, тъй като целта на кампанията, и в частност на воденото производство, са изпълнени. Кампанията е насочена именно към изграждането на достъпна среда в урбанизираните територии и обществените сгради, както и равно третиране спрямо хората с увреждания, този тип решения са далеч по-общественоползни, отколкото всички останали.

Пример за такъв тип е **Решение № 21/16.01.2024 г.** относно учебно заведение ПГХБТ „С. Д. С.“, находящо се на адрес: гр. А., ул. „П. С.“. Конституирани като ответни страни по преписката са директорът на учебното заведение и кметът на Община А. В рамките на производството е изискана информация от училището, като

видно от нея е закупена и поставена алуминиева телескопична рампа за инвалидна количка, достъпна за хора с увреждания, към входа на ПГ по ХВТ „Св. Д. С.“, гр. А., което гарантира достъпна среда на територията на училището за хора със затруднено придвижване. Съставът е установил, че директорът на ПГХБТ „Св. Д. С.“ е предприел необходимите действия за осигуряване на подходяща архитектурна среда, предоставяща улеснен достъп на лица, включително такива с увреждания, до сградата, с оглед на което производството е прекратено.

Аналогична е развързката на събитията и в **Решение № 54/07.02.2024 г.** на КЗД, при което ответна страна е кредитна институция – банка „Т.Б.“ ЕАД, която при констатация за недостъпност на обекта ѝ в гр. П., ул. „М.“ №**, незабавно е предприела мерки за осигуряване на безпрепятствен достъп, предвид значението му на място, където се предоставят услуги от обществено значение. В хода на производството разглежданият обект е бил посетен от регионалния представител на КЗД за гр. П., който в рамките на извършена проверка за достъпност е съставил констативен протокол, отразяващ фактическото положение към датата на неговото съставяне. Видно от съдържанието на протокола – към сградата са налични стъпала, които представляват пречка за хора в неравностойно положение. Нарушението е било отстранено, като са изпълнени действия по изграждането на рампата, а входът на офиса на банката е изграден в съответствие изискванията на чл. 46, ал. 1, ал. 2, т. 2 във вр. с чл. 19, ал. 2 от Наредба № РД-02-20-2 от 26 януари 2021 г. Приложени са доказателства, че нарушението е отстранено – снимков материал, доказващ поставянето на рампата. Поради това производството пред Комисията е прекратено на основание чл. 159, т. 4 от АПК поради отстраняване на нарушението и отпадане на правния интерес от водене на производство.

Практиката показва, че не са редки случаите, когато съставът в хода на помирително производство одобрява споразумение между страните, след което дава срок за изпълнението му и прекратява производството. Когато за страната, чийто процесен обект е проверен, е невъзможно да изпълни необходимите мерки по изграждане на достъпна архитектурна среда в рамките на производството, често се стига до сключване на споразумение, което се представя пред КЗД, като това се случва в рамките на едно помирително производство, в което ответната страна се задължава в определен срок да изгради достъпна архитектурна среда, за което представя споразумение, което Ad hoc заседателен състав одобрява.

По подобен начин в **Решение № 272/26.09.2024 г.**, след като повод за иниципиране на производството е било установено наличието на изградена и поддържана недостъпна архитектурна среда на обект ОУ „Х.Б.“, гр. Р., ул. „В.П.“ №**, съставът е одобрил споразумение между страните. По съществуто на спора са постъпили становища от ответните страни, като от образователната институция е уточнено, че съществува техническа невъзможност и несъвместимост със стария архитектурен план за строеж на училищната сграда, поради което не са направени стъпки за изграждане на достъпна архитектурна среда. Въпреки това се сочи, че ръководството на училището ще предприеме необходимите мерки, за да не се нарушава принципът на равно третиране за в бъдеще. Предвид собствеността на училищната сграда е привлечена като ответна страна и Община Р., представлявана от кмета. Последният в рамките на производството на 05.07.2024 г. е депозирал молба с приложено подписано от кмета споразумение по чл. 62 от ЗЗДискр., като молбата е КЗД да одобри споразумението относно действия по осигуряване на достъпна среда в училищната сграда. Видно от текста на споразумението Община Р., като собственик на сградата на ОУ „Х.Б.“, в своите планове за развитие е включила извършването на необходимите действия за привеждане на обекта в съответствие с изискванията за достъпна среда на хора с увреждания. От училището са предприели необходимите мерки, като са предвидени средства от бюджета за 2024 г. за осигуряване за изграждане на съоръжение в съответствие с изискванията за достъпна среда с цел осигуряването на достъп на хора с увреждания, като е стартирала и процедура по избор на изпълнител на проектиране и изграждане. Така въз основа на споразумение между КЗД, Община Р. и ОУ „Х.Б.“ ответните страни са се задължили да осигурят достъпна архитектурна среда на училището, като същото следва да бъде изпълнено до 30.11.2024 г., както и да бъде поканен представител на Комисията за защита от дискриминация, който да установи изпълнението на сключеното споразумение. С оглед на това Ad hoc заседателен състав е одобрил така сключеното споразумение и е прекратил производството по преписката.

бул. Драган Цанков № 35
гр. София 1125
тел.: 02 / 807 30 30
факс: 02 / 807 30 58
e-mail: kzd@kzd.bg
www.kzd-nondiscrimination.com